

III.

Stručné shrnutí věcného obsahu zprávy

Materiál podává objektivní informaci o migračních trendech a měl by sloužit jako výchozí podkladový materiál pro další specifikaci migrační politiky České republiky.

Situace v oblasti migrace v roce 2009 byla významně ovlivněna hospodářskou krizí, která se dotkla větších komunit zahraničních pracovníků ze třetích zemí.

V souvislosti propouštěním zahraničních pracovníků, byl ke dni 31.12.2009 evidován **nižší počet cizinců s povoleným pobytem** na území České republiky než tomu bylo na konci roku 2008.

V oblasti **nelegální migrace** byl v roce 2009, oproti roku předcházejícímu, **zaznamenán nárůst zjištěných osob**, a to zejména v kategorii nelegálního pobytu. Nejvyšší hodnoty byly vykázány v závěru roku, zcela určitě v souvislosti s probíhajícím „Projektem dobrovolných návratů nelegálně pobývajících cizinců“.

Migračně - bezpečnostní situaci v České republice lze i přes početné propouštění zahraničních pracovníků hodnotit jako stabilní.

1. Nejdůležitější statistické ukazatele za rok 2009

Víza

Zastupitelské úřady České republiky v roce 2009 přijaly 489 752 žádostí o vízum a udělily, resp. vyznačily 455 977 víz, tj. o 128 711 víz méně než v roce 2008. Nejvyšší počet víz byl v uvedeném roce udělen, resp. vyznačen na ZÚ Moskva, ZÚ Kyjev, Generálním konzulátu Sankt Peterburg, Generálním konzulátu Doněck, ZÚ Bělehrad a Generálním konzulátu Lvov.

Na celkovém počtu podaných žádostí o vízum se v roce 2009, stejně jako v letech předcházejících, nejvíce podíleli státní příslušníci Ruska (počet žádostí 222 545; uděleno víz 217 698), Ukrajiny (počet žádostí 99 330; uděleno víz 92 138) a Běloruska (počet žádostí 16 126; uděleno víz 15 822).

Přeshraniční pohyb na vnější schengenské hranici

Na vnější schengenské hranici ČR (tedy na mezinárodních letištích) bylo odbaveno v obou směrech 10,8 milionů osob. Z porovnání se stejným obdobím roku 2008 vyplývá, že v hodnoceném roce došlo ke snížení počtu odbavených osob o více jak 3,5 miliónů osob (tj. -24,2 %).

Ve stejném období, v souladu s ustanovením § 9 zákona o pobytu cizinců, byl policií odepřen vstup na vnější schengenské hranici České republiky 379 osobám, což je více o 122 osob (tj. +47,5 %) než v roce předcházejícím. Nejčastěji byl vstup odepřen státním příslušníkům Ruska (85 osob), Arménie (44 osob), Ukrajiny (40 osob), Indie (15 osob) a Turecka (13 osob).

Cizinci s povoleným pobytem na území České republiky

Ke konci roku 2009 bylo evidováno v informačním systému CIS 433 305 cizinců s povoleným pobytem na území České republiky, z toho bylo 181 161 cizinců v rámci trvalého pobytu a 252 144 cizinců v kategorii dlouhodobého pobytu (jedná se o přechodný pobyt na vízum k pobytu nad 90 dnů, dlouhodobý pobyt a přechodný pobyt občanů Evropské unie). Ze statistických údajů jednoznačně vyplývá, že počet legálně pobývajících cizinců, po jejich dlouhodobém trendu růstu, meziročně poklesl o 4 996 osob.

Největší zastoupení v obou kategoriích pobytu měli, stejně jako v minulých letech, státní příslušníci Ukrajiny (131 977 osob), Slovenska (73 446 osob), Vietnamu (61 126 osob). Tato skutečnost se odráží i ve statistikách ekonomických aktivit cizinců na území České republiky.

Zaměstnání, podnikání

Dle údajů **Ministerstva práce a sociálních věcí** ke dni 31. 12. 2009 působilo na trhu práce v České republice legálně celkem 230 709 zahraničních pracovníků, z toho na základě platného povolení k zaměstnání cizinců 73 666 osob a 51 cizinců se zelenou kartou, dále bylo podáno 139 315 informací o občanech EU/EHP a Švýcarska a 17 680 o cizincích, kteří nepotřebují povolení k zaměstnání. Počet zahraničních pracovníků evidovaných na úřadech práce v České republice se v průběhu hodnoceného roku snížil o 53 842 osob.

Tradičně nejvyšší zastoupení na našem trhu práce měli státní příslušníci Slovenska (98 192 osob), Ukrajiny (57 478 osob) a Polska (20 270 osob).

Ke konci roku 2009 evidovalo **Ministerstvo průmyslu a obchodu** 87 753 (+10 595) podnikatelů - cizinců; registrováno bylo na cizince 96 402 živností (+11 914). Z uvedeného vyplývá, že oproti roku 2008 se zvýšil jak počet evidovaných podnikatelů - cizinců, tak počet na ně registrovaných živností (z důvodu ekonomické krize mnozí cizinci změnili účel pobytu ze zaměstnání na podnikání).

Mezi podnikateli - cizinci bylo v České republice nejvíce státních příslušníků Vietnamu (35 590 osob), Ukrajiny (26 223 osob) a Slovenska (9 865 osob). Rovněž i zde zůstalo zastoupení v TOP 3 stejné jako v letech přecházejících.

Studium

Ke dni 31. 12. 2009 studovalo na českých vysokých školách 35 949 cizinců, tj. o 4 765 osob více než tomu bylo v roce předcházejícím. Ze statistických údajů jednoznačně vyplývá, že se každoročně počty studujících cizinců na českých vysokých školách zvyšují. Pokud srovnáme trend nárůstu zjistíme, že nejvyšší nárůst byl zaznamenán v roce 2005, druhá nejvyšší hodnota byla dosažena právě v hodnoceném roce.

Nejvíce zastoupenou státní příslušností ze zemí Evropské unie byli studenti ze Slovenska (22 967 osob), jejichž podíl na celkovém počtu zahraničních studentů byl 63,9 %. Následovali studenti z Portugalska (456 osob), ze Spojeného království (419 osob), Německa (415 osob) a Polska (346 osob). Cizinci ze třetích zemí byli nejvíce zastoupeni státními příslušníky Ruska (2 324 osob), Ukrajiny (1 436 osob), Vietnamu (776 osob), Kazachstánu (690 osob) a Běloruska (476 osob).

V roce 2009 probíhalo vzdělávání cizinců rovněž na konzervatořích, vyšších odborných školách a středních školách.

Žadatelé o mezinárodní ochranu v České republice

Česká republika zaznamenává od svého vstupu do Evropské unie v roce 2004 sestupný trend počtu žádostí o mezinárodní ochranu. Tento vývoj koresponduje s vývojem počtu žádostí o mezinárodní ochranu podaných na území většiny členských zemí Evropské unie.

Podíl České republiky na celkovém počtu žádostí o mezinárodní ochranu podaných v zemích Evropské unie představoval v roce 2009 přibližně 0,5 %; Česká republika se v počtu podaných žádostí o udělení mezinárodní ochrany ve srovnání s ostatními členskými zeměmi zařadila na osmnáctou pozici.

V průběhu roku 2009 Česká republika evidovala celkem 1 258 žádostí o udělení mezinárodní ochrany. Ve srovnání s rokem 2008 činí pokles 24,0 %.

Nejčastěji zastoupenou zemí původu žadatelů o mezinárodní ochranu v České republice byla v roce 2009 Ukrajina (203 žadatelů), Kazachstán (186 žadatelů) a Mongolsko (159 žadatelů).

V České republice byl azyl udělen v 75 případech. Nevyšší počet azylů získali státní příslušníci Myanmaru (21 osob), Ukrajiny (9 osob) a Vietnamu (8 osob).

Doplňkovou ochranu Ministerstvo vnitra ve stejném roce udělilo 28 cizincům. Tato forma ochrany byla nejčastěji udělena státním příslušníkům Ruska (7 osob), Iráku (7 osob) a Kuby (5 osob). K prodloužení doplňkové ochrany došlo v 139 případech. Nejčastěji se jednalo o státní příslušníky Iráku (41 osob), Běloruska (32 osob) a Kuby (26 osob).

Státní občanství

V roce 2009 bylo uděleno státní občanství České republiky 1 017 cizincům (údaj nezahrnuje státní občany Slovenské republiky), z toho se jednalo v 69 případech o osoby, kterým byla v České republice udělena mezinárodní ochrana formou azylu.

Udělením nabylo státní občanství České republiky nejvíce státních občanů Ukrajiny (512 osob), Polska (58 osob), Vietnamu (42 osob). Udělením či prohlášením nabylo státní občanství České republiky 431 slovenských občanů.

Nelegální migrace v České republice

Od vstupu České republiky do schengenského prostoru, resp. od roku 2008, jsou sledovány dvě základní kategorie nelegální migrace na území České republiky:

1. **nelegální překročení vnější schengenské hranice ČR** - v této kategorii jsou sledovány osoby, které nedovoleně překročily nebo se pokusily o nedovolené překročení vnější schengenské hranice (letišť) České republiky. Pod pojmem osoby rozumíme cizince a občany ČR.
2. **nelegální pobyt** - v této kategorii jsou vykazováni cizinci zjištěni na území České republiky, včetně tranzitního prostoru na letištích, kteří porušují zákonem předepsané podmínky pro pobyt cizince. Pod pojmem osoby rozumíme v této kategorii cizince.

Při porovnání roku 2009 s rokem 2008 můžeme konstatovat, že došlo ke zvýšení počtu osob, které byly zjištěny při nelegální migraci na území České republiky. Celkem bylo odhaleno 4 457 osob. Z uvedeného počtu bylo 190 osob (tj. 4,3 %) zjištěno při nelegální migraci přes vnější schengenskou hranici ČR a 4 267 osob (tj. 95,7 %) při nelegálním pobytu.

V souvislosti s nelegální migrací přes vnější schengenskou hranici bylo nejvíce zadrženo státních příslušníků Sýrie (33 osob), Ukrajiny (20 osob) a Vietnamu (13 osob). V kategorii nelegální migrace - nelegální pobyt bylo již tradičně registrováno nejvíce státních příslušníků Ukrajiny (1 502 osob). S odstupem následovali státní příslušníci Vietnamu (389 osob) a Ruska (376 osob).

Opakovaně bylo v souvislosti s nelegální migrací v České republice zjištěno 445 osob. Nejčastěji se jednalo, mezi cizinci ze třetích zemí, o státní příslušníky Ukrajiny (164 osob), Vietnamu (40 osob) a Ruska (34 osob).

V hodnoceném roce bylo odhaleno 312 osob, které při nelegální migraci na území České republiky použily neregulérní cestovní doklad, tj. padělaný, pozměněný nebo tzv. cizí. Tyto osoby se na celkovém počtu osob zjištěných při

nelegální migraci podílely 7,0 %. Nejpočetnější skupinou osob, které při nelegální migraci na území České republiky použily neregulérní cestovní doklad, byli státní příslušníci Ukrajiny (56 osob), Vietnamu (48 osob) a Číny (27 osob).

U některých osob bylo zachyceno i více cestovních dokladů. Celkem se jednalo o 332 kusů, z toho 140 dokladů při nelegální migraci přes vnější schengenskou hranici a 192 dokladů při nelegálním pobytu. Z uvedeného celkového počtu zjištěných neregulérních cestovních dokladů jich 163 náleželo k členským státům Evropské unie (včetně dokladů České republiky).

Nečastěji byly v uvedeném roce zjišťovány při nelegální migraci přes vnější schengenskou hranici doklady Vietnamu (21 dokladů), Polska (19 dokladů), Bulharska a Sýrie (po 11 dokladech). Při nelegálním pobytu se jednalo o doklady Slovenska a Vietnamu (po 26 dokladech), Rumunska (24 dokladů) a Bulharska (17 dokladů).

Kontrolní činnost

V roce 2009 provedla **Služba cizinecké policie PČR** cca 261 tisíc pobytových kontrol, a to jak samostatně, tak ve spolupráci s ostatními orgány. Kromě cílených a pravidelných kontrol prováděla namátkové kontroly dopravních prostředků a vytípaných vlaků zejména v blízkosti státních hranic s cílem předcházet a zamezit nelegální migraci. Rovněž se účastnila pravidelných součinnostních dopravně bezpečnostních akcí.

Útvary PČR Služby cizinecké policie bylo řešeno celkem 121 277 přestupků (+22 176) a byly uloženy blokové pokuty v celkové částce 68,5 miliónů Kč (+ 11,1 miliónu Kč). Dále bylo řešeno na základě zákona o pobytu cizinců celkem 1 844 (+162) správních deliktů, kde celková výše uložených pokut dosáhla hodnoty 85,5 miliónů Kč (+45,5 mil.).

V roce 2009 provedly **kontrolní útvary úřadů práce** celkem 11 149 kontrolních akcí, z toho 1 898 u zaměstnavatelů, kteří zaměstnávají zahraniční pracovníky. V řadě případů se na těchto kontrolách rovněž podílel Celní úřad (270 účastí) a PČR Služba cizinecká policie (431 účastí). Při těchto kontrolách bylo zkontrolováno 19 089 zahraničních pracovníků, z tohoto počtu bylo zjištěno pochybení ve 8 086 případech, a to u 3 170 osob bylo zjištěno nelegální zaměstnávání a u 4 916 osob nesplnil zaměstnavatel informační povinnost uloženou zaměstnavatelům. Celkem bylo uloženo 1 168 pokut ve výši 47 405 400,- Kč.

Mezi nejčastěji nelegálně a neohlášeně zaměstnávané zahraniční pracovníky ze třetích zemí patřili státní příslušníci Ukrajiny (1 517 osob), Vietnamu (1 205 osob) a Mongolska (383 osob).

V období od 1. ledna 2009 do 30. listopadu 2009 provedly úřady práce také 586 kontrol agentur práce. Celková výše uložených pokut činila 20 094 000,- Kč.

Kromě kontrolní činnosti stále více nabývá na důležitosti i prevence nelegální migrace do ČR a nelegálního zaměstnávání cizinců. Proto MPSV ČR rozvíjí i takové nástroje, jako je poskytování informací v několika jazykových mutacích o legálních postupech pro zaměstnání v ČR a o rizicích nelegálního zaměstnávání, a to prostřednictvím informačních materiálů a Integrovaného portálu.

Koordinace a spolupráce v oblasti boje s nelegálním zaměstnáváním cizinců je zajišťována prostřednictvím Meziresortního orgánu pro potírání nelegálního zaměstnávání cizinců, jehož gestorem je MPSV ČR.

Problematikou nucené práce a jiných forem vykořisťování se rovněž zabývá **PČR Útvar pro odhalování organizovaného zločinu Služby kriminální policie a vyšetřování**. V roce 2009 se v několika případech potvrdilo pracovní vykořisťování osob a pachatelé jsou stíháni dle ustanovení § 232a odst. 2, písm. c), odst. 3, odst. 4 písm. c) trestního zákona.

Živnostenské úřady v roce 2009 celkem provedly kontrolu 5 880 subjektů, z toho bylo 4 515 zahraničních fyzických osob a 1 365 právnických osob s účastí cizince ve statutárním orgánu, resp. zahraničních právnických osob.

Při kontrolách 4 515 zahraničních fyzických osob bylo zjištěno 3 185 porušení živnostenského zákona a zákonů souvisejících s podnikáním; uloženy pokuty ve výši 2 897 200,- Kč. Dále bylo ve 331 případě sankčně zrušeno živnostenské oprávnění nebo pozastaveno provozování živnosti. Při kontrolách 1 365 právnických osob s účastí cizince ve statutárním orgánu, resp. zahraničních právnických osob bylo zjištěno 884 porušení živnostenského zákona; uloženy pokuty ve výši 1 377 100,- Kč. Dále bylo ve 115 případech sankčně zrušeno živnostenské oprávnění nebo pozastaveno provozování živnosti.

Kontroly zahraničních osob, jakož i dalších podnikatelských subjektů a případné jejich sankcionování za porušení právních předpisů má své opodstatnění a vede k postupnému zlepšení povědomí o povinnostech v rámci podnikání a tím i k dodržování právních předpisů ze strany těchto podnikatelů.

V roce 2009 provedly **celní úřady** samostatně nebo v součinnosti s jinými orgány státní správy celkem 1 632 kontrol dodržování povinností stanovených zákonem o zaměstnanosti, při nichž bylo zkontrolováno 6 203 cizinců. Z celkového počtu zkontrolovaných cizinců bylo u 1 966 osob zjištěno podezření z porušení povinností podle zákona o zaměstnanosti a u 54 cizinců se jednalo o podezření z porušení zákona o pobytu cizinců. Z výše uvedeného počtu kontrol bylo v 560 případech konstatováno podezření z porušení zákona o zaměstnanosti. Celní úřady informovaly o provedených kontrolách příslušné úřady práce a v případě zjištění nedostatků předaly příslušným úřadům práce podklady pro zahájení správního řízení o uložení pokuty.

Správní vyhoštění a trest vyhoštění

V roce 2009 byl zaznamenán mírný nárůst osob, kterým bylo vydáno **rozhodnutí o správním vyhoštění**, (3064 osob; tj. +155 osob). Některým cizincům bylo vydáno rozhodnutí o správním vyhoštění vícekrát (4 760 rozhodnutí; tj. -235 rozhodnutí). Převažujícími důvody pro toto opatření bylo porušování pobytového režimu (78,8 %), nerespektování rozhodnutí o správním vyhoštění (9,0 %) a nedovolené překročení státní hranice (4,0 %). Nejvíce zastoupenou skupinou cizinců, kterým bylo uvedené rozhodnutí vydáno, byli státní příslušníci Ukrajiny (1 155 osob, tj. 37,7 % z celkového počtu cizinců, kterým bylo vydáno rozhodnutí o správním vyhoštění). Následovali státní příslušníci Vietnamu (363 osob), Mongolska (224 osob).

V roce 2009 uložily soudy v trestním řízení **trest vyhoštění** podle ustanovení § 80 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v platném znění, jako trest samostatný nebo vedle jiného trestu 1 464 cizincům. Počet uložených trestů vyhoštění se oproti roku 2008 snížil o 4,3 % (tj. o -65 trestů vyhoštění). Největší zastoupení měli státní příslušníci Ukrajiny (418 osob), Slovenska (365 osob) a Vietnamu (130 osob).

Trestně stíhaní cizinci

V roce 2009 bylo trestně stíháno 8 362 cizinců, což představuje 6,8 % z počtu stíhaných osob. Oproti roku 2008 byl zaznamenán pokles počtu stíhaných cizinců o 210 osob. Rovněž hodnota podílu cizinců na počtu trestně stíhaných osob nepatrně klesla (ze 7 % na 6,8 %). Nejsilnější skupinou mezi trestně stíhanými cizinci byli státní příslušníci Slovenska (3 459), Ukrajiny (1 570) a Vietnamu (846).

Vysoký podíl cizinců na stíhaných a vyšetřovaných osobách byl zaznamenán u trestných činů vražd 19,2 %, kapesních krádeží 12,5 % a loupeží 9,4 %. Následovala násilná kriminalita 7,1 %, mravnostní kriminalita 7,1 % a hospodářská kriminalita 7,0 %. Ve většině sledovaných typech kriminality je v roce 2009 patrná klesající tendence podílu cizinců na celkové kriminalitě, výjimkou je hospodářská kriminalita, kde se zastoupení cizinců zvýšilo o 1,2 % a loupeže (zvýšený podíl cizinců 0,5 %).

V hodnoceném roce bylo zaevidováno celkem 9 520 trestných činů spáchaných cizinci (-208 trestných činů, tj. -2,1 %), tj. 6,7 % z celkového počtu objasněných trestných činů. Největší nárůst v objasněnosti trestných činů spáchaných cizinci byl u hospodářských trestných činů (1 229 trestných činů) a loupeží (255 trestných činů).

Odsouzení cizinci

Podle údajů Ministerstva spravedlnosti bylo v průběhu roku 2009 pravomocně odsouzeno celkem 5 328 cizinců (jedná se o snížení počtu o 170 osob). Jejich podíl na celkovém počtu osob odsouzených v České republice se rovněž oproti roku 2008 nepatrně snížil, a to z hodnoty 7,3 % na 7,2 %. Zmíněný podíl koresponduje s podílem cizinců na celkovém počtu trestně stíhaných osob ve sledovaném roce.

Největší zastoupení mezi odsouzenými cizinci měli státní příslušníci Slovenska (2 238 osob), Ukrajiny (1 036 osob) a Vietnamu (486 osob).

2. Další informace obsažené ve zprávě

V hodnoceném roce si Česká republika připomenula dvouleté výročí vstupu do **schengenského prostoru**, za jehož ochranu a bezpečnost je spoluodpovědná. Zásadním dokumentem, na jehož základě ochranu vnějších hranic Evropské unie realizuje, je „**Národní plán řízení ochrany státních hranic České republiky**“. Na základě monitoringu, který byl v hodnoceném roce prováděn podél bývalých vnějších pozemních schengenských hranic byla Ministerstvem vnitra přijata „**Strategie ČR pro dodržování schengenských pravidel při zajišťování bezpečnosti podél vnitřních schengenských hranic**.“

Jedním ze základních pilířů schengenské spolupráce je **Schengenský informační systém (SIS)**, který je využíván při hraničních kontrolách, registraci motorových vozidel, kontrolách osob apod. Praktické zkušenosti prokázaly důležitost tohoto významného nástroje schengenské spolupráce, díky kterému se výrazně urychlilo a zefektivnilo mezinárodní pátrání – výslednost mezinárodní spolupráce díky SIS vzrostla ve stovkách procent.

Významnou roli při sledování migrace na území České republiky, včetně všech s ní spojených doprovodných jevů, má **Analytické centrum pro ochranu státních hranic a migraci**. Jedná se o meziresortní orgán, v jehož rámci pracují čtyři tematicky zaměřená fóra: fórum Migrace, fórum Víza, fórum Operativa a bezpečnost, fórum Strategie.

Působení Analytického centra významným způsobem urychluje vzájemné předávání informací mezi zainteresovanými orgány a institucemi České republiky týkající se aktuální situace v oblasti migrace a ochrany státních hranic. Vedle předávání souhrnných informací z uvedených oblastí a poznatků o aktuálním vývoji a přijatých opatřeních v Evropské unii, byla urychlena výměna informací převážně bezpečnostního charakteru se vztahem ke vstupu a pobytu cizinců v České republice.

Výstupy tohoto meziresortního pracoviště jsou využitelné jako podklad pro řízení české migrační politiky i přijímání politických rozhodnutí v této oblasti (pro rok 2009 byla stěžejní analýza zpracovaná v souvislosti s ekonomickou krizí, která identifikovala bezpečnostní rizika spojená s propouštěním zahraničních pracovníků).

Česká republika již druhým rokem uplatňovala v praxi společnou **vízovou politiku** v rámci schengenské spolupráce, do které se plně zapojila dne 21.12.2007. Společná vízová politika upravuje krátkodobé pobyty občanů třetích zemí v rámci schengenského prostoru, což jsou pobyty v maximální délce tří měsíců. Co se týče dlouhodobých pobytů, tyto ponechává v kompetenci legislativ členských států, přičemž upravuje pouze volný pohyb osob s národními tituly opravňujícími k dlouhodobému pobytu (dlouhodobé vízum a povolení k pobytu).

V oblasti vízové politiky se na začátku roku 2009, během českého předsednictví v Radě Evropské unie, podařilo po náročném vyjednávání schválit zásadní dokument harmonizující současné roztržštěné komunitární právní nástroje, **Vízový kodex**.

Dne 19. prosince 2009 vstoupilo v účinnost **rozhodnutí o vízové liberalizaci** mezi Evropskou unií a třemi západobalkánskými zeměmi, Srbskem, Černou Horou a Makedonií/FYROM. V praxi tento krok znamená, že držitelé biometrických cestovních dokladů výše uvedených tří států mohou cestovat na území Schengenu, tj. i do České republiky, bez víz. Spuštění bezvízového styku bylo plně v souladu s dlouhodobým úsilím České republiky, jež tradičně patří mezi nejsilnější zastánce vízové liberalizace se zeměmi západního Balkánu.

V průběhu roku 2009 byly také **sjednány dohody o zrušení vízové povinnosti** mezi Evropským společenstvím a následujícími ostrovními státy: Antiguou a Barbudou, Bahamským společenstvím, Barbadosem, Mauricijskou republikou, Federací Svatý Kryštof a Nevis a Seychelskou republikou. Obdobná dohoda byla sjednána i s Brazílií.

Na vízovou politiku Evropské unie měl naopak negativní dopad krok **Kanady**, která jako jediná třetí země **opětovně zavedla víza schengenskému státu, České republice**. Významným cílem české zahraniční politiky je proto znovuoobnovení bezvízového styku. O dosažení tohoto cíle česká strana usiluje na všech úrovních.

Vstupem do schengenského prostoru se Česká republika zapojila do tzv. **konzultací VISION**. Jedná se o postup, kdy při vydávání schengenských víz provádí bezpečnostní prověrku nejen stát vydávající vízum, ale v případě žadatelů z předem nadefinovaných zemí, také jiný schengenský stát, který o to požádal. Provádění zmíněných konzultací zajišťuje Ředitelství služby cizinecké policie PČR.

Nezastupitelnou roli v rámci konzulární spolupráce při vydávání schengenských víz představuje **Vízový informační systém**, který má umožnit výměnu vízových dat mezi členskými státy a usnadnit kontroly osob na vnějších hranicích i na území členských států, uplatňovat dublinské nařízení a identifikovat a navrátit ilegální migranty. Příslušné subjekty členských států, zejména zastupitelské úřady a orgány ochrany hranic, budou moci nepřetržitě vkládat a prohlížet data týkající se žádostí o víza.

Zpráva popisuje **legislativní aktivity** vztahující se k novelám zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o pobytu cizinců“); zákona č. 325/1999 Sb., o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů (zákon o azylu), v platném znění; zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů.

- **Zákon o pobytu cizinců** – legislativní aktivity nebyly zaměřeny prioritně na implementaci unijních předpisů. Ve své podstatě se jednalo o změny odvozené od zásadních změn jiných právních předpisů; v jednom případě byla změna zákona o pobytu cizinců provedena na základě Nálezu Ústavního soudu České republiky.

Koncem roku 2009 vrcholily na Ministerstvu vnitra práce na „Návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 325/1999 Sb., o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, (zákon o azylu), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony“. Hlavním cílem návrhu zákona je implementovat právo Evropských společenství a Evropské unie do českého právního řádu, tj. transponovat směrnice, resp. reagovat na nově přijatá přímo závazná nařízení, a zároveň splnit úkoly vyplývající z usnesení vlády České republiky ze dne 9. února 2009 č. 171 k zajištění bezpečnostní situace České republiky v souvislosti s propouštěním zahraničních pracovníků v důsledku hospodářské krize.

- **Zákon o azylu** – změny zákona lze charakterizovat jako drobné, resp. dílčí, a jsou vesměs spojeny s úpravami jiných zákonů, které se zákona o azylu dotkly a vyvolaly potřebu jeho dílčích změn.
- **Zákon o zaměstnanosti** – s platností od 1. 1. 2009 došlo k zavedení systému „zelených karet“; ke zprísnění podmínek působení agentur práce, zvýšila se maximální výše pokuty za umožnění výkonu nelegální práce; byla prodloužena maximální délka platnosti i délka doby prodloužení platnosti povolení k zaměstnání na 2 roky; byla rozšířena kategorie cizinců, kteří nepotřebují povolení k zaměstnání.

Podpora integrace dlouhodobě legálně usazených cizinců na území České republiky je od roku 1999 součástí aktivní politiky vlády České republiky. Agenda spojená s koordinací realizace „Konceptu integrace cizinců na území České republiky“ byla počínaje srpnem 2008 převedena zpět na Ministerstvo vnitra z Ministerstva práce a sociálních věcí. Hlavním důvodem bylo opětové propojení imigrační a integrační politiky, které umožňuje vyšší flexibilitu zavádění potřebných opatření. Hlavními prioritami Konceptu jsou opatření cílená do čtyř klíčových oblastí: znalost českého jazyka, vzájemné vztahy cizinců a členů majoritní společnosti, socio-kulturní orientace cizinců ve společnosti a ekonomická soběstačnost cizinců. Velký význam je kladen na spolupráci aktérů v oblasti integrace na lokální a regionální úrovni.

Jedním z nových nástrojů integrace, které umožnily realizovat integrační opatření na regionální a místní úrovni, se staly **tzv. emergentní projekty**, které pomáhají řešit aktuální či potencionální krizové situace ve městech s významným počtem cizinců. Realizovány byly v Havlíčkově Brodě, Pardubicích, Plzni a ve třech městských částech Prahy.

V roce 2009 byla zřízena **Centra na podporu integrace cizinců** v krajích Jihomoravském, Ústeckém, Plzeňském, Moravskoslezském, Zlínském a Pardubickém, která zajišťují poskytování informací, poradenství, kurzy socio-kulturní orientace cizinců ve společnosti; přispívají k vytváření platform pro spolupráci v oblasti integrace cizinců v regionu s cílem umožnit zapojení veškerých subjektů, které mohou přispět k úspěšné realizaci politiky integrace.

Efektivní návratová politika je klíčová při zajišťování veřejné podpory pro prvky jako je legální migrace a azyl. Prioritou v této souvislosti zůstává **uzavírání readmisních smluv**. Této oblasti věnuje Česká republika stálou pozornost, neboť readmisní smlouvy jsou jedním z předpokladů úspěšného boje s nelegální migrací a efektivní realizace navrácení osob do země původu. Jejich význam spočívá především v tom, že jsou stanovena přesná pravidla a lhůty pro ověřování totožnosti osob a následně pravidla pro postup při předání takové osoby, jakmile jsou splněny podmínky pro její zpětné předání dle vnitrostátních právních předpisů.

Na úseku sjednávání readmisních smluv vyvíjí Česká republika aktivity dvěma směry. Jednak se věnuje sjednávání dvoustranných readmisních smluv, jednak se spolupodílí na práci Komise Evropské unie při sjednávání komunitárních readmisních dohod s vybranými třetími státy.

Ministerstvem vnitra je rovněž dlouhodobě řešena **problematika dobrovolných návratů cizinců**. V roce 2009 realizovalo dva projekty zaměřené na dobrovolné návraty státních příslušníků třetích zemí.

Projekt dobrovolných návratů legálně pobývajících cizinců byl připraven Ministerstvem vnitra na konci roku 2008 jako opatření, které by bylo schopno bez prodlení a efektivně reagovat na situaci cizinců, kteří se v důsledku ekonomické krize ocitli bez pracovního uplatnění. Jeho realizace probíhala v období 16. února - 15. prosince 2009. Do projektu se registrovalo celkem 2 089 osob. Převažující zájem o registraci byl na straně státních příslušníků Mongolska (1 342), Vietnamu (283), Uzbekistánu (314), Ukrajiny (60), Indonésie (28) a Moldavska (17).

V souvislosti s tímto projektem získalo Ministerstvo vnitra informace o cizincích, kteří se ocitli ve stejné situaci, na kterou reagoval projekt dobrovolných návratů pro legálně pobývajících cizince, nicméně se do této situace dostali již v době před jeho zahájením. Vzhledem k tomu, že území České republiky v době platnosti povolení k pobytu neopustili, dostali se do nelegálního postavení a nebyli schopni řešit svou situaci vlastními silami. Právě pro tuto kategorii osob byl spuštěn **Projekt dobrovolných návratů nelegálně pobývajících cizinců**. Realizace projektu byla časově omezena na období 15. září - 15. prosince 2009. Do projektu bylo registrováno celkem 169 osob. Zde převažoval zájem státních příslušníků Ukrajiny (70), Vietnamu (20), Mongolska (15), Kyrgyzstánu (14), Uzbekistánu (13) a Moldavska (12).

Dalším z postupů boje proti nelegální migraci a jejím organizátorům v rámci Evropské unie je například vytvoření agentury pro řízení operativní spolupráce na vnějších hranicích členských států EU - **Frontex**, jejímž úkolem je mimo jiné pomáhat členským státům v oblasti návratu nelegálních migrantů.

V roce 2009 pokračoval rozvoj aktivit agentury Frontex, do kterých se zapojují členské státy Evropské unie a státy uplatňující Schengenské standardy. Stejně jako ostatní státy i Česká republika zaznamenala zvýšený nárůst aktivit v celé šíři své působnosti. Hlavním gestorem za spolupráci s agenturou Frontex je PCR Služba cizinecké policie.

V hodnoceném roce **pokračovala policejní spolupráce** v rámci společného česko-rakouského komunikačního centra na bývalém hraničním přechodu Mikulov-Drasenhofen a česko-německého komunikačního centra ve Furth im Wald. Velmi dobrá mezinárodní spolupráce probíhá také u ICP Praha – Ruzyně. Lze konstatovat, že díky stále novým kontaktům je tato forma získávání a vyměňování informací, poznatků nebo prověřování údajů stále více využívána, a to přímo s letišti např. v Itálii, Německu, Finsku, Litvě, Slovensku či přes komunikační střediska s Německem a Rakouskem.

Za významné lze považovat provádění společných pohraničních hlídek na státních hranicích se SRN, Rakouskem, Slovenskem a Polskem. Hlídky se pravidelně účastní kontrol ubytovacích zařízení a rekreačních oblastí, preventivních akcí k potírání příhraniční a přeshraniční trestné činnosti na celé délce státní hranice a v příhraničním pásmu.

Mezinárodní spolupráce v roce 2009 pokračovala v aktivitách započatých již v dřívějších letech (tzn. jak na bilaterální i multilaterální úrovni, tak na posílení praktické a operativní spolupráce ve všech aspektech migrace, ochrany státních hranic a azylu), nicméně byla výrazně ovlivněna realizací českého předsednictví Rady EU. V hodnoceném roce Česká republika při realizaci svých priorit v oblasti azylu a migrace úzce spolupracovala s mezinárodními organizacemi zabývajícími se imigrační a azylovou problematikou, především pak s Mezinárodní organizací pro migraci a Mezinárodním centrem pro rozvoj migračních politik a Úřadem Vysokého komisaře Organizace spojených národů pro uprchlíky.

Ministerstvo vnitra, resp. odbor azylové a migrační politiky je národním kontaktním místem Evropské migrační sítě v České republice, která má napomoci zvýšit informovanost o vývoji v oblasti azylu a migrace v jednotlivých členských státech Evropské unie. Poskytování aktuálních, objektivních, spolehlivých a srovnatelných informací o migraci a azylu poslouží jako podpora při formulování politik Evropské unie v oblastech migrace a azylu.

Významným prvkem v oblasti migrace jsou:

- *Humanitární projekty, mezi které se řadí Program humanitárních evakuací zdravotně postižených obyvatel (MEDEVAC),*
- *Projekty zahraniční rozvojové pomoci,*
- *Migrační projekty,*
- *Projekty MV ČR zaměřené na specifické kategorie cizinců,*
- *Rámcový program Solidarita a řízení migračních toků.*

Hodnocení zmíněných projektů a vyhodnocení českého předsednictví v Radě EU je obsaženo v závěru Zprávy o situaci v oblasti migrace na území České republiky za rok 2009.

Obsah

I. ÚVOD	11
II. INSTITUCIONÁLNÍ A LEGISLATIVNÍ RÁMEC	13
II.1. INSTITUCIONÁLNÍ RÁMEC	13
II.1.1. Ústřední orgány státní správy České republiky	13
II.1.2. Meziresortní orgány	18
II.2. LEGISLATIVNÍ RÁMEC	21
II.2.1. Zákon o pobytu cizinců	21
II.2.2. Zákon o azylu	29
II.2.3. Zákon o zaměstnanosti (s ohledem na imigraci)	30
II.2.4. Podzákonné normy	30
III. VÍZOVÁ POLITIKA ČESKÉ REPUBLIKY	31
III.1. SMLUVNÍ VZTAHY	31
III.2. PRAKTICKÝ VÝKON	32
III.3. VYSÍLÁNÍ PŘÍSLUŠNÍKŮ SLUŽBY CIZINECKÉ POLICIE NA ZÚ ČR	37
III.4. VÍZOVÝ INFORMAČNÍ SYSTÉM	39
IV. SCHENGEN	40
IV.1. HODNOCENÍ SCHENGENSKÉ SPOLUPRÁCE	40
IV.3. VNĚJŠÍ SCHENGENSKÁ HRANICE	42
IV.2.1. Přeshraniční pohyb přes vnější schengenskou hranici	42
IV.2.2. Specifické jevy na vnější schengenské hranici	43
V. LEGÁLNÍ MIGRACE V ČESKÉ REPUBLICE	44
V.1. DRUHY POBYTU	44
V.2. OBLAST UDĚLOVÁNÍ POVOLENÍ K POBYTU NA ÚZEMÍ ČESKÉ REPUBLIKY	46
V.2.1. Podané žádosti o udělení povolení k dlouhodobému pobytu občanů třetích států a přechodného pobytu občanů Evropské unie	46
V.2.2. Podané žádosti o udělení povolení k trvalému pobytu	47
V.3. CIZINCI S POVOLENÝM POBYTEM NA ÚZEMÍ ČESKÉ REPUBLIKY	49
V.3.1. Cizinci s povoleným pobytem v ČR	49
V.3.2. Přechodný pobyt na dlouhodobá víza, dlouhodobý pobyt a přechodný pobyt občanů Evropské unie	52
V.3.3. Trvalý pobyt	53
V.4. ZAMĚŠTNÁVÁNÍ, PODNIKÁNÍ A STUDIUM CIZINCŮ V ČESKÉ REPUBLICE	53
V.4.1. Zaměstnávání cizinců v ČR	53
V.4.1.1. Zelené karty	57
V.4.1.2. Podpora mobility a řešení nerovnováhy na trhu práce - EURES	58
V.4.1.3. Výběr kvalifikovaných zahraničních pracovníků	59
V.4.2. Podnikání cizinců v ČR	60
V.4.3. Studium	61
V.5. INTEGRACE	65
V.5.1. Integrace cizinců	65
V.5.2. Integrace azylantů	77
V.5.3. Přesídlování krajanů	78
V.6. STÁTNÍ OBČANSTVÍ	79
VI. NELEGÁLNÍ MIGRACE V ČESKÉ REPUBLICE	80
VI.1. TRENDY A ZPŮSOBY NELEGÁLNÍ MIGRACE, HLAVNÍ MIGRAČNÍ TRASY	80
VI.2. NELEGÁLNÍ MIGRACE V ČR	81
VI.2.1. Nelegální migrace v ČR – celková situace	82
VI.2.1.1. Nelegální migrace přes vnější schengenskou hranici ČR	84
VI.2.1.2. Nelegální migrace na území ČR – nelegální pobyt	85
VI.2.2. Opakovaná zjištění při nelegální migraci	87
VI.2.3. Použití neregulérních cestovních dokladů při nelegální migraci v ČR	88
VI.2.4. Napomáhání k nelegální migraci	91
VI.3. KONTROLNÍ ČINNOST A REPRESIVNÍ OPATŘENÍ	94
VI.3.1. Kontrolní činnost PČR	94
VI.3.2. Kontrolní činnost MPSV, resp. úřadů práce	96
VI.3.3. Kontrolní činnost MPO, resp. živnostenských úřadů	101
VI.3.4. Kontrolní činnost Celní správy, resp. celních úřadů	102
VI.3.5. Přestupky a správní delikty	103
VI.3.6. Správní vyhoštění	104

VI.3.7. Trest vyhoštění	105
VI.3.8. Zařízení pro zajištění cizinců	106
VII. READMISNÍ SMLOUVY A DOBROVOLNÉ NÁVRATY	108
VII.1. SMLUVNÍ VZTAHY	108
VII.2. PROVÁDĚNÍ READMISNÍCH SMLOUV	110
VII.2.1. Provádění readmisních smluv se sousedními státy	110
VII.2.2. Provádění readmisních smluv s nesousedními státy	111
VII.3. DOBROVOLNÉ NÁVRATY	112
VIII. MEZINÁRODNÍ OCHRANA	117
VIII.1. ŽADATELÉ O MEZINÁRODNÍ OCHRANU V ČESKÉ REPUBLICE	117
VIII.1.1. Počet žadatelů o mezinárodní ochranu	117
VIII.1.2. Řízení o udělení mezinárodní ochrany	122
VIII.1.3. Nezletilí žadatelé o mezinárodní ochranu bez doprovodu rodičů či zákonných zástupců	123
VIII.1.4. Podíl České republiky na žádostech o udělení mezinárodní ochrany podaných v zemích Evropské unie v roce 2009 ...	124
VIII.1.5. Azylová zařízení	125
VIII.2. APLIKACE DUBLINSKÉHO NAŘÍZENÍ V ČESKÉ REPUBLICE	127
VIII.3. SPOLEČNÝ EVROPSKÝ AZYLOVÝ SYSTÉM	129
IX. TRESTNÁ ČINNOST CIZINCŮ	131
IX.1. TRESTNÉ STÍHANÍ CIZINCI	131
IX.2. ODSOUZENÍ CIZINCI	137
X. SPECIFICKÉ PROJEKTY V OBLASTI MIGRACE A AZYLU	139
X.1. HUMANITÁRNÍ PROJEKTY	139
X.2. PROJEKTY ZAHRANIČNÍ ROZVOJOVÉ POMOCI	141
X.3. MIGRAČNÍ PROJEKTY	146
X.4. PROJEKTY MV ČR ZAMĚŘENÉ NA SPECIFICKÉ KATEGORIE CIZINCŮ	148
X.5. SOLIDARITA A ŘÍZENÍ MIGRAČNÍCH TOKŮ	153
XI. MEZINÁRODNÍ SPOLUPRÁCE A VYHODNOCENÍ ČESKÉHO PŘEDSEDNICTVÍ V RADĚ EU	155
XI.1. MEZINÁRODNÍ SPOLUPRÁCE	155
XI.2. VYHODNOCENÍ ČESKÉHO PŘEDSEDNICTVÍ V RADĚ EU	157
XII. ZÁVĚR	162
ABECEDNÍ SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	165
TABULKOVÁ ČÁST	

I. Úvod

Předkládaná *Zpráva o situaci v oblasti migrace a integrace cizinců na území České republiky v roce 2009* vypovídá o vývojových trendech v oblasti migrace cizinců v České republice v roce 2009 s porovnáním některých profilových ukazatelů s úrovní roku 2008, případně let předcházejících. Jejím cílem je podat souhrnnou informaci o problematice migrace a shrnout pozitiva a negativa vyplývající z aktuálních migračních pohybů. Autorem zprávy je Ministerstvo vnitra České republiky, které vedle vlastních poznatků vycházelo z informací a podkladů dalších ministerstev zabývajících se vybranými aspekty migrace.

Migrační politika Evropské unie se stala v roce 1999 součástí prvního pilíře a postupně se rozvinula v jednu z nejdynamičtějších a nejcitlivějších společných politik Evropské unie. Haagský program v roce 2004 pak definoval cíle v oblasti politiky justice a vnitřních věcí na období do konce roku 2009, mimo jiné i na poli migrace, jež byly konkretizovány Akčním plánem k Haagskému programu vydaným v následujícím roce. Budování a rozvoj prostoru svobody, bezpečnosti a práva se stal prioritou.

Vyhodnocení programu přijatého Evropskou radou z Tampere a Haagského programu ukazuje, že bylo v oblasti rozvoje prostoru svobody, bezpečnosti a práva dosaženo výrazného pokroku. Kontroly na vnitřních hranicích byly v schengenském prostoru odstraněny a správa vnějších hranic Evropské unie je nyní soudržnější. Vnější rozměr migrační politiky Evropské unie je v důsledku rozvoje globálního přístupu k migraci zaměřen na dialog a partnerství se třetími zeměmi na základě oboustranných zájmů. Byla přijata významná opatření za účelem vytvoření evropského azylového systému. Evropské agentury, jako je Europol, Eurojust, Agentura Evropské unie pro základní práva a Frontex, dosáhly ve svých příslušných oblastech činnosti plné provozní funkčnosti.

I přes tyto a další dosažené úspěchy v prostoru svobody, bezpečnosti a práva čelí Evropa stále problémům, které musí být řešeny komplexně. Z tohoto důvodu Evropská rada v prosinci 2009 přijala nový víceletý program pro období let 2010 - 2014, nazvaný „*Stockholmský program*“,¹ který členskými státy umožní využít dosažených výsledků a reagovat na budoucí výzvy.

¹ Zmíněný víceletý program v oblasti migrace a azylu řeší mimo jiné níže uvedený okruh otázek.

- Evropská unie chce nadále usnadňovat zákonný přístup na území členských států, přičemž musí zároveň přijímat opatření pro boj proti nedovolenému přistěhovalectví a přeshraniční trestné činnosti a zachovávat vysokou úroveň bezpečnosti.
- Vízová politika musí být součástí širší vize, která bere v úvahu příslušné vnitropolitické a zahraničněpolitické otázky. Nové příležitosti pro další rozvoj společné vízové politiky přinese postupné spouštění systému VIS.
- Pružné přistěhovalecké politiky budou významným příspěvkem k hospodářskému rozvoji a výkonnosti Evropské unie z dlouhodobého hlediska. Vzájemné propojení mezi migrací a začleněním do společnosti zůstává zásadní, mimo jiné s ohledem na základní hodnoty Evropské unie. Úspěšná integrace oprávněně pobývajících státních příslušníků třetích zemí je klíčová pro maximální využití přínosů přistěhovalectví. Spolupráce na evropské úrovni může v členských státech přispět k účinnějším integračním politikám. Zásadním prvkem pro úspěšnou integraci je přístup k zaměstnání. Při rozvíjení společné přistěhovalecké politiky je i nadále zásadní zejména boj proti obchodování s lidmi (zde je třeba věnovat zvláštní pozornost nezletilým osobám bez doprovodu) a převaděčství, integrovaná správa hranic a spolupráce se zeměmi původu a tranzitu.
- Vytvoření společného evropského azylového systému do roku 2012 zůstává klíčovým politickým cílem Evropské unie.
- Je třeba nalézt praktická řešení na posílení soudržnosti mezi migračními politikami a politikami v jiných oblastech, jako jsou zahraniční a rozvojová politika, obchodní politika a politiky v oblasti zaměstnanosti, zdraví a vzdělávání na evropské úrovni.
- Rovněž zásadním prvkem dobře řízeného režimu migrace uvnitř Evropské unie je účinná návratová politika. Upřednostňován by měl být dobrovolný návrat; v případě potřeby bude nezbytné použít účinné prostředky k vynucení návratu. Provádění nově přijatých nástrojů v oblasti navrácení a sankcí vůči zaměstnavatelům i platných dohod o zpětném přebírání osob, bude pozorně sledováno, aby se zaručilo jejich účinné uplatňování.

Téma společné migrační politiky Evropské unie nabylo na významu pro Českou republiku nejen jejím vstupem do Evropské unie v roce 2004, ale rovněž jejím začleněním do schengenského prostoru v roce 2007, neboť nezbytným předpokladem společné migrační politiky je dobře fungující komplex všech jejích aspektů.

Azyl a migraci označila Česká republika jako významné oblasti evropské politiky a v agendě jejího předsednictví zaujaly své místo pod názvem „*Komplementární migrační a azylová politika*“.

O tom, jakých výsledků Česká republika v hodnoceném roce v problematice migrace dosáhla, vypovídá tato zpráva.

II. Institucionální a legislativní rámec

II.1. INSTITUCIONÁLNÍ RÁMEC

II.1.1. Ústřední orgány státní správy České republiky

Ministerstvo vnitra

Ve smyslu zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů, je Ministerstvo vnitra gestorem za problematiku mezinárodní migrace a azylu, a to jak na úrovni legislativně - koncepční (oblast mezinárodní migrace, azylu), tak i realizační (azyl, povolování pobytů, cestovní doklady).

Na základě zákona o pobytu cizinců² zabezpečuje výkon státní správy v oblasti migrace. V tomto smyslu úzce spolupracuje s dalšími resorty, státními a nestátními organizacemi včetně organizací mezinárodních.

Ministerstvo vnitra, i přes rozsáhlé kompetence svěřené zákonem o pobytu cizinců policii, má ve smyslu tohoto zákona vymezeno postavení nadřízeného správního orgánu vůči PČR ředitelství služby cizinecké policie, vykonává dozor nad policií při výkonu státní správy. Jako prvoinstanční správní orgán rozhoduje o povolení k dlouhodobému pobytu za účelem ochrany na území. S účinností od 1. 1. 2009 převzalo rozhodování o povolení k trvalému pobytu v plné šíři.³ Od stejného data rozhoduje o prodloužení platnosti průkazu cizinci, kterému bylo vydáno povolení k trvalému pobytu. Pořizuje biometrické údaje v souvislosti s vydáváním cizineckého pasu, rozhoduje o vydání a odnětí cizineckého pasu a v rozsahu své působnosti o vydání a odnětí cestovního průkazu totožnosti. Rozhoduje o přiznání a zrušení postavení dlouhodobě pobývajícího rezidenta na území.

Kromě výše uvedeného Ministerstvo vnitra rozhoduje od 1. 1. 2009 o vydání „zelené karty“⁴, o prodloužení nebo zrušení její platnosti. V této souvislosti je oprávněno v centrální evidenci volných pracovních míst obsaditelných držitelé zelené karty doplňovat údaje o vyřízení žádosti o vydání zelené karty.

V rámci rozhodování o správním vyhoštění vydává Ministerstvo vnitra na základě vyžádání policie závazná stanoviska.

Ministerstvo vnitra zřizuje a provozuje zařízení pro zajištění cizinců podle hlavy XII zákona o pobytu cizinců a rozhoduje o hrazení nákladů spojených s pobytem zajištěného cizince na území a jeho vycestováním z území a vymáhá jejich úhradu.

V souladu se zákonem o pobytu cizinců stanovuje právním předpisem, kteří cizinci mohou pobývat v tranzitním prostoru mezinárodního letiště na území pouze na základě uděleného letištního víza a rovněž seznam zemí, jejichž státní příslušníci jsou oprávněni požádat o vydání zelené karty.

Ministerstvo vnitra v souladu se zákonem o zaměstnanosti⁵ od 1.1.2009 vydává na základě žádosti Ministerstva práce a sociálních věcí stanovisko k udělení povolení ke zprostředkování zaměstnání podle ustanovení § 14 odst. 3 písm. b). Dle stejné právní úpravy může odvolat souhlas s vydáním povolení ke zprostředkování zaměstnání.

² Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

³ Do **31. 12. 2008** Ministerstvo vnitra rozhodovalo o vydání povolení k trvalému pobytu podle § 66 odst. 1 písm.a) až c), § 67, § 87g odst. 2 a 3 a § 87h odst. 2. Zákonem č. 274/2008 Sb. byla **od 1. 1. 2009** převedena veškerá agenda trvalých pobytů od PČR ŘSCP na Ministerstvo vnitra.

⁴ Na základě zákona č. 382/2008 Sb.

⁵ Ustanovení § 60a) zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, v platném znění

Ministerstvo vnitra sjednává anebo se podílí na sjednávání mezinárodních smluv v oblasti mezinárodní migrace. Rovněž je gesčním resortem za kapitolu „Schengen“ a je rovněž koordinátorem implementace schengenských pravidel do vnitrostátního práva a praxe.

Na základě zákona o azylu⁶ a zákona o dočasné ochraně⁷ zabezpečuje výkon státní správy v problematice mezinárodní a dočasné ochrany a vytváří státní integrační programy zaměřené na pomoc azylantům při jejich začlenění do společnosti.

V těchto oblastech Ministerstvo vnitra úzce spolupracuje s dalšími resorty, státními a nestátními organizacemi včetně organizací mezinárodních. Ve spolupráci s policií a Mezinárodní organizací pro migraci se podílí na vypracování repatričních programů a zajišťuje repatriace (dobrovolné návraty) cizinců do zemí jejich původu.

Usnesením vlády ze dne 23. července 2008 č. 979 byla ke dni 1. 8. 2008 Ministerstvu vnitra znovu svěřena role hlavního koordinátora realizace *Koncepce integrace cizinců na území České republiky*.⁸

V rámci Ministerstva vnitra se problematikou mezinárodní migrace, azylu a integrace cizinců specializovaně zabývá odbor azylové a migrační politiky a organizační složka státu zřízená Ministerstvem vnitra Správa uprchlických zařízení. Zaměstnanci obou útvarů jsou rozmístěni jak v Praze, tak na jednotlivých detašovaných pracovištích v azylových zařízeních a zařízeních pro zajištění cizinců. Zaměstnanci odboru azylové a migrační politiky vykonávající agendu trvalých pobytů jsou od 1. 1. 2009 rovněž rozmístěni v některých krajských či okresních městech.

Policie České republiky

1. Služba cizinecké policie

Ke dni 31. 12. 2009 Policii ČR Službu cizinecké policie (dále jen „SCP“) tvořilo **Ředitelství služby cizinecké policie** (dále „ŘSCP“), **7 oblastních ředitelství** (dále jen „ObŘ SCP“), při každém ObŘ SCP byl vyčleněn odbor specializovaných činností (dále jen „OSČ“) a dále skupina dokumentace (dále jen „SD“).

Dále do SCP k datu 31. 12. 2009 patřilo **48 inspektorátů cizinecké policie** (dále jen „ICP“), které jsou rozděleny na skupiny (oddělení) povolování pobytu, skupiny kontrol pobytu a skupiny specialistů. Celkem **5 inspektorátů cizinecké policie je na mezinárodních letištích**, a to Praha-Ruzyně, Brno-Tuřany, Ostrava-Mošnov, Pardubice a Karlovy Vary (dále jen „ICP-ML“), které jsou začleněny do organizační struktury Ředitelství SCP.

Při ŘSCP plní úkoly **odbor doprovodu letadel** (dále „ODL“), jehož činnost je směřována zejména do provádění bezpečnostních doprovodů vybraných linek, realizaci leteckých eskort, zajišťování leteckých průvozů a na další bezpečnostní opatření na Letišti Praha-Ruzyně. Velmi kladně je hodnocena spolupráce ODL s civilními složkami – ČSA, které vyzdvihují profesionální chování policistů a vyžadují, aby byly policií doprovázeny lety do rizikových oblastí.

V organizační struktuře ŘSCP je začleněna skupina **VISION**, která v rámci procesu vydávání jednotných schengenských víz zajišťuje jako ústřední orgán provádění konzultací VISION.⁹ V rámci konzultační procedury skupina komunikuje za účelem získání relevantních informací s Národní centrálou SIRENE a rovněž vytěžuje příslušné ICP. ŘSCP je jako věcný gestor odpovědný za výstavbu národního projektu NS-VIS ČR a CS-VIS.

⁶ Zákon č. 325/1999 Sb., o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů (zákon o azylu), v platném znění

⁷ Zákon č. 221/2003 Sb., o dočasné ochraně cizinců, v platném znění

⁸ Zmíněným usnesením došlo k převodu agendy z Ministerstva práce a sociálních věcí na Ministerstvo vnitra.

⁹ Konzultace VISION jsou prováděny touto skupinou od přistoupení České republiky k Schengenské dohodě. Žádosti o jednotná schengenská víza jsou konzultovány se schengenskými partnery v souladu s čl. 17, odst. 2 Schengenské prováděcí úmluvy a přílohy 5B Společné konzulární instrukce.

Při ŘSCP a ObŘ SCP jsou vytvořeny analytické týmy, které pravidelně vyhodnocují aktuální situaci v oblasti legální a nelegální migrace, a které reagují na vzniklé negativní jevy. Součástí oddělení analýzy rizik ŘSCP je **jednotka analýzy rizik**, která zajišťuje jak horizontální, tak vertikální informační toky v rámci SCP. Na webových stránkách jednotky analýzy rizik jsou zveřejňovány jak informace o událostech, které se týkají nelegální migrace (se zaměřením na používání neregulérních cestovních dokladů, převaděčství a využívání úkrytů v dopravních prostředcích), tak poznatky z výkonu služby, které mohou přispět k eliminaci negativních jevů souvisejících s nelegální migrací na území České republiky.

Policisté SCP dále vykonávali službu v **zařízeních pro zajištění cizinců** v rozsahu, který jim určuje zákon o pobytu cizinců a „Nařízení MV ČR č. 2 ze dne 11. 1. 2006, kterým se stanovují kompetence, postup a podmínky vzájemné součinnosti SUZ MV ČR, SCPP a Ministerstva vnitra při provozování zařízení pro zajištění cizinců“.¹⁰

Činnost ICP v roce 2009 byla i nadále zaměřena na prověřování žádostí o udělení víz k pobytu nad 90 dnů a povolení k dlouhodobému pobytu jako základního kritéria pro povolení vstupu cizince na území. Mezi další úkoly ICP, a také OSC, patří oblast kontrolní činnosti, která byla zaměřena výraznou měrou na kontrolu a prověřování dodržování podmínek pobytu cizinců na území České republiky za spoluúčasti s orgány státní správy - s úřady práce, živnostenskými úřady, českou obchodní inspekcí a celní správou.

Jedním z opatření, které má napomoci k omezení nelegální migrace, je vysílání policistů SCP na **služební cesty na zastupitelské úřady ČR v zahraničí**. V průběhu roku 2009 byli vysláni policisté na následující zastupitelské úřady České republiky: Hanoj, Peking, Moskva, Kyjev, Lvov, Ulánbátar, Káhira.

Ředitelství služby cizinecké policie zajišťuje ve své působnosti předávání údajů o cestujících leteckými dopravci Policii České republiky.¹¹ Od 1. června 2008 PČR vede správní řízení s leteckým dopravcem, který neplní povinnost uloženou v § 68 odst. 3 zákona o civilním letectví s možností uložit sankce ve smyslu ustanovení § 93 odst. 3 zákona o civilním letectví.

Policisté SCP (pracovníci skupin dokumentace) spolupracují s ostatními složkami policie České republiky v oblastech, jako je odhalování distributorů omamných a psychotropních látek, krádeží vozidel, tam kde je cizinecký prvek. Pracovníci skupin dokumentace dále mají úzkou součinnost s bezpečnostními složkami SRN, Rakouska, Slovenska a Polska, a to hlavně v oblasti přeshraniční trestné činnosti. Skupiny dokumentace jsou stále častěji využívány k součinnosti pracovníky ÚOOZ SKPV, ale také BIS a ÚZSI.

V roce 2009 daly útvary SCP podnět k trestnímu stíhání u **2 053 trestných činů** (objasněno 1 919). Oproti roku 2008 došlo k nárůstu o 411 trestných činů (tj. +25,0 %). Největší podíl na šetřených trestných činech má dlouhodobě ObŘ SCP Brno (48,2 %), následované ObŘ SCP Ústí nad Labem (14,9 %) a ObŘ SCP Praha (11,7 %). Největší meziroční nárůst je vykázán u ObŘ SCP Praha (+118 TČ, tj. +96,7 %).

Nejčastěji byly SCP zjištěny trestné činy: maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání (507 TČ, - 22 TČ), padělání a pozměňování veřejné listiny (188 TČ, + 107 TČ), ostatní TČ (728 TČ, + 208 TČ), ohrožení pod vlivem návykové látky, opilství (492 TČ, + 89 TČ).

¹⁰ Jedná se o úkony spojené s příjmem cizinců do zařízení, střežení zpřísněného režimu, střežení cizinců v případě hospitalizace v nemocnicích na neuzavřených odděleních aj..

¹¹ Na základě transpozice směrnice Rady 2004/82/ES ze dne 29. dubna 2004, o povinnosti dopravců předávat údaje o cestujících do zákona č. 49/1997 Sb., o civilním letectví. Dnem 1. června 2008 policie vyžaduje údaje o cestujících z těchto států: Arménie, Bělorusko, Egypt, Gruzie, Moldavsko, Libanon, Ruská federace, Spojené arabské emiráty, Srí Lanka, Turecko, Ukrajina, Kazachstán, Sýrie, Makedonie, Chorvatsko, Srbsko, Jižní Korea, Bulharsko, Izrael, Kuvajt.

Trestné činy – podnět k trestnímu stíhání útvarů SCP – porovnání 2008/2009

Stav roku	1.1.-31.12. 2008	tj. %	1.1.-31.12. 2009	tj. %	Změna oproti předchozímu období	
					v %	absolutní číslo
Zjištěné trestné činy	1 642	100,0	2 053	100,0	25,0	411
z toho						
ObŘ Brno	777	47,3	990	48,2	27,4	213
ObŘ České Budějovice	183	11,1	178	8,7	-2,7	-5
ObŘ Hradec Králové	91	5,5	92	4,5	1,1	1
ObŘ Ostrava	115	7,0	136	6,6	18,3	21
ObŘ Plzeň	109	6,6	111	5,4	1,8	2
ObŘ Praha	122	7,4	240	11,7	96,7	118
ObŘ Ústí nad Labem	245	14,9	306	14,9	24,9	61

Poznámka: zdroj ESKK

2. Útvar pro odhalování organizovaného zločinu služby kriminální policie a vyšetřování

Útvarem Policie ČR s celorepublikovou působností, který rovněž plní úkoly v oblasti nelegální migrace, především pak v oblasti boje proti převaděčství, je **Útvar pro odhalování organizovaného zločinu služby kriminální policie a vyšetřování**.

Uvedený policejní útvar se také zabývá problematikou nucené práce a jiných forem vykořisťování. V rámci ÚOOZ SKPV je zřízeno oddělení, které se zaměřuje na plnění úkolů souvisejících se zjišťováním informací a soustředěním poznatků o páchání trestné činnosti nelegálního zaměstnávání a jiných forem vykořisťování, s jejich prověřováním, rozpracováním, odhalováním pachatelů a s tím souvisejícím prováděním úkonů v trestním řízení. Převážně se jedná o trestnou činnost dle § 232a trestního zákona a další trestné činy s touto trestnou činností související.

Ministerstvo zahraničních věcí

Ministerstvo zahraničních věcí je ústředním správním orgánem České republiky pro oblast zahraniční politiky, v jejímž rámci vytváří koncepci a koordinuje zahraniční rozvojovou pomoc.

Vykonává státní správu ve věcech povolování pobytu cizinců na území požívajících výsad a imunit podle mezinárodního práva.

Prostřednictvím zastupitelských úřadů vykonává státní správu ve věcech udělování víz v rozsahu stanoveném zákonem o pobytu cizinců.

Ministerstvo práce a sociálních věcí

Ministerstvo práce a sociálních věcí na základě zákona č. 435/2004 Sb., zákon o zaměstnanosti, mj. vymezuje okruh subjektů působících v roli zaměstnavatele a ve vztahu k cizím státním příslušníkům stanovuje kritéria vstupu jednotlivých kategorií cizinců na trh práce. Na základě situace na trhu práce stanovuje podmínky pro povolování zaměstnání a zodpovídá za právní úpravu zaměstnávání cizinců ve vztahu k odpovídajícím právním předpisům Evropské unie a uzavřeným mezivládním dohodám.

Kromě vnitrostátních právních předpisů je oblast pracovní migrace upravena i bilaterálními mezinárodními smlouvami upravujícími oblast sociálního zabezpečení a zaměstnávání a také multilaterálními úmluvami v oblasti lidských práv, postavení uprchlíků, sociálních práv, jimiž je Česká republika vázána.

V České republice i nadále přetrvává fenomén nelegálního zaměstnávání cizinců. Touto oblastí se zabývá Meziresortní orgán pro potírání nelegálního zaměstnávání cizinců v České

republice.¹² Na činnosti uvedeného orgánu, jehož gestorem je Ministerstvo práce a sociálních věcí, úzce spolupracuje Ministerstvo vnitra a Ministerstvo průmyslu a obchodu.

Ministerstvo průmyslu a obchodu

Do působnosti Ministerstva průmyslu a obchodu spadá právní úprava živnostenského podnikání v režimu zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, ve znění pozdějších předpisů, zahrnujícího převážnou část podnikatelských aktivit fyzických i právnických osob.

V rámci své působnosti zejména navrhuje potřebné legislativní úpravy podmínek živnostenského podnikání, metodicky řídí výkon veřejné správy pro tuto oblast a podporuje rozvoj vybraných podnikatelských aktivit a v souvislosti s tím se zabývá i problematikou podnikání zahraničních osob.

Ministerstvo průmyslu a obchodu posuzuje v rámci projektu Zelené karty **Žádosti o označení volného pracovního místa jako místa vhodného pro klíčový personál** (zelená karta typ „A“).

Ministerstvo spravedlnosti

Ministerstvo spravedlnosti je ústředním orgánem státní správy pro soudy a státní zastupitelství. V extradičním řízení rozhoduje ministr spravedlnosti o povolení vydání cizince k trestnímu stíhání nebo k výkonu trestu do ciziny, avšak pouze pokud krajský vrchní nebo Nejvyšší soud vyslovil, že vydání je přípustné.

Problematika migrace se uvedeného resortu dotýká i s ohledem na jeho kompetence v oblasti zajišťování legislativní činnosti, příprav návrhů zákonů a dalších právních předpisů upravujících poměry v justici a ve vězeňství a kompetencí týkajících se sledování, prověřování a vyhodnocování výkonu soudnictví.

Ministerstvo spravedlnosti je gestorem právní úpravy týkající se problematiky obchodního rejstříku, vzniku a postavení obchodních společností a družstev, závazkových vztahů atd., která je upravena obchodním zákoníkem.

Ministerstvo financí

Celní správa ČR disponuje oprávněním provádět kontroly zaměstnávání cizinců na základě zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti. V souladu s ustanoveními zákona o zaměstnanosti kontrolují celní úřady, zda cizinec vykonává práci pro právnickou nebo fyzickou osobu na základě pracovněprávního vztahu nebo jiné smlouvy a zda ji vykonává v souladu s vydaným povolením k zaměstnání nebo zelenou kartou, jsou-li podle zákona o zaměstnanosti vyžadovány (ust. § 126 odst. 4 zákona o zaměstnanosti). Celní úřad o provedené kontrole informuje úřad práce příslušný dle ustanovení zákona o zaměstnanosti a v případě zjištění nedostatků předává tomuto úřadu práce podklady pro zahájení správního řízení o uložení pokuty.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy je gestorem problematiky vzdělávání ve všech druzích škol a školských zařízeních, účasti na jazykových kursech akreditovaných ministerstvem, konzultací a výměny zkušeností, výměnných pobytů a účasti na uměleckých, metodických a jiných specializovaných kursech v oboru působnosti ministerstva či odborné praxe určené k získání praktických nebo odborných zkušeností cizince.

¹² Meziresortní orgán pro potírání nelegálního zaměstnávání cizinců v České republice byl zřízen na základě usnesení vlády České republiky dne 23. října 2000 č. 1044.

Do kompetence ministerstva patří též zajištění přístupu dětí cizinců ke vzdělání. Ministerstvo rovněž organizuje stáže zahraničních odborníků na českých školách, kteří zde fungují buď jako lektoři nebo ve funkcích vědeckých pracovníků.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy nebo vysoké školy uznávají (nostrifikují) vysokoškolské vzdělání získané na zahraničních vysokých školách na základě předložených dokladů o studiu a kompetencí stanovených zákonem o vysokých školách.

Ministerstvo pro místní rozvoj

Ministerstvo pro místní rozvoj je v oblasti migrace odpovědné za realizaci opatření vyplývajících z *Memoranda ADS* (Memorandum o porozumění mezi Národní správou pro cestovní ruch Čínské lidové republiky a Evropským společenstvím o vízech a souvisejících otázkách týkajících se turistických skupin z Čínské lidové republiky).

Spolupodílí se na plnění úkolů souvisejících s integrací cizinců, azylantů a osob požívajících doplňkové ochrany v souvislosti s užíváním integračních bytů oprávněnými osobami.

II.1.2. Meziresortní orgány

Analytické centrum pro ochranu státních hranic a migraci

Analytické centrum pro ochranu státních hranic a migraci¹³ (dále jen „Analytické centrum“) představuje stálé analytické pracoviště meziresortního charakteru¹⁴, které se v rámci své činnosti zaměřuje na sledování a analýzu migrace jako komplexního jevu. Na jeho činnosti se prostřednictvím úzké spolupráce a výměny informací podílejí všechny orgány zapojené do systému řízení ochrany státních hranic a mezinárodní migrace.

Analytické centrum se po vstupu České republiky do schengenského prostoru **stalo nezastupitelným subjektem** při vyhodnocování situace a koordinace spolupráce v oblasti migrace a ochrany státních hranic a to zejména z důvodu jeho meziresortního charakteru. Skutečnost, že jsou v Analytickém centru zastoupeny všechny rezorty zapojené do problematiky ochrany hranic a migrace, dává možnost operativní a rychlé reakce na vzniklé problémy napříč rezorty.

Činnost Analytického centra probíhá v rámci čtyř tématicky zaměřených fór. **Fórum Migrace** se zaměřuje na sledování situace v oblasti pobytu cizinců na území České republiky, **fórum Víza** se zabývá monitorováním vízové politiky a praxe, fórum **Operativa a bezpečnost** operativně hodnotí bezpečnostní rizika související s ochranou státních hranic a nelegální migrací. Zastřešujícím prvkem činnosti Analytického centra je **fórum Strategie**, které se zaměřuje na formulování komplexních stanovisek k ochraně hranic a migrační realitě v České republice.

Dominantním jevem roku 2009 se pro Analytické centrum stala světová ekonomická krize. Analytické centrum na konci roku 2008 zpracovalo analýzu, která identifikovala bezpečnostní rizika spojená s propouštěním zahraničních pracovníků. Tato analýza se stala součástí materiálu, na jehož základě vláda České republiky přijala souhrn komplexních opatření¹⁵. Cílem těchto opatření bylo poskytnout pomoc cizincům v nouzi a rovněž zajistit odpovídající stav bezpečnosti

¹³ Analytické centrum bylo zřízeno usnesením vlády č. 933/2007 ze dne 22. srpna 2007. Svoji činnost zahájilo ke dni 1. září 2007.

¹⁴ Analytické centrum se skládá z delegovaných zástupců Ministerstva vnitra, Policie České republiky, Ministerstva zahraničních věcí, Ministerstva práce a sociálních věcí, Ministerstva financí, Ministerstva průmyslu a obchodu, Ministerstva spravedlnosti a zpravodajských služeb. Koordinací činnosti Analytického centra je pověřen odbor azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra.

¹⁵ Usnesení vlády č. 171/2009 ze dne 9. února 2009 k zajištění bezpečnostní situace ČR v souvislosti s propouštěním zahraničních pracovníků v důsledku hospodářské krize

a veřejného pořádku, tak aby se předešlo možným bezpečnostním rizikům spojeným s pobytem většího počtu cizinců v bezprizorní situaci na území České republiky.

Jedním z uvedených opatření byl i monitoring všech aspektů spojených s propouštěním zahraničních pracovníků. Na monitoringu situace na území se podílely relevantní instituce řešící v České republice otázky související s cizineckým prvkem a migrací. Nedílnou součástí monitoringu byly rovněž návštěvy regionů. Výsledkem monitoringu byly analýzy hodnotící situaci v oblasti migrace ve vybraných regionech České republiky včetně hlavního města Prahy. Tyto zprávy následně posloužily jako podklad pro souhrnné vyhodnocení migračních rizik v souvislosti s hospodářskou krizí, jež bylo následně předloženo vládě pro informaci¹⁶. Zároveň byla pomocí tohoto monitoringu navázána spolupráce se zainteresovanými orgány na regionální úrovni.

V průběhu roku 2009 byla Analytickým centrem také zpracována řada dalších výstupů, včetně tématických studií rozsáhlejšího charakteru. Tyto výstupy jsou obecně koncipovány jako základ pro zlepšení praxe v konkrétních oblastech či jako návrhy na změny legislativy. Příkladem může být studie na téma sloučení rodiny, jež se zabývá problematikou institutu sloučení rodiny, které je jedním z dominantních účelů vstupu do zemí Evropské unie, na jehož základě získávají právo pobytu v Evropské unii velké počty imigrantů; se stoupající mírou zneužití tohoto institutu jsou možnosti vstupu na zemí Evropské unie v souvislosti se sloučením rodiny předmětem restrikcí. V rámci studie byly identifikovány hlavní problémové okruhy v dané oblasti v České republice a navržena dílčí opatření k jejich eliminaci.

V roce 2009 byla také rozpracována studie zabývající se problematikou dalšího pobytového institutu - živnostenského podnikání cizinců. Podnikání podle živnostenského zákona představuje v současné době ze strany cizinců jeden z nejčastěji využívaných způsobů získání pobytového oprávnění v České republice. Důvodem tohoto stavu je jednoduchost získání živnostenského oprávnění; při posuzování věci je třeba vycházet z toho, že získání živnostenského oprávnění je provázáno s postupy podle zákona o pobytu cizinců. Cizinci často obcházejí relevantní zákony a zneužívají institut živnostenské podnikání k získání povolení k pobytu, aniž by ve skutečnosti měli v úmyslu živnost provozovat. Vzhledem k tomu by bylo vhodné v případě prodlužování pobytu důsledně kontrolovat podmínku plnění závazků vůči státu.

Pozornost byla v rámci Analytického centra věnována analýzám konkrétních jevů (událostí), jež byly identifikovány jako rizikové – např. transitzní migrace občanů Gruzie. V průběhu letních měsíců byla zaznamenána zvýšená nelegální migrace občanů Gruzie. Ve většině případů se jednalo o nelegální transit osob z polských azylových center přes území České republiky do dalších zemí Evropské unie. Analytické centrum situaci v České republice i okolních zemích v této souvislosti monitorovalo. Gruziánská vlna nelegální migrace odezněla v průběhu září.

V souvislosti s přechodem na elektronický systém nabírání žádostí o víza (VISAPPOINT) a zejména ve vztahu k opatřením České republiky omezujícím nabírání žádostí o dlouhodobá víza, Analytické centrum zpracovalo analýzu zabývající se omezením nabírání žádostí o udělení víza k pobytu nad 90 za účelem podnikání, zaměstnání a účasti v právnické osobě na vybraných ZÚ/GK. Analýza se následně stala podkladem pro vládní rozhodnutí v této oblasti¹⁷.

Ve druhé polovině roku 2009 započalo Analytické centrum s monitoringem projevů extremismu vůči cizincům; v současnosti se takové projevy ze strany extremisticky smýšlejících jedinců a skupin začínají objevovat ve stále vyšší míře. V rámci Analytického centra byl rovněž nastaven informační kanál zabezpečující předávání informací o nových trendech a zaznamenaných

¹⁶ Materiál Dosavadní činnost Analytického centra pro ochranu státních hranic a migraci a vyhodnocení dopadů hospodářské krize v oblasti migrace a bezpečnosti byl vládě předložen pro informaci na jejím jednání dne 21. prosince 2009 (č.j.:1766/09)

¹⁷ Usnesení vlády č. 1205/2009 ze dne 16. září 2009 k pozastavení nabírání žádostí o dlouhodobá víza na vybraných zastupitelských úřadech ČR – vyhodnocení situace a další postup

rizikových jevech na letišti Praha-Ruzyně, jež představuje nejdůležitější vnější schengenskou hranici v České republice. Rizika spojená s tímto faktem spočívají především v možnosti využití letiště k tranzitní nelegální migraci do dalších zemí Evropské unie a častém užití neregulérních cestovních dokladů.

Pravidelně, s měsíční frekvencí, je od počátku roku 2009 zpracovávána zpráva „*Trendy a poznatky v oblasti migrace a ochrany hranic*“, jejímiž přispěvateli jsou jednotlivé orgány/útvary zastoupené v Analytickém centru. Zpráva je zpracovávána pro interní potřebu orgánů s působností v oblasti migrace s cílem její cílené distribuce kompetentním pracovníkům, kteří obsažené informace mohou dále využít.

S ohledem na mezinárodní přesah problematiky migrace Analytické centrum postupně navazuje spolupráci s partnerskými pracovišti v zahraničí (např. GASIM – analytické pracoviště SRN zaměřující se na nelegální migraci).

Meziresortní orgán pro potírání nelegálního zaměstnávání cizinců

Meziresortní orgán pro potírání nelegálního zaměstnávání cizinců (dále jen „MOPNZC“), řízený Ministerstvem práce a sociálních věcí (dále jen „MPSV“), zajišťuje koordinaci a spolupráci v oblasti boje s nelegální prací cizinců.

V roce 2009 byla uskutečněna tři zasedání MOPNZC. Tématy těchto setkání byly legislativní novinky, posilování spolupráce členských institucí¹⁸, výsledky kontrolní činnosti, agenturní zaměstnávání, mýty o boji s nelegálním zaměstnáváním cizinců, dopady hospodářské krize na oblast zaměstnávání cizinců, problematika družstevnictví a obcházení pracovněprávní a pobytové legislativy zahraničními pracovníky. Prezentovány byly též informace z odborného výzkumu pracovní migrace, zkušenosti a návrhy zaměstnavatelských svazů vztahující se k zaměstnávání zahraničních pracovníků, návrh zákona o obchodních společnostech a družstvech a zavedení nového trestného činu neoprávněného zaměstnávání cizinců v § 342 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákon.

Vládě České republiky byl pro informaci předložen materiál *Souhrnná informace za rok 2008 o aktivitách realizovaných příslušnými resorty, resp. jejich výkonnými složkami v oblasti potírání nelegálního zaměstnávání cizinců*.

Koordinační orgán pro řízení ochrany státních hranic

Koordinační orgán pro řízení ochrany státních hranic (dále jen „Koordinační orgán“) České republiky je mezirezortním orgánem, který na úrovni řídicích pracovníků s rozhodovací pravomocí vybraných rezortů¹⁹ od prosince 2006 usměrňuje opatření přijímaná v oblasti ochrany státních hranic a migrace.

Schází se pravidelně dvakrát ročně, v případě potřeby je možné jej svolat ad hoc. Koordinační orgán zajišťuje maximální efektivitu činností všech orgánů v oblasti ochrany státních hranic a migrace prostřednictvím vzájemné spolupráce a výměny informací na nejvyšší úrovni řízení. Koordinační orgán také dohlíží na činnost Analytického centra pro ochranu státních hranic a migraci (mj. schvaluje plán jeho činnosti).

¹⁸ Jednalo se zejména o výměny informací pro účely kontroly mezi MPSV a Generálním ředitelstvím cel, mezi MPSV a Ředitelstvím služby cizinecké policie a mezi MPSV a Státním úřadem inspekce práce.

¹⁹ Ministerstva vnitra, včetně Policie České republiky, Ministerstva zahraničních věcí, Ministerstva dopravy, Ministerstva financí, Ministerstva práce a sociálních věcí a Ministerstva průmyslu a obchodu

II.2. LEGISLATIVNÍ RÁMEC

II.2.1. Zákon o pobytu cizinců

V roce 2009 proběhly legislativní aktivity týkající se zákona o pobytu cizinců, které však nebyly prioritně zaměřeny na implementaci unijních předpisů. Ve své podstatě se jednalo o změny odvozené od zásadních změn jiných právních předpisů; v jednom případě byla změna zákona o pobytu cizinců provedena na základě Nálezu Ústavního soudu České republiky.

Konkrétně tak byly v roce 2009 změny zákona o pobytu cizinců provedeny na základě Nálezu Ústavního soudu č. 47/2009 Sb., a vedle toho dalšími níže uvedenými zákony, jejichž součástí byla i novela zákona o pobytu cizinců.

Zákon č. 41/2009 Sb., o změně některých zákonů v souvislosti s přijetím trestního zákoníku.

V příslušných ustanoveních zákona o pobytu cizinců byly provedeny změny související se změnami terminologie obsažené v novém trestním zákoníku (tj. skutečnost, že zvlášť závažné trestné činy budou považovány za zvlášť závažné zločiny).

Nález Ústavního soudu ČR č. 47/2009 Sb. ze dne 9. prosince 2008.

Ústavní soud s účinností od 13. února 2009 zrušil ustanovení § 171 odst. 1 písm. c) zákona o pobytu cizinců, dle něhož byla z přezkoumání soudem vyloučena rozhodnutí o správním vyhoštění, pokud se cizinec před zahájením řízení o tomto vyhoštění zdržoval na území nebo v tranzitním prostoru mezinárodního letiště neoprávněně. Na základě zmíněného nálezu Ústavního soudu jsou cizinci po pravomocném rozhodnutí o správním vyhoštění, které jim bylo vydáno z důvodu jejich neoprávněného vstupu nebo pobytu na území České republiky, oprávněni požádat soud o přezkoumání tohoto rozhodnutí. V případě podání žaloby nelze rozhodnutí o správním vyhoštění realizovat, neboť v těchto případech má podání žaloby odkladný účinek na vykonatelnost tohoto rozhodnutí.

Zákon č. 197/2009 Sb., o certifikaci veřejných dokladů s biometrickými údaji a o změně některých zákonů.

V návaznosti na Nařízení Rady (ES) č. 2252/2004 o normách pro bezpečnost a biometrické prvky v cestovních pasech a cestovních dokladech vydávaných členskými státy byla provedena úprava zákona o pobytu cizinců, dle které cizincům mladším 6 let je vydáván cizinecký pas s nosičem dat, v němž jsou z biometrických údajů zpracovány pouze údaje o zobrazení obličeje (nikoli otisky prstů).

Zákon nabyl účinnosti dnem 29. 6. 2009.

Zákon č. 227/2009 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o základních registrech.

Zohledněny změny v souvislosti se vznikem základních registrů a změnou rozsahu údajů obsažených v informačním systému evidence obyvatel, pokud jde o cizince pobývající na území České republiky. V evidenci obyvatel budou s účinností od 1. 7. 2010 vedeny údaje k cizincům pouze, pokud existuje jejich přímý vztah ke státnímu občanu České republiky, tj. jedná se o matku, otce, popřípadě jiného zákonného zástupce, manžela, partnera nebo dítě státního občana České republiky.

Údaje o cizincích s povoleným trvalým pobytem na území, s povoleným přechodným pobytem na území na dobu delší než 90 dnů, o občanech Evropské unie, kteří na území hodlají přechodně pobývat po dobu delší než 3 měsíce, a o cizincích, kterým byla udělena mezinárodní ochrana podle zvláštního právního předpisu, budou nadále vedeny v informačním systému cizinců provozovaném policií podle § 158 zákona o pobytu cizinců.

Novelou došlo k upřesnění rozsahu údajů obsažených v uvedeném informačním systému. Ve vymezeném rozsahu budou moci údaje z informačního systému cizinců využívat orgány veřejné moci způsobem umožňujícím dálkový přístup, a to pouze v rozsahu, který je stanoven jiným právním předpisem (nadále přitom zůstává zachována úprava, týkající se poskytování údajů z informačního systému cizinců jiným způsobem než umožňujícím dálkový přístup). Rovněž bylo výslovně zakotveno oprávnění Ministerstva vnitra při výkonu státní správy podle zákona o pobytu cizinců využívat údaje obsažené v základním registru obyvatel, informačního systému evidence obyvatel, evidence občanských průkazů a evidence cestovních dokladů. Zákon nabude účinnosti dnem 1. 7. 2010.

Zákon č. 278/2009 Sb., o změně zákonů v souvislosti s přijetím zákona o pojišťovnictví.

V rámci projednávání návrhu zákona v Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky byl na základě poslanecké iniciativy vládní návrh zákona doplněn o novelu zákona o pobytu cizinců, kterým byla nově upravena otázka cestovního zdravotního pojištění cizinců. Podstatou změny je rozdílné vymezení cestovního zdravotního pojištění v závislosti na délce pobytu cizince na území České republiky.

Nově byla stanovena kritéria a požadavky na tento doklad, zejména pokud jde o pobyty delší než 3 měsíce. Takové pojištění musí být sjednáno výhradně s pojišťovnou, která je podle zákona o pojišťovnictví oprávněna provozovat toto pojištění na území České republiky. Zmíněný doklad není vyžadován pouze, jde-li o cizince spadajícího pod veřejné zdravotní pojištění, nebo pokud jsou náklady zdravotní péče hrazeny na základě mezinárodní smlouvy. Současně byl ředitel Služby cizinecké policie zmocněn zákonem o pobytu cizinců k tomu, aby svým metodickým pokynem mohl stanovit, za jakých podmínek je možno ve výjimečných případech akceptovat doklad o sjednání zdravotního pojištění s celosvětovou platností v některé z členských zemí Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj. Zákon nabyl účinnosti dnem 1. 1. 2010.

Zákon č. 281/2009 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím daňového řádu.

Zákonem došlo ke změně úpravy ustanovení § 157b odst. 10 zákona o pobytu cizinců. Pro nadbytečnost bylo v tomto ustanovení zrušeno oprávnění celních úřadů k vymáhání pokut uložených podle zákona o pobytu cizinců; toto oprávnění celním úřadům přísluší ze zákona o Celní správě České republiky (§ 5 odst.4 písm.m/ ve spojení s § 2 písm.d/). Zákon nabude účinnosti dnem 1. 1. 2011.

Koncem roku 2009 vrcholily na Ministerstvu vnitra práce na **Návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 325/1999 Sb., o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, (zákon o azylu), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.**

Hlavním cílem návrhu zákona je implementovat právo Evropských společenství a Evropské unie do českého právního řádu, tj. transponovat směrnice, resp. reagovat na nově přijatá přímo závazná nařízení, a zároveň splnit úkoly vyplývající z usnesení vlády České republiky ze dne 9. února 2009 č. 171 k zajištění bezpečnostní situace České republiky v souvislosti s propouštěním zahraničních pracovníků v důsledku hospodářské krize.

Navrhovaný zákon dále reaguje na soudní judikaturu a na poznatky, které se objevily v aplikační praxi. V neposlední řadě pak byly provedeny úpravy v souvislosti se zajištěním úkolů vyplývajících z usnesení vlády č. 450 ze dne 20. dubna 2009, kterým byla schválena Koncepce budoucí právní úpravy, která povede ke sjednocení právní úpravy postupů při výkonu jednotlivých správních agend s minimem odchylek a výjimek. V důsledku změn hmotněprávní úpravy je

navrhována celková rekonstrukce skutkových podstat správních deliktů, tak aby právní úprava správního trestání lépe vyhovovala potřebám aplikační praxe.

Návrhem zákona budou do českého právního řádu transponovány následující směrnice Evropských společenství:

1. *Směrnice Rady 2009/50/ES o podmínkách pro vstup a pobyt státních příslušníků třetích zemí za účelem výkonu zaměstnání vyžadujícího vysokou kvalifikaci*, která stanoví zvláštní podmínky pro vstup a pobyt státních příslušníků třetích zemí, kteří žádají o pobyt na území Evropské unie za účelem výkonu vysoce kvalifikovaného zaměstnání na dobu delší než tři měsíce.

Zmíněná směrnice má dva cíle. Prvním je stanovit zvláštní postup pro vstup a pobyt státních příslušníků třetích zemí, kteří žádají o pobyt na území Evropské unie za účelem výkonu vysoce kvalifikovaného zaměstnání na dobu delší než tři měsíce. Druhým cílem návrhu je vymezení podmínek, za kterých státní příslušníci třetích zemí legálně pobývající v členském státě mohou na základě této směrnice pobývat i se svými rodinnými příslušníky v jiném členském státě. Návrh zakládá postup pro přijímání vysoce kvalifikovaných pracovníků ze třetích zemí založený na společných definicích a kriteriích, kterými jsou zejména pracovní smlouva, uznávání profesní kvalifikace a zaručení minimální hranice mzdy. Přijatým pracovníkům bude vydáno povolení k pobytu, které jim zároveň bude sloužit jako pracovní povolení – tzv. modrá karta Evropské unie. Návrh předpokládá možnost držitele modré karty vycestovat za prací do druhého členského státu, a to po splnění stanovených podmínek a 18-ti měsících legálního pobytu v prvním členském státě. Tato úprava má v rámci Evropské unie přispět ke zkvalitnění a harmonizaci pobytových a pracovních podmínek vysoce kvalifikovaných pracovníků ze třetích zemí (cílem přitom je, aby pracovní trhy členských států byly pro tyto cizince atraktivnější).

Ve věcech vydávání modrých karet bude rozhodovat Ministerstvo vnitra. Ministerstvo práce a sociálních věcí povede evidenci volných míst obsaditelných držiteli modré karty. Vysokou kvalifikací se rozumí vysokoškolské vzdělání nebo vyšší odborné vzdělání, pokud studium trvalo alespoň tři roky. Případná změna zaměstnavatele držitele modré karty podléhá předchozímu schválení Ministerstvem vnitra. V případě ztráty zaměstnání bude platnost modré karty zrušena, pokud doba nezaměstnanosti jejího držitele přesáhne tři po sobě jdoucí měsíce.

2. *Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/52/ES o minimálních normách pro sankce a opatření vůči zaměstnavatelům neoprávněně pobývajících státních příslušníků třetích zemí*, jejímž cílem je upravit společné postihy a opatření vůči zaměstnavatelům státních příslušníků třetích zemí, kteří na území členských států pobývají nelegálně (tzn. nesplňují podmínky pobytu na území členského státu), a účinně tato opatření prosazovat.

Směrnice se nevztahuje na občany Evropské unie, a to ani na občany těch členských států, jejichž zaměstnávání je v některých členských státech po přechodné období omezeno. Zaměstnávání státních příslušníků třetích zemí s nelegálním pobytem je na základě směrnice zakázáno. Porušení tohoto zákazu zaměstnavatelem (bez ohledu na to, zda se jedná o fyzickou či právnickou osobu) jej činí odpovědným, a to z hlediska správního i trestního práva. Směrnice dále zakotvuje ustanovení upravující efektivní kontrolní činnost státních orgánů v této oblasti. Ustanovení směrnice neupravují žádné postihy, které by směřovaly proti nelegálně pobývajícím příslušníkům třetích zemí. Naopak pro tuto skupinu osob zakotvuje např. právo podat stížnost proti zaměstnavateli či se domáhat vyplacení dlužné mzdy, a to i po odjezdu z území členského státu.

V zákoně o pobytu cizinců se zmíněná směrnice promítá především do ustanovení upravujícího úhradu nákladů spojených se správním vyhoštěním (tyto náklady je povinen uhradit primárně zaměstnavatel neoprávněně pobývajícího cizince). Současně se zakotvuje povinnost policie informovat vyhošťovaného cizince, který byl na území zaměstnán, ač se zde zdržoval neoprávněně, o možnostech uplatnění jeho nároků vůči zaměstnavateli.

3. *Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/115/ES o společných normách a postupech v členských státech při navracení neoprávněně pobývajících státních příslušníků třetích zemí*, jež zavádí soubor pravidel platných pro všechny státní příslušníky třetích zemí, kteří nesplňují nebo přestali splňovat podmínky vstupu či pobytu v členském státě, s cílem stanovit jasná, průhledná a spravedlivá pravidla pro účinnou návratovou politiku jakožto nezbytnou složku dobře řízené migrační politiky.

Směrnice definuje, co je neoprávněným pobytem a co se rozumí pod pojmem navracení. Dále pak rozlišuje mezi použitím institutu rozhodnutí o navracení a institutu vyhoštění. Směrnice vychází ze základního principu, že navracení by mělo fungovat nejprve na dobrovolné úrovni – tj. dobrovolné splnění povinnosti návratu a až v případě jeho nesplnění by měla přijít fáze vynucení si návratu ze strany státních orgánů (tj. vyhoštění). K zajištění cizince má být přistupováno až v případě, kdy nebylo možné využít alternativních mírnějších donucovacích opatření.

Současně směrnice zavádí minimální právní ochranu ve věci rozhodnutí týkajících se navracení tak, aby se zajistila účinná ochrana zájmů dotčených osob (právní pomoc, přezkum rozhodnutí o navracení, apod.). Stanoví pravidla pro zajištění za účelem vyhoštění a jeho podmínky, včetně přezkumu legálnosti takového zajištění. Směrnice vychází z toho, že k zajištění bude přistupováno až v případě, kdy nebude možné využít alternativních a mírnějších donucovacích opatření.

Návrhem novely zákona o pobytu cizinců se zavádí institut rozhodnutí o povinnosti opustit území České republiky. Toto rozhodnutí bude vydáváno cizincům pobývajícím na území České republiky neoprávněně, pokud jsou držiteli oprávnění k pobytu vydaného jiným členským státem Evropské unie, nebo cizincům, kteří nevyužili možnosti dobrovolné repatriace podle zákona o azylu, nebo cizincům neoprávněně pobývajícím na území, kteří mají být předáni na základě mezinárodní smlouvy. Rozhodnutí o povinnosti opustit území není spojeno se zákazem opětovného vstupu na území České republiky.

Nově bude policie před vydáním rozhodnutí o zajištění cizince za účelem správního vyhoštění povinna posoudit, zda nepostačuje uložení zvláštního opatření za účelem vycestování. V rozhodnutí o zajištění bude policie povinna stanovit dobu trvání zajištění s přihlédnutím k předpokládané složitosti přípravy vycestování cizince. Doba trvání zajištění je zásadně omezena na 180 dnů od okamžiku omezení osobní svobody, prodloužení zajištění nad tuto dobu bude v souladu se směrnicí umožněno ve výjimečných případech (cizinec zmařil výkon správního vyhoštění nebo uvádí nepravdivé údaje nezbytné pro zajištění cestovního dokladu). Stanoví se povinnost soudu rozhodnout o žalobě proti rozhodnutí o zajištění do 7 pracovních dnů od doručení spisu.

Návrhem se zavádí úprava zvláštních opatření za účelem vycestování cizince z území České republiky, která mají být mírnější alternativou k použití institutu zajištění. Mezi zmíněná zvláštní opatření bude náležet povinnost cizince oznámit policii adresu místa pobytu do doby vycestování z území, hlásit každou jeho změnu a pravidelně ve stanovené lhůtě se policii osobně hlásit nebo povinnost složit peněžní prostředky ve výši předpokládaných nákladů spojených se správním vyhoštěním (tzv. finanční záruka).

Reflexe shora uvedených směrnic vyžaduje i úpravu některých dalších právních předpisů, které spadají do působnosti jiných resortů, konkrétně se jedná zejména o změnu zákona o zaměstnanosti, zákona o státní sociální podpoře, zákona o sociálních službách, zákona o pomoci v hmotné nouzi, živnostenského zákona, školského zákona, soudního řádu správního a zákona o správních poplatcích.

Současně je ve zpracovaném návrhu zákona zohledněna i problematika upravená ve dvou přímo použitelných právních předpisech Evropských společenství, kterým jsou:

1. *Nařízení Rady (ES) č. 380/2008, kterým se mění nařízení (ES) č.1030/2002, kterým se stanoví jednotný vzor povolení k pobytu pro státní příslušníky třetích zemí.* Toto nařízení stanovuje povinnost zavést průkazy o povolení k pobytu s biometrickým zobrazením obličeje nejpozději do dvou let a s otisky prstů nejpozději do tří let od přijetí příslušných technických specifikací. Tyto specifikace byly vydány rozhodnutím Komise K(2009)3770 ze dne 20. května 2009. Uvedené lhůty tak uplynou 20. května 2011 pro biometrické zobrazení obličeje, resp. 20. května 2012 pro otisky prstů. Vzhledem k dostupnosti technických zařízení umožňujících pořízení biometrického zobrazení obličeje i otisků prstů se navrhuje zavést oba biometrické údaje současně, a to k 1. květnu 2011.

Uvedené nařízení vychází ze základní premisy, že je nezbytné, aby jednotný vzor povolení k pobytu obsahoval všechny nezbytné informace a splňoval velmi vysoké technické normy, zejména pokud jde o ochranu proti padělání a pozměňování. Cílem je přispět k předcházení nedovolenému přistěhovalectví a nedovolenému pobytu a k boji proti těmto negativním jevům. Začlenění biometrických identifikátorů je důležitým krokem k využívání nových prvků, které zavádějí spolehlivější vazbu mezi povolením k pobytu a jeho držitelem, a tím významně přispívají k zabezpečení ochrany dokladu před zneužitím. Účelem zmíněného nařízení je výhradně stanovení bezpečnostních prvků a biometrických identifikátorů, jež se mají používat v členských státech v jednotném vzoru povolení k pobytu pro státní příslušníky třetích zemí. Toto nařízení stanoví pouze technické specifikace, které nejsou tajné; tyto však musí být doplněny o další specifikace, které s ohledem na potřebu zabránit padělání nebo pozměňování vydaného dokladu, budou utajeny. Dle zmíněného nařízení budou pořizovány dva biometrické identifikátory, a to zobrazení obličeje a dva otisky prstů, které budou snímány naplocho a digitálně zaznamenány.

Průkazy o povolení k pobytu obsahující nosič dat s biometrickými údaji budou vydávány jako samostatné doklady (nadále již nebudou vydávány průkazy ve formě štítku vlepovaného do cestovního dokladu) cizincům s povoleným dlouhodobým nebo trvalým pobytem a cizincům, jimž byl udělen azyl nebo doplňková ochrana. Návrh počítá s využitím technických zařízení (kabiny s fotografickou technikou a zařízením pro pořízení otisků prstů), která byla instalována na obecní úřady obcí s rozšířenou působností v souvislosti se zavedením cestovních dokladů s biometrickými údaji.

2. *Nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 810/2009 o kodexu Společenství o vízech (vízový kodex), které vstoupí v účinnost 5. dubna 2010.* Cílem vízového kodexu je harmonizovat společnou vízovou politiku členských států schengenské spolupráce.

Vízový kodex má mj. dále rozvinout určité části současné legislativy tak, aby lépe odrážely aktuální vývoj v této oblasti, posílit záruky žadatelů o víza v případě zamítnutí jejich žádosti.

Návrh nařízení vzešel z Haagského programu: "Posílení svobody, bezpečnosti a práva v Evropské unii", který mimo jiné vyzval Evropskou komisi k přepracování Společné konzulární instrukce, což je v současné době základním komunitárním předpisem upravujícím udělování krátkodobých víz.

V souvislosti s citovaným nařízením budou v zákoně o pobytu cizinců především odstraněna nadbytečná ustanovení týkající se krátkodobých víz. V souladu s tímto nařízením bude zaveden institut nového posouzení důvodů neudělení víza, prohlášení krátkodobého víza za neplatné nebo zrušení jeho platnosti, jehož podstatou je, že důvody takového rozhodnutí budou přezkoumávány nadřízeným správním orgánem (k tomuto účelu se stanoví příslušná působnost Ministerstvu zahraničních věcí a Ředitelství služby cizinecké policie).

Návrh zákona dále reaguje na *hodnotící zprávu Evropská komise z ledna 2009 vydanou k implementaci Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/38/ES o právu občanů Unie a jejich rodinných příslušníků svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států.* V uvedené zprávě bylo provedeno zhodnocení správnosti implementace dané směrnice jednotlivými členskými státy. Kromě toho bylo v červenci 2009 vydáno „Sdělení komise Evropskému parlamentu a Radě“,

které obsahuje v pokynech pro lepší provádění a uplatňování této směrnice 2004/38/ES. Na základě těchto dokumentů Ministerstvo vnitra identifikovalo některé nedostatky a navrhlo jejich odstranění a příslušné návrhy zapracovalo do návrhu novely zákona o pobytu cizinců.

Návrhem zákona by dále měla být zajištěna *realizace úkolů vyplývajících z bodů IV. 7 a IV. 8 usnesení vlády České republiky č. 171/2009 k zajištění bezpečnostní situace České republiky v souvislosti s propouštěním zahraničních pracovníků v důsledku hospodářské krize*. Konkrétně bylo ministru vnitra uloženo zpracovat:

- a) ve spolupráci s místopředsedou vlády a ministrem práce a sociálních věcí návrh legislativních změn ke zvýšení spoluodpovědnosti zaměstnavatele za řešení situace cizince, kterému v České republice poskytl zaměstnání po skončení platnosti jeho pobytového oprávnění,
- b) ve spolupráci s ministry průmyslu a obchodu a financí návrh legislativních změn upřesňujících podmínky pro pobyt cizinců spojený s výkonem podnikatelských aktivit tak, aby byla zajištěna efektivní kontrola ze strany státu.

Uvedené úkoly byly stanoveny na základě analýzy provedené v souvislosti s aktuálním vývojem spojeným s ekonomickou krizí, kdy se v imigrační oblasti a zejména v oblasti pracovní imigrace v plné míře projevíly některé nedostatky a slabá místa stávající legislativy, která neumožňují adekvátně reagovat na vzniklou situaci a zejména jí účinně předcházet.

Za konkrétní nedostatky byly uvedenou analýzou označeny zejména:

- a) velmi liberální nastavení účelu podnikání pro udělení pobytového oprávnění a neexistence účinných mechanismů kontroly výkonu podnikatelských aktivit cizinců na území,
- b) minimální povinnost zaměstnavatelů, případně agentur práce, podílet se na řešení situace cizinců, kteří se ocitli v důsledku jimi nezaviněných důvodů bez pracovního uplatnění a dostávají se tak posléze do nelegálního postavení.

S cílem předcházet vzniku takových situací je zejména nezbytné:

- a) Zvýšit spoluodpovědnost zaměstnavatele za řešení situace cizince, kterého propustil ze zaměstnání před skončením platnosti vydaného povolení k zaměstnání.

Cílem je formou zákonných úprav pro tyto případy zavést povinnost zaměstnavatele hradit případné náklady zdravotní péče poskytnuté takovému cizinci (pokud je cizinec není schopen uhradit a ani nemá sjednáno komerční zdravotní pojištění). Důvodem je skutečnost, že cizinec ukončením zaměstnání přestane spadat pod institut veřejného zdravotního pojištění. Současně by takový zaměstnavatel měl hradit náklady spojené se správním vyhoštěním, pokud cizinec po ukončení platnosti pobytového oprávnění z území České republiky nevycestoval.

Vzhledem k tomu je nezbytné umožnit zaměstnavateli, aby se mohl vyjádřit k výběru cizince, přijímaného na pracovní pozici, která má být obsazena držitelem tzv. zelené karty.

- b) Nově vymezit výkon podnikatelské činnosti pro potřeby prokázání účelu pobytu cizince na území České republiky a zajistit účinný mechanismus k ověření skutečnosti, že cizinec na území skutečně podniká.

Stávající stav, kdy vydané potvrzení, že cizinec splňuje podmínky pro vznik živnostenského oprávnění, je jediným dokladem prokazujícím účel pobytu k žádosti o vydání pobytového oprávnění za účelem podnikání, je nedostačující. Toto potvrzení dokládá pouze způsobilost k výkonu podnikatelské činnosti a nikoli již to, že cizinec podnikatelskou činnost bude skutečně vykonávat.

- c) Rozšíření pravomoci celních orgánů v oblasti kontrol nelegálního zaměstnávání cizinců i na oblast správního trestání.

V zájmu zvýšení efektivity kontrolní činnosti je navrhováno rozšíření pravomoci celních orgánů v oblasti kontrol nelegálního zaměstnávání cizinců i na oblast správního trestání (tj. vedení řízení o uložení pokuty vůči zaměstnavateli).

Neřešením výše uvedených otázek by v budoucnu mohlo dojít k výraznému nárůstu nákladů, které by vznikly státu v souvislosti s ukončením pobytu cizinců v případech, kdy cizinci, kterým bylo vydáno příslušné oprávnění k pobytu za účelem zaměstnání nebo podnikání, přijdou o zdroj svých příjmů na území České republiky. Jednalo by se zejména o náklady spojené s jejich pobytem v zařízení pro zajištění cizinců a o náklady spojené s jejich následným vyhoštěním. V této souvislosti je nezbytné brát v úvahu i skutečnost, že cizinci, kteří za pobytu na území České republiky pozbudou své dosavadní uplatnění na českém trhu práce, se velmi snadno mohou dostat do situace hmotné nouze. V takovém případě jsou ohroženi nejen cizinci samotní (vyšší pravděpodobnost zneužití k nucené práci, obchodu s lidmi), ale je nezbytné počítat i s možnými negativními dopady do bezpečnostní oblasti (nárůst kriminality), ale i do jiných oblastí (např. poskytování nezbytné zdravotní péče, která nebude takovým cizincem uhrazena). Řešení následků vzniklé situace by tak představovalo značné finanční zatížení pro stát.

Zakládá se povinnost zaměstnavatele uhradit náklady zdravotní péče poskytnuté cizinci, s nímž ukončil pracovní poměr před skončením platnosti cizinci vydaného povolení k zaměstnání, a to v období od skončení pracovního poměru do vycestování cizince z území, pokud není úhrada těchto nákladů zajištěna jiným způsobem (např. smluvním zdravotním pojištěním). Zaměstnavatel by v těchto případech měl rovněž hradit náklady spojené se správním vyhoštěním cizince, který nevycestoval po zrušení platnosti bytového oprávnění vydaného za účelem zaměstnání.

Pokud jde o pobyt cizinců na území za účelem podnikání, je navrhována změna spočívající v tom, že cizinci bude uděleno vízum k pobytu nad 90 dnů za účelem podnikání až poté, co bude zapsán v živnostenském rejstříku nebo obdobném rejstříku, seznamu či evidenci. Z tohoto důvodu je navrhována související změna živnostenského zákona navazující na návrh novely živnostenského zákona, který je součástí návrhu zákona, kterým se mění některé zákony v souvislosti se snižováním administrativní zátěže podnikatelů. Vyřízení zápisu do příslušného rejstříku, seznamu či evidence bude cizinci umožněno na základě víza k pobytu do 90 dnů nebo v rámci bezvízového pobytu.

Změny se týkají též cizinců, kteří jsou společníky obchodních společností anebo členy družstev nebo kteří jsou členy statutárního orgánu obchodní společnosti anebo družstva. Cizinci, kteří jsou společníky obchodní společnosti nebo členy družstva a vykonávají činnost pro tuto společnost nebo družstvo, budou posuzováni jako cizinci pobývající na území za účelem zaměstnání. Člen statutárního orgánu obchodní společnosti nebo družstva bude mít obdobné povinnosti, jaké jsou zákonem o pobytu cizinců stanoveny podnikatelům. To se týká např. prokazování prostředků k pobytu nebo předkládání potvrzení finančního úřadu o tom, že nemá splatné daňové nedoplatky, a potvrzení správy sociálního zabezpečení o tom, že nemá splatné nedoplatky na pojistném na sociální zabezpečení a na státní politiku zaměstnanosti (nově bude požadováno, aby takový cizinec prokázal plnění těchto povinností i ze strany dotčené právnické osoby).

Návrh zákona současně reaguje na *nález Ústavního soudu vyhlášeného ve Sbírce zákonů v roce 2009 pod č. 47*, kterým bylo zrušeno ustanovení § 171 odst. 1 písm. c) zákona o pobytu cizinců. Zrušené ustanovení vylučovalo ze soudního přezkumu rozhodnutí o správním vyhoštění, pokud se před zahájením řízení o tomto vyhoštění cizinec zdržoval neoprávněně na území České republiky nebo v tranzitním prostoru mezinárodního letiště. Zrušením uvedeného ustanovení má i tato skupina cizinců právo podat soudní žalobu, přičemž tato má ze zákona odkladný účinek.

V neposlední řadě návrh zákona reaguje na problémy, které se objevily v praxi po přechodu agendy trvalých pobytů z Policie České republiky (služby cizinecké policie) na Ministerstvo vnitra, a na problémy, kterým čelí policie při výkonu své činnosti v cizinecké oblasti.

Na základě požadavků praxe dochází k upřesnění některých pojmů, např. „zletilý nezaopatřený cizinec“. Upravuje se definice dokladu o zajištění ubytování, přičemž není vyžadován ověřený podpis oprávněné osoby na potvrzení o ubytování, pokud toto potvrzení bylo zasláno elektronicky se zaručeným elektronickým podpisem oprávněné osoby.

Nejvýznamnějším okruhem změn jsou změny reagující na stále narůstající počet žádostí, které cizinci zjevně zneužívají v řízení o vydání povolení k trvalému pobytu na území České republiky, a to s cílem krátkodobě si legalizovat pobyt na území. Navrhovaná opatření by měla těmto pokusům zamezit a měla by postihnout pouze ty cizince, kteří zjevně řízení o vydání povolení k trvalého pobytu zneužívají. Změny se týkají zejména:

- započítávání doby nepřetržitého pobytu na území podle § 67 zákona o pobytu cizinců,
- oprávnění požádat na území o vydání povolení k trvalému pobytu z důvodů uvedených v § 68 zákona o pobytu cizinců,
- změna režimu udělování víza za účelem strpění pobytu na území podle § 33 zákona o pobytu cizinců,
- prokazování prostředků k pobytu cizinců na území České republiky (souvisí i se změnami v souvislosti s plněním úkolů vyplývajících ze zmíněného usnesení vlády č. 171/2009),
- změny týkající okruhu společně posuzovaných osob, způsobu prokazování příjmu a jeho charakteristiku.

Ke změnám dochází též v oblasti slučování osob s uděleným azylem nebo doplňkovou ochranou a jejich rodinných příslušníků.

V oblasti správního vyhoštění se upřeshňují některé postupy týkající se občanů Evropské unie a jejich rodinných příslušníků, upravuje se rovněž okruh důvodů zániku platnosti rozhodnutí o správním vyhoštění.

Pokud jde o zařízení pro zajištění cizinců, zpřeshňuje se formulace povinnosti provozovatele seznamovat cizince s jeho právy a povinnostmi souvisejícími s pobytem v tomto zařízení. Informace o právech a povinnostech cizince a vnitřní řád zařízení musejí být umístěny tak, aby byly všem zajištěným cizincům veřejně přístupné. Mění se rovněž ustanovení týkající se návštěv zajištěných cizinců (možnost návštěvy dvakrát týdně namísto jednou; doplnění oprávnění provozovatele zařízení návštěvu ukončit). Doplnuje se úprava kázeňských odměn a kázeňských trestů, které mohou být provozovatelem zařízení uděleny nebo uloženy zajištěným cizincům.

V zájmu zvýšení efektivity pobytových kontrol návrh zákona současně obsahuje některé změny týkající se působnosti útvarů služby cizinecké policie při plnění úkolů vyplývajících ze zákona o pobytu cizinců. Z tohoto důvodu by např. mělo být umožněno policii, aby v rámci prováděné pobytové kontroly cizinců mohla vstupovat do objektů zaměstnavatele, a to i samostatně bez dosud povinné součinnosti např. s úřady práce.

Rovněž jsou v legislativním procesu další návrhy zákonů obsahujících změny zákona o pobytu cizinců. Jedná se zejména o:

Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společenství a o změně některých zákonů (zákon o církvích a náboženských společnostech), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

Navrhovanou změnou zákona o pobytu cizinců je sledováno zajištění práva zajištěných cizinců na poskytování duchovních služeb sledujících humanitární cíle, a to v rozsahu vyplývajícím z návrhu zákona o církvích a náboženských společnostech. Výkon duchovní služby v zařízeních pro

zajištění cizinců budou oprávněny provozovat pouze registrované církve a náboženské společnosti, kterým bylo zákonem takové oprávnění přiznáno.

Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 111/2009 Sb., o základních registrech a další související zákony.

K zajištění řádného fungování základních registrů a agendových informačních systémů je nezbytné zpřesnit stávající úpravu obsaženou v zákonu o základních registrech a zákonu, kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o základních registrech. Z hlediska agendového informačního systému cizinců je navrhováno doplnit oznamovací povinnost matrik, pokud jde o předávání údajů týkajících se narození, uzavření manželství a úmrtí cizince (dle stávající úpravy matriky tyto skutečnosti orgánům služby cizinecké policie neoznamují). Obdobně je navrhováno doplnit oznamovací povinnost soudů, a to pokud jde o údaje týkající se zbavení nebo omezení způsobilosti cizince k právním úkonům, a údaje týkajících se osvojení nezletilého cizince nebo jeho svěření do náhradní rodinné péče.

Rovněž je navrhováno výslovně zakotvit oprávnění policie při výkonu státní správy podle zákona o pobytu cizinců využívat údaje obsažené v základním registru obyvatel, agendovém informačním systému evidence obyvatel a dále údaje obsažené v evidenci občanských průkazů a evidenci cestovních dokladů.

II.2.2. Zákon o azylu

Ve srovnání s předchozími lety (zejména roky 2005 až 2007), které se vyznačovaly ve vazbě na uvedený zákon poměrně čilou legislativní aktivitou, neboť v tomto období došlo k obsáhlým úpravám zákona o azylu zásadního významu, a to zejména v důsledku potřeby implementovat do českého právního řádu všechny postupně v rámci Evropské unie vydávané směrnice týkající se azylu a dalších forem mezinárodní ochrany, jejichž cílem bylo vytvořit společný evropský azylový systém, byl rok 2009 z tohoto pohledu rokem poměrně klidným. Novelu zákona jsou spojeny s úpravami jiných zákonů, které vyvolaly potřebu jeho dílčích změn. V této souvislosti je nutno upozornit na tyto změnové zákony, které v roce 2009 zákon o azylu novelizovaly.

Zákon č. 41/2009 Sb., o změně některých zákonů v souvislosti s přijetím trestního zákoníku, v části dvacáté sedmé novelizuje zákon o azylu, a to v souvislosti s novou terminologií trestního zákoníku.

Zákon č. 197/2009 Sb., o certifikaci veřejných dokladů s biometrickými údaji a o změně některých zákonů, obsahuje v části třetí novelu zákona o azylu, na základě které je azylantům mladším 6 let vydáván cestovní doklad s nosičem dat, v němž jsou z biometrických údajů zpracovány pouze údaje o zobrazení obličeje (nikoli otisky prstů).

Zákon č. 227/2009 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o základních registrech, obsahuje v části sedmdesáté osmé drobnou změnu zákona o azylu, kdy se zpřesňuje, že v případě identifikačního čísla právnické osoby jde o „identifikační číslo osoby“.

Zákon č. 281/2009 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím daňového řádu, obsahuje v části šedesáté změnu zákona o azylu. Změna se dotkla závěrečných ustanovení a reaguje na nový daňový řád.

V roce 2009 byl vyhlášen nález Ústavního soudu (publikován pod č. 9/2010 Sb.), jenž dnem 14. ledna 2010 zrušil ustanovení § 32 odst. 2 písm. a) zákona č. 325/1999 Sb., které stanovilo sedmidenní lhůtu pro podání žaloby proti rozhodnutí o žádosti o udělení mezinárodní ochrany, jímž se tato žádost zamítá jako zjevně nedůvodná. V tomto případě nyní platí lhůta patnáctidenní podle § 32 odst. 1 uvedeného zákona. Ústavní soud argumentoval především tím, že nyní zrušené ustanovení zákona o azylu omezovalo právo žadatele domáhat se u soudu ochrany svých práv

stanovením nepřiměřeně krátké lhůty pro podání žaloby a ve své podstatě činilo proklamovanou soudní ochranu pouze iluzorní.

II.2.3. Zákon o zaměstnanosti (s ohledem na imigraci)

Dne 1. 1. 2009 nabyl účinnosti zákon č. 382/2008 Sb., kterým se mění zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

Novelou zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, došlo mimo jiné ke zpřísnění podmínek působení agentur práce, zvýšila se maximální výše pokuty za umožnění výkonu nelegální práce (pro zaměstnavatele nebo zprostředkovatele) ze 2 na 5 milionů Kč a byla upřesněna definice nelegální práce zahraničních státních příslušníků v § 5. Zmíněná novela přinesla též snížení administrativní zátěže zaměstnavatele i zaměstnance (například byla prodloužena maximální délka platnosti i délka doby prodloužení platnosti povolení k zaměstnání na 2 roky nebo byla rozšířena kategorie cizinců, kteří nepotřebují povolení k zaměstnání). Zavedení institutu zelených karet (jako forma aktivní imigrační politiky) mělo za cíl rychlejší a efektivnější řešení potřeb na trhu práce.

V průběhu roku 2009 byla připravena novela zákona o zaměstnanosti, zaměřená mimo jiné na agentury práce a na transpozici směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/52/ES ze dne 18. června 2009 o minimálních normách pro sankce a opatření vůči zaměstnavatelům neoprávněně pobývajících státních příslušníků třetích zemí.²⁰

II.2.4. Podzákoné normy

V roce 2009 byla vydána **vyhláška č. 75/2009 Sb., kterou se mění vyhláška č. 415/2006 Sb.,** kterou se stanoví technické podmínky a další postup při pořizování a dalším zpracovávání biometrických údajů obsažených v nosiči dat cestovního dokladu. Změny souvisely se zahájením snímání otisků prstů cizinců jako dalšího biometrického údaje od 1.4.2009.

Vyhláška implementuje Nařízení Rady (ES) č. 2252/2004 o normách pro bezpečnost a biometrické prvky v cestovních pasech a cestovních dokladech vydávaných členskými státy.

Dnem 1. ledna 2009 nabyl účinnost **Pokyn č. 223/2008 ředitele Policie České republiky služby cizinecké policie, o pobytu cizinců,** který mimo jiné stanoví seznam subjektů, od jejichž občanů nebo držitelů cestovních dokladů bude požadována lékařská zpráva podle zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Tímto pokynem se v případě konkrétně vyjmenovaných subjektů fakultativně vyžadovaná lékařská zpráva mění na obligatorní náležitost.

Obsahem lékařské správy je potvrzení, že cizinec netrpí chorobou stanovenou ve vyhlášce č. 274/2004 Sb., kterou se stanoví seznam nemocí, které by mohly ohrozit veřejné zdraví, a seznam nemocí a postižení, které by mohly závažným způsobem ohrozit veřejný pořádek.

²⁰ Tato novela byla v únoru 2010 předložena do legislativního procesu.

III. Vízová politika České republiky

III.1. SMLUVNÍ VZTAHY

Mezinárodní právo veřejné jako obecnou premisu státní suverenity m.j. uvádí právo rozhodnout komu povolí vstup na své území. Dokladem, jímž stát vyjadřuje svůj souhlas se vstupem cizince na své území a pobytem na něm, je vízum. Citovaného suverénního práva se státy v některých případech vzdávají tím, že jednostranně rozhodnou toto právo vůči konkrétnímu státu neaplikovat, nebo na základě bilaterální smlouvy volný vstup a pobyt zajistí jak pro cizince na své území, tak pro vlastní občany na území smluvního státu.

Státy Evropské unie svoji vízovou politiku koordinují prostřednictvím unijních předpisů a dále sjednáváním vízových facilitačních dohod se třetími státy.

Česká republika již druhým rokem uplatňovala v praxi společnou vízovou politiku v rámci schengenské spolupráce, do které se plně zapojila dne 21. prosince 2007. Společná vízová politika upravuje krátkodobé pobyty občanů třetích zemí v rámci schengenského prostoru, což jsou pobyty v maximální délce tří měsíců. Co se týče dlouhodobých pobytů, tyto ponechává v kompetenci legislativ členských států, přičemž upravuje pouze volný pohyb osob s národními tituly opravňujícími k dlouhodobému pobytu (dlouhodobé vízum a povolení k pobytu).

V oblasti vízové politiky se na začátku roku 2009, během českého předsednictví v Radě Evropské unie, podařilo po náročném vyjednávání schválit zásadní dokument harmonizující současné roztržité komunitární právní nástroje, **Vízový kodex**.²¹ S cílem jednotně implementovat vydávání víz byl Vízovým výborem pod vedením Evropské komise schválen text příručky pro praktické využívání Vízového kodexu, který v současné době projednává Evropský parlament. Dále se uskutečnila právní a lingvistická revize novely **Společné konzulární instrukce**, která je právním základem pro odběr otisků prstů do **Vízového informačního systému** (dále jen „VIS“). V rámci přípravy VIS se podařilo vytvořit monitorovací mechanismus stavu příprav národních projektů. V druhé polovině roku byl dohodnut nový termín spuštění VIS, a to na prosinec 2010. Diskuze ohledně VIS se zaměřila mimo jiné na jeho postupné spouštění v jednotlivých geografických oblastech nebo na informační kampaň. Pro **využívání biometriky** má význam přijetí nařízení EP a Rady o normách pro bezpečnostní a biometrické prvky v cestovních pasech a cestovních dokladech.

Pokud jde o **vízovou politiku vůči třetím zemím**, bylo klíčovou prioritou České republiky zavedení bezvízového režimu se zeměmi západního Balkánu. Na základě splněných podmínek tzv. cestovních map byla od 19. prosince 2009 držitelům biometrických pasů ze zemí **Bývalé jugoslávské republiky Makedonie (FYROM), Srbska a Černé Hory** pro krátkodobý pobyt zrušena vízová povinnost. Při této příležitosti schválila EU také politickou deklaraci s cílem motivovat i ostatní země tohoto regionu, konkrétně Albánii a Bosnu a Hercegovinu, aby co nejdříve i ony splnily kritéria potřebná k vízové liberalizaci.

Během roku 2009 byly nadále uspokojivě uplatňovány **dohody o zjednodušení vydávání krátkodobých víz** (dále jen „facilitační dohody“), což konstatovala zpráva Evropské komise hodnotící uplatňování facilitačních dohod²² a také setkání Evropské unie s jednotlivými stranami dohod v rámci Společných výborů pro správu dohod.

²¹ Nařízení (ES) č. 810/2009 Evropského parlamentu a Rady ze dne 13. 7. 2009

²² SEC (2009) 1401 final (14612/09 VISA 353) Commission Staff Working Document: Evaluation of the implementation of the European Community's visa facilitation agreements with third countries

Kromě již existujících facilitačních dohod s Albánií, Bosnou a Hercegovinou, Černou Horou, Makedonií (FYROM), Moldavskem, Ruskou federací, Srbskem²³ a Ukrajinou, byly schváleny mandáty pro Evropskou komisi ke sjednání facilitační dohody s Kapverdami a Gruzii, a přijat závazek k iniciování uzavření facilitační dohody s Běloruskem.

Co se týče **Gruzie**, přistoupila Rada v listopadu 2009 na základě mimořádného setkání Evropské rady dne 1. září 2008, která rozhodla posílit vztahy s Gruzii, k uzavírání facilitační a readmisní dohody. Mandát pro Evropskou komisi ke sjednání obou těchto dohod s **Kapverdami** byl schválen během českého předsednictví. V případě Běloruska obsahovaly Závěry Rady GAERC ze dne 17. prosince 2009, s ohledem na přijetí Východního partnerství, závazek iniciovat sjednávání facilitační dohody.

Na konci roku 2009 Rada JHA schválila rozhodnutí o uzavření dohody mezi **Evropským společenstvím a tzv. mikrostáty** (Antiguou a Barbudou, Bahamským společenstvím, Barbadosem, Mauricijskou republikou, Federací Svatý Kryštof a Nevis a Seychelskou republikou) **o zrušení vízové povinnosti** pro krátkodobé pobyty²⁴.

V rámci svého mandátu se po velmi komplikovaném vyjednávání podařilo Evropské komisi předběžně vyjednat obsah **komunitární dohody o bezvízovém styku pro držitele obyčejných pasů** cestující za obchodním či turistickým účelem. Obsah dohody byl dohodnut dne 6. října 2009 na summitu **EU-Brazílie**. V současné době je tato dohoda a obdobná dohoda pro držitele diplomatických a služebních pasů projednávána brazilskou stranou.

Na vízovou politiku Evropské unie měl naopak negativní dopad krok **Kanady**, která jako jediná třetí země **opětovně zavedla víza schengenskému státu, České republice**. Rozhodnutí kanadské vlády o zavedení vízové povinnosti pro občany České republiky pro vstup do Kanady oznámil dne 13. 7. 2009 kanadský ministr pro občanství, přistěhovalectví a multikulturalismus Jason Kenney. Rozhodnutí nabylo účinnosti o den později, 14. 7. 2009. Tento krok kanadský ministr zdůvodnil vysokým nárůstem žádostí občanů České republiky o status uprchlíka. Jako odpověď na jednostranný krok Kanady zavedla vláda České republiky víza pro kanadské diplomaty pro vstup do České republiky s účinností od 16. 7. 2009.

I když Kanada na svém velvyslanectví v Praze k 21. 12. 2009 otevřela vízové pracoviště, Česká strana považuje současný stav za provizorní řešení. **Významným cílem české zahraniční politiky je proto znovuobnovení bezvízového styku. O dosažení tohoto cíle česká strana usiluje na všech úrovních.**

III.2. PRAKTICKÝ VÝKON

Rok 2009 byl druhým rokem, kdy zastupitelské úřady České republiky vydávaly víza s platností pro všechny schengenské státy a rovněž krátkodobé vízum udělené jiným schengenským státem opravňovalo jeho držitele ke vstupu a pobytu v České republice.

Ve srovnání s rokem 2008 byl zaznamenán, zejména z důvodu světové hospodářské recese, pokles přijatých žádostí, a to o cca 25 %. Celkem zastupitelské úřady České republiky přijaly **489 752** (tj. -159 745)²⁵ žádostí o vízum a udělily, resp. vyznačily **455 977** víz, tj. o 128 711 víz méně než v roce 2008.

²³ Facilitační dohody s Černou Horou, FYROM a Srbskem pozbyly zavedením bezvízového režimu dne 19.12.2009 účinnosti.

²⁴ K předběžnému provádění dohod, a tudíž k dosažení vzájemného bezvízového styku, došlo dne 28.5.2009. Stalo se tak na základě rozhodnutí Rady JHA ze dne 6.4.2009 zmocňující k podpisu dohod o bezvízovém styku pro krátkodobé pobyty s Antigua a Barbuda (7514/09), Bahamy (7522/09), Barbados (7518/09), Mauritius (7520/09), Sv. Kryštof a Nevis (7528/09) a Seychely (7526/09).

²⁵ Údaje v závorkách ukazují rozdíl roku 2008 a 2009.

Nejvyšší počet víz byl v uvedeném roce udělen, resp. vyznačen na ZÚ Moskva, ZÚ Kyjev, Generálním konzulátu Sankt Peterburg, Generálním konzulátu Doněck, ZÚ Bělehrad a Generálním konzulátu Lvov.

Zastupitelský úřad	Celkem přijato žádostí o vízum	Krátkodobá víza udělená	Dlouhodobá víza vyznačená
ZÚ Moskva	167 747	162 503	1 042
ZÚ Kyjev	50 804	46 944	601
GK Sankt Peterburg	35 941	35 018	568
GK Doněck	31 894	29 783	550
ZÚ Bělehrad	25 461	25 027	118
GK Lvov	19 118	11 073	2 194

Na celkovém počtu podaných žádostí o vízum se v roce 2009, stejně jako v letech předcházejících, nejvíce podíleli státní příslušníci **Ruska** (počet žádostí 222 545; uděleno víz 217 698). Na druhé pozici již několik let figurují státní příslušníci **Ukrajiny** (počet žádostí 99 330; uděleno víz 92 138). Třetí nejpočetnější skupinou byli státní příslušníci **Běloruska** (počet žádostí 16 126; uděleno víz 15 822).

Pokud se jedná o **vízum k pobytu do 90 dnů**, pak nejvíce žádostí podali státní příslušníci **Ruska** (počet žádostí 217 288; uděleno 214 469), **Ukrajiny** (počet žádostí 91 175; uděleno víz 87 331) a **Běloruska** (počet žádostí 1 5617; uděleno víz 15 500).

Žádostí o vízum k pobytu nad 90 dnů (typ D a D+C) bylo na ZÚ ČR celkem přijato **26 408**. V porovnání s rokem 2008 došlo k markantnímu poklesu (-44 748 žádostí, tj. -62,9 %), hlavním důvodem bylo pozastavení nabírání žádostí u některých státních příslušností.²⁶

Nejvíce žádostí podali státní příslušníci **Ukrajiny** (8 155 žádostí, tj. 30,9 %), **Ruska** (5 257 žádostí, tj. 19,9 %), **Spojených států amerických** (2 593 žádostí, tj. 9,8 %). Ve srovnání jednotlivých státních příslušností došlo k nejvyššímu nárůstu u státních příslušníků Ázerbájdžánu (286 žádostí, +109 žádostí, tj. +61,6 %). Dramatické snížení podaných žádostí bylo evidováno u státních příslušníků Ukrajiny, Vietnamu, Mongolska, Moldávie a Ruska.

Nejčastějším účelem (31,8 %) podávaných žádostí o vízum k pobytu nad 90 dnů bylo „zaměstnání“, druhým (15,7 %) bylo „studium (školení,stáž)-jiné než směrnice 2004/114/ES“ a poté následoval účel (14,9 %) „výkonný manažer“.

V hodnoceném období bylo **uděleno 18 568 víz k pobytu nad 90 dnů** (-33 788 víz, tj. 64,5 %). Nejvíce těchto víz bylo uděleno státním příslušníkům **Ukrajiny** (4 807 víz, tj. 25,9 % ze všech udělených víz), **Ruska** (3 229 víz, tj. 17,4 %) a **Spojených států amerických** (2 687 víz, tj. 14,5 %).

Ve srovnání jednotlivých státních příslušností došlo k nejvyššímu početnímu nárůstu u státních příslušníků Spojených států amerických a Kazachstánu. Adekvátně nejvyšší pokles počtu udělených víz odpovídá státním příslušnostem, u kterých byl zaznamenán nejvyšší pokles podaných žádostí - státních příslušníků Ukrajiny, Vietnamu, Mongolska, Moldávie a Ruska.

Nejčastějším účelem (39,7 %) u udělených víz k pobytu nad 90 dnů bylo „zaměstnání“, druhým (13,3 %) bylo „studium (školení,stáž)-jiné než směrnice 2004/114/ES“ a poté následoval (11,7 %) účel „výkonný manažer“.

²⁶ Dne 1. 4. 2009 došlo k pozastavení přijímání žádostí o dlouhodobá víza za účelem zaměstnání, podnikání a účasti v právnické osobě pro státní příslušníky Ukrajiny, Vietnamu, Moldavska, Mongolska a Thajska, od 21. 9. 2009 došlo k částečnému uvolnění (kvóty) a zároveň místo Thajska byl stanoven Uzbekistán.

Systém VISAPOINT

Za účelem podání žádosti o vízum k pobytu nad 90 dnů musí být v systému VISAPOINT registrován každý žadatel. Jedná se o internetový systém Ministerstva zahraničních věcí, prostřednictvím kterého se cizinec registruje k podání žádosti o vízum k pobytu nad 90 dnů na území České republiky.

Cílem systému VISAPOINT je zejména rovný a spravedlivý přístup ke každému cizinci (žadatel o vízum), zajištění stejných podmínek pro podání žádosti o dlouhodobá víza na ZÚ/GK, zvýšení efektivity vízového procesu a v neposlední řadě pohodlí samotného žadatele.

Registraci na podání žádosti o vízum k pobytu nad 90 dnů cizinec provede na internetové stránce www.visapoint.eu. K vyplnění registrace je nutné vlastnit funkční emailovou adresu. Provedení objednávky není podmíněno úkonem ze strany samotného žadatele. Registraci může učinit jak žadatel o vízum, tak zvučí subjekt nebo kterákoliv jiná osoba. Registrace k podání žádosti o vízum je bezplatná.

Negativní jevy spojené se žádostmi o udělení víz a pobytů na území ČR

I v roce 2009 se vyskytovalo zneužívání **víz k pobytu do 90 dnů** (účel návštěva, turistika), jejichž udělování je plně v kompetenci Ministerstva zahraničních věcí, resp. zastupitelských úřadů. U těchto druhů víz dochází ke zneužití víza k výdělečné činnosti. Jedním z možných řešení je řádné prověřování žádosti před udělením víza, kde se osvědčila spolupráce s imigračními policejními důstojníky na zastupitelských úřadech v rizikových zemích.

Stejně jako v předcházejícím roce docházelo k obchodování s formuláři institutu „**Pozvání do ČR**“. Organizátoři tohoto způsobu získání českého víza vyhledávají osoby zejména ze sociálně slabších vrstev. Těmto osobám poté dávají podepisovat formuláře pozvání.²⁷ Jsou případy, kdy cizinci, kteří v České republice mají povolen trvalý pobyt, dokáží v průběhu jednoho až dvou měsíců pozvat do České republiky více jak 30 dalších cizinců. Jedná se jednoznačně o obchod s formuláři „Pozvání do ČR“, které jsou bílými nechávané za úplaty podepisovat lidmi, kteří zvané cizince neznají, často ani jejich státní příslušnost či národnost, a kteří se ani nezajímají, co se s jejich pozváním stane.

Vzhledem k významu informací, které může ZÚ ČR zjistit pohovorem se žadatelem o vízum, a skuteností známých zastupitelskému úřadu z jeho úřední činnosti, je věnována ze strany Služby cizinecké policie značná pozornost jejich stanoviskům uplatněným k žádostem o udělení **víza k pobytu nad 90 dnů a povolení k dlouhodobému pobytu**. Nejčastějším důvodem pro neudělení těchto druhů víz je podezření na zneužití víza k jinému účelu, než je uveden v žádosti o udělení víza.

Mezi problematické účely pobytu patří především:

Studium – tento účel pobytu bývá některými cizinci z třetích zemí zneužit zejména k provozování ekonomických aktivit v České republice.

Problémoví cizinci ke svému záměru zneužívají ekonomického zájmu a snahy o zajištění prestiže většiny škol získat studenty ze zahraničí. To se týká hlavně soukromých, ale v poslední době stále více také veřejných škol. Cizinci využívají i toho, že rostoucí počet škol nevyžaduje žádné nebo velmi formální přijímací řízení, znalost jazyka, v případě soukromých škol k přijetí mnohdy postačuje doklad o zaplacení studia. Mnozí cizinci nemají základní studijní předpoklady pro studium v České republice, nejsou odborně ani jazykově vybaveni, své žádosti v některých případech nejsou schopni doložit zákonnými náležitostmi.

²⁷ Cena za takto bílým vypsáný formulář se pohybuje v rozmezí 100 - 200 Kč

Velkým problémem je pokračující zájem cizinců o jazykové kurzy, které mají sloužit jako příprava před vysokoškolským studiem - z poznatků ale vyplývá, že cizinci pokračovat ve studiu nechtějí vůbec nebo nemají představu další specializace. Novým trendem je rozmach kurzů zařazených do programů celoživotního vzdělávání bez návaznosti na další studium. Dochází také k případům, že cizinec ve skutečnosti plánuje v České republice studovat na jiné škole než té, kterou uvedl ve své žádosti o pobytové oprávnění. Je podezření, že zprostředkovatelé a některé subjekty nabízející vzdělání se tímto způsobem snaží „schovat“ za veřejnou vysokou školu, pro kterou je zase ekonomicky výhodné vést v evidenci studenta (byť i na jeden rok), jenž nestuduje, a neinformovat o tom orgány cizinecké policie.

Cizinci se rovněž různými způsoby snaží znesnadnit prověření své žádosti o povolení k pobytu za účelem studia - žádosti záměrně zasílají poštou nebo je podávají na jiných zastupitelských úřadech České republiky než v zemi svého původu. Běžně využívají prostředníků, ať už přímo z České republiky - v mnoha případech za aktivní účasti na tuto problematiku specializovaných advokátních kanceláří, nebo v zemi původu cizince, případně spolupráce obou subjektů.

Účast v právnické osobě – ve skutečnosti se často jedná o zastřené zaměstnání. Cizinci např. nebyli schopni doložit, že jsou v obchodním rejstříku zapsáni jako statutární orgán. Výhodnost tohoto účelu pobytu je především v možnosti založení společnosti s vynaložením minimálních finančních prostředků a její existování bez vykazování jakékoliv činnosti s minimálním (resp. žádným) ziskem. Od začátku roku 2009 je od cizinců, kteří pobývali na našem území dosud na víza k pobytu nad 90 dnů nebo povolení k dlouhodobému pobytu za účelem účasti v právnické osobě vzniklé dle z.č. 513/1991 Sb. a zajišťují plnění běžných úkolů vyplývajících z předmětu činnosti, vyžadováno povolení k zaměstnání, které vydal příslušný úřad práce. Těmto cizincům je v současné době povolován pobyt na území České republiky za účelem zaměstnání. Pouze cizinci, kteří jsou statutárním orgánem nebo členem statutárního orgánu obchodní společnosti či družstva a nezajišťují plnění úkolů vyplývajících z předmětu činnosti, nadále pobývají na našem území za účelem „účast v právnické osobě vzniklé dle z.č. 513/1991 Sb.“. Ti cizinci, kteří v minulosti nepředkládali rozhodnutí úřadu práce, se snaží tento postup obejít tím, že se nechávají účelově zapsat jako jednatelé právnických osob²⁸.

Účast v právnické osobě představuje prostředek, jak si co nejsnadnějším způsobem zajistit vstup a pobyt na území České republiky. V řadě případů je právnická osoba a účast v ní zástěrkou pro zprostředkování zaměstnání státním příslušníkům třetích zemí, kteří fungují jako levná pracovní síla. Jejich postavení se mnohdy blíží pracovnímu vykořisťování nebo otrocké práci a funguje na bázi klientského systému. Do tohoto druhu činnosti jsou zapojeny některé agentury práce působící na území České republiky. Zakladatelé společností si nechávají od zájemců o práci v České republice podepisovat plné moci na jejich zastupování při vyřizování veškerých záležitostí souvisejících s pobytem na území ČR²⁹. Státní příslušníci třetích zemí zapsaní jako účastníci v právnické osobě často neznají ani základní informace o subjektu, jehož jsou členy. V této souvislosti se jako velmi problematická jeví také současná možnost poměrně jednoduchého přesunu osob mezi jednotlivými právnickými osobami. Velmi často dochází k situacím, že se člen družstva nebo společník obchodní společnosti jeho vedení znelíbí a účast v právnické osobě je mu ukončena, což vede ve svém důsledku až ke zrušení pobytu. Státní příslušník třetí země s touto skutečností často není seznámen, ačkoli informace o zrušení byla již zaslána cizinecké policii. Osoba tak stále pro společnost pracuje a ani netuší, že ke zrušení její účasti v ní došlo. Zmocněné osoby si vytváří záměrnou závislost cizinců na jejich činnosti, udržují cizince v nevědomosti a vyhrožují represemi ze strany cizinecké policie. Zjistí-li cizinec, že pobytové povolení lze získat

²⁸ Vyskytly se i právnické osoby, které dle výpisu z obchodního rejstříku mají 12 jednatelů a pouze jednoho společníka.

²⁹ Za tyto služby zaplatí státní příslušník třetí země částku v řádech desítek tisíců a následně je mu za vykonávanou práci vyplácena mzda odpovídající přibližně polovině částky, která je fakturovaná firmám, pro něž byla práce vykonána

legálně pouze po doložení zákonných náležitostí a úhradě správního poplatku, a má-li cizinec poté snahu se z této závislosti vymanit, setkává se s výhrůzkami a anonymy poškozujícími jeho osobu³⁰.

Movitější cizinci zneužívají víza za účelem účasti v právnické osobě k majetkovým investicím a zajištění možnosti cestování bez omezení. Tato skupina cizinců prostřednictvím své účasti v právnické osobě nepřináší žádné zisky do českého státního rozpočtu. Ve většině případů se jedná o formálně založené firmy s cílem nákupu nemovitosti, kterou využívají jak pro vlastní potřebu, tak i pro účely pronájmu. Tímto konáním tyto osoby obcházejí devizový zákon, který až na výjimky neumožňuje státním příslušníkům třetích zemí nabývat v České republice nemovitost. Právnické osoby, které, ač založeny cizincem, mají sídlo v České republice, jsou českou právnickou osobou a ta může nemovitosti v České republice nabývat bez omezení. Tato kategorie osob je většinou zapojena do společností s ručením omezeným (s.r.o.) mnohdy rodinného charakteru, kde je jako předmět činnosti uváděn pronájem nemovitostí, bytů a nebytových prostor.

Sloučení rodiny - v roce 2009 se množily případy, kdy cizinci podávali žádosti na zastupitelském úřadu o dlouhodobý pobyt za účelem sloučení rodiny a na inspektoráty cizinecké policie přicházely poznatky formou záznamů, že vízum bude zneužito. Záznamy nebyly podepsány cizincem, takže jako důkazní prostředek nešly použít. Inspektoráty cizinecké policie musely vyžadovat od zastupitelských úřadů provedení pohovoru. Byly zjištěny také případy opakovaného podávání žádosti o stejný pobytový statut, je zde snaha legalizovat pobyt na základě přechodného pobytu – druh, družka (žadatel má již rodinné vazby v zahraničí). I když tyto žádosti byly dříve zamítnuty a ŘSCP potvrdilo původní rozhodnutí, cizinec si opakovaně prostřednictvím právního zástupce bezprostředně podá žádost novou. Jsou zaznamenány i případy, kdy si cizinec poté, co mu byla zamítnuta žádost o dlouhodobý pobyt (neplnil účel pobytu), podal žádost o přechodný pobyt rodinného příslušníka občana Evropské unie.

Podnikání – živnostenské podnikání představuje pro cizince jeden z nejčastěji využívaných způsobů zajištění legálního pobytu v České republice. Zároveň je pro příslušné orgány v daných podmínkách obtížné prokazovat skutečnost, že cizinec nepodniká a neplní účel pobytu. Lze konstatovat, že v této problematice neexistuje dostatečně účinná spolupráce mezi zainteresovanými orgány státní správy. To má za následek časté obcházení imigrační legislativy ze strany cizinců prostřednictvím pobytu za účelem podnikání.

Hlavním problémem v tomto ohledu je skutečnost, že pobyt za účelem podnikání je bezprostředně navázán na cizincovu dispozici živnostenským oprávněním, jež ovšem není zárukou, že cizinec má v úmyslu podnikat.³¹ V procesu žádosti o vízum za účelem podnikání v tomto ohledu sehrávají důležitou úlohu prostředníci. Tyto osoby či subjekty cizincům kompletně připravují podklady k jejich žádostem a zajišťují související servis (včetně zapůjčení prostředků k pobytu). Sami žadatelé většinou nemají ani základní informace o podnikání a podmínkách v České republice, např. nevědí, jaký má být předmět jejich podnikání v ČR, kde mají zajištěné ubytování, v jaké výši mají prostředky k pobytu, u kterého peněžního ústavu apod.

Zprostředkovatelské agentury nadále fungují a trendem roku 2009 se stalo zasílání žádostí prostřednictvím pošty. Pro inspektoráty cizinecké policie to bylo administrativně složitější v tom, že pokud v žádosti chyběla nějaká náležitost, musely žadatele písemně vyzývat k jejímu doplnění. Jestliže cizinec či někdo z agentury přijde na přepážku, je možnost vše vyřešit na místě nebo vyzvat ústně. Při prováděných pobytových kontrolách se stávalo, že cizinci mnohdy nevěděli, pro koho pracují a jaký mají účel pobytu. Vše zařizovala agentura a cizincům tak stačilo dostat se legálně na území České republiky. Cizinci, kteří řešili svoji pobytovou otázku prostřednictvím agentur,

³⁰ Např. jeden takovýto případ u ObŘ SCP Brno byl již předán k řešení Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu.

³¹ Rovněž tak pokud cizinec přeruší živnost na dobu kratší než 6 měsíců, nemusí tuto skutečnost oznamovat živnostenskému úřadu (§ 31 odst. 11 z.č. 455/1991 Sb.). V tomto případě cizinec po dobu 6 měsíců nepodniká (neplní účel pobytu), ale příslušný inspektorát cizinecké policie se o tomto nedozví.

se dostávali do plné závislosti na agentuře, přičemž serióznost jednání a informovanost cizince nebyla oproti finanční stránce pro agentury prioritou. V souvislosti se zaměstnáváním cizinců byly prováděny cizineckou policií také součinnostní kontroly s orgány státní správy, zejména s úřady práce, kdy na základě jejich výsledků byli cizinci posléze řešeni ve správním řízení pro neplnění účelu pobytu. V těchto řízeních se jednalo o využívání informací předložených zprostředkovatelskými agenturami. Často není dostatečně jasné, na jakých smlouvách jsou pracovní právní vztahy založeny. Příkladem jsou firmy, které plní zakázky a následně pyramidálně uzavírají smlouvy o dílo s dalšími firmami, přičemž není zřejmé na základě jakých smluv cizinci skutečně pracují. Z tohoto důvodu je velmi ztíženo dokazování ve správním řízení, dochází ke značným časovým prodlevám. Podle tvrzení některých inspektorátů cizinecké policie u cizinců zaměstnávaných přes zprostředkovatelské agentury docházelo k větší fluktuaci, zaměstnání bylo často rušeno brzy po povolení, resp. prodloužení a bylo zajišťováno nové. V souvislosti s hospodářskou krizí a pozastavením nabírání žádostí na některých zastupitelských úřadech České republiky byla do jisté míry omezena i činnost zprostředkovatelských agentur. Někteří zaměstnavatelé postupně upouštějí od využívání agentur a zaměstnávají cizince přímo sami. V některých regionech je činnost zprostředkovatelských agentur minimální, jejich činnost většinou nahrazují neoficiální zprostředkovatelé, zplnomocnění zástupci.

I nadále se vyskytují případy, kdy při předložení žádosti o povolení k pobytu na inspektorátu cizinecké policie předkládají cizinci **padělky různých dokumentů** (veřejných listin), např. potvrzení z úřadu práce, potvrzení o zajištění ubytování³², potvrzení finančního úřadu, potvrzení banky, potvrzení správy sociálního zabezpečení o bezdlužnosti a výzvy živnostenského úřadu, výpis z rejstříku trestů, potvrzení o přihlášení ke studiu³³, plná moc, doklady prokazující zdravotní pojištění ad. Jelikož se v mnoha případech originálů uvedených dokumentů jedná o dokumenty bez ochranných prvků, byly často zjišťovány kompletní padělky.

K prodlužování pobytu jsou cizinci také využívány **lékařské zprávy**. Cizinci se před koncem platnosti víza snaží svůj pobyt prodloužit předložením lékařské zprávy (Výměnný list – Poukaz)³⁴. Proto byla pracovníky Služby cizinecké policie provedena konzultace u nezávislého lékaře, kterým bylo sděleno, v jakých případech osoba nemůže cestovat (může se jednat jen o případy, kdy je diagnózou infekční choroba a zmiňovaná osoba je hospitalizována nebo, kdy je diagnózou stanovená nutná každodenní lékařská péče a pokud by tato péče nebyla poskytnuta mohlo by dojít k ohrožení života osoby).

III.3. VYSÍLÁNÍ PŘÍSLUŠNÍKŮ SLUŽBY CIZINECKÉ POLICIE NA ZÚ ČR

V roce 2009 pokračovala realizace „*Dohody mezi Ministerstvem vnitra České republiky a Ministerstvem zahraničních věcí České republiky o vysílání příslušníků Policie České republiky, služby cizinecké a pohraniční policie, na zahraniční služební cesty na zastupitelské úřady České republiky*“ ze dne 30. prosince 2005. Policisté byli vysláni, stejně jako v minulých letech, za účelem metodické a odborné podpory konzulárním pracovníkům zastupitelských úřadů v oblasti posuzování žádostí o česká víza, jakož i zákonem předepsaných náležitostí, předkládaných k těmto žádostem.

³² U některých potvrzení o zajištěném ubytování byly zjištěny padělky podpisu majitele.

³³ Např. vznikly pochybnosti o pravosti potvrzení o přihlášení ke studiu v programu celoživotního vzdělávání Vysokého učení technického v Brně s názvem „*Intenzivní kurz českého jazyka pro cizince*“ u 30 státních příslušníků Vietnamu. Žádosti o povolení k dlouhodobému pobytu za účelem studia byly podány na ZÚ v Hanoji, cestou zmocněného zástupce. ObŘ SCP Brno má k dispozici odborná vyjádření k předloženým potvrzením. Z odborného vyjádření vyplynulo, že potvrzení o přihlášení ke studiu byla kompletním padělkem.

³⁴ V textu zhruba tato znění: „Výše uvedený je toho času v lékařském ošetřování, jeho nemoc nedovoluje odcestování a cestu letadlem. Ošetřování a léčba potrvá cca 4 měsíce.“

Působili na zastupitelských úřadech České republiky v Kyjevě, Lvově, Káhiře, Ulánbátaru, Hanoji, Pekingu a v Moskvě. V místech vyslání se významnou měrou podíleli i na provádění pohovorů se žadateli o víza a nelze pominout ani jejich činnost při posuzování dokumentů cestujících, potřebných ke vstupu a pobytu na území České republiky, v rámci jejich odbavení k letům směřujících do České republiky. Posledně uvedená činnost byla vykonávána v Káhiře, kde policisté poskytovali odbornou a konzultační pomoc zaměstnancům a handlingovým agentům leteckých dopravců v případech, kdy vznikly pochybnosti o úplnosti nebo regulérnosti cestovních dokladů.

Práce takto vyslaných příslušníků Služby cizinecké policie je dlouhodobě hodnocena jako velice přínosná a potřebná, a to jak ze strany Policie České republiky, tak i ze strany jednotlivých zastupitelských úřadů a Ministerstva zahraničních věcí.³⁵

Z tohoto hodnocení vyplynula potřeba umožnit vysílání policistů i na dobu delší než pět měsíců, což je maximální doba pro vyslání na zahraniční služební cestu, jakož i na rozšíření jejich činnosti. Proto byla Ministerstvem vnitra vypracována koncepce vysílání a zahraničního působení styčných důstojníků České republiky, do jejichž kompetence spadá problematika migrace, která byla schválena Usnesením vlády č. 744 ze dne 27. června 2008. Na jejím základě byla dne 13. února 2009 uzavřena „Dohoda mezi Ministerstvem vnitra České republiky a Ministerstvem zahraničních věcí České republiky o vysílání styčných důstojníků České republiky pro migraci a doklady na zastupitelské úřady České republiky“, k níž byl dne 25. listopadu 2009 uzavřen i prováděcí protokol.

Na základě nové dohody, která nahrazuje dohodu dřívější, bude možno vyslat styčného důstojníka pro migraci a doklady na zastupitelský úřad až na dobu čtyř let. Styčným důstojníkem bude moci být nejen policista, ale i odborník na migrační problematiku z řad pracovníků Ministerstva vnitra.

Došlo k podstatnému rozšíření okruhu činností vyslané osoby, zejména pak v oblasti koncepční migrační práce, jako např. sledování migračně relevantních událostí v zemi vyslání. Dále dojde k posílení pozice styčného důstojníka pro migraci a doklady ve vztahu ke spolupráci s migračními důstojníky jiných členských států Evropské unie a třetích zemí. V otázkách migrace bude ve spolupráci s vedoucím konzulárního úseku zastupitelského úřadu vystupovat jako oficiální zástupce České republiky ve vztahu k příslušným orgánům v zemi vyslání, bude se moci podílet na rozvoji migračního managementu v zemi vyslání.

Vzhledem k povaze nových úkolů došlo ke zkvalitnění a doplnění systému odborné přípravy osob určených k vyslání na zastupitelský úřad, na tyto osoby budou kladeny vyšší odborné a kvalifikační požadavky.

V rámci Analytického centra pro ochranu hranic a migraci byly pro rok 2010 pro vyslání styčných důstojníků pro migraci a doklady stanoveny v pořadí dle priority následující destinace: Kyjev, Hanoj, Káhira, Moskva, Lvov, Peking, Ulánbátar, a Doněck.

Bylo dále ujednáno, že v případě potřeby řešit aktuální problémy v oblasti migrace bude styčný důstojník pro migraci a doklady vyslán na kratší dobu – přibližně dva týdny – rovněž na zastupitelský úřad Abuja a Minsk.

Shora zmíněné zastupitelské úřady budou obsazovány v uvedeném pořadí v návaznosti na množství finančních prostředků určených pro tyto účely. Plánována jsou vyslání krátkodobá,

³⁵ Vysílání příslušníků služby cizinecké policie se projevilo ve zkvalitnění nabírání žádostí o víza k pobytu nad 90 dnů, o udělení povolení k dlouhodobému nebo trvalému pobytu. Zkvalitnily se pohovory se žadateli a stanoviska ZÚ ČR k neudělení víz. Příslušníci služby cizinecké policie odhalili množství padělaných dokladů. V oblasti správního řízení proškolili personál ZÚ. Z hlediska služby cizinecké policie je nejdůležitějším přínosem právě vysílání osob, které mají praktickou zkušenost s procesem udělování víz a dalších pobytových oprávnění.

do pěti měsíců, pouze na první dva uvedené zastupitelské úřady se uvažuje o vyslání dlouhodobém v trvání jeden rok, s možností jeho prodloužení v případě potřeby a dostatku finančních prostředků.

III.4. VÍZOVÝ INFORMAČNÍ SYSTÉM

Vízový informační systém (dále jen „VIS“) je schengenský elektronický databázový systém, který Evropská komise a členské státy připravují od roku 2004. VIS bude obsahovat údaje o žadatelích o vízum, včetně jejich biometrických údajů a „historie“ jejich předchozích žádostí o vízum.

VIS je nástrojem pro podporu společné vízové politiky. Systém sdílení vízových dat mezi členskými státy zefektivní kontroly osob na vnějších hranicích i na území členských států. Příslušné orgány členských států, zejména zastupitelské úřady a orgány ochrany hranic, budou moci nepřetržitě vkládat a kontrolovat údaje týkající se žadatele o vízum, resp. držitele víza.

Systém měl být spuštěn v červnu 2009, ale již koncem roku 2009 bylo zřejmé, že se plán nepodaří dodržet a nový termín spuštění byl stanoven na prosinec 2009. Technické problémy však provázely závěrečnou fázi budování VIS i v závěru roku 2009. Centrální část systému, kterou připravuje Evropská komise, vykazala při testech nadlimitní chybovost. Také některé členské státy nedokázaly plnit harmonogram pro budování svých národních částí VIS. Tyto problémy se nepodařilo překonat a spuštění systému bylo odloženo o jeden rok – na prosinec 2010.

V České republice pokračovaly přípravné práce v rámci smlouvy s firmou IBM na dodávku národní části VIS, a to s předpokladem spuštění VIS v prosinci 2009. V roce 2009 byl na některých pracovištích Služby cizinecké policie spuštěn pilotní provoz VIS.³⁶ Po výše uvedeném odkladu spuštění VIS byl odpovídajícím způsobem přepracován i harmonogram pro národní část VIS.

V souvislosti s projektem VIS pokračuje česká konzulární služba v přípravě na snímání biometrických údajů – otisků prstů, které bude probíhat na zastupitelských úřadech a týkat se všech žadatelů o víza. Na některých zastupitelských úřadech České republiky byl již náběh biometrických údajů zahájen, konkrétně se jedná o zastupitelské úřady v regionu Severní Afriky (Káhira, Alžír, Tunis a Tripolis).

³⁶ Vedle projektu VIS byl spuštěn projekt VIS mail. VIS mail bude součástí IS VIS, ale v současné době je budován mimo projekt VIS. VIS mail bude nástroj pro komunikaci/konzultace ústředních vízových orgánů a při konzulární spolupráci. VIS mail musí být funkční se zahájením provozu CS VIS.

IV. Schengen

IV.1. HODNOCENÍ SCHENGENSKÉ SPOLUPRÁCE

Dne 21. prosince 2009 si Česká republika připomenula **dvouleté výročí vstupu do schengenského prostoru** a zrušení ochrany vnitřních schengenských hranic. Oslavy této historické události výrazně omezila skutečnost, že navzdory dřívějším očekáváním nejsou při překračování hranic s některými sousedními státy plně naplňována pravidla Schengenu a Evropské unie v oblasti volného pohybu osob. Německo a ve výrazně menší míře i Rakousko pokračují v provádění mobilních policejně-hraničních intenzivních kontrol zaměřených na občany projíždějící příhraničím s Českou republikou. V německém, zvláště pak bavorském případě jsou kontroly prováděny bez podezření, kontrolován může být kdokoli, kdekoli a kdykoli bez toho, aby se dopustil jakéhokoli přestupku/trestného činu. Již samotný fakt, že osoba projíždí příhraničím, je důvodem pro její zastavení a kontrolu. V případě mezinárodních autobusových linek jsou kontroly prováděny systematicky a týkají se 90-95 % spojů projíždějících Německem.

Situace podél bývalých vnějších pozemních schengenských hranic byla důsledně monitorována a v návaznosti na tento monitoring byla vedením Ministerstva vnitra v září 2009 přijata **Strategie ČR pro dodržování schengenských pravidel při zajišťování bezpečnosti podél vnitřních schengenských hranic**. Je tvořena souborem vzájemně provázaných následujících opatření, mezi která patří mj. informování veřejnosti o pravidlech kontrol, ověřování kvality provádění schengenských standardů na území České republiky, důsledné provádění kontrolních aktivit v příhraničí či jednání o budoucnosti policejní spolupráce se zástupci Německa a Rakouska.³⁷

Dne 1. září 2009 uplynuly dva roky od připojení České republiky k **Schengenskému informačnímu systému (SIS)**, společné pátrací databázi schengenských států, jejímž prostřednictvím si příslušné orgány vyměňují informace o vybraných kategoriích osob a věcí (mj. nežádoucích občanech třetích zemí, odcizených dokladech apod.). Zkušenosti z využívání SIS prokázaly důležitost tohoto významného nástroje schengenské spolupráce, díky kterému se výrazně urychlilo a zefektivnilo mezinárodní pátrání – výslednost mezinárodní spolupráce díky SIS vzrostla ve stovkách procent.

K výměně doplňujících informací, tj. informací, které nejsou přímo uloženy v SIS, slouží tzv. kanceláře SIRENE. Každý členský stát zřizuje jako národní styčný bod jednu kancelář SIRENE. Nepřetržitý provoz a jazyková a odborná vybavenost personálu kanceláří SIRENE umožňuje rychlou výměnu informací mezi členskými státy.

Národní centrála SIRENE úřadu služby kriminální policie a vyšetřování Policejního prezidia České republiky (dále jen „NC SIRENE“) statisticky sleduje pouze pozitivní zásahy a hity na jednotlivé články 95-100 Schengenské prováděcí úmluvy (dále jen „SPÚ“), z nichž se k uvedené problematice nejvíce přibližuje článek 96 SPÚ, který znemožňuje vstup nežádoucím cizincům do schengenského prostoru.³⁸

Ze strany **České republiky bylo do SIS v roce 2009 vloženo řádově 3 tisíce záznamů** dle čl. 96 SPÚ - nežádoucích cizinců. Tyto záznamy jsou do SIS vkládány cestou národní zdrojové databáze CIS-ENO službou cizinecké policie, a to na základě správního rozhodnutí o vyhoštění

³⁷ První vyhodnocení strategie bylo provedeno v lednu 2010 s tím, že její plnění v modifikované podobě bude pokračovat.

³⁸ Článek 96 SPÚ, jehož podkladem je rozhodnutí o vyhoštění uložené národním správním orgánem či soudem, a jehož účelem je zabránit cizinci ze třetích států vstup do schengenského prostoru, se nejvíce vztahuje k problematice trestné činnosti cizinců. Tento druh záznamu se samozřejmě nevztahuje na občany Evropské unie, schengenského prostoru a některé kategorie cizinců třetích zemí (např. rodinní příslušníci občanů EU).

s délkou nejméně 1 rok a všechna rozhodnutí soudů se sankcí vyhoštění týkající se občanů třetích států.

Za rok 2009 eviduje NC SIRENE celkem 1 483 zásahů na záznam nežádoucí osoby v schengenském prostoru, a to 928 v zahraničí na český záznam a 555 v České republice na záznam cizí. Při zpracování statistik bylo zjištěno, že pouze v jedné třetině případů zásahu v zahraničí (u českých záznamů), konkrétně u 353 osob, došlo k provedení odepření vstupu, nebo přijetí opatření za účelem vyhoštění. Důvodem neprovedení požadovaného opatření v ostatních případech je pak zejména skutečnost, že osoba je držitelem pobytového oprávnění v jiném členském státě, tj. dochází ke konfliktu mezi požadavky dvou států. Ty jsou pak následně řešeny v konzultačním řízení, viz níže.

Nejvíce nežádoucích osob v SIS zadaných Českou republikou tranzituje přes polské území a pochází především ze zemí za východní vnější hranicí. Oproti statistickým výsledkům za rok 2008 sledujeme nárůst hlášení ze západní části schengenského prostoru (Francie, Španělsko, Rakousko, Německo).

K zásahům na cizí záznamy dle čl. 96 SPÚ v ČR bylo zjištěno, že za rok 2009 došlo k 505 zásahům; pouze však u přibližně jedné pětiny z nich (129 případů) pak bylo přistoupeno k odepření vstupu, v dalších 426 případech byl povolen další pohyb nebo pobyt těmto osobám v schengenském prostoru. Důvodem byly především pobytové tituly vydané Českou republikou - povolení k pobytu, dlouhodobé vízum, nebo žádost o udělení mezinárodně ochrany podaná v České republice.

Problematicke výše uvedené určité neúčinnosti záznamů dle čl. 96 SPÚ v SIS, tj. vysokému podílu nerealizovaných opatření, se věnovalo i české předsednictví v první polovině roku 2009. Připravilo několik návrhů, které by měly při řádné implementaci v členských státech zredukovat množství kolizí právě mezi záznamy dle čl. 96 SPÚ v SIS a různými pobytovými tituly. Řešila se i dílčí otázka zneplatněných dokladů cizinců opravňujících ke vstupu do schengenského prostoru za důsledného využívání záznamů dle čl. 100 SPÚ v SIS (doklady odcizené, ztracené, zneplatněné).

Zejména u shora uvedených případů, kdy vstup nebyl nežádoucím cizinci odmítnut, bylo vedeno konzultační řízení dle čl. 25 SPÚ, tedy v případech kdy nastala kolize záznamu dle čl. 96 SPÚ a vydaného (nebo aktuálně vydávaného) povolení k pobytu či jiného obdobného druhu oprávnění k pobytu na území státu schengenského prostoru. Celkem bylo v roce 2009 NC SIRENE vedeno 654 takových řízení.

Další zajímavou oblastí může být počet osob zadržených na základě záznamu dle čl. 95 SPÚ (pátrání za účelem zatčení a následného předání do dožadujícího státu). Trvalý růst počtu vypátráných zločinců právě cestou SIS a spolupráce centrál SIRENE v zahraničí potvrzuje vysokou mobilitu pachatelů, kteří v maximální míře využívají možností volného pohybu. V případě České republiky došlo v porovnání s rokem 2008 k nárůstu o více než 12 % na 556 zásahů v ČR na cizí záznamy i v cizině na záznamy ČR. Za rok 2009 vydaly české soudy celkem 578 evropských zatýkacích rozkazů.

V roce 2009 pokračovaly přípravy Schengenského informačního systému druhé generace (SIS II). V červnu 2009 byly schváleny závěry Rady o dalším směřování SIS II, které definovaly podmínky pro další vývoj projektu SIS II a jeho pokračování podmínily mj. úspěšnou realizací dvou sérií testů, z nichž první byly v rámci tzv. prvního milníku naplánovány na leden 2010. Pro případ, že by testy nebyly úspěšné a stávající řešení nebylo možné dokončit, byl stanoven záložní plán.

České předsednictví se v kontextu závěrů Rady z června 2008 věnovalo mimo jiné tématu možného vybudování **systému vstup-výstup**. Tento systém by měl příslušným orgánům členských států poskytovat přehled o délce pobytu příslušníků třetích zemí na území EU/Schengenu pro účely kontroly na hranicích i ve vnitrozemí. Ve spolupráci s Komisí zpracovalo předsednictví dotazník pro členské státy za účelem získání informací o národních specifických relevantních

k tomuto systému. České předsednictví zároveň projednalo a schválilo provedení cvičného sběru dat na vnějších hranicích členských států, jehož výsledky by byly využity pro nastavení systému s ohledem na různou zátěž jednotlivých typů vnějších hranic (vzdušné, pozemní a mořské). Cvičný sběr dat byl proveden již za švédského předsednictví, které se na jeho plánování rovněž aktivně podílelo. Získané údaje byly využity Komisí při přípravě návrhu právního rámce pro systém vstup-výstup, který by měl být předložen k diskusi v průběhu roku 2010.

České předsednictví zahájilo v rámci Rady diskusi ke společnému zapojení členských států do ICAO PKD³⁹. Za švédského předsednictví byl zpracován dotazník a z odpovědí vyplynulo, že většina členských států se staví k myšlence společné účasti v systému pozitivně a ověřování certifikátu čipu plánují zavádět od roku 2010. Využívání moderních technologií v oblasti ochrany hranic je jednoznačným trendem s ohledem na účinnější možnosti kontroly cestovních dokladů s biometrickými prvky apod.

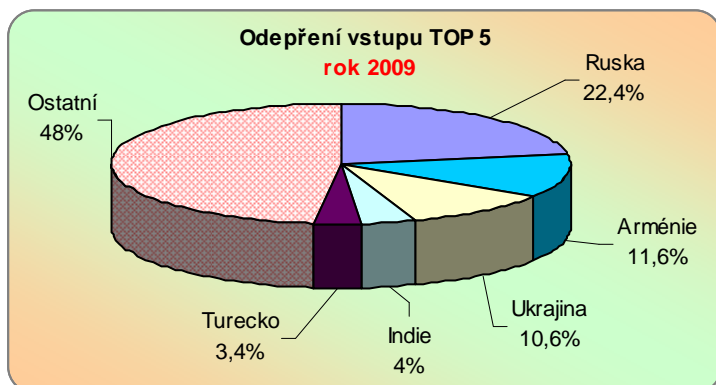
V září 2009 Evropská komise předložila návrh nařízení, kterým se zřizuje **Agentura pro provozní řízení rozsáhlých informačních systémů v rámci prostoru svobody, bezpečnosti a práva** (dále jen „IT Agentura“). IT Agentura by měla být nezávislým specializovaným orgánem Evropské unie, jehož činností bude správa velkých evropských informačních systémů SIS II, VIS a Eurodac, jakož i vývoj nových IT systémů, např. výše uvedeného systému vstup-výstup. Legislativa upravující postavení, sídlo a činnost IT Agentury by měla být schválena nejpozději v roce 2011, přičemž se zahájením činnosti IT Agentury se počítá od roku 2012. IT Agentura by měla mít cca 120 zaměstnanců a rozpočet v řádu desítek miliónů EUR ročně. Kandidaturu na sídlo IT Agentury podala Francie a Estonsko.

IV.3. VNĚJŠÍ SCHENGENSKÁ HRANICE

IV.2.1. Přeshraniční pohyb přes vnější schengenskou hranici

V roce 2009 bylo na hraničních přechodech na vnější schengenské hranici ČR⁴⁰ (tedy na mezinárodních letištích) **odraveno v obou směrech 10,8 milionů osob**. Z porovnání s rokem předcházejícím vyplývá, že došlo ke snížení o více jak 3,5 miliónů osob (tj. -24,2 %).

Ve sledovaném období, v souladu s ustanovením § 9 zákona o pobytu cizinců, byl cizineckou policií **odepřen vstup** na vnější schengenské hranici České republiky **379 osobám**. Ve srovnání s rokem 2008 došlo k nárůstu o 122 osob (tj. +47,5 %).

Nejčastěji byl vstup odepřen státním příslušníkům Ruska (85 osob), Arménie (44 osob), Ukrajiny (40 osob), Indie (15 osob) a Turecka (13 osob). Výrazný nárůst v meziročním porovnání je evidován u státních příslušníků Arménie (+36 osob, tj. +450,0 %).

Prvních pět státních příslušností se na celkovém počtu osob, kterým byl odepřen vstup podílelo 51,9 %.

Nejčastějším důvodem pro odepření vstupu na území České republiky byla skutečnost, že osoba nedisponovala platným vízem (234 osob, tj. 61,7 % celkového počtu 379 osob kterým byl

³⁹ Systém umožňující kontrolu autentičnosti biometrických údajů uložených na čipu cestovního dokladu.

⁴⁰ Ochrana státních hranic je prováděna podle legislativní úpravy stanovené zákonem č. 216/2002 Sb., o ochraně státních hranic ČR a kodexu Společenství o pravidlech upravujících přeshraniční pohyb osob (Schengenský hraniční kodex).

odepřen vstup) a neprokázání se potřebnými náležitostmi prokazující účel a splnění podmínek pobytu (69 osob, tj. 18,2 %).

V souvislosti s **nelegální migrací přes vnější schengenskou hranici** bylo odhaleno **190 osob**, z toho 125 osob se prokázalo neregulérním cestovním dokladem⁴¹.

IV.2.2. Specifické jevy na vnější schengenské hranici

Inspektorátem cizinecké policie na mezinárodním letišti Praha Ruzyně byl od března do července 2009 zaznamenán zvýšený přílet státních příslušníků Filipín do České republiky (3 skupiny – 16 osob disponujících cestovními pasy Filipín vydanými v letech 2008 – 2009 s vylepeným schengenským vízem typu C vydaným Slovenskou republikou a voucherem slovenské cestovní kanceláře nebo rezervacemi hotelů v ČR, SR nebo SRN). Z informací provedeného profilu těchto státních příslušníků mohl být vyvozen závěr, že ačkoli tyto osoby splňovaly všechny formální náležitosti vstupu a pobytu na území schengenských států, byl zde předpoklad, že uvedené osoby z schengenského prostoru ve stanovené době nevystoupí a budou se nelegálně zdržovat na území schengenských států. V průběhu 5 měsíců bylo takto na ICP Ruzyně zaznamenáno 140 státních příslušníků Filipín. Ve druhé polovině roku již obdobné případy zaznamenány nebyly. V říjnu však ŘSCP obdrželo prostřednictvím Národního kontaktního bodu agentury Frontex informaci o obdobných případech tentokrát však přes ženevské letiště z letiště v Abu Dhabi.

Dalším problémem se jeví využívání uzavřených mezinárodních dohod o usnadnění udělování víz mezi Evropským společenstvím a Ruskem, Ukrajinou, Moldavskem, Albánií a Bosnou a Hercegovinou, kdy výše uvedené dohody obsahují i ustanovení týkající se vycestování státních příslušníků těchto zemí v případě ztracených či odcizených dokladů. Státní příslušníci těchto zemí, pokud ztratí své doklady totožnosti nebo jim jsou tyto doklady odcizeny v době jejich pobytu na území ES, mohou toto území opustit bez víz či jiného povolení na základě platných dokladů totožnosti opravňujících k překročení hranic vystavených diplomatickými misemi nebo konzulárními úřady. ŘSCP prostřednictvím ICP na mezinárodních letištích v souvislosti s výše uvedenými dohodami zaznamenalo zvýšený počet cestujících zmiňovaných třetích zemí na náhradní cestovní doklady, kteří opouštěli území schengenského prostoru přes Českou republiku. Tito cizinci nejsou povinni při výstupní hraniční kontrole předložit platné vízum, avšak policie je povinna zjišťovat oprávněnost jejich pobytu před ztrátou nebo odcizením cestovních dokladů. V současné době SCP nedisponuje dostupnými prostředky, jak tyto skutečnosti prověřovat a domnívá se, že ustanovení, umožňující opustit území členských států, lze zneužít i k legálnímu opuštění území po neoprávněném pobytu.

V závěru roku 2009 se na mezinárodním letišti Praha Ruzyně vyskytlo několik případů pokusů o vstup do schengenského prostoru, přičemž všem osobám byl odepřen vstup na území České republiky (resp. schengenských států) z důvodu nepředložení příslušných dokladů prokazujících účel a podmínky pobytu na území schengenských států. Ve všech případech se jednalo o státní příslušníky Arménie disponující ve svém cestovním dokladu schengenským vízem typu C uděleným v prvním případě Itálií, ve druhém a třetím Litvou a ve čtvrtém Švédskem. V prvním případě trasa šesti Arměnců, jimž vízum udělila Itálie, směřovala z Jerevanu přes Prahu do Stockholmu. Do Itálie se hodlali přepravit letecky, avšak letenku zajištěnu neměli. Ve druhém a třetím případě trasa jedenácti Arměnců, jimž bylo vízum uděleno Litvou, směřovala z Jerevanu přes Prahu do Paříže, resp. do Frankfurtu, přičemž do Litvy se pak hodlali přepravit pozemní cestou. Trasa čtvrtého případu jedenácti Arměnců, jež disponovali švédským vízem, směřovala z Moskvy přes Prahu do Kodaně. V tomto případě byl negativní výsledek ověření relevantnosti pozvánky na běžecké závody ve Švédsku.

⁴¹ Podrobněji viz kapitola VI. NELEGÁLNÍ MIGRACE V ČESKÉ REPUBLICE

V. Legální migrace v České republice

V.1. DRUHY POBYTU

Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, v platném znění, dělí pobyt cizinců na území České republiky na kategorie **přechodný pobyt na území** a **trvalý pobyt na území**.

Jeho aktuální znění, ve kterém se odráží směrnice a další dokumenty Rady ES, které v důsledku plnoprávného členství v Evropské unii je Česká republika povinna transponovat do svého vnitrostátního práva, dělí cizince z pohledu podmínek vstupu a pobytu na území České republiky do dvou kategorií.

Do **první kategorie** přísluší občané států tvořících Evropskou unii a dalších států, které jsou vázány Smlouvou o Evropském hospodářském prostoru (dále jen „občané EU“). Obdobné postavení, požívají za určitých podmínek stanovených zákonem rodinní příslušníci občanů EU i tehdy, nejsou-li občany těchto států. **Druhou kategorií** pak tvoří občané ostatních, tzv. „třetích“ států.

Zatímco cizinci spadající do **první kategorie** mají právo volného pohybu a pobytu, které je stanoveno Smlouvou o založení Evropských společenství, **cizinci ze třetích států** jsou povinni o povolení vstupu a pobytu žádat, tj. není-li se státem, jehož jsou občany, sjednána dvoustranná smlouva o zrušení vízové povinnosti nebo vízová povinnost jednostranným aktem vlády České republiky zrušena, jsou povinni pro krátkodobý pobyt (tj. do 3 měsíců) na území České republiky mít uděleno vízum, pro dlouhodobý pobyt (tj. nad 3 měsíce) musí mít vždy vízum, případně, stanoví-li tak zákon, povolení k dlouhodobému pobytu. Okruh států, jejichž občané musí být při vstupu na území České republiky vybaveni vízem, stejně jako okruh těch, se kterými je vízová povinnost zrušena, je stanoven v rámci jednotné vízové politiky Evropské unie.⁴²

Cizinci příslušející do první kategorie mohou na území České republiky vstupovat a na něm pobývat po dobu neomezenou jen na základě cestovního dokladu, kterým je v tomto případě i doklad totožnosti, aniž by byli povinni žádat o jakoukoliv formu oprávnění k pobytu. Nicméně i pro tuto kategorii cizinců jsou zákonem vytvořeny pobytové tituly - potvrzení o přechodném pobytu a povolení k trvalému pobytu. Žádat o povolení některého z uvedených druhů pobytu nemají občané Evropské unie stanoveno jako povinnost, ale jako právo. Hodlá-li občan EU na území pobývat po dobu delší než 3 měsíce, má právo požádat o vydání potvrzení o přechodném pobytu. Rodinný příslušník občana Evropské unie, který sám není občanem Evropské unie a hodlá na území pobývat přechodně po dobu delší než 3 měsíce společně s občanem Evropské unie, je povinen požádat policii o povolení k přechodnému pobytu.

Cizinci přicházející ze třetích států mohou na území za účelem krátkodobého pobytu vstoupit jen na základě platného cestovního pasu opatřeného vízem, pokud v relaci se státem, jehož jsou občany, není vízová povinnost zrušena. Doba krátkodobého pobytu je stanovena na maximálně 3 měsíce. Vyžaduje-li účel pobytu (např. zaměstnání, podnikání, studium) přítomnost cizince na území delší než 3 měsíce, musí mít cizinec uděleno vízum k pobytu nad 90 dnů. Trvá-li účel pobytu dobu přesahující rok, může cizinec požádat o povolení k dlouhodobému pobytu.

⁴² Nařízením Rady 2001/539/ES jsou vydány seznamy států, jejichž občané musí mít vízum při překročení vnějších hranic (tzv. „černý“ seznam) a států, jejichž občané jsou od vízové povinnosti osvobozeni (tzv. „bílý“ seznam).

V důsledku transpozice příslušných směrnic⁴³ Rady ES do vnitrostátního práva byly nově založeny podmínky, při jejichž existenci **může cizinec požádat o udělení povolení k dlouhodobému pobytu na území**, aniž by předtím na území pobýval na základě víza k pobytu nad 90 dnů za konkrétním účelem. V uvedeném smyslu se jedná o **povolení k dlouhodobému pobytu za účelem společného soužití rodiny na území, povolení k dlouhodobému pobytu za účelem studia na území, povolení k dlouhodobému pobytu za účelem ochrany na území a povolení k dlouhodobému pobytu rezidenta jiného členského státu EU**, které se týká případů, kdy cizinec ze třetího státu mající na území jiného členského státu EU povolen trvalý pobyt a přiznán statut rezidenta hodlá na území České republiky pobývat po dobu delší než 3 měsíce. V takovém případě má právo požádat o povolení k dlouhodobému pobytu.

Dále byl do zákona o pobytu cizinců zaveden **speciální pobytový status**, kterým je **povolení k dlouhodobému pobytu za účelem vědeckého výzkumu**. O vydání tohoto povolení je oprávněn na zastupitelském úřadu požádat cizinec, který uzavřel s českou výzkumnou organizací tzv. „dohodu o hostování“ a na území České republiky hodlá pobývat po dobu delší než 3 měsíce. Za pobytu na území České republiky je o vydání tohoto povolení oprávněn u příslušného útvaru cizinecké policie požádat cizinec, který je držitelem víza nebo jiného pobytového oprávnění.⁴⁴

Kategorie trvalého pobytu pro občany třetích států zůstává, pokud se týká účelu získání tohoto druhu pobytu, zachována. S cílem omezit zneužívání institutu „rodinný příslušník občana České republiky“ pro získání trvalého pobytu občany třetích států bylo **s účinností od 21. 12. 2007** do zákona o pobytu cizinců **vloženo ustanovení**, které těmto cizincům pro získání trvalého pobytu stanovuje **podmínku minimálního dvouletého nepřetržitého pobytu na území České republiky**, z toho pak **rodinná vazba na občana České republiky musí trvat minimálně jeden rok**.

V důsledku pokračující implementace předpisů EU do vnitrostátního práva, byla pro cizince ze třetích zemí zavedena kategorie „**právní postavení dlouhodobě pobývajících rezidenta v ES na území**“. Tento statut je cizinci žádajícímu o udělení povolení k trvalému pobytu udělen automaticky, splňuje-li podmínku pětiletého nepřetržitého pobytu na území (včetně dalších zákonem stanovených kritérií), případně, bylo-li cizinci uděleno povolení k trvalému pobytu bez podmínky předchozího nepřetržitého pobytu (např. z humanitárních důvodů), může po splnění podmínky nepřetržitého pětiletého pobytu na území o udělení tohoto statutu požádat. Z vnitrostátního hlediska nemá tento statut zásadní význam. Významným se statut stává v případě, že jeho nositel se hodlá usadit na území jiného státu EU. V tom případě mu zaručuje příznivější zacházení než občanům třetích zemí obecně.

⁴³ Např.: Směrnice Rady 2003/86/ES ze dne 22. září 2003 o právu na sloučení rodiny; Směrnice Rady 2004/114/ES ze dne 13. prosince 2004 o podmínkách přijímání státních příslušníků třetích zemí za účelem studia, výměnných pobytů žáků, neplacené odborné přípravy nebo dobrovolné služby; Směrnice Rady 2004/81/ES ze dne 29. dubna 2004, týkající se vydávání povolení k pobytu občanům třetích zemí, kteří se stali oběťmi obchodování s lidmi nebo kteří se stali objekty převaděčství a spolupracují s příslušnými orgány; Směrnice Rady 2003/109/ES ze dne 25. listopadu 2003 o právním postavení státních příslušníků třetích zemí, kteří jsou dlouhodobě pobývajícími rezidenty.

⁴⁴ Transpozice Směrnice Rady 2005/71/ES o zvláštním postupu pro přijímání státních příslušníků třetích zemí pro účely vědeckého výzkumu

V.2. OBLAST UDĚLOVÁNÍ POVOLENÍ K POBYTU NA ÚZEMÍ ČESKÉ REPUBLIKY

V.2.1. Podané žádosti o udělení povolení k dlouhodobému pobytu občanů třetích států a přechodného pobytu občanů Evropské unie

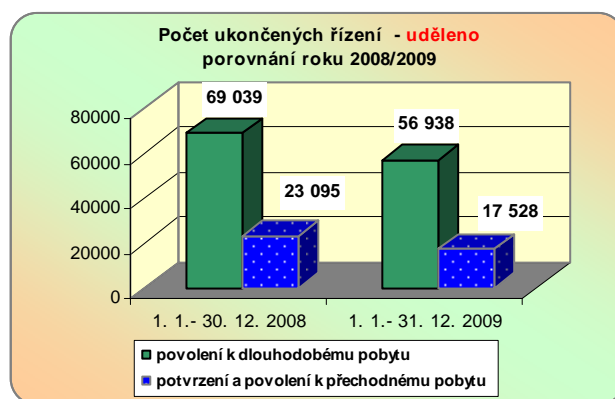
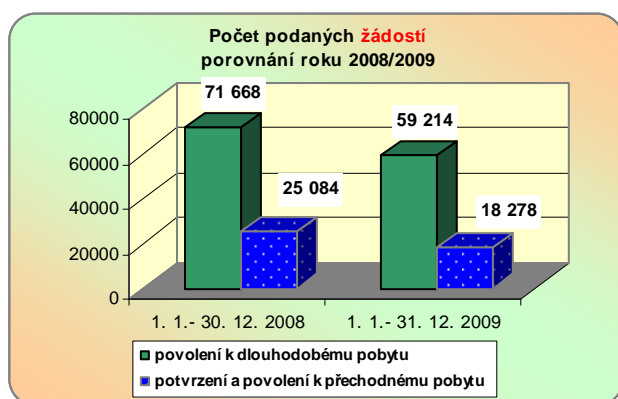
V roce 2009 bylo v informačním systému CIS evidováno celkem **59 214 žádostí o povolení k dlouhodobému pobytu občana 3. státu**. Ve srovnání s rokem 2008 byl vykázán pokles o 12 454 žádostí (tj. -17,4 %).

Nejvíce žádostí bylo přijato od státních příslušníků **Ukrajiny** (29 246 žádostí, tj. 49,4 %), s velkým odstupem následovali státní příslušníci **Vietnamu** (9 966 žádostí, tj. 16,8 %), **Ruska** (5 522 žádostí, tj. 9,3 %) a **Moldavska** (3 798 žádostí, tj. 6,4 %).

Ve srovnání s předcházejícím rokem došlo k **nejvyššímu nárůstu** u státních příslušníků **Moldavska** (+446 žádostí, tj. +13,3 %). **Výrazné snížení** bylo registrováno u státních příslušníků **Ukrajiny** (-6 978 žádostí, tj. -19,3 %), **Vietnamu** (-2 621 žádostí, tj. -20,8 %) a **Mongolska** (-2 722 žádostí, tj. -66,1 %).

Nečastěji podávali občané třetích zemí žádosti o povolení k dlouhodobému pobytu za účelem „zaměstnání“ (30,0 %), „podnikání“ (27,9 %) a „výkonný manažer“ (14,9 %).

V hodnoceném období bylo **uděleno 56 938 povolení k dlouhodobému pobytu** (-12 101 povolení, tj. -17,5 %). Nejvíce povolení k pobytu bylo uděleno státním příslušníkům **Ukrajiny** (27 886 povolení, tj. 49,0 %).

V roce 2009 bylo rovněž v informačním systému CIS evidováno celkem **18 278 žádostí o vydání potvrzení nebo povolení k přechodnému pobytu občana EU a jejich rodinných příslušníků**. V porovnání s rokem 2008 byl zaznamenán pokles o 6 806 žádostí (tj. -27,1 %).

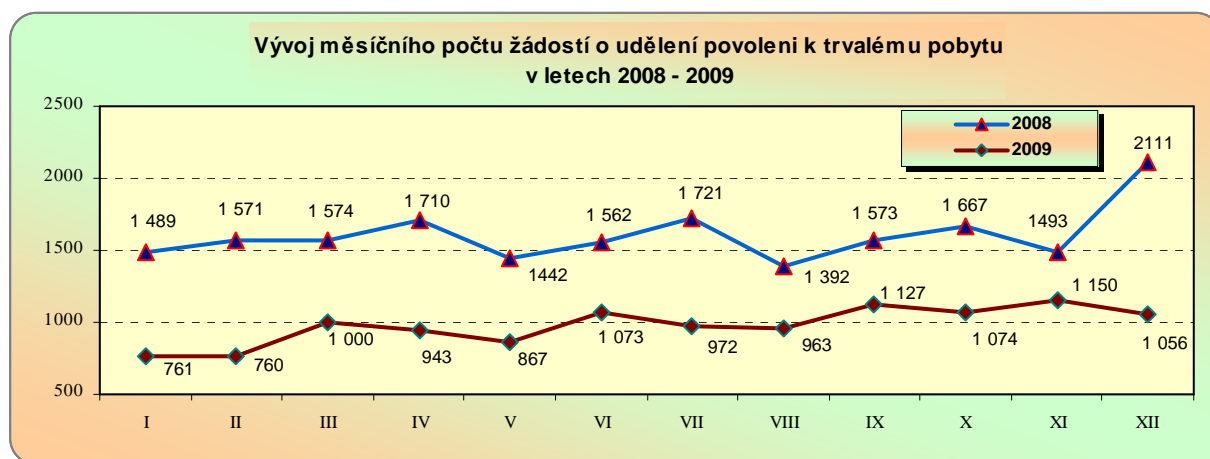
Nejvíce žádostí bylo přijato, a zároveň byl u nich vykázán nejvyšší pokles, od občanů **Slovenska** (7 561 žádostí, tj. 41,4 %, -1 728 žádostí, tj. -18,6 %) a **Německa** (3 249 žádostí, tj. 17,8 %, -3 106 žádostí, tj. -48,9 %).

Ve sledovaném období bylo **vydáno 17 528 potvrzení nebo povolení k přechodnému pobytu občana EU a jejich rodinných příslušníků** (-5 567 potvrzení a povolení, tj. -24,1 %). Nejvyšší počet potvrzení byl vydán občanům **Slovenska** (7 270 povolení), **Německa** (3 409) a **Polska** (1 083). Nejvyšší počet povolení k přechodnému pobytu byl vydán státním příslušníkům **Ukrajiny**.

V.2.2. Podané žádosti o udělení povolení k trvalému pobytu

V roce 2009 bylo celkem přijato pracovníky Odboru azylové a migrační politiky MV ČR **11 746 žádostí o povolení k trvalému pobytu**. Ve srovnání s rokem 2008 je vykázán výrazný pokles (-7 571 žádostí, tj. -39,2 %), ke kterému došlo v důsledku změny v náležitostech předkládaných k žádosti, jedná se o doklad prokazující požadovanou znalost českého jazyka (od 1. 1. 2009).⁴⁵

Přes uvedené je možno konstatovat, že **měsíční počet žádostí** o povolení k trvalému pobytu měl v hodnoceném roce **vzrůstající tendenci**. Lze předpokládat, že počty podaných žádostí se časem vyrovnají počtům v minulosti registrovaným Službou cizinecké policie, a následně budou stoupat s ohledem na vysoké počty cizinců s povolením dlouhodobým pobytem.

Nejvíce žádostí o povolení k trvalému pobytu bylo podáno na základě splnění podmínky předchozího nepřetržitého pobytu na území České republiky (44,3 %) a následovaly žádosti pro děti narozené na území České republiky cizincům s uděleným povolením k trvalému pobytu (13,6 %). Celkem **609** žádostí (5,2 %) bylo **podáno žadateli mimo území České republiky**. Tyto žádosti je možné podat například z humanitárních či jiných závažných důvodů. V naprosté většině případů se jednalo o mladé osoby ve věku od 10 - 19 let (33 %) a děti do 4 let (13 %).

Většinu žádostí, tedy **73%**, **podali** v roce 2009 **občané třetích zemí**. Nejčastějšími žadateli byli, stejně jako v roce 2008, státní příslušníci **Ukrajiny** (4 232 žádostí, tj. 36,0 %) a **Slovenska** (2 461 žádostí, tj. 21,0 %). U většiny státních příslušností, které jsou v TOP 10, došlo k největším poklesům počtu podaných žádostí. Jedná se především o státní příslušníky **Ukrajiny, Vietnamu** (1 313 žádostí; -1 632, tj. -55,4 %) a **Ruska** (818 žádostí; -834, tj. -50,5 %).

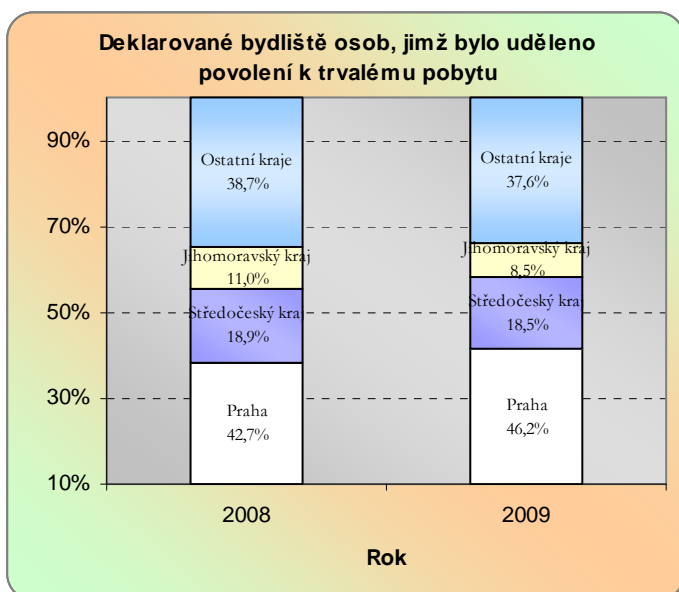
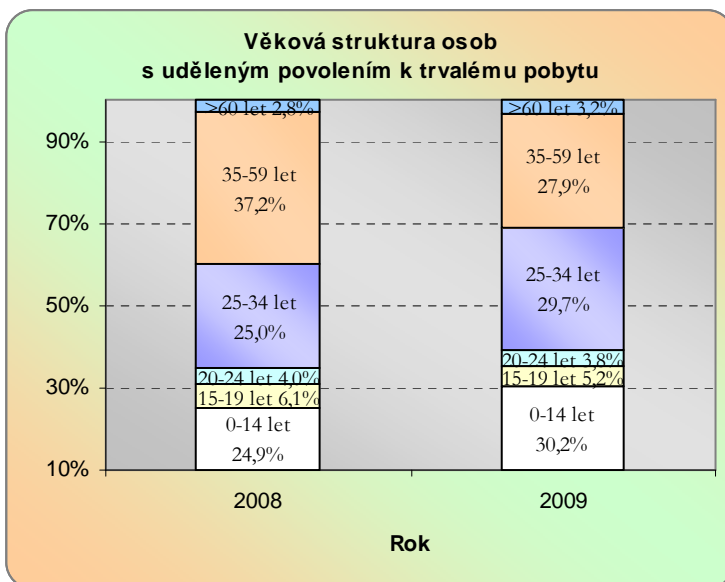
V hodnoceném období bylo **uděleno 9 509 povolení k trvalému pobytu** (-8 793 povolení k pobytu, tj. -48,0 %). V tomto poklesu se kromě nižšího počtu podaných žádostí o povolení k trvalému pobytu **promítá rovněž o 7,3 % vyšší míra negativních rozhodnutí** než v roce 2008. **Rozhodnutí o neudělení povolení k trvalému pobytu bylo vydáno v 1 310 případech** (tj. 12,1 % z celkového počtu rozhodnutí).

⁴⁵ Usnesením vlády České republiky ze dne 14. května 2008 č. 538 byl schválen „Systém výuky českého jazyka a zkoušek pro cizince jako jedné z podmínek pro udělení trvalého pobytu“. Od 1. ledna 2009 musí cizinci k žádosti o udělení povolení k trvalému pobytu předložit osvědčení o znalosti českého jazyka na úrovni A1 dle Společného evropského referenčního rámce pro jazyky. Zkoušku hradí stát, v případě neúspěchu si další pokusy hradí cizinec. Cizinec si za účelem vykonání bezplatné zkoušky na přepážce detašovaného pracoviště odboru azylové a migrační politiky MV ČR vyzvedne poukaz, který po úspěšném absolvování zkoušky potvrzený vrátí zpět detašovanému pracovišti; v roce 2009 bylo **vydáno celkem 4 716 poukazů**. Nejvíce poukazů bylo vydáno žadatelům z Ukrajiny (71% z vydaných poukazů), což koresponduje s největším počtem podaných žádostí o udělení povolení k trvalému pobytu. Stejně tak je tomu u dalších státních příslušníků třetích zemí, jimž byly poukazy vydány.

Občanům třetích zemí bylo v roce 2009 uděleno povolení k trvalému pobytu ze 76 %; v roce 2008 přitom občané třetích zemí tvořili téměř 90 %. Nejvyšší počet uvedených pobytových oprávnění byl udělen státním příslušníkům **Ukrajiny** (3 611 povolení k pobytu, tj. 38,0 % ze všech udělených povolení k trvalému pobytu), i když byl u nich zaznamenán nejvyšší početní pokles (-5 113 povolení k pobytu, tj. -58,6 %). Na druhém místě následovali státní příslušníci **Slovenska** (1 786, tj. 18,8 %). Početná byla také povolení udělená státním příslušníkům **Vietnamu** (1 096, tj. 11,5 %) a **Ruska** (722, tj. 7,6 %). **Občané těchto čtyř zemí obdrželi 76% z celkového počtu všech vydaných povolení.** Změny oproti roku 2008 týkající se státních příslušností, kterým byla vydána povolení k trvalému pobytu, reflektují změny v počtech žádostí, které tito státní příslušníci podali.

Nejčastějším důvodem pro udělení povolení k trvalému pobytu bylo **splnění podmínky předchozího nepřetržitého pobytu na území (41,8 %)**. Další dvě skupiny osob, které toto povolení k pobytu obdržely, jej získaly **bez podmínky předchozího pobytu na území**, a jednalo se o **děti narozené na území ČR** rodičům s trvalým pobytem (17 %) či o **nezletilé nebo nezaopatřené děti** těchto cizinců (10,4 %). Další jednotlivé důvody udělení povolení k trvalému pobytu se pohybovaly pod hranicí 10 %.

Pokud se týká věkové struktury, v roce 2009 bylo **téměř 70% povolení k trvalému pobytu vydáno osobám mladším 35 let**. Na rozdíl od předchozího roku se poměrně značně **zvýšil podíl dětí do 15 let** (z jedné čtvrtiny v roce 2008 na více jak 30 % v roce 2009), který byl tvořen převážně dětmi ve věku 0-4. Tato skupina osob byla v roce 2009, na rozdíl od předchozího roku, také tou celkově nejpočetněji zastoupenou. **K nárůstu** došlo v roce 2009 také u **osob v mladém produktivním věku 25-34 let**. Naopak v daném roce došlo k téměř **10 % poklesu v podílu osob ve věku 35-59 let**.

Z pohledu deklarovaného bydliště osob, kterým bylo v roce 2009 vydáno povolení k trvalému pobytu, téměř polovina z nich doložila **doklad o pobytu na území hlavního města Prahy**. Oproti roku 2008 zde došlo dokonce k nárůstu (ze 42,7 % na 46,2 % z celku). Kromě Středočeského kraje nepřesáhl podíl udělených povolení v ostatních krajích hranici 10%.

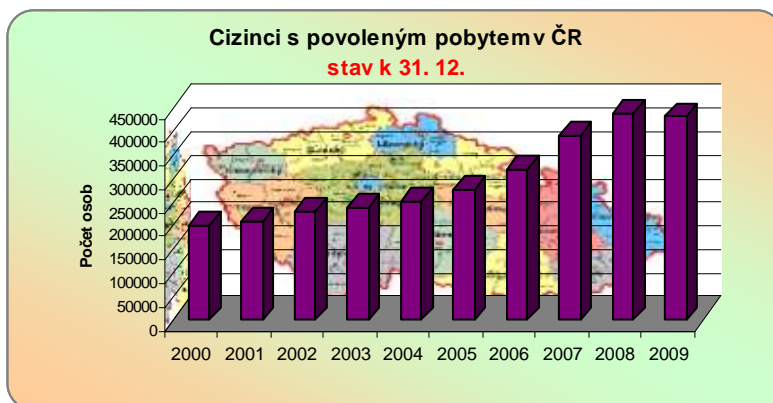
V.3. CIZINCI S POVOLENÝM POBYTEM NA ÚZEMÍ ČESKÉ REPUBLIKY

V.3.1. Cizinci s povoleným pobytem v ČR

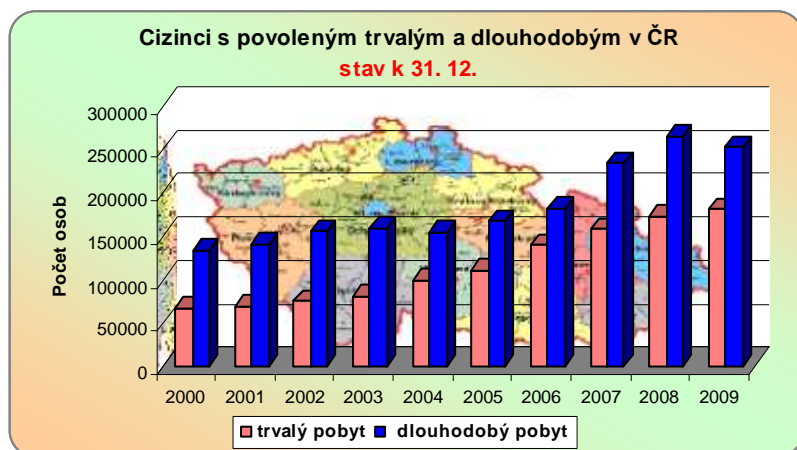
Ke dni 31. prosinci 2009 bylo evidováno v informačním systému CIS **433 305 cizinců** s povoleným pobytem na území České republiky, z toho bylo **181 161 cizinců** v rámci **trvalého pobytu** a **252 144 cizinců** v kategorii **dlouhodobého pobytu**.⁴⁶

Od roku 2000 docházelo ke každoročnímu nárůstu celkového počtu cizinců s povoleným pobytem na našem území, avšak **v roce 2009 byla zaznamenána změna trendu.**

Celkový počet cizinců s dlouhodobým či trvalým pobytem v České republice představoval k výše uvedenému datu **pokles o 4 996 osob** (tj. -1,1 %) oproti stavu k 31. 12. 2008.

Na začátku roku 2009 se začaly projevovat dopady hospodářské krize do zaměstnanosti cizinců a docházelo ke zpomalení tempa růstu počtu osob s povoleným pobytem. V měsíci **červnu** (ke dni 30. 6. 2009) **jejich celkový počet poprvé meziměsíčně poklesl** (-1 904 osob ve srovnání se stavem ke dni 31. 5. 2009). Situace se opakovala i v dalších měsících roku, kromě měsíce srpna. S souvislostí s Projektem dobrovolných návratů byl také ukončen pobyt cca 2 100 cizincům ze třetích zemí. Svůj vliv na tento jev mělo i omezení nabírání žádostí o udělení víza k pobytu nad 90 dnů za účelem zaměstnání, podnikání a účasti v právnické osobě na vybraných zastupitelských úřadech/generálních konzulátech.

Z hlediska kategorií pobytu byla situace rozdílná.

Počet cizinců s uděleným trvalým pobytem meziročně stoupl (+8 234 osob, tj. +4,8 %), naproti tomu v kategorii dlouhodobých pobytů byl zaznamenán pokles (-13 230 osob, tj. -5,0).

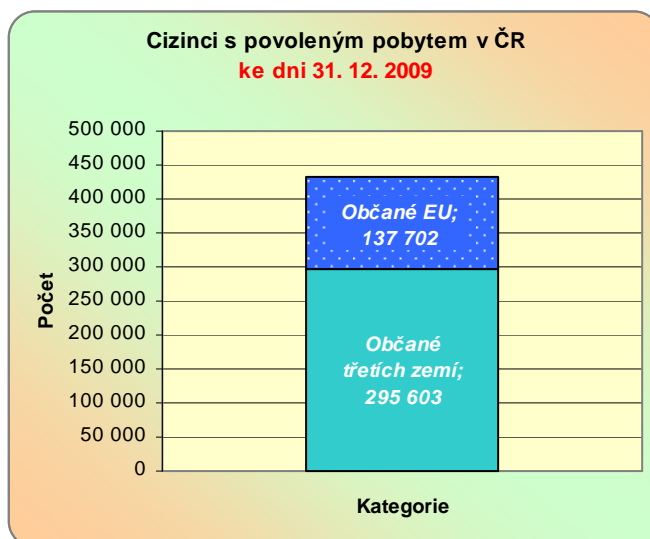
Z celkové počtu cizinců s povoleným pobytem na území České republiky bylo **254 889 mužů** (tj. 58,8 %) a **178 416 žen** (tj. 41,2 %). Nejvíce byla zastoupena věková kategorie 26-35 let.

⁴⁶ Pro účely statistiky se za dlouhodobý pobyt považuje:

- pobyt na vízum k pobytu nad 90 dnů,
- pobyt na povolení k dlouhodobému pobytu
- pobyt na povolení k přechodnému pobytu občana Evropské unie a rodinného příslušníka za předpokladu, že o vydání takového povolení požádá.

Občané zemí Evropské unie⁴⁷ tvořili necelou jednu třetinu z celkového počtu cizinců s povoleným pobytem ke dni 31. 12. 2009 (137 702 osob, tj. 31,8 %).⁴⁸ V kategorii osob, kterým bylo **uděleno povolení k trvalému pobytu** bylo evidováno **55 246** občanů členských zemí Evropské unie (tvořili zde cca 30,5 % z celkového počtu cizinců s povoleným trvalým pobytem) a **82 456** bylo evidováno **s povolením k přechodnému pobytu** (cca 32,7 % z celkového počtu cizinců evidovaných v rámci dlouhodobého pobytu).

Občané třetích zemí se počtem **295 603 osob** podíleli na celkovém počtu osob s povoleným pobytem **68,2 %**. V kategorii osob, kterým bylo **uděleno povolení k trvalému pobytu** bylo evidováno **125 915** občanů třetích zemí (tj. 69,5 % z celkového počtu cizinců s povoleným trvalým pobytem) a **169 688** bylo evidováno v kategorii **dlouhodobého pobytu** (tj. 67,3 %).

Cizinci s povoleným pobytem na území České republiky – porovnání let 2008 a 2009

	k 31. 12. 2008			k 30. 12. 2009		
	Trvalý pobyt	Dlouhodobý pobyt (přechodný)	Celkem	Trvalý pobyt	Dlouhodobý pobyt (přechodný)	Celkem
Celkem cizinců	172 927	265 374	438 301	181 161	252 144	433 305
z toho						
občané EU	53 897	92 645	146 542	55 246	82 456	137 702
občané třetích zemí	119 030	172 729	291 759	125 915	169 688	295 603

Pořadí v TOP 10 ve statistikách povolených pobytů na území České republiky zůstává již řadu let na prvních sedmi pozicích stejné. V roce 2009 státní příslušníci Mongolska a Bulharska se v měsíci srpnu vyměnili na osmé a deváté pozici. V měsíci listopadu klesli státní příslušníci Mongolska na desátou pozici, ze které na devátou pozici postoupili státní příslušníci Spojených států amerických.

Největší skupinu cizinců s povoleným pobytem na území České republiky nadále představovali státní příslušníci **Ukrajiny** (131 977 osob), **Slovenska** (73 446 osob), **Vietnamu** (61 126 osob), **Ruska** (30 393 osob) a **Polska** (19 273 osob). Tito státní příslušníci ke dni 31. 12. 2009 tvořili 73,0 % z celkového počtu cizinců s povoleným pobytem v České republice. Největší nárůst počtu cizinců s povoleným pobytem na našem území oproti stavu ke dni 31. 12. 2008 byl vykázan u státních příslušníků Ruska (+3 217 osob, tj. +11,8 %), Vietnamu (+868 osob, tj. +1,4 %) a Spojených států amerických (+669 osob, tj. +12,7 %). Naopak největší pokles byl evidován u státních příslušníků Německa (-3 704 osob, tj. -21,2 %), Mongolska (-2 824 osob, tj. -33,0 %) a Slovenska (-2 588 osob, tj. -3,4 %).

⁴⁷ Společně s občany EU jsou uvedeni i občané dalších států, vůči kterým se uplatňují stejná pravidla. Jedná se o Norsko, Island, Lichtenštejnsko a Švýcarsko

⁴⁸ Aplikace práva občanů EU na svobodu pohybu a pobytu má dopad na statistické výkaznictví. Statistické přehledy zaznamenávají pouze ty občany EU, kteří požádali, resp. bylo jim vydáno potvrzení o přechodném pobytu, avšak ti, kteří jen využívají svého práva statisticky podchyceni nejsou. Z tohoto důvodu počty fakticky pobývajících občanů EU budou vyšší než se odráží ve statistických rozbořech.

U státních příslušníků Ukrajiny, kteří představují nejpočetnější skupinu cizinců s povoleným pobytem na našem území, převládá forma dlouhodobého pobytu (66,9 % z celkového počtu státních příslušníků Ukrajiny s povoleným pobytem). Naproti tomu u státních příslušníků Vietnamu převažuje forma trvalého pobytu (58,5 % z celkového počtu státních příslušníků občanů Vietnamu s povoleným pobytem).

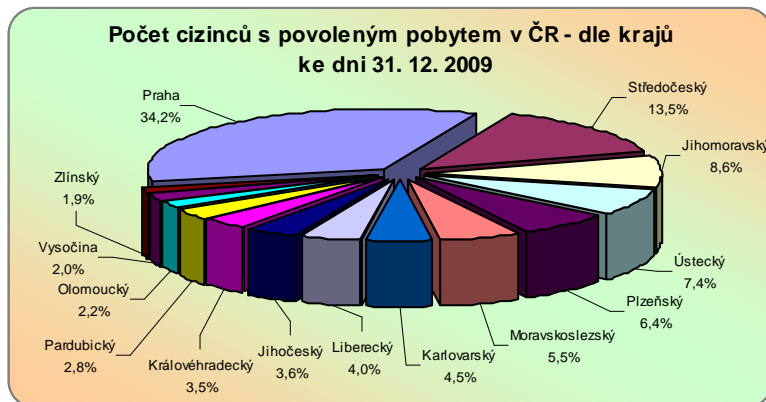
Cizinci s povoleným pobytem na území ČR dle kategorie pobytu ke dni 31. 12. 2009

Stav k 31. 12. 2009	kategorie pobytu				Celkem
	trvalý	tj.%	dlouhodobý	tj.%	
Cizinců s povoleným pobytem v ČR*	181 161	41,8	252 144	58,2	433 305
z toho					
Ukrajina	43 727	33,1	88 250	66,9	131 977
Slovensko	26 734	36,4	46 712	63,6	73 446
Vietnam	35 779	58,5	25 347	41,5	61 126
Rusko	12 977	42,7	17 416	57,3	30 393
Polsko	10 996	57,1	8 277	42,9	19 273
Německo	4 416	32,0	9 376	68,0	13 792
Moldavsko	2 371	23,6	7 678	76,4	10 049
Bulharsko	3 076	48,0	3 327	52,0	6 403
Spojené státy americké	2 680	45,1	3 261	54,9	5 941
Mongolsko	1 736	30,2	4 009	69,8	5 745

Vysvětlivka: *řazeno podle nejvyšší hodnoty celkového součtu

Zdroj: IS CIS

Z hlediska správního členění České republiky bylo ke dni 31. 12. 2009 **nejvíce cizinců** s povoleným pobytem registrováno na území hlavního města Prahy (148 398 osob) a jejich počet představuje třetinu všech cizinců s povoleným pobytem na území ČR. V pořadí krajů dále následoval Středočeský kraj (58 544 osob), Jihomoravský kraj (37 050 osob) a Ústecký kraj (32 086 osob). **Nejméně cizinců** bylo registrováno ve Zlínském kraji (8 147 osob), kraji Vysočina (8 589 osob) a v kraji Olomouckém (9 455 osob).

tj. -9,7 %). Početní nárůst byl zaznamenán pouze u dvou krajů, a to v hlavním městě Praze (+6 313 osob, tj. +4,4 %) a Jihomoravském kraji (+1 320 osob, tj. +3,7 %).

V regionech s většími městy je patrná zpravidla vyšší koncentrace cizinců s povoleným pobytem na území ČR. Statisticky se prokazuje i migrace z problémových regionů postižených útlumem výroby a propouštěním pracovních sil do velkých měst. Vysoce urbanizované oblasti nabízí mnohem více pracovních příležitostí a možností pro podnikatelskou činnost. Jelikož je městský trh polarizován, existuje poptávka jak po kvalifikované, tak i nekvalifikované pracovní síle. Cizincům jistě také vyhovuje i anonymní prostředí velkých měst.

Pokud u státních příslušníků, kteří jsou ve statistikách povoleného pobytu v TOP 3, sledujeme jejich rozložení v jednotlivých krajích, zjistíme, že státní příslušníci Ukrajiny jsou nejvíce koncentrováni v hlavním městě Praze (38,1 % z celkového počtu občanů Ukrajiny s povoleným pobytem), ve Středočeském (15,4 %) a Jihomoravském kraji (10,2 %). Státní příslušníci Slovenska jsou rovněž k pobytu nejčastěji hlášeni v Praze (24,5 %), Středočeském

(18,1 %) a Jihomoravském kraji (9,8 %). U státních příslušníků Vietnamu je patrné vyrovnanější rozložení v krajích, nejčastěji jsou evidováni v Praze (17,5 %), Ústeckém (14,7 %) a Karlovarském kraji (13,7 %).

V.3.2. Přechodný pobyt na dlouhodobá víza, dlouhodobý pobyt a přechodný pobyt občanů Evropské unie

V kategorii dlouhodobých pobytů bylo ke dni 31. prosince 2009 v informačním systému CIS evidováno 252 144 (- 13 230 osob, tj. -5,0 %) cizinců. Z uvedeného počtu bylo 158 843 mužů a 93 301 žen. Nejvíce byla zastoupena věková kategorie 26-35 let.

Nejčastějším účelem, na jehož základě byl cizincům v této kategorii pobyt povolen bylo zaměstnání (40,1 %) a účast v právnické osobě – výkonný manažer (20,6 %). V porovnání se stavem ke dni 31. 12. 2008 došlo ke značnému nárůstu u účelu sloučení rodiny (+7 042 osob, tj. +28,1 %) a podnikání (+5 680 osob, tj. +15,8 %), naopak u účelu zaměstnání byl evidován pokles o více než 20 000 osob (tj. -16,7 %). Z důvodu ekonomické krize mnozí cizinci změnili účel pobytu ze zaměstnání na podnikání.

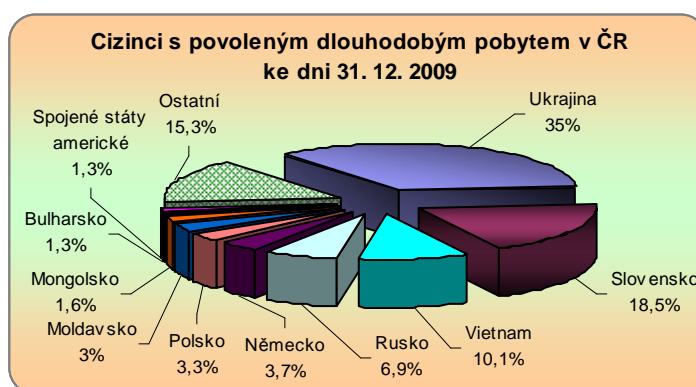
Cizinci s povoleným dlouhodobým pobytem na území ČR – porovnání shodného období 2008/2009 – účel pobytu

Stav roku	k 31.12. 2008	tj. %	k 31.12. 2009	tj. %	Změna oproti předchozímu období	
					v %	absolutní čísla
celkem DLOUHODOBÝ POBYT	265 374	100,0	252 144	100,0	-5,0	-13 230
z toho účel pobytu						
zaměstnání	121 446	45,8	101 130	40,1	-16,7	-20 316
účast v p.o. - výkonný manažer	58 182	21,9	51 838	20,6	-10,9	-6 344
podnikání	36 035	13,6	41 715	16,5	15,8	5 680
sloučení rodiny	25 082	9,5	32 124	12,7	28,1	7 042
studium	9 127	3,4	10 193	4,0	11,7	1 066
jiné (ostatní, kulturní, sportovní, zdravotní,...)	15 502	5,8	15 144	6,0	-2,3	-358

Zdroj: IS CIS

V této kategorii pobytu byli s nejvyššími počty zastoupeni státní příslušníci **Ukrajiny** (88 250 osob; -3 041 osob, tj. -3,3 %). Na celkovém počtu cizinců s povoleným dlouhodobým pobytem v České republice se podíleli 35,0 %. S výrazným odstupem následovali státní příslušníci **Slovenska** (46 712 osob; -3 914 osob, tj. -7,7 %), **Vietnamu** (25 347 osob; -116 osob, tj. -0,5 %), **Ruska** (17 416 osob; +2 378 osob, tj. +15,8 %), **Německa** (9 376 osob; -3 692, tj. -28,3 %) a **Polska** (8 277 osob; -2 296 osob, tj. -21,7 %).

Největší početní meziroční nárůst byl zaznamenán u státních příslušníků Ruska (+2 378 osob, tj. +15,8 %), Spojených států amerických (+631 osob; tj. +24,0 %) a Kazachstánu (+475 osob; tj. +30,0 %).

Z hlediska správního členění České republiky bylo ke dni 31. 12. 2009 **nejvíce cizinců s povoleným dlouhodobým pobytem** registrováno na území hlavního města Prahy (94 939; tj. 37,7 %), ve Středočeském kraji (35 814 osob; tj. 14,2 %), Jihomoravském kraji (21 778 osob; tj. 8,6 %) a Plzeňském kraji (17 310 osob; tj. 6,9 %). **Nejméně cizinců s povoleným dlouhodobým pobytem** na území ČR je registrováno ve Zlínském kraji (3 655 osob; tj. 1,4 %), Olomouckém kraji (4 229 osob; tj. 1,7 %) a kraji Vysočina (5 063 osob; tj. 2,0 %).

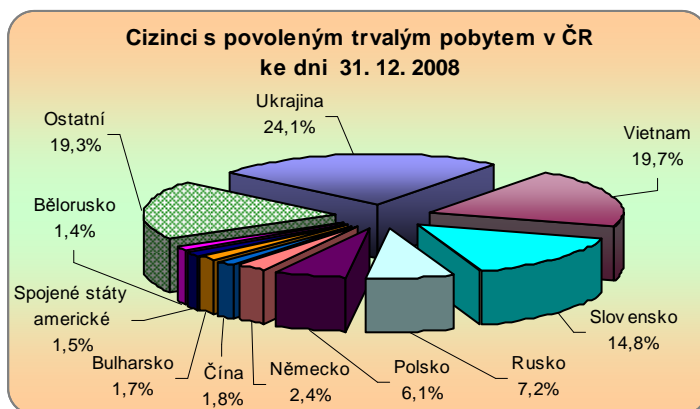
V této kategorii pobytu byl zaznamenán početní nárůst pouze u dvou krajů, a to v hlavním městě Praze (+2 275 osob, tj. +2,54 %) a Jihomoravském kraji (+401 osob, tj. +1,9 %). Největší pokles cizinců vykázal Ústecký kraj (-3 732 osob, tj. -18,4 %).

Snižující či zvyšující se počty cizinců v jednotlivých regionech jsou odrazem celkové hospodářské situace v České republice. Nárůst zaznamenaný pouze u dvou krajů je zapříčiněn přesunem cizinců do regionů s vyšší nabídkou pracovního uplatnění.

V.3.3. Trvalý pobyt

Ke konci roku 2009 bylo v informačním systému CIS evidováno 181 161 (+8 234 osob, tj. +4,8 %) cizinců, kterým bylo uděleno povolení k trvalému pobytu. Jedná se o **nejvyšší počet cizinců v historii České republiky**. V této kategorii pobytu bylo zastoupení mužů a žen téměř vyrovnané, jednalo se o 96 046 mužů a 85 115 žen. Nejvíce byla zastoupena věková kategorie 36-45 let.

Státní příslušníci **Ukrajiny** i v této kategorii pobytu byli v hodnoceném roce na první pozici (43 727 osob; +3 053 osob, tj. +7,5 %). Dále následovali státní příslušníci **Vietnamu** (35 779 osob; +984 osob, tj. +2,8 %), **Slovenska** (26 734 osob; +1 326 osob, tj. +5,2 %), **Ruska** (12 977 osob; +839 osob, tj. +6,9 %) a **Polska** (10 966 osob; -141 osob, tj. -1,3 %).

Největší meziroční početní nárůsty v kategorii trvalých pobytů byly zaznamenány u již výše uvedených státních příslušníků Ukrajiny, Vietnamu, Slovenska a Ruska.

Z hlediska správního členění České republiky bylo ke dni 31. 12. 2009 **nejvíce cizinců s povoleným trvalým pobytem** registrováno na území hlavního města Prahy (53 459 osob; tj. 29,5 %), Středočeském kraji (22 730 osob; tj. 12,5 %), Ústeckém kraji (15 517 osob; tj. 8,6 %) a Jihomoravském kraji (15 272 osob; tj. 8,4 %). **Nejméně cizinců s povoleným trvalým pobytem** na území ČR bylo registrováno v kraji Vysočina (3 526 osob; tj. 1,9 %), Pardubickém kraji (4 202 osob; tj. 2,3 %), Zlínském kraji (4 492 osob; tj. 2,5 %).

Kromě Karlovarského kraje (-318 osob, tj. -2,7 %) byl u všech správních celků vykázán oproti roku 2008 nárůst počtu cizinců s povoleným trvalým pobytem. Nejvyšší početní nárůst byl zaznamenan v hlavním městě Praze (+4 038 osob, tj. +8,2 %) a ve Středočeském kraji (+1 196 osob, tj. +5,6 %).

V.4. ZAMĚSTNÁVÁNÍ, PODNIKÁNÍ A STUDIUM CIZINCŮ V ČESKÉ REPUBLICE

V.4.1. Zaměstnávání cizinců v ČR

Dle údajů Ministerstva práce a sociálních věcí byl ke dni 31. 12. 2009 počet povolení k zaměstnání (73 663), zelených karet (51) a informací o nástupu cizince ze třetí země (17 680) nebo občana EU/EHP/Švýcarska (139 315) do zaměstnání podaných zaměstnavateli úřadům práce celkem **230 709**. Na základě platného povolení k zaměstnání pracovalo **71 413** osob.

Zaměstnávání cizinců – vývoj v letech 2000 až 2009 (stav ke dni 31.12.)

Rok	cizinci s platným povolením k zaměstnání	informace - cizinci kteří nepotřebují povolení k zaměstnání	registrace/ informace občané SR v postavení zaměstnanců	informace - občané EU/EHP + Švýcarska	Zelené karty
2000	40 080	-	63 567	-	-
2001	40 097	-	63 555	-	-
2002	44 621	-	56 558	-	-
2003	47 704	-	58 034	-	-
2004	34 397	747	-	72 840	-
2005	55 210	2 659	-	93 867	-
2006	61 452	6 777	-	116 846	-
2007	85 351	10 140	-	144 751	-
2008	128 934	14 516	-	141 101	-
2009	73 663	17 680	-	139 315	51

Poznámka: Údaje MPSV ČR

V průběhu roku 2009 **poklesl počet** povolení k zaměstnání, informací od zaměstnavatelů o nástupu cizince ze třetí země nebo občana EU/EHP/Švýcarska do zaměstnání a zelených karet

o 53 842. Největší úbytek nastal v hodnoceném roce u cizinců, kteří pro práci v České republice potřebují povolení k zaměstnání, naopak cizinců, kteří nepotřebují povolení k zaměstnání, byl relativně stabilní počet, s mírně vzestupnou tendencí. Počet zaměstnaných občanů EU/EHP a Švýcarska do května klesal, poté se pozvolna navyšoval, až ke konci prosince dosáhl hodnoty 139 315.

Snížil se též počet agenturních pracovníků-cizinců ze třetích zemí. Dne 1. 12. 2008 bylo v České republice 19 341 platných povolení k zaměstnání pro cizince, jejichž zaměstnavatelem byla agentura práce. Ke dni 31. 12. 2009 to bylo již jen 3 574 platných povolení k zaměstnání.

Na celkovém počtu zahraničních pracovníků (230 709) se ženy podílely cca 34,2 % (v absolutních číslech se jedná o 78 816 žen). Můžeme konstatovat, že podíl žen na celkové zaměstnanosti cizinců se každým rokem zvyšuje (v roce 2008 dosáhl 33,3 %, v roce 2007 byl 32,8 % a v roce 2006 činil 31,6 %).

Dle krajů bylo nejvíce zahraničních pracovníků zaměstnáno na území hlavního města Prahy (84 744, z toho bylo 31 715 žen), ve Středočeském kraji (39 105, z toho bylo 11 675 žen) a v Jihomoravském kraji (26 281, z toho bylo 8 646 žen). Počet zahraničních pracovníků zaměstnaných v uvedených třech krajích tvořil 65,1 % z celkového počtu.

Tradičně nejvyšší zastoupení na našem trhu práce měli státní příslušníci **Slovenska** (98 192 osob; tj. -2 031 osob), **Ukrajiny** (57 478 osob; tj. -23 594 osob) a **Polska** (20 278 osob; tj. -402 osob). Dále s nižšími počty následovali státní příslušníci **Moldavska** (5 706 osob; tj. -2 929 osob) a **Bulharska** (4 578 osob; tj. -530 osob). Prvních pět státních příslušností tvořilo cca 80,7 % z celkového počtu.

Vývoj na trhu práce v roce 2009

Vzhledem k přetrvávající početní převaze cizinců-družstevníků byl nadále nejvýraznějším problémem výkon práce cizinců v družstvech. Ke konci prosince 2009 bylo 73 663 povolení k zaměstnání vydáno účastníkům právnických osob, z toho 27 349 členům družstva (tj. 37,1 % z celkového počtu povolení k zaměstnání) a 3 586 společníkům obchodních společností (tj. 4,9 %).

Počet volných pracovních míst hlášených na úřadech práce, na která byl zaměstnavatel ochoten zaměstnat cizince, byl koncem prosince 2009 celkem 1 453. V průběhu roku 2009 nastal výrazný pokles, a to o 21 354 míst.

Prognózy vývoje trhu práce počítaly s tím, že jedním z dopadů hospodářské krize bude i výrazné propouštění zaměstnanců, v první řadě cizinců. Navzdory těmto očekáváním, výpověď ze strany zaměstnavatele z důvodů uvedených v § 52 písm. a) až e) zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, dostal jen minimální počet zahraničních pracovníků, jejichž pracovněprávní vztah byl v roce 2009 ukončen.

Většině cizinců ze třetích zemí povolení k zaměstnání skončilo uplynutím doby platnosti. V těch případech, kdy byla platnost povolení skončena předčasně z důvodů uvedených v § 52 písm. a) až e) zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, převažovalo ukončení pracovněprávního vztahu formou dohody. Celkem skončila v roce 2009 platnost 106 600 povolení k zaměstnání, z toho přibližně 23 000 předčasně. Vydáno nebo prodlouženo bylo 55 279 nových povolení k zaměstnání.

Přijatá opatření

Z důvodu hospodářské krize realizovalo Ministerstvo práce a sociálních věcí několik opatření, která mají dopad i na působení cizinců na českém trhu práce. Začátkem roku vydalo pokyn pro úřady práce, aby zaujaly uvážlivý přístup při udělování nových povolení k zaměstnání a přednostně zvažovaly pracovní uplatnění těch zahraničních státních příslušníků, kteří jsou již na území České republiky a byli propuštěni v důsledku krize. Rovněž bylo zdůrazněno, aby úřady práce braly při rozhodování ve věci vydávání a prodloužování povolení k zaměstnání v úvahu osobní situaci každého cizince.

Dne 5. března 2009 bylo vydáno nařízení vlády č. 64 o stanovení druhu prací, které agentura práce nemůže formou dočasného přidělení k výkonu práce u uživatele zprostředkovávat. Ministerstvo práce a sociálních věcí se také podílelo na plnění úkolů z usnesení vlády České republiky ze dne 9. února 2009 č. 171 *k zajištění bezpečnostní situace České republiky v souvislosti s propouštěním zahraničních pracovníků v důsledku hospodářské krize*. Mimo jiné poskytovalo potřebnou spolupráci v rámci úkolu zpracovat a vládě předložit návrh legislativních změn ke zvýšení spoluodpovědnosti zaměstnavatele za řešení situace cizince, kterému v České republice poskytl zaměstnání, po skončení platnosti jeho pobytového oprávnění. Dalším úkolem vyplývajícím z výše citovaného usnesení bylo předložit návrh legislativních změn upřesňujících podmínky pro pobyt cizinců spojený s výkonem podnikatelských aktivit tak, aby byla zajištěna efektivní kontrola ze strany státu, neboť dle informací od úřadů práce se při kontrolách objevují stále častěji pracující cizinci, kteří jsou živnostníky, a různým způsobem obcházejí oni i jejich „zaměstnavatelé“ zákon o zaměstnanosti, zákoník práce, stejně jako pobytovou legislativu. Získat pobytové oprávnění za účelem podnikání je totiž jednodušší než za účelem zaměstnání. Například jde o výkon práce prezentovaný jako součást studijní praxe. Je téměř nemožné prokázat, že tito cizinci v České republice fakticky nepodnikají, tudíž neplní deklarovaný účel pobytu v ČR a navíc pracují v zastřeném pracovněprávním vztahu.⁴⁹

⁴⁹ Podrobněji je uvedeno v kapitole II.2. LEGISLATIVNÍ RÁMEC, II.2.1. *Zákon o pobytu cizinců* - Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 325/1999 Sb., o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, (zákon o azylu), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

Ministerstvo práce a sociálních věcí usilovalo i v roce 2009 o šíření aktuálních informací pro zaměstnavatele i cizince. Aktualizovalo texty uveřejňované v několika jazykových verzích na *Integrovaném portálu MPSV* (www.portal.mpsv.cz) v sekci *Zahraniční zaměstnanost* a *EURES*, na internetových stránkách Státního úřadu inspekce práce (www.suip.cz) či na hlavní stránce MPSV (www.mpsv.cz). V různých jazykových verzích bylo také vydáno a distribuováno několik informačních materiálů, například leták „*Jak legálně pracovat v ČR? Informace pro občany Ukrajiny*.“

Zástupci Ministerstva práce a sociálních věcí se zúčastnili řady akcí a jednání zaměřených na osvětu a zvýšení informovanosti široké veřejnosti i zástupců odborné sféry (kulaté stoly, semináře, debaty atd.), stejně jako na identifikaci problémových oblastí a formulaci metodiky či legislativních návrhů. Ministerstvo práce a sociálních věcí koordinovalo činnost Pracovní skupiny pro problematiku agenturního zaměstnávání a Meziresortního orgánu pro potírání nelegálního zaměstnávání cizinců.

Na 80. plenární schůzi Rady hospodářské a sociální dohody dne 26. listopadu 2009 byl projednán a přijat materiál „Informace o činnosti pracovní skupiny RHSD pro problematiku agenturního zaměstnávání a vývoji v oblasti vydávání a odnímání povolení ke zprostředkování zaměstnání“ obsahující vyhodnocení stavu a doporučení pro další období.

Stanoviska Ministerstva vnitra k řízení o povolení ke zprostředkování zaměstnání

Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění účinném od 1. ledna 2009 (dále jen „zákon o zaměstnanosti“) nově upravuje v ustanovení § 60a Ministerstvu vnitra povinnost vydat stanovisko k udělení povolení ke zprostředkování zaměstnání právnické nebo fyzické osobě. Ministerstvo vnitra má povinnost své vyjádření sdělit na žádost Ministerstva práce a sociálních věcí do 15 kalendářních dnů.

Vlastní důvodová zpráva k předmětnému ustanovení uvedeného zákona uvádí, že s cílem zabránit nezákonným aktivitám v souvislosti se zprostředkováním zaměstnání je nutné v rámci řízení o povolení ke zprostředkování zaměstnání zohlednit i názor Ministerstva vnitra založený na zhodnocení informací bezpečnostního charakteru ze zdrojů policie a zpravodajských služeb týkajících se žadatele o povolení ke zprostředkování zaměstnání.

Shora zmiňovaný právní institut má Ministerstvo vnitra možnost dále uplatnit dle bodu 6) čl. II přechodného ust. zákona 382/2008 Sb., kterým byl zákon o zaměstnanosti novelizován.⁵⁰ V daném případě se jedná o posouzení a zpracování závazného stanoviska Ministerstva vnitra k platnému povolení ke zprostředkování zaměstnání, o jehož vydání již bylo pravomocně rozhodnuto, a to do 31.12.2008 včetně.

Ve smyslu ust. § 60a zákona o zaměstnanosti bylo ve sledovaném období roku 2009 **prověřeno celkem 508 žádostí** Ministerstva práce a sociálních věcí. V návaznosti na uvedené bylo vydáno **495 souhlasných stanovisek**, dále **3 stanoviska podmíněná** a v **8 případech vydáno stanovisko nesouhlasné**. Bez dalšího opatření byly 2 žádosti vráceny zpět Ministerstvu práce a sociálních věcí, neboť nesplňovaly zákonné předpoklady pro šetření ve věci vydání stanoviska Ministerstvem vnitra.

Ve smyslu bodu 6) čl. II přechodného ust. zákona 382/2008 Sb., kterým byl zákon o zaměstnanosti novelizován, bylo **prověřeno celkem 88 držitelů povolení ke zprostředkování**

⁵⁰ Bod 6) Čl. II zákona č. 382/2008 Sb. Přechodná ustanovení - Ministerstvo práce a sociálních věcí může rozhodnutím odejmout povolení ke zprostředkování zaměstnání vydané právnické nebo fyzické osobě podle zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění účinném do dne nabytí účinnosti tohoto zákona v případě, že Ministerstvo vnitra v době platnosti tohoto povolení vyjádří nesouhlas s vydaným povolením ke zprostředkování zaměstnání.

zaměstnání, přičemž ve třech případech byly zjištěny skutečnosti, které dostatečně odůvodnily vyjádření nesouhlasu Ministerstva vnitra s vydaným povolením ke zprostředkování zaměstnání.

V.4.1.1. Zelené karty

Na základě novely zákona o zaměstnanosti a novely zákona o pobytu cizinců došlo s platností od 1.1.2009 k zavedení systému zelených karet. Zelená karta představuje nový druh povolení k dlouhodobému pobytu cizinců za účelem zaměstnání. Jedná se o doklad duálního charakteru, což znamená, že jedním úředním úkonem je uděleno povolení k dlouhodobému pobytu i povolení k zaměstnání. Smyslem zavedení tohoto systému je tedy odstranění nadbytečných administrativních překážek, které brání rychlému přístupu cizinců na trh práce na volná pracovní místa, která se nedaří obsadit zájemcem o zaměstnání z řad českých občanů nebo občanů EU/EHP a Švýcarska.⁵¹

Ministerstvo práce a sociálních věcí vede Centrální evidenci volných pracovních míst, která jsou obsaditelná držiteli zelené karty.⁵² Volné místo se v registru míst vhodných pro zelené karty nezveřejní, pokud by jeho obsazení cizincem ohrozilo situaci na trhu práce. O tomto rozhoduje na základě podnětu včetně řádného zdůvodnění úřadu práce Ministerstvo práce a sociálních věcí. Volná pracovní místa obsaditelná držiteli zelených karet jsou i místa, která Ministerstvo průmyslu a obchodu označí jako místa vhodná pro klíčový personál (zelená karta typ "A"). Kategorie klíčový personál zahrnuje při zohlednění aktuální situace na trhu práce vyšší management, pracovníky s vysokou odbornou kvalifikací pro určité práce, úkoly a pracovníky disponující znalostmi nezbytnými pro chod podniku, profese, jejichž nedostatečná přítomnost ohrožuje chod podniku nebo může způsobit ekonomické ztráty.

Využitelnost systému zelených karet zůstala v průběhu roku 2009 omezená. Hlavní příčinou v tomto ohledu byla probíhající hospodářská krize, která zásadním způsobem omezila zájem zaměstnavatelů o zahraniční pracovníky. Rovněž opatření státu v první řadě směřovala k ochraně domácího trhu práce. Z tohoto důvodu byl okruh zemí, jejichž státní příslušníci mohou požádat o vydání zelené karty, omezen na 12 zemí (Austrálie, Bosny a Hercegoviny, Černé Hory, Chorvatska, Japonska, Kanady, Korejské republiky, Makedonie, Nového Zélandu, Spojených států amerických, Srbska a Ukrajiny).⁵³ I přes značné omezení využití systému zelených karet pro pracovní migraci v hodnoceném roce se jedná o flexibilní nástroj, který má potenciál pro rozsáhlejší využití v budoucnu po odeznění krize.

Celkový **počet žadatelů o zelenou kartu** dosáhl v roce 2009 počtu **234 osob**. Žadatelé byli nejčastěji ve věku 25-29 let (téměř 25 % žádostí). Za sledovaný rok bylo **vydáno 51 zelených karet**. Z uvedeného vyplývá, že cca 78 % žádostí o zelenou kartu bylo zamítnuto. Nejčastějším důvodem pro zamítnutí žádosti bylo neodpovídající vzdělání, nesplnění podmínek a zrušení pracovní pozice.

Většina žadatelů o udělení zelené karty, **tedy v 80%**, byli státní příslušníci **Ukrajiny**. Další dvě skupiny žadatelů s počtem žádostí nad 10 byli státní příslušníci **Srbska a Spojených států**.

⁵¹ Povolení k dlouhodobému pobytu v režimu „zelená karta“ je vydáváno ve 3 kategoriích:

A – pro vysokoškolsky kvalifikované pracovníky a klíčový personál (na dobu až 3 roky)

B – pro pracovníky na pracovních pozicích minimálně s požadavkem vyučen (na dobu až 2 roky)

C – pro ostatní pracovníky (na dobu až 2 roky)

⁵² Ke dni 22. 1. 2010 bylo v centrální evidenci volných pracovních míst obsaditelných držiteli zelené karty 401 volných míst.

⁵³ Vyhláška Ministerstva vnitra publikovaná ve Sbírce zákonů pod č. 461/2008 Sb.

Rozdělení žadatelů o zelenou kartu dle státní příslušnosti a typu zelené karty v roce 2009

Státní příslušnost	Typ zelené karty				Celkem	tj. %
	typ A klíčový personál	typ A bez klíčového personálu	typ B	typ C		
Austrálie			2		2	0,9
Bosna a Hercegovina			5		5	2,1
Chorvatsko			2		2	0,9
Makedonie	1		1		2	0,9
Nový Zéland		1			1	0,4
Srbsko		1	16	5	22	9,4
Ukrajina	5	17	63	103	188	80,3
Spojené státy americké	8	4			12	5,1
Celkem	14	23	89	108	234	100,0
tj. %	6,0	9,8	38,0	46,2	100,0	

Poznámka: Zdroj - odbor azylové a migrační politiky MV ČR

Jak vyplývá z níže uvedeného přehledu nejvíce zelených karet bylo uděleno státním příslušníkům **Ukrajiny** (39 zelených karet, tj. 76,5 %).

Počet cizinců, kterým byla udělena zelená karta – dle státní příslušnosti a typu zelené karty v roce 2009

Státní příslušnost	Typ zelené karty				Celkem	tj. %
	typ A klíčový personál	typ A bez klíčového personálu	typ B	typ C		
Makedonie	1	0	0	0	1	2,0
Spojené státy americké	6	1	0	0	7	13,7
Srbsko	0	0	4	0	4	7,8
Ukrajina	2	5	18	14	39	76,5
Celkem	9	6	22	14	51	100,0
tj. %	17,7	11,8	43,1	27,5	100,0	

Poznámka: Údaje zpracovány z podkladů MPSV ČR

V rámci procesu vydávání zelených karet **byly v průběhu roku 2009 zaznamenány některé negativní jevy**, nicméně se jednalo spíše o jednotlivé případy. Do procesu podávání žádosti o vydání zelené karty cizincem se snažily zapojit zprostředkovatelské agentury v zemi původu nabízející zajištění zelené karty, v některých případech dokonce vzniklo podezření na možné napojení na zaměstnavatele v České republice.

V.4.1.2. Podpora mobility a řešení nerovnováhy na trhu práce - EURES

Evropský informační a poradenský systém EURES si klade za cíl podporovat mobilitu pracovních sil a pomáhat řešit nerovnováhu nabídky a poptávky na evropských i národních trzích práce. Systém EURES ČR je nedílnou součástí Sekce politiky zaměstnanosti a trhu práce MPSV ČR. Tříleté i roční plány EURES ČR vycházejí ze strategického plánování cílů politiky zaměstnanosti České republiky. V současné době, ovlivněné světovou finanční a hospodářskou krizí, systém EURES významně přispívá k informovanosti všech uchazečů o zaměstnání ohledně možností a podmínek práce v jednotlivých evropských státech⁵⁴. V souvislosti s přetrvávajícími přechodnými obdobími v některých členských zemích a s nimi spojenými administrativními náležitostmi přístupu na pracovní trh zajišťují EURES poradci plnou informovanost klientů EURES a pracovníků úřadů práce.

⁵⁴ Na EURES poradce se od roku 2004 dosud obrátilo více než 103 000 klientů všech věkových kategorií, za rok 2009 18 tis. klientů

Základním zdrojem informací jsou internetové stránky EURES ČR: www.eures.cz.⁵⁵ Pravidelně aktualizované stránky dále poskytují detailní informace o životních a pracovních podmínkách v jednotlivých zemích EU/EHP, aktuální nabídku volných pracovních míst, informace o chystaných pracovních nábořech a další praktické informace.

V průběhu roku 2009 intenzivně probíhaly aktivity spojené s rozvojem příhraničních projektů EURES-T. V současné době jsou Evropskou komisí oficiálně uznána tři partnerství EURES-T: Čechy-Bavorsko (zapojení partnerů z České republiky a Německa), Beskydy (Česká republika, Slovensko, Polsko) a TriRegio (Česká republika, Německo, Polsko). Intenzivně se pracovalo na přípravě partnerství Triangel, do kterého jsou zapojeny příhraniční regiony České republiky, Rakouska a Slovenska.⁵⁶ Příhraniční partnerství se soustředí na poradenství, podávání informací a zprostředkování volných míst v příhraničních regionech a přispívají tak k podpoře migrace obyvatel a k jejich větší informovanosti o možnostech zaměstnání v blízkém příhraničí.

V.4.1.3. Výběr kvalifikovaných zahraničních pracovníků

Projekt Výběr kvalifikovaných zahraničních pracovníků (dále „projekt“) byl spuštěn 28. července 2003 a jeho pilotní fáze byla naplánovaná na 5 let. Dne 20. října 2008 se usnesením vlády č. 1316 stal projekt trvalým nástrojem aktivní migrační politiky České republiky v oblasti pracovní migrace.

Na základě usnesení vlády ze dne 29. září 2009 č. 1236 byla prodloužena ochranná lhůta poskytovaná účastníkům při ztrátě zaměstnání ze 45 na 60 dní při současném zachování daných podmínek projektu pro získání nároku na tuto lhůtu, dále bylo tímto usnesením s platností od 1. ledna 2010 stanoveno, že zájemci o vstup do projektu zaměstnání na dlouhodobě neobsaditelných pracovních pozicích určených pro vysoce kvalifikované pracovníky (vzešlých ze statistik podložených údaji z úřadů práce) budou do projektu zařazováni přednostně.

Cílem projektu i nadále zůstává naplnění potřeby přivést do České republiky kvalifikované zahraniční pracovníky schopné přispívat k rozvoji ekonomiky a společně se svými rodinami se natrvalo integrovat do české společnosti. Zároveň má projekt napomoci zaměstnavatelům najít a udržet odborníky na místech na českém trhu práce, která se nedaří obsadit občany České republiky nebo ostatních států EU, EHP a Švýcarska.⁵⁷

Příhláška do projektu je k dispozici pouze on-line na projektových webových stránkách www.imigracecz.org. Podmínkou ke vstupu do projektu je, kromě občanství jedné z cílových zemí nebo absolutoria české vysoké nebo střední školy⁵⁸, povolení k zaměstnání⁵⁹ a odpovídající platný

⁵⁵ Měsíčně si otevřou uchazeči o práci na stránce www.eures.cz více než 200 000 stránek

⁵⁶ Žádost do Evropské komise bude podána v prvním čtvrtletí 2010.

⁵⁷ Projekt nabízí účastníkům a jejich nejbližším rodinným příslušníkům (manžel/manželka, dítě) možnost požádat o povolení k trvalému pobytu již po **1,5** nebo **2,5 letech** (podle současné právní úpravy je možné žádat o TP po 5 letech). Zároveň poskytuje 60 denní ochrannou lhůtu na nalezení nového pracovního místa v případě ztráty zaměstnání bez vlastního zavinění (oproti zákonné úpravě mohou účastníci tuto lhůtu za určitých podmínek využít již během prvního roku pobytu v České republice)

⁵⁸ **Cílovými zeměmi** projektu jsou Albánie, Argentina, Arménie, Austrálie, Ázerbájdžán, Bělorusko, Bosna a Hercegovina, Brazílie, Černá Hora, Filipíny, Gruzie, Guatemala, Honduras, Chile, Chorvatsko, Indie, Indonésie, Izrael, Japonsko, Jihoafrická republika, Kambodža, Kanada, Kazachstán, Korejská republika, Kostarika, Kuba, Kyrgyzstán, Laos, Makedonie (FYROM), Malajsie, Mexiko, Moldavsko, Myanmar, Nepál, Nikaragua, Nový Zéland, Panama, Paraguay, Ruská federace, Salvador, Singapur, Spojené státy americké, Srbsko, Srí Lanka, Tádžikistán, Thajsko, Turecko, Turkmenistán, Ukrajina, Uruguay a Uzbekistán. Do projektu se **bez ohledu na zemi původu** mohou hlásit zahraniční **absolventi českých vysokých škol**, kteří ukončili studium ve školním roce 1995 a později a **absolventi českých středních škol**, kteří ukončili studium v roce 2000 a později. Tato možnost však platí pouze pro ty absolventy, kteří v České republice nestudovali v rámci rozvojové pomoci.

⁵⁹ Je-li takové povolení ze zákona vyžadováno (viz § 98 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti ve znění pozdějších předpisů)

pobytový titul, minimálně středoškolské vzdělání s maturitní zkouškou a dostatečné bodové ohodnocení ve výběrové proceduře. Podmínkou pro přijetí do kategorie vysoce kvalifikovaných účastníků je zaměstnání v České republice na pozici, která vyžaduje vysokoškolské vzdělání a odpovídá kvalifikaci uchazeče. Neocenitelnou službu pro cizince, vzhledem k ucelenosti informací o podmínkách a možnostech zaměstnávání v České republice, představuje specializovaná aplikace www.praceprocizince.cz, která je součástí Integrovaného portálu MPSV.

Za období od 28. července 2003 do 31. 12. 2009 vstoupilo do projektu 1 617 účastníků a jejich 1 648 rodinných příslušníků. Téměř 81 % (1 309) z celkového počtu účastníků projektu dosáhlo některého stupně vysokoškolského vzdělání, nejčastěji magisterského. Účastníci projektu v České republice pracují zejména v oblasti IT, technických profesích nebo administrativě. V průběhu roku 2009 pokračoval pozitivní trend nárůstu počtu cizinců přihlášených do projektu s vysokoškolským vzděláním pracujících v České republice v oborech odpovídajících jejich kvalifikaci. **Ke dni 31. 12. 2009 získalo trvalý pobyt ve zkrácené lhůtě již 695 účastníků projektu.**

V.4.2. Podnikání cizinců v ČR

Ministerstvo průmyslu a obchodu evidovalo ke konci roku 2009 celkem 1 868 756 (+41 828) podnikatelů, z toho bylo 87 753 (+10 595) cizinců. Registrováno bylo 2 382 609 (+66 861) živností, z toho na cizince připadalo 96 402 živností (+11 914). Z uvedeného vyplývá, že počet evidovaných podnikatelů – cizinců a na ně registrovaných živností je oproti roku 2008 vyšší.

Podnikání cizinců v ČR – vývoj v letech 1999 až 2009

Stav ke dni 31. 12. roku	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Podnikatelé cizinci	61 340	64 000	60 532	62 293	65 219	67 246	65 722	68 785	77 158	87 753
Živnostenská oprávnění pro cizince	72 471	78 423	75 661	76 057	80 827	83 841	80 724	85 409	84 488	96 402

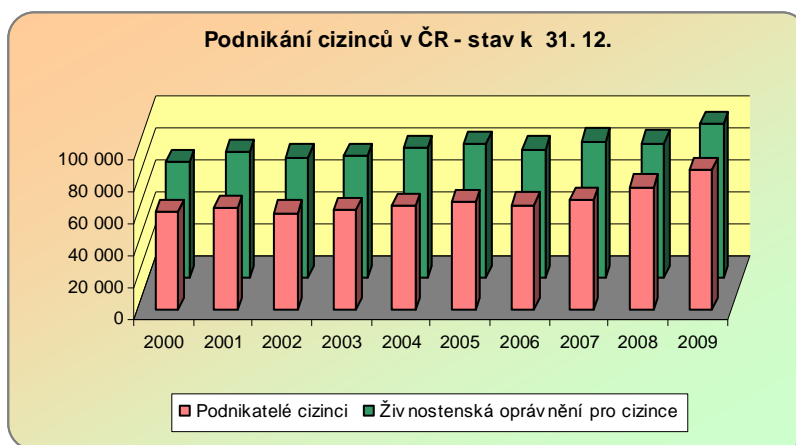
Poznámka: Údaje MPO ČR

Mezi podnikateli - cizinci byly ženy zastoupeny necelou jednou třetinou (cca 28,9 %, tj. v absolutních číslech 25 389 žen). U registrovaných živností pak podíl žen dosahoval hodnoty 28,5 % (v absolutních číslech se jedná o 27 447 žen). Z porovnání s rokem předcházejícím vyplývá, že podíl žen mezi podnikateli - cizinci zůstal téměř na stejné hodnotě.

Dle krajů bylo v hodnoceném roce nejvíce cizinců - podnikatelů na území hlavního města Prahy (22 834, z toho bylo 7 240 žen), ve Středočeském kraji (10 797, z toho bylo 2 905 žen) a v Plzeňském kraji (9 288, z toho bylo 2 980 žen). Počet cizinců - podnikatelů ve výše uvedených třech krajích tvořil 48,9 % z celkového počtu.

Ve sledovaném roce zůstalo na prvních třech místech pořadí státních příslušností nezměněno.

Mezi podnikateli - cizinci bylo v České republice nejvíce státních příslušníků **Vietnamu** (35 590 osob, tj. +3 451 osob). Druhou nejčetněji zastoupenou skupinu tvořili státní příslušníci **Ukrajiny** (26 223 osob, tj. +5 010 osob) a třetí státní příslušníci **Slovenska** (9 865 osob, tj. +610 osob). Uvedené tři státní příslušnosti představovaly cca 81,7 % mezi podnikateli – cizinci (v roce 2008 byl

jejich podíl 81,1 %). S odstupem následovali státní příslušníci **Moldavska** (1 559 osob, tj. +446 osob) a **Polska** (1 450 osob, tj. +86 osob).

Z celkového počtu 96 402 živností, které byly registrovány na cizince, připadlo 39 486 (+4 742) na státní příslušníky **Vietnamu**, 27 573 (+4 843) na státní příslušníky **Ukrajiny** a 11 504 (+839) na státní příslušníky **Slovenska**. Z uvedeného vyplývá, že na jmenované tři státní příslušnosti připadlo cca 81,5 % registrovaných živností pro cizince. Jedná se o vyšší podíl na celkovém počtu než v roce 2008 (80,6 %). Dále následovali s počtem 1 659 (+82) živností státní příslušníci **Polska** a s počtem 1 625 (+436) živností státní příslušníci **Moldavska**.

Je třeba zmínit problém zneužívání pobytového oprávnění za účelem podnikání. Vstup na území České republiky za účelem provozování podnikatelské činnosti je pro cizince z třetích zemí snazší než za účelem zaměstnání. Tato skutečnost vytváří prostor pro existenci neformálních systémů organizace pracovní činnosti a obcházení či porušování pracovněprávní a pobytové legislativy.

Za stávajících podmínek daných příslušnou legislativou není konstrukce navazující plnění účelu pobytu podnikání pouze na živnostenské oprávnění dostačující. Živnostenské oprávnění neprokazuje, že cizinec podnikatelskou činnost vykonává, ale pouze to, že splňuje podmínky pro provozování živnosti.

Současná zákonná úprava cizinci umožňuje vstup a následný pobyt na území, aniž by skutečně podnikatelskou činnost vykonával. Zcela běžným jevem jsou případy, kdy cizinec podnikatelskou činnost po příchodu do České republiky fakticky nezahájí a po roce pobytu při žádosti o navazující pobytové oprávnění inspektorátu cizinecké policie pouze prokáže (jak je požadováno zákonem), že nemá vůči státu finanční závazky (povinné pojistné na sociální zabezpečení nebo neuhrazené daně). Cizinec však v tomto ohledu dokládá pouze skutečnost, že nemá vůči příslušným orgánům (Okresní správa sociálního zabezpečení, finanční úřad) finanční závazek, **nedokládá však, že po celou dobu povoleného pobytu byl plátcem pojistného**⁶⁰, resp. poplatníkem daně z příjmu fyzických osob.

V souladu s usnesením vlády ČR č. 171/2009 k „Zajištění bezpečnostní situace ČR v souvislosti s propouštěním zahraničních pracovníků v důsledku hospodářské krize“ připravilo Ministerstvo vnitra ve spolupráci s dalšími odpovědnými orgány návrhy legislativních opatření, jimiž bude pro potřeby prokázání účelu pobytu cizince v České republice blíže vymezen výkon podnikatelské činnosti a zároveň nastaven mechanismus pro efektivnější kontrolu plnění účelu pobytu. Zejména při prodloužení účelu pobytu za účelem podnikání by mělo být prodloužení pobytu uděleno za předpokladu, že cizinec prokáže plnění závazků vůči státu.

V.4.3. Studium

Celkový rámec studia v České republice, tedy i studia cizích státních příslušníků upravuje školský zákon.⁶¹ Systém vysokoškolského studia specifikuje zákon o vysokých školách.⁶² Konkrétní podmínky vstupu a pobytu cizince na území České republiky za účelem studia jsou upraveny

⁶⁰ I případech, kdy cizinec při podání žádosti o udělení pobytového oprávnění prokáže, že je registrován u Okresní správy sociálního zabezpečení, **po vydání povolení k pobytu za účelem podnikání se odhlásí a přestává platit sociální pojištění**. Po zjištění uvedeného jednání (z vlastní činnosti či na podnět Okresní správy sociálního zabezpečení) může **živnostenský úřad zahájit řízení o zrušení živnostenského oprávnění**, neboť podnikatel neplní závazky vůči státu.

⁶¹ Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů

⁶² Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů

v zákoně o pobytu cizinců. Pro účely tohoto zákona je přesně vymezeno, které aktivity se studiem rozumí.⁶³

Cizinci pobývající v České republice na základě pobytového oprávnění za účelem studia

(data PČR Ředitelství služby cizinecké policie)

Celkový počet cizích státních příslušníků, kterým byl povolen pobyt na území České republiky za účelem studia, se neustále zvyšuje. V roce 2009 byl zaznamenán nárůst o necelých 12 %, tedy vyšší než v roce 2008 (nárůst necelých 8 %), ale nižší než v letech předcházejících, kdy dosahoval téměř 20 %. V roce 2007 bylo v České republice evidováno 8 488 cizinců s pobytovým oprávněním za účelem studia, v roce 2008 se jednalo o 9 127 cizinců a v hodnoceném roce již o 10 193 osob.

Přesto se uvedený účel pobytu na celkovém počtu dlouhodobých pobytů nepodílí významnou měrou a tento podíl měl do roku 2008 klesající tendenci. Zatímco v roce 2005 bylo studium účelem pobytu u 5,4 % cizinců s dlouhodobým pobytem, v roce 2008 se snížil na 3,4 % a ve sledovaném roce se nepatrně zvýšil a dosáhl hodnoty 4 %.⁶⁴

Druhy pobytových oprávnění udělených za účelem studia 2005 – 2009 (stav k 31. 12.)

Pobytové oprávnění	2005		2006		2007		2008		2009	
	Počet	tj. %	Počet	tj. %	Počet	tj. %	Počet	tj. %	Počet	tj. %
dlouhodobý pobyt	2 648	44,1	3 869	53,7	4 226	49,8	4 733	51,9	5 257	51,6
vízum k pobytu nad 90 dnů	1 861	31,0	1 685	23,4	2 002	23,6	1 702	18,6	2 204	21,6
přechodný pobyt - občan EU	1 498	24,9	1 652	22,9	2 257	26,6	2 689	29,5	2 731	26,8
přechodný pobyt - rod. příslušník občana EU	3	0,0	2	0,0	3	0,0	3	0,0	1	0,0
Celkem	6 010	100,0	7 208	100,0	8 488	100,0	9 127	100,0	10 193	100,0

Poznámka: Údaje zpracovány z podkladů RSCP PČR

Z jednotlivých typů pobytových oprávnění udělených za účelem studia převažuje dlouhodobý pobyt (cca 51,6 %). Vízum k pobytu nad 90 dnů bylo v hodnoceném roce uděleno v necelých 22 %. Podíl státních příslušníků třetích zemí na celkovém počtu cizinců pobývajících na území České republiky za účelem studia dosáhl ve sledovaném roce hodnoty 73,2 %. Jedná se tedy o vyšší podíl než v roce 2008 (70,5 %), ale je srovnatelný s rokem 2007 (73,4 %). Naproti tomu podíl občanů EU/EHP se snížil na 26,8 % z hodnoty 29,5 % v roce 2008; v roce 2007 byl jejich podíl 26,6 %.

Nejvyšší počet cizinců, kteří mají v České republice pobytové oprávnění za účelem studia, má hlášený pobyt na území hlavního města Prahy (5 468 osob, tj. 53,6 %; +1 156 osob, tj. +26,8 %). S výrazným odstupem následují kraj Jihomoravský (1 139 osob, tj. 11,2 %; +257 osob, tj. +29,1 %), Olomoucký (819 osob, tj. 8,0 %; +96 osob, tj. +13,3 %) a Moravskoslezský (480 osob, tj. 4,7 %; -82 osob, tj. -14,6 %).

Z hlediska pohlaví mezi cizinci s povoleným pobytem za účelem studia mírně převažují ženy (cca 52,1 %).

Podle věkového složení dominuje skupina ve věku 19 – 24 (6 079 osob), následuje věková skupina 26 – 35 let (2 360 osob) a 25 let (842 osob). Za zmínku stojí, že mezi cizinci s pobytovým oprávněním za účelem studia jsou rovněž zastoupeny osoby starší 60 let, i když jejich počet má klesající tendenci. V roce 2009 bylo evidováno 16 takových osob, v roce 2008 se jednalo o 32 osob a v roce 2007 o 60 osob. Téměř všechny pocházely ze zemí EU/EHP.

⁶³ Jiné druhy „studijních programů“ studiem ve smyslu tohoto zákona nejsou a žádosti o pobyt za „účelem studia“ jsou vyřizovány za účelem „ostatní“.

⁶⁴ Viz kapitola V.2.2. *Přechodný pobyt na dlouhodobá víza, dlouhodobý pobyt a přechodný pobyt občanů Evropské unie*

Z hlediska státní příslušnosti mezi cizinci s povoleným pobytem za účelem studia ze třetích zemí dominují státní příslušníci **Ruska**. Jejich počet se každoročně zvyšuje a v roce 2009 dosáhl hodnoty 1 624 osob (15,9 %). S odstupem následovali státní příslušníci **Spojených států amerických**, kterých za účelem studia v roce 2009 mělo povolený pobyt na území České republiky 680 (6,7 %), což je vyšší počet než v roce 2008. Na třetím místě se třetím rokem umístili státní příslušníci **Kazachstánu** s počtem 668 osob (6,6 %). Ze států Evropské unie se jedná o státní příslušníky **Slovenska** (2 083 osob, tj. 20,4 %) a **Německa** (314 osob, tj. 3,1 %). Mezi další početně zastoupené státní příslušnosti patří **Ukrajina** (585 osob, tj. 5,7 %), **Vietnam** (387 osob, tj. 3,8 %) a **Bělorusko** (341 osob, tj. 3,3 %). Výrazný meziroční nárůst byl v roce 2009 zaznamenán u již zmíněných státních příslušníků Ruska (+451 osob), Slovenska (+355 osob), Spojených států amerických (+304 osob), Kazachstánu (+218 osob). Více jak 100 % nárůst byl zaznamenán u státních příslušníků Brazílie (v absolutních číslech se jednalo o nárůst o 24 osob).

V poslední době nabývá na významu problematika zneužívání studijních pobytů na vysokých školách, ale i středních školách a v různých kurzech, cizinci z třetích zemí. Zkušenosti České republiky a dalších členských zemí Evropské unie ukazují, že pobytové oprávnění za účelem studia, je pro tyto cizince často využívanou a současně také zneužívanou formou legální migrace. V podmínkách České republiky nemá zneužití pobytových oprávnění za účelem studia zatím hromadný charakter. Řada rizikových žadatelů je zachycena již na zastupitelských úřadech České republiky v zahraničí, kde je zejména v rámci pohovoru s žadatelem o studijní pobyt mnohdy odhalena jeho nezpůsobilost a nezáměr o studium. Na základě nedoporučujícího stanoviska příslušného zastupitelského úřadu cizinecká policie dlouhodobý studijní pobyt neudělí. U cizinců, kteří splní požadovaná kritéria a je jim pobyt udělen, je následně nezbytná kontrola dodržování plnění povoleného účelu pobytu na území cizineckou policií. Problémem je podchytit cizince, kteří do České republiky cestují na základě krátkodobých či dlouhodobých víz za studijními aktivitami, které nesplňují definici studia vymezenou zákonem o pobytu cizinců (zejména vzdělávací aktivity na neakreditovaných vzdělávacích institucích, návštěva seminářů, školení, kurzů). Uvedení cizinci neobdrží pobytové oprávnění „za účelem studia“, ale za účelem „ostatní“. Tato kategorie je z hlediska možného zneužívání pobytových oprávnění tou nejrizikovější.

Zvýšený zájem o pobytová oprávnění za účelem studia, ale i snahy o zneužití tohoto institutu jsou tradičně zaznamenávány u státních příslušníků Ukrajiny, Ruska a Vietnamu, ale i Kamerunu nebo Nigérie. Zájem žadatelů z Vietnamu a Ukrajiny o studentské pobyty v roce 2009 měl zřejmou souvislost s pozastavením a následným omezením přijímání žádostí o dlouhodobá víza za účelem zaměstnání, podnikání a účasti v právnické osobě na ZÚ ČR v jejich domovských státech.

Dochází k případům, kdy cizinci, kteří získali dlouhodobé vízum/povolení k pobytu za účelem studia v České republice, po svém příjezdu do země nestudují, ale věnují se zejména ekonomickým aktivitám nebo jim studijní pobyt slouží jako vstupenka k volnému pohybu do členských zemí Evropské unie. Někteří z takových „studentů“ při nejbližší možné příležitosti požádají o změnu účelu pobytu a následně se mnoho z nich snaží přivést do České republiky také své rodinné příslušníky na pobyt za účelem sloučení rodiny.

Odpovědné orgány hledají komplexní a vyvážený přístup v oblasti studijních pobytů cizinců v České republice tak, aby došlo k minimalizaci jevů spojených s možností obcházet imigrační legislativu a zároveň byly zohledněny potřeby vysokých škol. Současně se dotčené orgány snaží o výměnu konkrétních poznatků a informací v této oblasti.⁶⁵

⁶⁵ Podrobněji viz kapitola III. VÍZOVÁ POLITIKA ČESKÉ REPUBLIKY, III.2. PRAKTICKÝ VÝKON, kde jsou popsány negativní jevy spojené se žádostmi o udělení víz a pobytů na území ČR – včetně účelu pobytu studium.

Cizinci studující v České republice ⁶⁶

(data MŠMT a Ústavu pro informace a vzdělávání)

Cizinci studující na českých vysokých školách - (data ÚIV)

Ke dni 31. 12. 2009 studovalo na českých vysokých školách 35 949 cizinců, tj. o 4 765 osob více než tomu bylo v roce předcházejícím. Z níže uvedeného statistického přehledu jednoznačně vyplývá, že se každoročně počty studujících cizinců na českých vysokých školách zvyšují. Pokud srovnáme trend nárůstu zjistíme, že nejvyšší nárůst byl zaznamenán v roce 2005, druhá nejvyšší hodnota byla dosažena právě v hodnoceném roce.

Počty studentů – cizinců na českých vysokých školách v letech 2005 - 2009

Rok	2005	2006	2007	2008	2009
Počet studentů - cizinců	21 500	24 646	28 285	31 184	35 949
Nárůst oproti předchozímu roku	25,6 %	14,6 %	14,8 %	10,2 %	15,3 %

Nejvíce zastoupenou státní příslušností **ze zemí Evropské unie** byli studenti ze Slovenska (22 967 osob), jejichž podíl na celkovém počtu zahraničních studentů byl 63,9 %. Následovali studenti z Portugalska (456 osob), ze Spojeného království (419 osob), Německa (415 osob) a Polska (346 osob). **Cizinci ze třetích zemí** byli nejvíce zastoupeni státními příslušníky Ruska (2 324 osob), Ukrajiny (1 436 osob), Vietnamu (776 osob), Kazachstánu (690 osob) a Běloruska (476 osob).

Cizinci studující na vysokých školách ke dni 31. 12. 2009 – TOP 5

Pouze řádná studia			Včetně přijatých stážistů		
Státní příslušnost	Celkem		Státní příslušnost	Celkem	
	počet	v %		počet	v %
Celkem	35 949	100,0	Celkem	39 920	100,0
z toho:			z toho:		
Slovensko	22 967	63,89	Slovensko	23 157	58,01
Rusko	2 324	6,46	Rusko	2 428	6,08
Ukrajina	1 436	3,99	Ukrajina	1 465	3,67
Vietnam	776	2,16	Vietnam	779	1,95
Kazachstán	690	1,92	Polsko	732	1,8

Poznámka: Údaje zpracovány z podkladů MŠMT ČR (data ÚIV)

Nevyšší počty přijatých stážistů ze zemí Evropské unie byly zaznamenány u státních příslušníků Polska (386 osob), Německa (299 osob), Portugalska (687 osob), Slovenska (190 osob) a Řecka (115 osob). Cizinci třetích zemí byli nejvíce zastoupeni státními příslušníky Spojených států amerických (251 osob), Ruska (104 osob), Ukrajiny (29 osob), Běloruska (10 osob) a Kazachstánu 8 osob).

⁶⁶ Statistické údaje o počtu cizinců studujících v České republice nelze porovnávat se statistickými údaji o počtu cizinců s uděleným pobytem za účelem studia, neboť v České republice studují i cizinci, kteří se zdržují na území České republiky na základě jiného statusu pobytu.

Vzdělávání cizinců na konzervatoři, vyšší odborné škole a střední škole - (data MŠMT)

Pro úplnost údajů je třeba na tomto místě připomenout, že v gesci Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy probíhalo roce 2009 vzdělávání cizinců na konzervatořích, vyšších odborných školách a středních školách.⁶⁷

Vzdělávání cizinců – TOP 5

Vzdělávání	Státní příslušnost	Cizinci celkem	z toho dívky
Konzervatoře zastoupeno 21 zemí světa třetí země: 42,4 % země EU: 57,6 %	Celkem	118	61
	z toho nejvíce:		
	Slovensko	46	18
	Ukrajina	17	11
	Rusko	13	9
	Kypr	7	3
	Japonsko	6	3
Vyšší odborné školy zastoupeno 26 zemí světa třetí země: 42,1 % země EU: 57,9 %	Celkem	349	236
	z toho nejvíce:		
	Slovensko	188	126
	Ukrajina	73	56
	Rusko	27	20
	Kazachstán	7	4
	Moldavsko	6	4
Střední školy zastoupeno 91 zemí světa třetí země: 75,6 % země EU: 24,4 %	Celkem	7 900	3 929
	z toho nejvíce:		
	Vietnam	2 168	1 039
	Ukrajina	1 785	923
	Slovensko	1 373	681
	Rusko	753	371
	Kazachstán	169	85

Poznámka: Údaje zpracovány z podkladů MŠMT ČR

V.5. INTEGRACE

V.5.1. Integrace cizinců

Podpora integrace dlouhodobě legálně usazených cizinců na území České republiky je od roku 1999 součástí aktivní politiky vlády. V letech 2000 – 2003 agendu spojenou s koordinací realizace *Koncepce integrace cizinců na území České republiky* (dále jen „Koncepce“) zajišťovalo Ministerstvo vnitra. Poté byla agenda v roce 2004 převedena na Ministerstvo práce a sociálních věcí⁶⁸ a počínaje srpnem 2008 byla agenda koordinace Koncepce převedena usnesením vlády⁶⁹ zpět na Ministerstvo vnitra. Hlavním důvodem bylo opětovné propojení imigrační a integrační politiky, které umožňuje vyšší flexibilitu zavádění potřebných opatření. Imigrace musí být bezprostředně následována integračními opatřeními, která cizincům napomohou začlenit se do společnosti. Cílem je efektivní řízená legální imigrace do České republiky přímo podpořená integračními opatřeními. Toto propojení se v roce 2009 osvědčilo zejména v souvislosti s hospodářskou krizí, která mimo jiné ovlivnila rozmístění cizinců v rámci jednotlivých regionů České republiky. Ztráta pracovního uplatnění vedla u cizinců ke zvýšeným přesunům v rámci České republiky, kdy cizinci směřovali zejména z menších regionů do velkých měst s větší koncentrací cizinců a vyšší nabídkou pracovního uplatnění. Vedle problémů bezpečnostně-imigračních se začaly ve větší míře nově

⁶⁷ Viz dále kapitola V.4.1. *Integrace cizinců*

⁶⁸ Usnesení vlády č. 1252 ze dne 10. prosince 2003 o převodu agendy spojené s koordinací realizace Koncepce integrace cizinců z Ministerstva vnitra na Ministerstvo práce a sociálních věcí

⁶⁹ Usnesení vlády č. 979 ze dne 23. července 2008 o převodu některých činností vykonávaných Ministerstvem práce a sociálních věcí na Ministerstvo vnitra

vyskytovat rovněž problémy integračně-sociální spojené s rizikem sociálního vyloučení některých skupin cizinců pobývajících na území ČR. Dalším potenciálním rizikem je nárůst xenofobních nálad mezi většinovou populací a s tím spojené extremistické projevy, a to zejména v oblastech s vyšším podílem cizinců nebo v oblastech, kde žijí kulturně významně odlišné skupiny cizinců.

Na změny v migrační situaci reagovala politika integrace, a to jak na úrovni státu, tak na úrovni regionální a lokální státní správy a samosprávy. Integrační politika se zaměřila na systematické monitorování a vyhodnocování situace a postavení cizinců v České republice, intenzivní integrační opatření v místech významného soustředění cizinců, spolupráci s regionální a lokální veřejnou správou, rozšíření spektra subjektů podporujících integraci, jejich vzájemnou spolupráci a sdílení zkušeností. Významně byla posílena opatření ke zvýšení efektivnosti integračních opatření, stejně jako rozsah informací ve vztahu k cizincům a pro cizince. Zároveň byla rozšířena cílová skupina integračních opatření, která byla nadále adresována nejen cizincům legálně žijícím na území České republiky, ale i nově příchozím cizincům z třetích zemí. Integrační politika se výrazně zaměřila na integraci dětí a mládeže z řad imigrantů. Širší záběr integrace byl umožněn také využitím nového finančního zdroje Evropské Unie - Evropského fondu pro integraci státních příslušníků třetích zemí 2007-2013. Realizace Koncepce probíhá na základě každoročně schvalovaného usnesení vlády; v roce 2009 na základě usnesení vlády č. 183 ze dne 16. února 2009 ke Zprávě o realizaci Koncepce integrace cizinců v roce 2008 a návrh dalšího postupu. Do realizace Koncepce jsou aktivně zapojena kromě Ministerstva vnitra a Ministerstva práce a sociálních věcí také ministerstva kultury, školství, mládeže a tělovýchovy, průmyslu a obchodu, pro místní rozvoj, zdravotnictví, financí a další orgány a instituce (např. Český statistický úřad, sociální partneři Rady hospodářské a sociální dohody, neziskové organizace, Asociace krajů, Svaz měst a obcí, Akademie věd ČR).

Hlavními prioritami Koncepce jsou opatření cílená do čtyř klíčových oblastí: vzájemné vztahy cizinců a členů majoritní společnosti, znalost českého jazyka, socio-kulturní orientace cizince ve společnosti a ekonomická soběstačnost cizinců.

Výuka a zkouška z českého jazyka

Usnesením vlády České republiky ze dne 14. května 2008 č. 538 byl přijat „Systém výuky českého jazyka a zkoušek pro cizince jako jedné z podmínek pro udělení trvalého pobytu“. Od 1. ledna 2009 musí cizinci k žádosti o trvalý pobyt předložit osvědčení o znalosti českého jazyka na úrovni A1 dle Společného evropského referenčního rámce pro jazyky.⁷⁰ Zkoušku hradí stát, v případě neúspěchu si další pokusy hradí cizinec. Přípravu na zkoušku si hradí každý cizinec sám a dle vyhlášky č. 348/2008 Sb. ji mohou zajišťovat jak právnické, tak fyzické osoby. Školy, kde lze skládat zkoušku, nabízejí i přípravné kurzy. Většinou však, vzhledem k tomu, že se jedná o zkoušku nejnižší úrovně dle Společného evropského referenčního rámce pro jazyky, cizinci se hlásí na zkoušku bez předchozí návštěvy jazykových kurzů. V případě, že zkoušku neudělají, školy nabízejí konzultace, které si ovšem platí sami. Podrobné informace ke zkoušce jsou od července 2008 zpřístupněny na speciální webové stránce www.cestina-pro-cizince.cz; Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy zřídilo bezplatnou telefonní informační linku ke zkoušce (informace jsou poskytovány v češtině, ruštině a angličtině).

Jednotnost přípravy na zkoušku zaručuje metodika výuky přípravných kurzů na zkoušku, která byla vyvinuta týmem Ministerstva školství mládeže a tělovýchovy a Výzkumným ústavem pedagogickým a je přístupná pro všechny školitele na adrese: http://cestina-pro-cizince.cz/uploads/Dokumenty/cest_pro_ciz_final.pdf.

⁷⁰ Nevztahuje se např. na cizince, který nedosáhl 15 let nebo dosáhl 60 let, cizince, který v průběhu 20 let předcházejících podání žádosti o povolení trvalého pobytu byl nejmeně jeden školní rok nepřetržitě žákem základní nebo střední školy s českým vyučovacím jazykem, a cizince, který má tělesné nebo mentální postižení, mající vliv na jeho schopnost komunikovat.

Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy ve spolupráci s Ministerstvem vnitra připravilo Zprávu o realizaci „Systému výuky českého jazyka a zkoušek pro cizince jako jedné z podmínek pro udělení trvalého pobytu v roce 2009“ s návrhy na jeho zajištění v roce 2010, která byla projednána vládou České republiky dne 21. prosince 2009. Uvedená zpráva uvádí následující počty vyzkoušených cizinců:

„Od října do konce prosince roku **2008** bylo úspěšně vyzkoušeno **29 uchazečů**. V období od **1. ledna do 31. října 2009** bylo vyzkoušeno **3 761 uchazečů**.“

V souvislosti se zavedením zkoušek z českého jazyka, jako jedné z podmínek pro získání povolení k trvalému pobytu, byly v průběhu roku 2009 zaznamenány případy, kdy cizinci žádající o povolení k trvalému pobytu sice předložili potvrzení o absolvované zkoušce, přesto nebyli schopni ani základní komunikace s úředníkem. V několika případech dokonce vyšlo najevo, že se cizinec dopustil podvodného jednání a na zkoušku za sebe poslal jinou osobu. Zjištěn byl rovněž výskyt zprostředkovatelů, kteří se pokoušeli korumpovat zkoušející a zástupce škol.

Bezplatné kurzy českého jazyka jsou poskytovány některými nestátní neziskovými organizacemi a také v rámci nově zřízených Center na podporu integrace cizinců v Plzeňském, Pardubickém, Zlínském, Ústeckém, Jihomoravském a Moravskoslezském kraji, která jsou jedním z opatření v rámci Evropského fondu pro integraci státních příslušníků třetích zemí v letech 2009-2013. S poskytovateli těchto kurzů je Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy v kontaktu, pokud se týká předávání případných informací o zkoušce, tiskovin a brožur.

Orientace cizinců ve společnosti

Ministerstvo vnitra kladlo v roce 2009 velký důraz na **posílení informovanosti**. Pro potřeby úředníků byla průběžně aktualizována webová stránka k integraci cizinců www.cizinci.cz, která je nadále společným projektem Ministerstva práce a sociálních věcí a Ministerstva vnitra. Aktualizovány byly informace na www.mvcr.cz v sekci Azyl, migrace a integrace. Dalším zdrojem informací je sekce Cizinci na portálu portal.gov.cz. Pro zvyšování informovanosti cizinců o jejich právech a povinnostech zajistilo Ministerstvo vnitra aktualizaci a distribuci dvou informačních publikací, a to „**Informační publikace pro cizince**“ v šesti jazykových mutacích (čeština, angličtina, ruština, ukrajinština, vietnamština, mongolština) a „**Informace pro cizince s trvalým pobytem v ČR**“. Nově byla zpracována příručka „**Informační materiál pro cizince k problematice dlouhodobých víz a dlouhodobých pobytů**“ (se zvláštním zaměřením na pobytové oprávnění udělená za účelem zaměstnání) v pěti jazykových mutacích. Český statistický úřad vydal v roce 2009 statistickou ročenku v česko-anglické verzi „**Cizinci v České republice 2008**“ (také na www.czso.cz). Dalším zdrojem informací týkající se integrace cizinců je sekce Integrace cizinců na oficiálních internetových stránkách **Ministerstva práce a sociálních věcí** www.mpsv.cz. Ministerstvo práce a sociálních věcí vydalo **informační leták pro cizince** o změnách vyplývajících z novely zákona o zaměstnanosti, a ze změny zákona o pobytu cizinců. Zmíněné změny nabyly účinnosti od 1. 1. 2009. Leták byl distribuován na úřady práce, krajské úřady, nestátní neziskové organizace, Integrační centra a další místa. V roce 2009 **Ministerstvo pro místní rozvoj** zajistilo a distribuovalo dotisk publikace „**Bydlení pro cizince**“ ve třech jazykových mutacích. Tento materiál, který byl publikován jak v tištěné, tak i v elektronické formě, má za cíl především informovat o praktických problémech spojených s problematikou bydlení, o právní úpravě vztahující se k bydlení, a o kontaktech na úřady, organizace a profesní komory, které se touto problematikou zabývají. Dále Ministerstvo pro místní rozvoj ve spolupráci s Přírodovědeckou fakultou Univerzity Karlovy připravilo manuskript publikace „**Prevence prostorové segregace**“. Publikace se zabývá definováním a popisem některých jevů, které se v České republice vyskytují v souvislosti s vytvářením obytných zón na základě segregace, ať již sociálně slabých, bohatých, Romů, nebo cizinců. Publikace se skládá z teoretické části a dále z případových studií, které teoreticky popsané situace ilustrují praktickým příkladem. Na webových stránkách **Ministerstva**

průmyslu a obchodu pod položkou Integrace cizinců je uveřejněn informativní materiál s názvem **Informační materiál pro zahraniční fyzické osoby** podnikající podle živnostenského zákona na území České republiky.

Na přelomu roku 2008 a 2009 vytvořilo **Ministerstvo práce a sociálních věcí** metodické doporučení pro orgány sociálně-právní ochrany dětí v oblasti **nezletilých dětí-cizinců bez doprovodu zákonných zástupců**. Prostřednictvím krajských úřadů na obecní úřady obce s rozšířenou působností byl rozšířen leták „*Nezletilý-cizinec bez doprovodu*“. Problematice nezletilých dětí-cizinců je věnována zvýšená pozornost na pravidelných poradách pracovníků Ministerstva práce a sociálních věcí s pracovníky krajských úřadů a Magistrátu hl. m. Prahy a v několika krajích bylo věnováno zvláštní samostatné školení pro pracovníky obecních úřadů obce s rozšířenou působností. Ministerstvo práce a sociálních věcí úzce spolupracuje s Ministerstvem vnitra na metodice, která se zaměřuje na oblast obchodování s lidmi s důrazem na kategorii dětí-cizinců. Ministerstvo práce a sociálních věcí je také partnerem Mezinárodní organizace pro migraci v projektu „*Zvyšování informovanosti nezletilých bez doprovodu o jejich právech*“, a to prostřednictvím informační kampaně. Ministerstvo práce a sociálních věcí je v úzkém kontaktu s řadou nestátních organizací při řešení individuálních případů dětí-cizinců, popř. rodin cizinců; aktivně se účastní jednání Meziresortní pracovní skupiny a nestátních neziskových organizací pro řešení situace nezletilých cizinců na území České republiky. Bylo přijato usnesení vlády ČR č. 883, o Národním akčním plánu k transformaci a sjednocení systému péče o ohrožené děti na období 2009 až 2011. Ministerstvo práce a sociálních věcí zřídilo pracovní skupinu pro problematiku dětí-cizinců z pohledu jejich diagnostiky, která je zaměřena na identifikaci jejich ohrožení.

Ministerstvo zdravotnictví vydalo vyhlášky č. 188/2009 Sb. a č. 189/2009 Sb. s účinností od 1. 7. 2009, kterými se stanoví mj. i **zkušební řád pro aprobační zkoušky** (tj. zkoušky při uznávání kvalifikace zdravotnického pracovníka ze třetí země).

Ekonomická soběstačnost

Ve dnech 26. - 27. 2. 2009 MPSV uspořádalo v rámci CZ PRES *mezinárodní konferenci na téma „Posilování konkurenceschopnosti EU-potenciál migrantů na trhu práce.“* Konference se zúčastnilo celkem 141 účastníků – zástupci státní správy a samosprávy, institucí EU, českých i zahraničních NNO, odborů, zaměstnavatelů, akademické sféry. Pro potřeby konference byla vydána **informační brožura o integraci cizinců v ČR** (v českém a anglickém jazyce), která byla distribuována mezi účastníky. Dále bylo Světové bance zadáno vypracování *studie „Foreign-born Population in the EU and their contributions to National Tax and Benefit Systems“*, která se zabývala ekonomickým přínosem migrantů pro EU/ jednotlivé členské státy EU/ vybrané členské státy EU/ ČR. Studie byla prezentována na výše zmíněné konferenci a dále na jednání MISEP, které se uskutečnilo 5. - 6. 3. 2009.

Koordinace politiky integrace v gesci Ministerstva vnitra

Ministerstvo vnitra zorganizovalo řadu bilaterálních jednání i společné **meziresortní porady** v rámci grémia zástupců resortů, které byly zaměřeny především na projednání aktuálních potřeb a problémů integrace a s tím souvisejících případných legislativních změn. Průběžná komunikace a konzultace probíhaly mezi Ministerstvem vnitra a **nestátními neziskovými organizacemi** (dále jen „NNO“); tématem byly informace o nových integračních opatřeních, vzájemná reflexe zkušeností a poznatků o situaci cizinců a projednání návrhů na její řešení, potřebnost upřesnění informací včetně zadání výzkumů, koordinace zaměření budoucích projektů a způsob optimálního využití stávajících finančních zdrojů ve prospěch integrace jak ze státního rozpočtu, tak z EIF. Důležitým partnerem pro spolupráci se stala samospráva. V rámci spolupráce **s krajskými koordinátory integrace cizinců** proběhl na Ministerstvu vnitra seminář k problémům lokálního a regionálního rozměru integrace cizinců, k novým opatřením státu na poli integrace cizinců a k financování aktivit na podporu integrace cizinců. Společných jednání se zúčastnili i zástupci

Svazu měst a obcí. Kvalifikované informace poskytované krajskými koordinátory o postavení a potřebách cizinců v jednotlivých regionech, aktivitách regionů a měst i NNO působících v daném kraji atd. poskytují významnou zpětnou vazbu pro další nastavení integrační politiky a podněty k jejím změnám. Významnou akcí na poli integrace cizinců se stala **1. konference statutárních měst k integraci cizinců na úrovni samosprávy**, Plzeň 2009, uskutečněná v rámci projektu magistrátu města Plzně pod záštitou Ministerstva vnitra. V rámci spolupráce Ministerstva vnitra s **akademickou sférou** došlo ke specifikaci potřeb v rovině výzkumu a odborných šetření.

Činnost Ministerstva vnitra se zaměřila na hledání nových nástrojů integrace, které umožnily realizovat integrační opatření na regionální a místní úrovni. Jedním z nových nástrojů integrace se staly tzv. **emergentní projekty**, které jsou nástrojem řešení aktuální či potencionální krizové situace ve městech s významným počtem cizinců, kde skokový nárůst počtu cizinců a posléze vzestup počtu cizinců bez zaměstnání, nedostačující kapacita infrastruktury a další průvodní jevy vedly k vzestupu napětí mezi cizinci a ostatními obyvateli měst. Realizaci komplexního souboru integračních aktivit, aplikovaných na základě vstupního monitoringu postavení cizinců a analýzy problémů v daném městě či městské části probíhala v přímé spolupráci s Ministerstvem vnitra. Do projektů byly kromě magistrátu zapojeny i NNO, školy – základní, mateřské, jazykové, umělecké atd., a další subjekty. Emergentní projekty se realizovaly v Havlíčkově Brodě, Pardubicích, Plzni a ve třech městských částech Prahy 12, 4, 14. Projekt v Plzni navazoval na emergentní projekt realizovaný v roce 2008.

Projekty byly zaměřeny na integraci celých rodin, zejména žen, dětí a mládeže, s důrazem na prevenci vzniku uzavřených komunit. Významným přínosem těchto projektů byla přímá spolupráce všech aktérů integrace v místě, spolupráce s NNO a zejména skutečnost, že odpovědnost za integraci v místě dokázala převzít místní samospráva. Tento typ projektů poskytl městům možnost flexibilně reagovat na místní problémy. Integrační aktivity byly zaměřeny na:

- poskytování informací a poradenství,
- výuku českého jazyka, doučování
- zvýšení interkulturních i profesních kompetencí příslušných aktérů (úředníci, pedagogové, zdravotníci ad.),
- posílení kontrolní činnosti a operativní výměnu dat a informací.

Kromě uvedených standardních aktivit byla realizována řada nových opatření, jako například⁷¹:

MČ Praha 12: „Integrace cizinců ze zemí mimo EU se specifickým zaměřením na integraci dětí a mládeže v MČ Praha 12“

Projekt se zaměřil na výuku češtiny, a to nejen na školní děti (včetně individuální či paralelní výuky), ale i na rodiče žáků a na nově přichozí cizince – mládež ve věku po ukončení školní docházky, dále na podporu kontaktů školy s rodiči žáků (tlumočení třídních schůzek, překlady informací školy), na činnost pedagogického asistenta, na ozdravné pobyty společné pro všechny žáky včetně dětí-cizinců. K předání zkušeností školy byla vytvořena příručka „Škola bez bariér“. Dlouhodobě je realizován celoškolský multikulturní projekt „Cesta kolem světa za 90 dní“. V jedné ze škol vznikl Multikulturní klub rodičů pro rodiče žáků českých i cizinců a je vydáván bulletin pro rodiče - cizince v několika jazykových mutacích.

MČ Praha 4: „Integrace dětí cizinců na školách zřizovaných MČ Praha – Libuš“

Tento projekt je vzhledem ke skladbě cizinců v této městské části orientován především na vietnamskou komunitu a jeho významnou součástí je spolupráce s veřejností s cílem preventivně

⁷¹ Nejedná se o výčet všech aktivit projektů, ale příklady inovativních či pozoruhodných aktivit

působit proti xenofobním postojům obyvatel městské části. V rámci projektu se kurzy češtiny zaměřily nejen na rodiče dětí-cizinců, ale i na děti-cizince školního i předškolního věku (mateřská škola). Pozornost byla soustředěna na ženy-cizinky, zejména pak na ženy samoživitelky. K podpoře jejich účasti na výuce je zajištěno hlídání dětí během kurzů apod. Je zajištěna pomoc pedagogické asistentky a tlumočnické služby jako nástroj lepší komunikace s rodiči dětí cizinců, jsou organizovány večerní pořady seznamující s českými i vietnamskými tradicemi. Probíhá monitoring zdravotní péče (a jejích případných bariér) poskytovaných zejména ženám a dětem cizinců.

MČ Praha 14: „Podpora integrace cizinců na území MČ Praha 14“

Mezi hlavní body projektu patří nabídka volnočasových aktivit a služeb pro rodiče na mateřské dovolené a pravidelná setkávání rodičů a jejich dětí, které je zaměřené především na maminky s dětmi (společně cizinců i majority), nabídka účasti na akcích v mateřských a rodinných centrech, společné výlety a víkendové pobyty v přírodě pro děti, interaktivní semináře pro děti a mládež (multikulturní dílny) atd. K aktivitám škol patří i výuka českého jazyka pro rodiče žáků cizinců. Nabídka všech akcí je distribuována formou letáků v několika jazykových mutacích. Veřejnost je s těmito aktivitami seznamována i prostřednictvím Listů Praha 14.

Havlíčkův Brod: „Sociální začleňování cizinců na území města Havlíčkův Brod“

Výuka pomocí počítačových programů a her ve spolupráci s místní knihovnou, výuka češtiny v rámci výtvarných dílen, odborný seminář pro zdravotnický personál (jak pracovat s cizinci), basketbalový turnaj mezi družstvy místních pěti ZŠ za účasti všech žáků a učitelů škol (společně děti české, vietnamské, mongolské) za přítomnosti regionální TV, společné aktivity žen na mateřské dovolené s dětmi v Mateřském centru, vydání informační příručky s adresářem a popisem všech služeb ve městě včetně slovníků základních pojmů k jednotlivým tématům (ve 3 jazykových verzích).

Pardubice: „Podpora integrace cizinců“

Analýza potřeb cizinců, monitoring lokalit se zvýšeným počtem cizinců, informační mapky se základními informacemi důležitými pro cizince (5 jazykových verzí), velkoplošné informační tabule na frekventovaných místech s přehledem institucí a organizací poskytujících v Pardubicích služby cizincům, vytvoření informačního systému pro pracovníky veřejné správy (web), semináře pro pracovníky veřejných institucí. Dále zpracování informačního manuálu pro rodiče žáků, tlumočení a asistence rodičům při kontaktu se školou. Výstupem směrem k veřejnosti jsou debaty s občany města k tématu cizinci, setkání seniorů k tématu a jednání Dětského a Studentského parlamentu na téma cizinci.

Plzeň: „Integrace cizinců na úrovni samosprávy – řešení problematiky osob migrujících za prací na území města Plzně“

Informační kampaň Osvěta a propagace integrace cizinců v Plzni, Zdravotní karty pro sběr anamnézy (vypracované Střední zdravotní školou v Pardubicích) – překlad do dalších jazyků, ověření jejich využití v praxi zdravotnické i sociální; multikulturní akce Svět začíná v Plzni (kulturní programy, prezentace NNO a aktivit projektu), workshopy o kulturách jednotlivých etnik, informační semináře ke konkrétním tématům propojené s individuálním poradenstvím cizincům, uspořádání 1. konference statutárních měst České republiky – Integrace cizinců na úrovni samosprávy Plzeň 2009, včetně vydání sborníku.

Nástrojem realizace politiky integrace na regionální úrovni jsou **regionální Centra na podporu integrace cizinců (Integrační centra)**. Vznik těchto center byl podpořen na základě

výběrového projektového řízení v rámci EIF.⁷² Integrační centra jsou střediskem integračních aktivit v regionu a zajišťují poskytování informací, poradenství, kurzy socio-kulturní orientace cizinců ve společnosti. Dále integrační centra přispívají k vytváření platform pro spolupráci v oblasti integrace cizinců v regionu s cílem umožnit zapojení veškerých subjektů, které mohou přispět k úspěšné realizaci politiky integrace. Úkolem Integračních center je zároveň podpořit rozvoj občanské společnosti prostřednictvím úzké spolupráce a podpory NNO a dalších subjektů v daném regionu. V roce 2009 byla zřízena Integrační centra v krajích Jihomoravském, Ústeckém, Plzeňském, Moravskoslezském, Zlínském a Pardubickém.

V Jihomoravském kraji se stal realizátorem Integračního centra sám Krajský úřad ve spolupráci s pěti partnery projektu. Integrační aktivity centra jsou zajišťovány prostřednictvím těchto partnerů. Partneri se též podílejí na monitoringu situace a postavení cizinců v Jihomoravském kraji, podpoře rozvoje občanské společnosti prostřednictvím seminářů ve školách a na multikulturních aktivitách v regionu. Integrační centrum je zároveň zastřešující organizací celoregionální poradní platformy klíčových aktérů integrace, jejímiž členy jsou mj. zástupci státních a samosprávních úřadů, sociálních, zdravotnických a vzdělávacích institucí, policie, NNO, zaměstnavatelů.

V Ústí nad Labem Integrační centrum provozuje Poradna pro integraci, o.s. Kromě sociálně - právního poradenství, výuky českého jazyka a sociokulturní orientace se centrum zaměřuje na volnočasové aktivity, a to především pro děti. Pravidelně organizuje etnické večery – jejich cílem je snaha o zvýšení povědomí majoritní společnosti o kultuře a zvyklostech cizinců žijících v České republice a navázání kontaktů mezi cizinci a majoritní společností. Integrační centrum pravidelně spolupracuje s koordinační skupinou kraje pro integraci cizinců a navázalo spolupráci s další NNO.

Další čtyři centra provozuje Správa uprchlických zařízení MV. Konkrétní činnost krajských Integračních center je zaměřena na zajišťování informační a poradenské činnosti v oblasti sociální a právní, organizování kurzů českého jazyka a sociokulturních kurzů. Jednotlivé služby zajišťuje především vlastními zaměstnanci nebo ve spolupráci se smluvními kvalifikovanými partnery. Největší zájem měli cizinci o kurzy českého jazyka, o právní poradenství a sociokulturní kurzy, které poskytly cizincům základní přehled o podmínkách života v České republice, při nichž si formou jednoduchých příkladů a modelových situací mohli vyzkoušet, jak správně reagovat v každodenních situacích. Rovněž byly organizovány společenské, kulturní nebo sportovní akce, při nichž se cizinci setkávali s majoritní společností. V prostorech Integračních center klienti využívají internetovou místnost a knihovnu, ve které mají k dispozici zahraniční tisk v šesti jazycích.

Ministerstvo vnitra uspořádalo k podpoře pracovníků Integračních center úvodní seminář o integraci a pobytu cizinců. Pro zvyšování profesních i interkulturních kompetencí pracovníků v oblasti integrace realizovalo Ministerstvo vnitra prostřednictvím Institutu státní správy MV ČR **vzdělávací modul pro pracovníky v oblasti integrace cizinců** formou čtyřdenního certifikovaného semináře ve třech turnusech. Vzdělávací modul absolvovali všichni pracovníci Integračních center a dále vybraní pracovníci odboru azylové a migrační politiky MV v krajích. Zároveň Ministerstvo vnitra zpracovalo Manuál pro poskytování poradenství pro zaměstnance těchto Integračních center.

Ministerstvo práce a sociálních věcí v roce 2009 podporovalo projekty zaměřené na aktivity směřující k usnadnění vstupu/udržení se (k pracovnímu uplatnění) cizinců s trvalým či dlouhodobým pobytem na trh práce, aktivity cílené na podporu informovanosti zaměstnavatelů

⁷²Ministerstvo vnitra jako odpovědný orgán Evropského fondu pro integraci státních příslušníků třetích zemí zajišťovalo v roce 2009 administraci realizace celkem 15 projektů z tohoto fondu. Dva z těchto projektů spadaly pod roční program 2007 a 13 projektů se uskutečnilo v rámci ročního programu 2008. Mezi klíčové projekty patřilo zřízení a provoz šesti integračních center ve městech Ústí nad Labem, Plzeň, Pardubice, Brno, Ostrava a Zlín.

cizinců, aktivity zaměřené na sociální začleňování zranitelných skupin imigrantů, zejména žen a dětí a aktivity zaměřené na rozvoj vztahů mezi cizinci a členy majoritní společnosti v rámci jejich sociálního začleňování.

Projekty byly podpořené ze státního rozpočtu České republiky a z finančních prostředků Evropského sociálního fondu - operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost v oblasti podpory integrace sociálně vyloučených skupin a v oblasti podpory, sociální integrace a sociálních služeb.

Ministerstvo vnitra připravilo *Zprávu o realizaci Koncepce integrace cizinců v roce 2009 a návrh dalšího postupu*, kterou vláda České republiky projednala dne 22. března 2010 a schválila usnesením č. 224.. Cílem politiky integrace cizinců bude v roce 2010 i nadále podporovat proces začleňování legálně pobývajících cizinců do společnosti a harmonické bezkonfliktní soužití mezi cizinci a většinovou společností, stejně jako předcházet případným problémům v oblasti imigračních komunit. Politika integrace cizinců bude i nadále spočívat především na principech praktické spolupráce všech, kdo mohou přispět k úspěšnému průběhu integrace; zvyšování informovanosti všech aktérů v procesu integrace; efektivity integračních opatření i vynaložených finančních prostředků, jasných a uchopitelných výsledků všech integračních aktivit; nových nástrojů - přímá spolupráce s obcemi, podpora nově vzniklých Integračních center; podpory rozvoje občanské společnosti – zejména pak v regionech v souvislosti s vytvářením regionálních Integračních center. Cílem všech aktivit integrační politiky je předcházet vytváření uzavřených komunit imigrantů, společenské izolaci a sociálnímu vyloučení cizinců. Prevencí vytváření uzavřených komunit musí být nabídka takových integračních opatření, která budou odpovídat potřebám cizinců a budou široce dostupná, adresovaná i přímo do komunit; měla by umožnit otevřenost těchto komunit a poskytnout cizincům i majoritní společnosti šanci k vzájemnému poznání a porozumění. Jedním z hlavních cílů integrační politiky je zajistit implementaci integrační politiky na regionální a lokální úrovni. Nástrojem této implementace by měl být systém regionálních Center na podporu integrace cizinců (Integrační centra), která budou v následujících letech vytvořena ve všech krajích, i další formy spolupráce na úrovni krajů a měst.

Projekty Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy v oblasti integrace cizinců

Rovněž Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy plní úkoly vyplývající z Koncepce přijaté každoročně usnesením vlády. Program na podporu aktivit v oblasti integrace cizinců na území České republiky podpořil v roce 2009 celkem 31 projektů. Projekty byly tematicky zaměřeny na podporu *interkulturní výchovy dětí a mládeže cizinců*, podporu *výuky českého jazyka jako cizího jazyka* a *vzdělávání pedagogických pracovníků pro práci s žáky-cizinci*.

Projekty Ministerstva práce a sociálních věcí v oblasti integrace cizinců

Ministerstvo práce a sociálních věcí (dále jen „MPSV“) v roce 2009 pokračovalo v plnění úkolů stanovených v resortním materiálu *Aktualizovaný Plán integrační politiky MPSV* a v realizaci úkolů, které byly schváleny usnesením vlády č. 183 ze dne 16. února 2009 ke *Zprávě o realizaci Koncepce integrace cizinců v roce 2008*. MPSV podpořilo v roce 2009 v rámci dotačního řízení 21 projektů. Projekty byly tematicky zaměřeny na podporu aktivit směřujících k usnadnění vstupu/udržení se (k pracovnímu uplatnění) cizinců s trvalým či dlouhodobým pobytem na trhu práce a aktivit cílených na podporu informovanosti zaměstnavatelů cizinců, podporu aktivit zaměřených na sociální začleňování zranitelných skupin imigrantů, zejména žen a dětí a podporu rozvoje vztahů mezi cizinci a členy majoritní společnosti v rámci jejich sociálního začleňování. Dále byly podpořeny projekty v oblasti sociálních služeb, v jejichž rámci šlo o poskytování sociálního poradenství cílové skupině imigrantů a azylantů. Z finančních prostředků Evropského sociálního fondu, Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost, v rámci oblasti podpory 3.1 - Podpora sociální integrace a sociálních služeb - bylo podpořeno 5 projektů a v rámci oblasti

podpory 3.3 - Integrace sociálně vyloučených skupin - bylo k realizaci vybráno 61 projektů - z nich tři byly zaměřené na cílovou skupinu cizinců (imigranti a azylanti).

Projekty Ministerstva kultury

Ministerstvo kultury v roce 2009 finančně podpořilo z vlastních zdrojů některé projekty, které směřovaly především k posílení identity národnostních menšin a jejich integraci do majoritní společnosti. Okrajově tyto projekty postihovaly také problematiku zaměřenou na oblast integrace cizinců, tedy cizinců z třetích zemí. Byl to např. Mezinárodní filmový festival Jeden svět (avšak téma integrace nepředstavuje hlavní téma festivalu) podpořený částkou 1 800 000,- Kč a některé další projekty.

Financování

V roce 2009 byla realizace Koncepce ze státního rozpočtu **České republiky** zajištěna finanční částkou **23 512 500,- Kč**. Dalším hlavním zdrojem pro financování integrace cizinců byl **Evropský fond pro integraci státních příslušníků třetích zemí** (EIF). Podpořena byla opatření zaměřená na postupné zřízení a provoz regionálních Center na podporu integrace cizinců v jednotlivých krajích České republiky, zapojení hostitelské společnosti do procesu integrace, posilování mezikulturních kompetencí zaměstnanců státní správy, poskytování asistenčních služeb příslušníkům třetích zemí, výměnu zkušeností, osvědčených postupů a informací v oblasti integrace mezi členskými státy Evropské unie, atd. V rámci Evropského fondu pro integraci státních příslušníků třetích zemí 2007-2013 byla dále žadatelům během roku 2009 uvolněna částka **27 408 458,- Kč** (částka je uváděna bez spolufinancování zajištěného žadateli v minimální výši 25 %).

Mimo tyto zdroje došlo k vyčlenění dalších větších částek na podporu integrace cizinců z finančních prostředků poskytnutých na sociální služby s místní/regionální působností ze státního rozpočtu pro rok 2009 (6 901 000,- Kč), finančních prostředků Evropského sociálního fondu, Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost (dále jen „OPLZZ“), v rámci oblasti podpory 3.1 Podpora sociální integrace a sociálních služeb, výzva č. 21 – Podpora sociální integrace a sociálních služeb (28 780 314,- Kč – projekty trvají 24 nebo 36 měsíců) a finančních prostředků v rámci oblasti podpory 3.3 OP LZZ Integrace sociálně vyloučených skupin, výzva č. 3.1. (14 630 521,- Kč – projekty trvají 24 měsíců). Další případné menší zdroje (kraje, obce, nadace, ambasády, atd.) jsou obtížně monitorovatelné.

Vzdělávání cizinců

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy je v oblasti postavení cizinců na území České republiky věcně příslušné za jejich vzdělávání. Připravenost školského systému a jeho schopnost pohotově reagovat na měnící se podmínky a podpora vzdělávání patří bezesporu mezi hlavní předpoklady úspěšné integrace cizinců.⁷³

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy se problematikou vzdělávání cizinců zabývá průběžně v souladu s *Plánem integrační politiky Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy*. Podmínky ve vzdělávání cizinců jsou zajišťovány v souladu se zákonem č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Pokud jde o studium na vysoké škole, podle zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, se

⁷³ Cizinci v České republice mají přístup k základnímu, střednímu a vyššímu odbornému vzdělávání, včetně vzdělávání při výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy za stejných podmínek jako státní občané České republiky.

cizincům umožňuje studovat na veřejných vysokých školách za stejných podmínek jako občanům České republiky.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy spolupracuje s Výzkumným ústavem pedagogickým na vytvoření Metodického materiálu pro **výuku žáků s jiným mateřským jazykem**. Předpokládaný finální výstup bude k dispozici až v roce 2011. V souvislosti se zvyšujícím se počtem základních škol, které řeší problematiku vzdělávání žáků cizinců, byl Výzkumný ústav pedagogický pověřen shromážděním materiálů, které ve školách vznikají - např. jako příklady dobré praxe. Materiály budou vyhodnoceny a průběžně zveřejňovány na Metodickém portálu www.rvp.cz. Bezplatná **výuka češtiny na základních školách** je doposud zajištěna pouze pro děti z Evropské unie. Rozšíření bezplatné výuky češtiny změnou školského zákona na děti-cizince ze třetích zemí je ve stádiu odborných konzultací mezi věcnými odbory MŠMT.

V rámci Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy je začleněna skupina, která se zabývá problematikou sociálních programů ve vzdělávání, ať se již jedná o děti, žáky a studenty se zdravotním nebo sociálním znevýhodněním, cizince, azylanty, příslušníky menšin, prevenci sociálně patologických jevů a společenskovední a multikulturní oblast, atp.

Cílem vzdělávacího programu pro azylanty a osoby požívající doplňkové ochrany⁷⁴ je zohlednit specifické problémy škol vzdělávajících tyto skupiny cizinců, které se nachází většinou v blízkosti azylových zařízení a mají vytvořeny kapacity k tomu, aby byly schopny přijmout děti ke vzdělávání kdykoliv během roku a přizpůsobit výuku jejich potřebám. Program přispívá k zabezpečení fungování „tříd pro jazykovou přípravu“, je v něm zohledněna vyšší náročnost pedagogické práce, menší počet žáků ve třídách z důvodu příchodu a odchodu těchto dětí během roku a je umožněno jejich zájmové vzdělávání ve školní družině a školním klubu. Dotován je rovněž nákup školních potřeb a učebnic, učebních pomůcek a další vzdělávání pedagogických pracovníků.

V rámcových vzdělávacích programech Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy je obsaženo průřezové téma „**multikulturní výchova**“, které prolíná zejména vzdělávacími oblastmi Jazyk a jazyková komunikace, Člověk a společnost, Informační a komunikační technologie, Umění a kultura, Člověk a zdraví, Člověk a příroda. V současné době se pracuje na vytvoření očekávaných modelových výstupů pro průřezové téma - jedním z nově navrhovaných je téma identity. V roce 2009 došlo k setkání odborníků s názvem „Cíle multikulturní výchovy“.

Rámcové vzdělávací programy vytvářejí podmínky i pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Pojem žáci se speciálními vzdělávacími potřebami jsou označováni ve smyslu školského zákona žáci se zdravotním postižením, zdravotním nebo sociálním znevýhodněním. Mezi sociálně znevýhodněné jsou zahrnuti rovněž i **cizinci**.

V přístupu k výchově a vzdělávání žáků je prosazována tendence k integraci těchto žáků do běžných školních kolektivů, což přispívá jak k jejich socializaci a připravenosti na běžný občanský život, tak k lepšímu přístupu majoritní společnosti k těmto lidem, tedy i cizincům.

Cizinci se speciálními vzdělávacími potřebami

Cizinci se speciálními vzdělávacími potřebami (dětí, žáci a studenti), **mají zajištěn přístup ke vzdělávání a školským službám** v souladu s platnými právními předpisy.⁷⁵ Rovněž úprava

⁷⁴ Zabezpečení povinné školní docházky dětí azylantů a účastníků řízení o udělení azylu je součástí mezinárodních úmluv, k nimž Česká republika přistoupila. Zákon o azylu ukládá MŠMT povinnost zajistit podmínky pro vzdělávání žadatelů o udělení mezinárodní ochrany.

⁷⁵ Především v souladu s příslušným ustanovením zákona 561/2004 Sb., (školského zákona) v platném znění, vyhlášky č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných, vyhláškou č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních.

organizace a forem vzdělávání, např. zpracování individuálního vzdělávacího plánu, úprava výuky v některých vyučovacích předmětech, zajištění předmětů speciálně pedagogické péče, funkce asistenta pedagoga apod. se realizuje v souladu s platnými právními předpisy způsobem, který je uplatňován a právně garantován pro české děti/žáky/studenty se speciálními vzdělávacími potřebami.

Přístup dětí/žáků/studentů cizinců se speciálními vzdělávacími potřebami **k mimoškolním aktivitám a dalším školským službám** (poradenským, ubytovacím apod.) je realizován v souladu s platnými právními předpisy.

Vzdělávání cizinců v mateřských a základních školách v ČR

Ve výše uvedených školách převažovali cizinci ze třetích zemí v poměru k občanům ze zemí Evropské unie přibližně 4:1; uvedený podíl byl stejný i v roce 2008.

Mateřské školy navštěvovalo v hodnoceném roce 3 963 dětí-cizinců. Nejvíce zastoupeni byli státní příslušníci Vietnamu, Ukrajiny, Slovenska, Ruska a Bulharska. Na **základních školách**, které ve stejném období navštěvovalo 13 839 dětí-cizinců, byli početně nejvíce zastoupeni státní příslušníci Vietnamu, Ukrajiny, Slovenska, Ruska a Mongolska.

Počet cizinců v mateřských a základních školách

Mateřské školy	Státní příslušnost	Cizinci celkem	z toho dívky	Základní školy	Státní příslušnost	Cizinci celkem	z toho dívky
	Celkem	3 963	1 894		Celkem	13 839	6 590
zastoupeno zemí 72 světa	z toho nejvíce			zastoupeno zemí 105 světa	z toho nejvíce		
	Vietnam	1 138	522		Vietnam	3 171	1 461
	Ukrajina	906	462		Ukrajina	3 170	1 544
	Slovensko	639	295		Slovensko	2 805	1 365
třetí země: 75,9 %	Rusko	279	129	třetí země: 72,6 %	Rusko	1 161	555
země EU: 24,1 %	Bulharsko	85	38	země EU: 27,4 %	Mongolsko	445	233

Zařízení pro děti - cizince bez doprovodu

Zařízení pro děti - cizince (dále jen „Zařízení“) je státní příspěvkovou organizací zřízenou Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy ke dni 1. 11. 2003⁷⁶ a poskytuje plné zaopatření nezletilým, kteří nejsou občany České republiky a splňují podmínky stanovené § 2 odst. 2 a 3 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění zákona č. 381/2005 Sb. Účelem zařízení je zajišťovat nezletilé osobě, a to zpravidla ve věku od 3 do 18 let, případně zletilé osobě do 19 let (dále jen „dítě“), na základě rozhodnutí soudu o ústavní výchově nebo ochranné výchově nebo o předběžném opatření náhradní výchovnou péči v zájmu jejího zdravého vývoje, řádné výchovy a vzdělávání.

Zařízení je institucí ústavní a ochranné výchovy poskytující péči dětem - cizincům, které byly zadrženy na území České republiky bez doprovodu rodičů či jiných zákonných zástupců a které ve většině případů vykazují komunikační bariéru, především z důvodu neznalosti českého jazyka. Cílem Zařízení je poskytovat těmto dětem všestrannou péči a vzdělání na úrovni, která je obvyklá pro české děti pobývající v zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy. Zařízení pomáhá svým klientům při hledání rodičů a osob blízkých a pomáhá co nejlépe je připravit pro produktivní život v naší zemi.

V průběhu roku 2009 v souvislosti s celkově sníženým počtem migrujících osob a žadatelů o azyl v České republice došlo i k akceleraci avízované změny v klientele Zařízení. V převážné

⁷⁶ Územní působnost je dána §15 vyhlášky 334/2003Sb. ve znění vyhlášky 339/2005 Sb. Zařízení má územní působnost pro celou Českou republiku a nepodléhá územní působnosti jiných diagnostických ústavů.

míře byly umístovány děti, které pobývají se svými zákonnými zástupci na území České republiky, mají většinou i vyřešený pobytový statut, avšak vykazují problémy, pro které bylo nutné přijmout opatření soudu ve smyslu ústavní výchovy nebo předběžného opatření. Jedná se převážně o záškoláctví, pohyb v závadových partách, závislost na návykových látkách, trestnou činnost, agresivní chování, hraniční psychiatrické poruchy apod. Zpravidla je diagnostikováno výchovné selhání ze strany rodiny, obtíže v socializaci a integraci. V některých případech se samotní zákonní zástupci dostávají do konfliktu se zákonnými normami a jsou vzati do vazby či přímo se nacházejí ve výkonu trestu.

V roce 2009 pokračovala práce ve dvou výchovných skupinách zřízených pro děti soustavně se připravující na povolání, tedy tzv. studentských skupinách. Zde jsou umístěni středoškolští a vysokoškolští studenti až do věku 26 let.⁷⁷

V roce 2009 provedlo Zařízení celkem 89 příjmů, z toho bylo 64 nově přijatých klientů. jednalo se o 37 chlapců a 27 dívek. Dle věkového složení se jednalo o 26 dětí do 15 let a ve věku nad 15 let bylo 38 dětí. Účastníkem řízení o mezinárodní ochranu bylo 7 klientů.

Přehled přijatých dětí v roce 2009 dle evidence Zařízení pro děti - cizince

Celkem evidován příjem	89 dětí	z toho podle země původu :	
		státní příslušnost	počet
z toho opakovaných příjmů z útěků	19	Alžírsko	1
nově přijatých	64	Bulharsko	2
rediagnostika	5	Čína	2
dobrovolný diagnostický pobyt	1	Gruzie	1
		Irák	1
Chlapců	37	Kongo	2
Dívek	27	Konžská republika	1
		Moldávie	1
Věk do 15 let	26	Německo	2
Starší než 15 let	38	Nigérie	1
		Palestina	1
Žadatelů o mezinárodní ochranu	1	Republika Pobřeží slonoviny	1
Přiznán azyl	-	Slovensko	38
		Sýrie	1
		Ukrajina	1
		Spojené státy americké	1
		Vietnam	7

Nejvíce dětí bylo do Zařízení umístěno z péče rodičů (celkem 32 dětí), a to především z důvodů výchovných selhání, trestné činnosti dětí eventuálně rodičů; 22 dětí bylo umístěno tzv. přímo z ulice, tedy po zadržení PČR (eventuálně cizineckou policií) při kontrole dokladů nebo přímo při páchání trestné činnosti. Velmi nízký počet klientů ve srovnání s minulými roky byl umístován ze Správy uprchlických zařízení Ministerstva vnitra ČR. Celkem se jednalo o 7 dětí, z toho 5 dětí z příjímacího střediska Vyšní Lhoty, 1 dítě z příjímacího střediska Praha-Ruzyně a 1 dítě ze zařízení pro zajištění cizinců Bělá Jezová. Z jiného zařízení přišli 3 klienti. Po ukončení diagnostického pobytu bylo 14 klientů umístěno do Zařízení Permon - dětského domova se školou a výchovného ústavu, 18 klientů do jiného zařízení, 11 dětí se dopustilo útěku, 10 bylo vráceno zpět do péče rodičů, 2 klienti dosáhli zletilosti a byli tedy předáni příslušným úřadům, 1 klient odešel do pobytového střediska Kostelec nad Orlicí a 2 klienti byly přemístěny na studentské oddělení Diagnostického ústavu.

⁷⁷ Možnost pobytu v zařízení nad rámec dospělosti je v souladu s § 9 zákona č.109/2002 ve znění pozdějších předpisů, kdy děti zletilé zůstávají v zařízení ústavní výchovy na základě smluvního vztahu se zařízením z důvodů dokončení studia.

Kurzy českého jazyka v rámci rekvalifikačních kurzů pro cizince

Úřady práce každoročně organizují rekvalifikační kurzy českého jazyka pro cizince. Obecně je však o tyto kurzy ze stran cizinců nízký zájem. V roce 2009 bylo v evidenci 6 515 uchazečů z řad cizinců, z tohoto počtu jich 157 projevilo zájem o kurz českého jazyka v rámci rekvalifikace, tj. 2,4 %. Kurzu se zúčastnilo 59 cizinců, tj. cca 37,6 % z řad zájemců o kurz. Na trhu práce se umístilo 11 absolventů kurzu, tj. cca 18,6 % z počtu zařazených osob.

V.5.2. Integrace azylantů

Státní integrační program pro osoby s uděleným azylem a pro osoby požívající doplňkové ochrany byl v roce 2009 realizován podle usnesení vlády ze dne 14. května 2008 č. 543 a v souladu se Zásadami pro poskytování dotací ze státního rozpočtu ve prospěch obcí, a to se zaměřením do tří základních integračních oblastí (priorit):

- výuka českého jazyka
- zajištění nabídek bydlení
- pomoc při vstupu na trh práce.

Oblast výuky českého jazyka

V rámci státního Integračního programu zabezpečuje od roku 2002 výuku českého jazyka pro osoby, jimž byl v České republice udělen azyl a osoby požívající doplňkové ochrany, nestátní nezisková organizace Sdružení občanů zabývajících se emigranty (SOZE) Brno na základě smlouvy uzavřené s Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy.

V hodnoceném roce byla výuka opětovně realizována formou skupinových a individuálních kurzů. V současné době kurzy odpovídají rozsahem hodinové dotace Nové metodiky a koncepce výuky azylantů, platné od 1. 7. 2007. Podle této koncepce v individuálním kurzu byl určen rozsah výuky na 400 vyučovacích hodin a ve skupinovém kurzu 600 vyučovacích hodin.

V průběhu roku 2009 bylo odučeno celkem 10 255,5 hodin výuky, z toho 6 529,5 hodin ve skupinových kurzech a 3 726 hodin v individuálních kurzech. Kurzů se účastnilo celkem 147 azylantů a osob požívajících doplňkovou ochranou. Výuka byla vyčerpáním hodinové dotace ukončena celkem u 19 azylantů. Z uvedeného počtu pak 14 osob absolvovalo závěrečnou zkoušku (úroveň B1 podle Společného evropského referenčního rámce pro jazyky). Zbytek azylantů se v tomto období nacházel ve fázi výuky nebo před jejím dokončením nebo byl zařazen do nových kurzů. V průběhu hodnoceného roku bylo provedeno závěrečné nebo průběžné přezkoušení celkem ve 32 případech (z tohoto počtu bylo 31 osob úspěšných).

Na výuku českého jazyka pro osoby, jimž byl v České republice udělen azyl a osoby požívající doplňkové ochrany byla v roce 2009 uvolněna částka ve výši 5 566 055,- Kč.

Oblast zajištění bydlení

Na získání bydlení (zajištění integračních bytů) pro azylanty byly v roce 2009 obcím uvolněny rozpočtové prostředky ve výši 15 646 967,- Kč. S využitím těchto finančních prostředků bylo zajištěno bydlení pro 177 azylantů ve 76 integračních bytech (varianta č. I – II).⁷⁸ Dále bylo v uvedeném roce poskytnuto bydlení 6 azylantům v 5 uvolněných integračních bytech (IB).

⁷⁸ Varianta č. I - byt ve vlastnictví obce, finanční prostředky státu jsou určeny na rozvoj infrastruktury dané obce. Varianta č. II - byt ve vlastnictví fyzické nebo právnické osoby, finanční prostředky státu jsou určeny na úhradu čistého nájemného azylanta nebo jeho části a na rozvoj infrastruktury obce, v níž se byt nachází.

Podíl jednotlivých variant zajištění bydlení a celkový počet uvolněných státních prostředků v období 2004 – 2009

Rok	IB	var. I.	var. II	var. III	Osoby	prostředky v Kč
2004	38	36	2	0	113	14 816 250,-
2005	40	33	7	0	102	13 482 407,-
2006	55	36	16	4	131	15 699 781,-
2007	50	22	21	6	147	11 922 244,-
2008	47	14	33	zrušena	119	8 836 342,-
2009	76	24	52	zrušena	177	15 646 967,-

Na zajištění bydlení pro azylanty s Ministerstvem vnitra spolupracovaly kraje a nestátní neziskové organizace.

Vláda v usnesení doporučila hejtmanům zabezpečit bydlení pro azylanty podle procentních kvót pro jednotlivé kraje. Tuto kvótu splnil nebo překročil Královéhradecký kraj, Ústecký kraj, Jihomoravský kraj, Zlínský kraj a hlavní město Praha. Obdobně jako v minulých letech nezajistil ani jednu nabídku obce vhodnou k integraci azylantů Karlovarský kraj.

V hodnoceném roce dále vláda souhlasila s uvolněním rozpočtových prostředků ve výši 500 000,- Kč ve prospěch nestátních neziskových organizací na zajištění bydlení a zaměstnání pro azylanty. Do tohoto programu se přihlásily a podmínky pro přijetí projektu splnily pouze 2 nestátní neziskové organizace. Na zajištění jejich aktivit byla Ministerstvem vnitra uvolněna dotace v celkové výši 170 000,- Kč.

Pomoc při vstupu na trh práce

V období 07/2008 – 06/2009 byli azylanti (uchazeči o zaměstnání) průběžně zařazováni do rekvalifikačních programů. V uvedeném období se zúčastnilo rekvalifikace 11 azylantů. Rekvalifikace byly zaměřeny jak na konkrétní pracovní činnosti (svářeč, sanitář/ka, způsobilost v elektrotechnice), tak i na znalosti a dovednosti, které zvyšují šanci na uplatnění na trhu práce (český jazyk, práce s PC).

Azylantům byla rovněž pro zvýšení jejich zaměstnatelnosti průběžně poskytována i nabídka individuálního akčního plánu. Smyslem tohoto nástroje je zejména dosažení aktivní spolupráce azylanta s úřadem práce při hledání zaměstnání, která je základním předpokladem zvýšení šance azylanta k uplatnění na trhu práce. Počet uzavřených individuálních akčních plánů se v tomto období výrazně zvýšil. Povinnost tento plán vypracovat vyplývá z novely zákona o zaměstnanosti.

Gestorem za plnění úkolů v této oblasti je Ministerstvo práce a sociálních věcí.

V.5.3. Přesídlování krajanů

Vládní program přesídlování krajanů byl dokončen v roce 2007. V průběhu roku 2008 tak Ministerstvo vnitra řešilo některé problémy, se kterými se přesídlení krajané v České republice setkávají.

Hlavním problematickým tématem v roce 2009 byla otázka náhrad důchodů, které jsou krajanům v České republice vypláceny v naprosto nedostatečné výši. Ministerstvo vnitra, ve spolupráci s Úřadem Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR), Úřadem veřejného ochránce práv a Ministerstvem práce a sociálních věcí se snažilo nalézt řešení této situace. Vzhledem k tomu, že v rámci jednání se nepodařilo nalézt uspokojivé řešení, budou pokračovat i v roce 2010.

Dále probíhalo samostatné přesídlování krajanů, především z Rumunska, Ukrajiny a Moldávie. Těmto osobám byl, po splnění zákonných podmínek a v souladu s platným zněním zákona o pobytu cizinců, udělován bez zásadních problémů trvalý pobyt v České republice.

V.6. STÁTNÍ OBČANSTVÍ

Právní vztahy v oblasti nabývání, pozbývání a osvědčování státního občanství České republiky upravuje v současné době zákon č. 40/1993 Sb., o nabývání a pozbývání státního občanství České republiky, ve znění pozdějších předpisů. Zvláštní úprava je pak provedena zákonem č. 193/1999 Sb., o státním občanství některých bývalých československých státních občanů, ve znění zákona č. 320/2002 Sb. a zákona č. 46/2006 Sb., který umožňuje, aby bývalí čeští, resp. českoslovenští státní občané, kteří státní občanství České republiky pozbyli za totalitního režimu, opětovně nabyli české státní občanství zjednodušenou formou, a to prohlášením.

Usnesením vlády ze dne 17. 3. 2008 č. 254 byl schválen věcný záměr zákona o státním občanství České republiky a vybraných variant jeho znění. Zároveň bylo uloženo ministru vnitra zpracovat a vládě do 31.5.2009 předložit návrh zákona o státním občanství České republiky. Usnesením vlády České republiky ze dne 21.12. 2009 č. 1579 vyslovila vláda souhlas se zrušením úkolu vyplývajícího z usnesení vlády č. 254 z roku 2008. Předpokládáme, že návrh nového zákona o státním občanství České republiky bude operativně zařazen do plánu legislativních prací vlády ve IV. čtvrtletí roku 2010.

Udělení státního občanství ČR

Rok	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Cizincům uděleno státní občanství ČR	1 059	1 121	1 150	1 267	1 495	1 177	1 355	1 027	1 087	1 017

Poznámka: Údaje uvedené v tabulce nezahrnují občany Slovenské republiky

V roce 2009 bylo uděleno státní občanství České republiky **1 017** cizincům (údaj nezahrnuje státní občany Slovenské republiky), z toho se jednalo v 69 případech o osoby, kterým byla v České republice udělena mezinárodní ochrana formou azylu.

V roce 2009 udělením státního občanství České republiky nabylo nejvíce ukrajinských státních občanů 512 (v roce 2008 - 388), dále státních občanů Polska 58 (v roce 2008 - 53), Vietnamu 42 (v roce 2008 - 41), Ruska 37 (v roce 2008 - 73), Rumunska 35 (v roce 2008 - 82), Moldávie 23 (v roce 2008 - 21) a Kazachstánu 21 (v roce 2008 - 116).

V roce 2009 vydalo Ministerstvo vnitra 607 zamítavých rozhodnutí ve věci udělení státního občanství České republiky, což je o 16 méně než v roce 2008. Proti zamítavému rozhodnutí podalo opravný prostředek (rozklad) 289 žadatelů, z toho ministr vnitra vyhověl 75 žadatelům. Ministerstvo vnitra dále vydalo v roce 2009 514 příslibů udělení státního občanství České republiky, tj. usnesení o přerušení správního řízení za účelem předložení dokladu o pozbytí dosavadního občanství žadatele o udělení státního občanství České republiky.

V roce 2009 bylo uděleno státní občanství České republiky 111 slovenským státním občanům. Prohlášením podle § 18a zákona č. 40/1993 Sb., o nabývání a pozbývání státního občanství České republiky, ve znění pozdějších předpisů, nabylo státní občanství České republiky 171 slovenských občanů, prohlášením podle § 18b téhož zákona nabylo státní občanství České republiky 25 slovenských občanů a podle § 18c téhož zákona nabylo státní občanství České republiky 124 slovenských občanů. **Celkem tak v roce 2009 nabylo státní občanství České republiky (udělením či prohlášením) 431 slovenských občanů.**

VI. Nelegální migrace v České republice

VI.1. TRENDY A ZPŮSOBY NELEGÁLNÍ MIGRACE, HLAVNÍ MIGRAČNÍ TRASY

Prvotní snahou osob napomáhajících při nelegální migraci je dostat migranty do některého ze vstupních států schengenského prostoru, odkud pak již mohou celkem bez problémů pokračovat dalším transportem do cílových zemí. Česká republika není pro většinu migrantů cílovou zemí, ale je i nadále zemí tranzitní. V současné době migranti cestují do České republiky nebo okolních států letecky, mají povolen vstup na území vybraného státu, a to formou krátkodobého nebo dlouhodobého pobytu (příslušná víza) a dále migrují do dalších zemí Evropské unie. Staronovým způsobem, který byl v průběhu roku 2009 zaznamenán, je přeprava migrantů v kamionech. Do vstupního státu schengenského prostoru je tranzit letecky a pak výše uvedenými kamiony nebo dodávkovými či osobními vozidly. Počty migrantů v jednom tranzitu se pohybují různě, od 2 do 40 osob. Záleží právě na způsobu následné silniční přepravy.

Hlavním a palčivým problémem zůstává zneužívání vízové politiky. Migranta, který má zájem vycestovat do České republiky, v jeho domovské zemi kontaktuje osoba „organizátor“ (nebo opačně), který zajistí všechny potřebné doklady a náležitosti k získání některého z druhů víz umožňující osobě legální výjezd do České republiky. Legální vízum je získáno na základě uvedení důvodů a podmínek neodpovídajících skutečnosti. V těchto případech dochází k zneužívání účelu víz a cílem migranta je se pouze dostat do některé vstupní země schengenského prostoru a pak dále migrovat do vyspělejších zemí tohoto společenství. Při získávání víz uvádějí osoby migrantů účelově například adresy, na kterých se budou v České republice zdržovat nebo podnikat, tyto sice existují, ale migrant je vůbec nezná a nemá v úmyslu jich využít. Nejvíce jsou zneužívána tzv. víza k pobytu nad 90 dnů za účelem podnikání, víza za účelem pozvání, víza turistická, víza studijní a víza za účelem sloučení rodiny. Stále je využíváno tzv. účelových sňatků, kdy dochází k sňatkům mezi cizinci a českými občany nebo účelová prohlášení otcovství, kde jediným účelem je získání pobytu na území našeho státu. Po získání víza a příjezdu do některé ze zemí schengenského prostoru má migrant teoreticky volný nebo velice zjednodušený pohyb mezi jednotlivými státy. Víza pro vstup na území České republiky většinou zajišťují členové organizace zabývající se právě nelegální migrací. Tohoto způsobu využívají zejména osoby vietnamské a čínské státní příslušnosti a arabské národnosti.⁷⁹ Naproti tomu migrace občanů ze států bývalého SSSR se stále snižuje. Nově je zaznamenáno organizování nelegální migrace osobami nigerijské komunity, a to zajišťováním účelových sňatků. Nově rovněž organizátoři zajišťují migrantům prodloužení dlouhodobého pobytu na území České republiky za účelem podnikání, i když ví, že tohoto prodloužení dlouhodobého pobytu nemohou dosáhnout, jelikož tím, že jsou migranti nelegálně v jiné zemi (např. Německo, Polsko nebo Francie), porušili podmínky pro jeho udělení. Organizované skupiny mají ze způsobů této trestné činnosti velké zisky v řádech milionů korun českých. U osob vietnamské státní příslušnosti byl zaznamenán i další způsob páčání této trestné činnosti, kdy migrant jezdí tzv. na podobu, což znamená, že tato osoba má u sebe platný doklad splňující vstupní a pobytové podmínky v určité zemi, ale tento cestovní doklad je jiné osoby vietnamské státní příslušnosti, které je migrant jen podobný.

V průběhu roku 2009 byla na území České republiky ve zvýšené míře také zaznamenána místa, kde dochází k výrobě nebo padělání cestovních dokladů, posléze využívaných právě za účelem nelegální migrace. Toto bylo zaznamenáno u osob z vietnamské, bulharské a arabské komunity.

⁷⁹ Dle údajů Bezpečnostní informační služby bylo nejvíce těchto případů lokalizováno v západních a severních částech České republiky, kteří jsou do těchto aktivit zapojeni, často pocházejí z nižších sociálních vrstev. BIS využívání tohoto způsobu legalizace pobytu zaznamenala v roce 2009 také u státních příslušníků Nigérie, Tuniska, Číny nebo u osob albánské národnosti.

Hlavní migrační trasy zůstaly víceméně shodné se stavem před „schengem“, i když v současné době se nelegální migranti snaží překonávat vnější schengenskou hranici stále více přes mezinárodní letiště (**letecké trasy Rusko, Turecko, Řecko, Korea, Kypr apod.**).

VI.2. NELEGÁLNÍ MIGRACE V ČR

Česká republika je i nadále využívána jako tranzitní prostor pro nelegální migraci do dalších evropských zemí, i když v posledních letech se výrazněji prosazuje jako země cílová.

Nelegální migrace může vyvolat ohrožení vnitřní stability společnosti a bezpečnostní situace ve státě. Nelegální migrace mimo jiné nepřímo ovlivňuje vztah veřejnosti k integraci dlouhodobě a legálně usídlených cizinců. Souvisí s přeshraniční trestnou činností, organizovanou převaděčskou kriminalitou, obchodem s lidmi, může být napojena i na mezinárodní terorismus. Nelegální migrace a s ní související nelegální zaměstnávání má rovněž vliv na ekonomickou stabilitu a nepřímo i na vztah veřejnosti k integraci cizinců v České republice. Cizinci, kteří se v České republice zdržují nelegálně, se v některých případech dopouštějí trestné činnosti nebo se sami stávají oběťmi zločinu.

Bezpečnostní rizika, která nelegální migrace přináší, musela Česká republika po vstupu do schengenského prostoru⁸⁰ eliminovat v nových podmínkách novými formami a metodami práce policejních orgánů, které umožňují rychlou a jednotnou reakci na opatření přijímaná Radou EU k nelegální migraci. Zásadním strategickým dokumentem, kterým se tato transformace realizuje, je **Národní plán řízení ochrany státních hranic České republiky** obsahující Integrovaný model zabezpečení hranic. Jedná se o důležitý nástroj zabezpečení vnitřní bezpečnosti a zejména ochrany proti nelegálnímu přistěhovalectví. Spočívá v novém zavedení souboru komplementárních opatření, v rámci kterých se rozlišují 4 pásma. Prvním pásmem je činnost ve třetích zemích, zejména v zemích původu a tranzitních zemích např. formou vysílání styčných důstojníků a poradců pro doklady. Druhé pásmo zahrnuje mezinárodní spolupráci (multilaterální, bilaterální a místní) související s ochranou hranic. Třetím pásmem se rozumí opatření na vnějších hranicích tj. mezinárodních letištích provozujících „neschengenské“ lety. Čtvrtým pásmem jsou aktivity realizované na území schengenských států a mezi těmito státy (aktivity na území České republiky zaměřené proti nelegální migraci a přeshraniční kriminalitě).

System opatření související s bojem proti nelegální migraci je rozprostřen na celé území České republiky, přičemž intenzivnější je v příhraničním území, ale svým rozsahem nenahrazuje a ani nedosahuje úrovně kontrolní činnosti na hraničních přechodech. Tato činnost je realizována inspektoráty cizinecké policie a odbory specializovaných činností, které jsou základními výkonnými organizačními články služby cizinecké policie.

Jedním z hlavních opatření k potírání nelegální migrace je intenzivnější provádění **pobytových kontrol**, a to jak samostatně plánovaných, tak ve spolupráci s ostatními orgány Policie České republiky a státní správy a samosprávy.⁸¹ Dalším je **provádění kontrolních akcí s využitím většího počtu sil a prostředků** na předem stanoveném teritoriu s vytvořením kontrolní clony s maximálním využitím mobilních hlídek. Při těchto kontrolních akcích jsou plně a účinně využívána vozidla Schengenbus a svážecí vozidla se silnější motorizací. Po dovybavení vozidel

⁸⁰ Rozhodnutím rady Evropské unie 2007/801/ES ze dne 6. prosince 2007 byl završen proces přístupu České republiky do schengenského bezpečnostního prostoru, který byl tímto dokumentem stanoven na den 21. prosince 2007. Aplikace čl. 20 Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 562/ 2006, kterým se stanoví kodex Společenství o pravidlech upravujících přeshraniční pohyb osob (Schengenský hraniční kodex), znamená, že od tohoto data došlo ke zrušení ochrany pozemních státních hranic České republiky ve smyslu zákona č. 216/2002 Sb. Ode dne 30. března 2008 se aplikace výše uvedeného čl. 20 upravujícího překračování vnitřních hranic uplatnila i na vzdušné hranice.

⁸¹ Viz kapitola VI.2.1. *Kontrolní činnost PČR*

vozidlovými RDST MATRA bude využívána možnost mobilních lustrací v některých policejních evidencích přímo z jedoucího vozidla

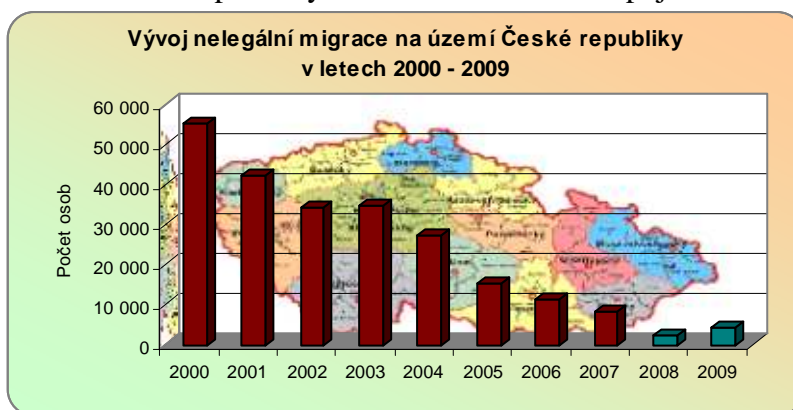
VI.2.1. Nelegální migrace v ČR – celková situace

V souvislosti se vstupem České republiky do schengenského prostoru jsou od roku 2008 sledovány dvě základní kategorie nelegální migrace na území České republiky:

1. Nelegální překročení vnější schengenské hranice ČR – v této kategorii jsou sledovány osoby, které nedovoleně překročily nebo se pokusily o nedovolené překročení vnější schengenské hranice (letišť) České republiky. Pod pojmem osoby rozumíme cizince a občany ČR.

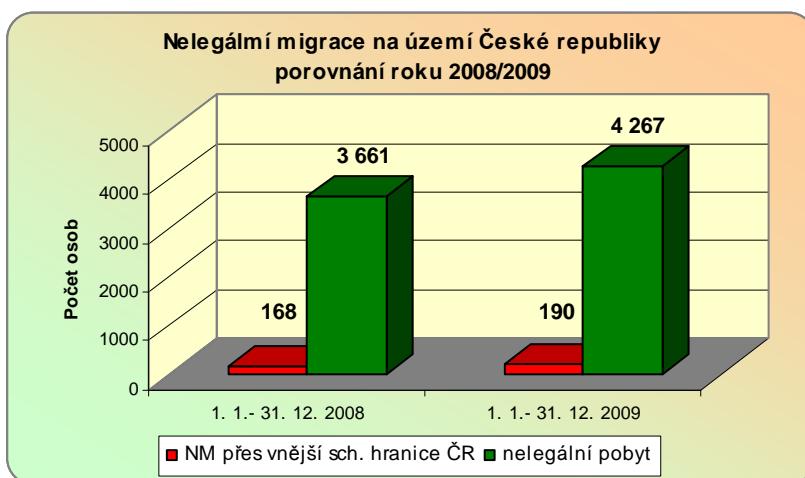
2. Nelegální pobyt – v této kategorii jsou vykazováni cizinci zjištění na území České republiky, včetně tranzitního prostoru na letištích, kteří porušují zákonem předepsané podmínky pro pobyt cizince. Pod pojmem osoby rozumíme v této kategorii cizince.

Vstupem České republiky do schengenského prostoru (27.12.2007) se výrazně změnily podmínky pro vstup cizinců na její území. Česká republika od toho data nemá žádnou pozemní vnější schengenskou hranici. Došlo k odstranění nepřetržitých kontrol cizinců vstupujících do ČR z území sousedních států, a tím k podstatnému snížení kontrol cizinců. Těžiště kontrol bylo položeno na mezinárodní letiště, která se stala jediným místem s vnější schengenskou hranicí, kde je prováděna pohraniční kontrola. Výsledky v oblasti nelegální migrace v roce 2008 byly hodnoceny jako výchozí hodnoty, se kterými je nyní porovnáván rok 2009.

Poznámka: ■ vstup České republiky do schengenského prostoru

Při porovnání roku 2009 s rokem 2008, můžeme konstatovat, že došlo ke zvýšení počtu osob zjištěných při nelegální migraci na území České republiky (+16,4 %).

Podle hlášení základních útvarů Služby cizinecké policie (případně dalších útvarů Policie ČR) bylo při nelegální migraci na území České republiky v období 1. 1. – 31. 12. 2009 **zjištěno celkem 4 457 osob** (+628 osob, tj. +16,4 %).

Z uvedeného počtu bylo **4 267 osob** (tj. 95,7 %) odhaleno **při nelegálním pobytu** a **190 osob** (tj. 4,3 %) zjištěno při nelegální migraci **přes vnější schengenskou hranici ČR**.

Z celkového počtu osob, zjištěných při nelegální migraci na území České republiky, většina pocházela z evropských zemí (2 542 osob, tj. 57,0%) a z Asie (1 572 osob, tj. 35,3 %).

Jednotlivé kategorie nelegální migrace se liší rozložením zastoupených státních příslušností. V kategorii nelegální migrace **přes vnější schengenskou hranici** dominují státní příslušníci **Sýrie** (33 osob, tj. 17,4 % z celkového počtu 190 osob zjištěných při nelegální migraci přes vnější schengenskou hranici). V kategorii **nelegálního pobytu** jsou státní příslušníci **Ukrajiny** tradičně nejpočetnější státní příslušností (1 502 osob, tj. 35,2 %).

Nelegální migrace na území ČR – TOP 10 dle kategorií

Nelegální migrace v ČR 1. 1. - 31. 12. 2009					
Nelegální pobyt	zjištěno osob	tj. %	NM přes VSH ČR	zjištěno osob	tj. %
Celkem	4 267	100,0	Celkem	190	100,0
			z toho občané ČR		
			cizinci	190	
z toho občané EU	311	7,3	z toho občané EU		0,0
občané 3. státu	3 956	92,7	občané 3. státu	190	100,0
z toho 10 nejčetnějších	státních příslušností		z toho 10 nejčetnějších	státních příslušností	
Ukrajina	1 502	35,2	Sýrie	33	17,4
Vietnam	389	9,1	Ukrajina	20	10,5
Rusko	376	8,8	Vietnam	13	6,8
Mongolsko	253	5,9	Čína	11	5,8
Slovensko	224	5,2	Srí Lanka	11	5,8
Gruzie	163	3,8	Palestina	10	5,3
Moldavsko	140	3,3	Nigérie	9	4,7
Uzbekistán	88	2,1	Turecko	9	4,7
Čína	87	2,0	Libanon	9	4,7
Arménie	80	1,9	Egypt	8	4,2

Občané třetích států se podíleli na celkovém počtu osob, které byly ve sledovaném roce zjištěny při nelegální migraci, 93,0 % (v absolutních číslech se jednalo o 3 956 občanů třetích zemí nelegálně pobývajících a 190 v souvislosti s nelegálním přechodem vnější schengenské hranice). **Podíl občanů Evropské unie**, včetně Norska, Islandu, Lichtenštejnska a Švýcarska, kteří dle zákona o pobytu cizinců mají stejné postavení, činil 7,0 %, a to v souvislosti s nelegálním pobytem.

Nejpočetnější skupinou cizinců zjištěných při nelegální migraci na území České republiky byli státní příslušníci **Ukrajiny** (1 502 osob, tj. 34,1 % z celkového počtu). S velkým odstupem následovali státní příslušníci **Vietnamu** (402 osob, tj. 9,0 %), **Ruska** (377 osob, tj. 8,5 %), **Mongolska** (256 osob, tj. 5,7 %) a **Slovenska** (224 osob, tj. 5,0 %). V meziročním srovnání došlo k nejvýraznějšímu procentuálnímu nárůstu u státních příslušníků Uzbekistánu (88 osob; +58 osob, tj. +193,3 %); v absolutních číslech se jednalo o státní příslušníky Ruska (+183 osob, tj. 94,3 %). Největší početní pokles byl zaznamenán u státních příslušníků Ukrajiny (-35 osob, tj. -2,2 %).

Nelegální migrace na území ČR – TOP 10 – porovnání roku 2008/2009

období rok	1.1.-31.12. 2008	tj. %	1.1.-31.12. 2009	tj. %	Změna oproti předchozímu období v [%] absolutní číslo	
Celkem osob	3 829	100,0	4 457	100,0	16,4	628
z toho nejvíce st.příslušnost						
Ukrajina	1 557	40,7	1 522	34,1	-2,2	-35
Vietnam	321	8,4	402	9,0	25,2	81
Rusko	194	5,1	377	8,5	94,3	183
Mongolsko	269	7,0	256	5,7	-4,8	-13
Slovensko	232	6,1	224	5,0	-3,4	-8
Gruzie	97	2,5	166	3,7	71,1	69
Moldavsko	127	3,3	145	3,3	14,2	18
Čína	82	2,1	98	2,2	19,5	16
Uzbekistán	30	0,8	88	2,0	193,3	58
Nigérie	58	1,5	82	1,8	41,4	24

Z celkového počtu 4 457 cizinců, kteří byli zjištěni v souvislosti s nelegální migrací na území České republiky, se jednalo o **3 190 mužů** (tj. cca 71,6 %), **1 154 žen** (tj. cca 25,9 %), **110 dětí** (tj. cca 2,5 %) a u třech osob nebylo pohlaví v hlášení základních útvarů uvedeno.

Tradičně nejvíce osob zjištěných při **nelegální migraci** vykazuje ObŘ SCP Praha (1 641 osob, tj. 36,8 %), kde došlo také k nejvyššímu meziročnímu nárůstu (+259 osob, tj. 18,7 %). Na druhém místě je Ředitelství služby cizinecké policie (876 osob, tj. 19,7 %), u kterého je také vykázán meziroční nárůst (+250 osob, tj. +39,9 %). Zde je nárůst zapříčiněn vyšším počtem osob, které přicestovaly přes Letiště Praha-Ruzyně ze států Schengenu a následně při odletu mimo státy Schengenu je při hraniční kontrole zjištěno, že osoby překročily povolenou délku pobytu.

Nelegální migrace na území ČR – podle ObŘ SCP – porovnání roku 2008/2009

období rok	1.1.-31.12. 2008	tj. %	1.1.-31.12. 2009	tj. %	Změna oproti předchozímu období	
					v [%]	absolutní číslo
Celkem osob	3 829	100,0	4 457	100,0	16,4	628
z toho ObŘ SCP						
Brno	454	11,9	575	12,9	26,7	121
České Budějovice	93	2,4	105	2,4	12,9	12
Hradec Králové	132	3,4	165	3,7	25,0	33
Ostrava	456	11,9	464	10,4	1,8	8
Plzeň	306	8,0	304	6,8	-0,7	-2
Ústí nad Labem	380	9,9	327	7,3	-13,9	-53
Praha	1 382	36,1	1 641	36,8	18,7	259
Ředitelství SCP (5 letišť)	626	16,3	876	19,7	39,9	250

Poznámka: Vzhledem k tomu, že schengenskou hranici tvoří pouze vzdušná hranice, jsou osoby při nelegální migraci přes vnější schengenskou hranici vykazovány jen u Ředitelství služby cizinecké policie, kam bylo organizačně začleněno pět ICP na mezinárodních letištích.

Podíl orgánů na zadržení osob při nelegální migraci

Při **nelegálním pobytu** bylo v roce 2009 **zjištěno orgány České republiky 4 151 osob** (tj. 97,3 %), z uvedeného počtu bylo Službou cizinecké policie zadrženo 3 384 osob (tj. 81,5 % z celkového počtu osob zadržených orgány ČR). **Orgány sousedních států zadržely 116 osob** (tj. 2,7 %), z toho největší podíl měly orgány SRN (104 osob, tj. 89,7 % z celkového počtu osob zadržených orgány sousedních států).⁸²

Při **nelegální migraci přes vnější schengenskou hranici** převažovaly při zjištění osob orgány Služby cizinecké policie (182 osob, tj. 95,8 % z celkového počtu osob při nelegální migraci přes vnější schengenskou hranici).

VI.2.1.1. Nelegální migrace přes vnější schengenskou hranici ČR

V roce 2009 nahlásily základní útvary Služby cizinecké policie **190 osob**, které byly odhaleny při nelegální migraci přes vnější schengenskou hranici ČR. V porovnání s rokem 2008 došlo k nárůstu o 22 osob (tj. +13,1 %).

Většina osob byla zjištěna ve směru **do ČR (146 osob; tj. 76,8 %)**, ve směru **z ČR** bylo odhaleno **44 osob**. Kromě tří osob byly všechny osoby hlášeny z ICP Letiště Praha-Ruzyně. V drtivé většině byli zjišťováni jednotlivci nebo dvojice nelegálních migrantů, v několika málo případech se jednalo o větší skupinky (v rozmezí od 4 do 15 osob).

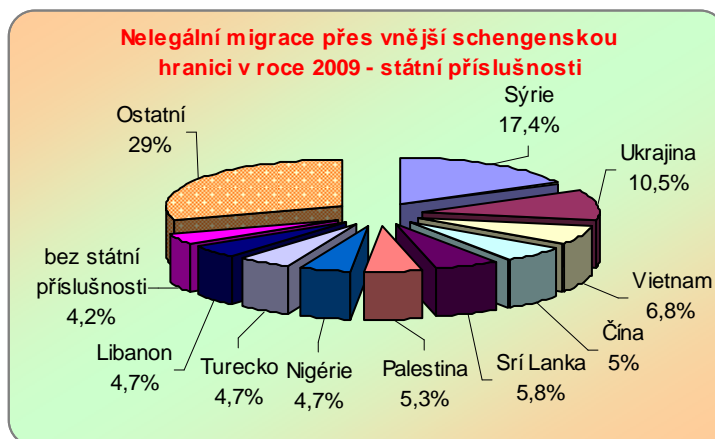
⁸² Osoby pobývající nelegálně na území České republiky jsou po překročení vnitřní schengenské hranice zadrženy orgány sousedního státu a poté zpravidla vráceny v rámci readmisních dohod.

Nelegální migrace na vnější schengenské hranici – směr, porovnání roku 2008/2009

Období Rok	1.1.-31.12. 2008	tj. %	1.1.-31.12. 2009	tj. %	Změna oproti předchozímu období	
					v [%]	absolutní číslo
Celkem osob	168	100,0	190	100,0	13,1	22
z toho						
ve směru z ČR	38	22,6	44	23,2	15,8	6
do ČR	130	77,4	146	76,8	12,3	16

Při nelegálním překročení vnější schengenské hranice nebyl zjištěn žádný občan Evropské unie, všichni cizinci náleželi k občanům třetích zemí.

Nejvíce bylo při nelegální migraci přes vnější schengenskou hranici zadrženo státních příslušníků **Sýrie** (33 osob, tj. 17,4 %). Všichni byli zadrženi ve směru do ČR, a to 25 z nich ve dvou skupinách v lednu. Jedna skupina předložila pozměněné doklady Sýrie a zároveň padělky povolení k pobytu ve Francii a druhá skupina měla platné doklady, ale také padělky povolení k pobytu ve Francii. Pravděpodobně díky okamžitému odhalení policisty ICP Praha-Ruzyně nebyl tento způsob nelegální migrace dále využíván. Následovali státní příslušníci **Ukrajiny** (20 osob, tj. 10,5 %), **Vietnamu** (13 osob, tj. 6,8 %), **Číny a Srí Lanky** (po 11 osobách, tj. 5,8 %).

Následovali státní příslušníci **Ukrajiny** (20 osob, tj. 10,5 %), **Vietnamu** (13 osob, tj. 6,8 %), **Číny a Srí Lanky** (po 11 osobách, tj. 5,8 %).

V meziročním srovnání je vykázan (při nízkých počtech) **nárůst** u státních příslušníků **Ukrajiny** (+10 osob, tj. 100,0 %) a **výrazný pokles** u státních příslušníků **Moldavska** (5 osob; -25 osob, tj. 83,3 %).

Z celkového počtu 44 osob, které byly zadrženy ve směru z ČR, byl u 40 z nich zjištěn způsob vstupu na území České republiky. Bylo zjištěno, že většina (31 osob) vstoupila na území České republiky nelegálně.

Neregulérním cestovním dokladem⁸³ se prokázalo 125 osob (tj. 65,8 % z celkového počtu 190 osob zjištěných na vnější schengenské hranici).

VI.2.1.2. Nelegální migrace na území ČR – nelegální pobyt

V roce 2009 bylo při nelegálním pobytu zjištěno **4 267 cizinců**. Ve srovnání s předchozím rokem **došlo k nárůstu** o 606 osob (+16,6 %). Nejvyšší měsíční hodnoty byly vykázány v závěru roku, zcela určitě v souvislosti s probíhajícím „Projektem dobrovolných návratů nelegálně pobývajících cizinců“, neboť cizincům, kteří pobývali na území České republiky nelegálně, bylo v případě přihlášení se do tohoto projektu uloženo správní vyhoštění se zkrácenou délkou doby, po kterou jim nelze umožnit vstup na území ČR.⁸⁴

Nelegálně pobývající cizinci jsou **na území ČR** (3 579 osob, tj. 83,9 % z celkového počtu 4 267 nelegálně pobývajících cizinců) zjišťováni při běžné kontrolní činnosti, při cílených pobytových kontrolách a bezpečnostních akcích, ale také mnozí z nich se na útvary dostávají sami.

⁸³ Pro potřeby tohoto materiálu je neregulérní cestovní doklad – cestovní doklad padělaný, pozměněný či jinak upravený nebo cizích osob.

⁸⁴ Viz kapitola VII.3. DOBROVOLNÉ NÁVRATY

Některé kontrolní akce jsou prováděny v součinnosti s jinými útvary Policie ČR a dalšími orgány státní správy. Provádění kontrolních akcí má jak represivní, tak preventivní charakter.

Nelegálně pobývajících cizinci jsou také odhalováni na **vnější schengenské hranici** (688 osob, tj. 16,1 %), a to na výstupu z území České republiky (většinou při návratu domů), kdy po předložení cestovního dokladu je zjištěn jejich nelegální pobyt.

Osoby při nelegálním pobytu na území České republiky zjišťovaly nejen útvary SCP, ale též další složky Policie ČR a dále ve spolupráci s celní správou ČR, úřady práce, atd. Tyto složky zpravidla předávají osoby k dořešení na útvary SCP (výjimkou jsou například případy, kdy se cizinci dopustili závažnější trestné činnosti, za kterou jsou trestně stíháni). Zatímco ostatní útvary Policie ČR a jiné bezpečnostní složky zjišťují při své každodenní činnosti porušení zákona o pobytu cizinců, celní úřady patří mezi bezpečnostní složky, které cíleně provádějí kontrolní činnost cizinců, a to v oblasti nelegálního zaměstnávání cizinců. Tuto kontrolní činnost provádí celní úřady na základě oprávnění daného zákonem o zaměstnanosti v souladu se zákonem o státní kontrole.⁸⁵

Ve sledovaném roce byl u 3 384 osob nelegální pobyt na území České republiky zjištěn útvary SCP (tj. 79,3 %), a to nejčastěji při kontrolní činnosti útvarů SCP, tedy při běžné kontrolní činnosti a cílených pobytových kontrolách.

Nelegální migrace na území ČR – způsob vstupu – porovnání roku 2008/2009

Období Rok	1.1.-30.12. 2008	tj. %	tj. %	1.1.-30.12. 2009	tj. %	tj. %	Změna oproti předchozímu období	
							v [%]	absolutní číslo
celkem zadrženo osob	3 661	100,0		4 267	100,0		16,6	606
z toho zadrženo orgány ČR	3 470	94,8	100,0	4 151	97,3	100,0	19,6	681
při kontrolní činnosti útvaru	2 154		62,1	2 368		57,0	9,9	214
osoba se dostavila na útvar sama	887		25,6	1 100		26,5	24,0	213
při výjezdu přes vnější hranici na HP	429		12,4	683		16,5	59,2	254
z toho zadrženo útvary SCP	2 673	73,0	100,0	3 384	79,3	100,0	26,6	711
při kontrolní činnosti útvaru	1 367		51,1	1 611		47,6	17,8	244
osoba se dostavila na útvar sama	877		32,8	1 090		32,2	24,3	213
při výjezdu přes vnější hranici na HP	429		16,0	683		20,2	59,2	254

Nárůst počtu odhalených osob při výstupu na vzdušné hranici je způsoben především zvýšením zachytu osob, kteří tranzitují přes naše území. Poté, co osoby přicestují vnitřním schengenským letem a mají v úmyslu pokračovat dále výstupem ze schengenského prostoru, je zjištěno, že překročily platnost schengenského víza (414 osob, +151 osob, tj. +57,4 %).

Nadále přetrvává taktika některých cizinců, kteří místo aby opustili území České republiky ve stanovené lhůtě, zdržují se na území ČR nadále neoprávněně a nakonec se dostávají do přijímacího azylového střediska, kde požádají o mezinárodní ochranu (226 osob, tj. 5,3 % z celkového počtu 4 267 osob při nelegálním pobytu).⁸⁶ Dále bylo u 330 osob (tj. 7,7 %) lustracemi v informačních systémech zjištěno, že již v minulosti neúspěšně žádaly o poskytnutí mezinárodní ochrany.

U 234 osob bylo určeno, že s nimi probíhá azylové řízení v jiných schengenských státech (196 osob v Polsku, 27 osob v Rakousku, po 3 osobách v Maďarsku, Slovensku a Německu, po jedné osobě v Norsku a Švédsku).

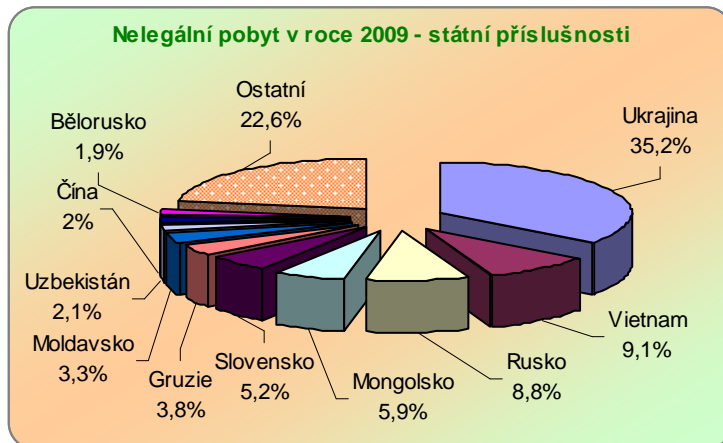
⁸⁵ Zákon č. 552/1992 Sb., o státní kontrole, ve znění pozdějších předpisů.

⁸⁶ Žádostí o mezinárodní ochranu se snaží legalizovat si pobyt v ČR i cizinci, kterým bylo vydáno rozhodnutí o správním vyhoštění, neboť až do pravomocného rozhodnutí ve věci mezinárodní ochrany se mohou zdržovat na území ČR legálně. Uvedené správní vyhoštění je vykonatelné po ukončení azylového řízení, a to v případě negativního rozhodnutí.

Opětovně nejvyšší počet osob s neoprávněným pobytem byl v hodnoceném období vykázán na teritoriu ObŘ SCP Praha (1 641 osob; tj. 38,5 % z celkového zjištěného počtu 4 267 osob), kde je také vykázán největší meziroční nárůst (+259 osob, tj. +18,5 %). Výrazný meziroční nárůst je také u Ředitelství služby cizinecké policie (686 osob; +228 osob, tj. +49,8 %) a ObŘ Brno (575 osob; +121 osob, tj. +26,7 %). Zřejmý pokles je evidován u ObŘ Ústí nad Labem (327 osob; -53 osob, tj. -13,9 %).

Nejpočetnější skupinou cizinců zjištěných při nelegálním pobytu byli tradičně státní příslušníci **Ukrajiny** (1 502 osob, tj. 35,2 % z celkového počtu). S velkým odstupem následovali státní příslušníci **Vietnamu** (389 osob, tj. 9,1 %), **Ruska** (376 osob, tj. 8,8 %), **Mongolska** (253 osob, tj. 5,9 %) a **Slovenska** (224 osob, tj. 5,2 %).

Z meziročního srovnání vyplývá, že k **markantnímu nárůstu** došlo u státních příslušníků **Ruska** (+186 osob, tj. +97,9 %) a **poklesu** u státních příslušníků **Ukrajiny** (-45 osob, tj. -2,9 %).

Pokud je u osoby zjištěn způsob vstupu na území České republiky před nelegálním pobytem (3 627 osob, tj. 85,0 % z celkového počtu osob zjištěných při nelegálním pobytu), u většiny převládá vstup legální (61,9 % z počtu osob, u kterých byl zjištěn způsob vstupu). V meziročním srovnání je u nelegálního vstupu vykázáno navýšení o 593 osob, což je výrazný i procentuelní nárůst (+75,1 %). Důvodem je větší záchyt na vzdušné hranici, kdy osoby přicestují vnitřním schengenským letem již bez platného schengenského víza a jsou odhaleni na výstupu z České republiky do neschengenských států (nejčastěji se jedná o státní příslušníky Ruska, Ukrajiny, Arménie, Libanonu a Běloruska), dále záchyty osob, které na naše území vstupují již nelegálně přes pozemní vnitřní schengenské hranice (z Polska nejvíce státní příslušníci Ukrajiny, Ruska a Gruzie, kdy většina z Rusů a Gruzínců jsou žadatelé o azyl v Polsku).

Nelegální migrace na území ČR – způsob vstupu – porovnání roku 2008/2009

Období Rok	1.1.-31.12. 2008	tj. %	1.1.-31.12. 2009	tj. %	Změna oproti předchozímu období	
					v [%]	absolutní číslo
Celkem osob	3 661	100,0	4 267	100,0	16,6	606
z toho způsob vstupu						
legální	1 932	52,8	2 244	52,6	16,1	312
nelegální	790	21,6	1 383	32,4	75,1	593
neuvedeno/nezjištěno*	939	25,6	640	15,0	-31,8	-299

Poznámka: *není možné zjistit nebo v hlášení v IS Události nebylo uvedeno

VI.2.2. Opakovaná zjištění při nelegální migraci

V souvislosti s nelegální migrací v ČR v roce 2009 bylo zjištěno **445 osob opakovaně** (tj. 10,0 % z celkového počtu 4 457 osob odhalených při nelegální migraci). Osoby jsou v databázi „Nelegální vstup a pobyt osob“ lustrovány v roce aktuálním a v roce předchozím. V porovnání s rokem 2008 byl vykázán pokles o 13 osob (tj. -2,8 %). Nejčastěji byli zjišťováni opakovaně státní příslušníci **Ukrajiny** (164 osob).

Těmto osobám, pokud zákon o pobytu cizinců nestanoví jinak, je vydáno rozhodnutí o správním vyhoštění se stanovením doby, po kterou jim nelze umožnit vstup na území.

Nelegální migrace na území ČR – opakovaně – TOP 10

Období Rok	1.1.-31.12. 2008	tj. %	1.1.-31.12. 2009	tj. %	Změna oproti předchozímu období v [%]	absolutní číslo
opakovaně zjištěné osoby	458	100,0	445	100,0	-2,8	-13
z toho nejvíce st. příslušnost						
Ukrajina	184	40,2	164	36,9	-10,9	-20
Slovensko	57	12,4	72	16,2	26,3	15
Vietnam	50	10,9	40	9,0	-20,0	-10
Rusko	19	4,1	34	7,6	78,9	15
Mongolsko	54	11,8	30	6,7	-44,4	-24
Gruzie	8	1,7	12	2,7	50,0	4
Uzbekistán		0,0	9	2,0		9
Moldavsko	11	2,4	6	1,3	-45,5	-5
Čína	12	2,6	6	1,3	-50,0	-6
Bělorusko	15	3,3	6	1,3	-60,0	-9

VI.2.3. Použití neregulérních cestovních dokladů při nelegální migraci v ČR

Používání cizích, pozměněných a padělaných cestovních dokladů stále patří k bezpečnostním rizikům a hrozbám. Neregulérní cestovní doklady jsou v České republice používány zejména v souvislosti s ekonomickou migrací, ale mohou se na ně pod falešnou identitou skrývat i osoby napojené na mezinárodní organizované zločinecké struktury či terorismus.

Odhalování padělaných a pozměněných cestovních dokladů je stále obtížnější, neboť kvalita padělků a neoprávněných zásahů neustále vzrůstá, čímž se zvyšují i nároky kladené na policisty, na jejich odbornou připravenost, zkušenosti a odhad.

Neregulérní cestovní doklady na vnější schengenské hranici

Také v roce 2009 většina osob, **125 osob** (tj. 65,8 %), použila při nelegálním překročení vnější schengenské hranice **neregulérní cestovní doklad** (dalších 32 osob mělo platný cestovní doklad, ale legálnost pobytu prokázala neregulérními povoleními k pobytu, nejčastěji byly používány povolení Francie-24 a Itálie-7). V porovnání s rokem 2008 byl **zaznamenán nepatrný pokles** (-2 osoby). **Nejvíce osob** s neregulérním cestovním dokladem bylo **zadrženo ve směru do České republiky** (83 osob, tj. 66,4 %).

Nejvíce se neregulérním cestovním dokladem na vnější schengenské hranici prokazovali státní příslušníci **Ukrajiny** (18 osob), **Vietnamu** (13 osob), **Číny a Sýrie** (po 11 osobách). Ve srovnání s rokem 2008 došlo u většiny státních příslušností v TOP 10 k mírným navýšení jejich počtu.

Nelegální migrace na VSH s neregulérním cestovním dokladem – TOP 10 osob – porovnání roku 2008/2009

Období Rok	1.1.-31.12. 2008	tj. %	1.1.-31.12. 2009	tj. %	Změna oproti předchozímu období v [%]	absolutní číslo
zjištěné osoby s nereg.cest. dokladem při NM přes VSH	127	100,0	125	100,0	-1,6	-2
z toho nejvíce st.příslušnost osob						
Ukrajina	10	7,9	18	14,4	80,0	8
Vietnam	5	3,9	13	10,4	160,0	8
Čína	2	1,6	11	8,8	450,0	9
Sýrie	19	15,0	11	8,8	-42,1	-8
Turecko	4	3,1	8	6,4	100,0	4
Nigérie	8	6,3	7	5,6	-12,5	-1
Srí Lanka	6	4,7	7	5,6	16,7	1
Egypt		0,0	6	4,8		6
Írán	4	3,1	5	4,0	25,0	1
bez státní příslušnosti	2	1,6	4	3,2	100,0	2

Naprostá většina osob s neregulérním cestovním dokladem přes naše území tranzitovala, tzn. Česká republika nebyla cílovou zemí. Z celkového počtu 83 osob zadržovaných na vstupu do republiky byla nejčastěji uváděna příletová destinace Káhira (21 osob, tj. 25,3 %) a Istanbul (18 osob, tj. 21,7 %). Z počtu 42 osob zjištěných ve směru z České republiky byl cílem Londýn u 18 osob (tj. 41,8 %).

Ve sledovaném období bylo vykázáno **140 neregulérních cestovních dokladů** (některé osoby předložily více dokladů, např. jak cestovní pas, tak i průkaz totožnosti nebo se prokázaly pozměněným pasem a poté při prohlídce byl nalezen další jinak pozměněný cestovní pas). V porovnání s rokem 2008 **došlo k mírnému navýšení počtu o 7 cestovních dokladů**.

Z celkového počtu cestovních dokladů bylo použito 115 cestovních pasů (tj. 82,1 %) a 25 průkazů totožnosti, kdy převažuje používání neregulérních cestovních dokladů třetích zemí (85 dokladů, tj. 60,7 %).

Nejvíce byly v roce 2009 používány cizí cestovní doklady tzv. na podobu (42 dokladů, tj. 30,0 %) a doklady, ve kterých byly padělky víz a povolení k pobytu (39 dokladů, tj. 27,8 %), což je oproti roku 2008 výrazná změna. V porovnání s rokem 2008 došlo u těchto typů zneužití k velkým nárůstům (cizí doklady +22 dokladů, tj. +100,0 % a padělky víz +31 dokladů, tj. + 387,5 %). Naopak k markantnímu poklesu došlo u zcela padělaných dokladů (10 dokladů; -25 dokladů, tj. -250,0 %) a u dokladů s výměnou fotografie nebo padělání celé datové stránky (26 dokladů; -15 dokladů, tj. -36,6 %).

Nelegální migrace na VSH s neregulérním cestovním dokladem – TOP 10 dokladů – porovnání roku 2008/2009

Období Rok	1.1.-31.12. 2008	tj. %	1.1.-31.12. 2009	tj. %	Změna oproti předchozímu období v [%] absolutní číslo	
počet nereg.cest. dokladů při NM přes VSH	133	100,0	140	100,0	5,3	7
z toho nejvíce st.příslušnost cestovního dokladu						
Vietnam	1	0,8	21	15,0	2 000,0	20
Polsko	4	3,0	19	13,6	375,0	15
Bulharsko	11	8,3	11	7,9		0
Sýrie	13	9,8	11	7,9	-15,4	-2
Turecko	7	5,3	8	5,7	14,3	1
Velká Británie	2	1,5	8	5,7	300,0	6
Čína		0,0	7	5,0		7
Malajsie	5	3,8	5	3,6		0
Rumunsko	21	15,8	4	2,9	-81,0	-17
Itálie		0,0	3	2,1		3

Pokud byl použit doklad **členských států Evropské unie** (55 dokladů), pak byl **více předkládán na směr z České republiky** (36 dokladů, tj. 65,5 %). Nejčastěji byly užívány cizí doklady členských států Evropské unie, tzv. na podobu (26 dokladů, tj. 47,3 %) a pak doklady s výměnou fotografie nebo padělání celé datové stránky (16 dokladů, tj. 29,1 %). **Nejvíce byly zneužívány doklady** Bulharska (19 dokladů, tj. 34,5 % ze všech dokladů EU) a Polska (11 dokladů, tj. 20,0 %). Nejčastěji se doklady zemí Evropské unie prokazovali občané Ukrajiny (16 případů, tj. 29,1 %).

Jestliže byl využit doklad třetích zemí (85 dokladů), pak byl **v drtivé většině předkládán na směr do České republiky** (76 dokladů, tj. 89,4 %). Nejčastěji byly užívány doklady třetích zemí, ve kterých bylo pozměněné schengenské vízum, povolení k pobytu (39 dokladů, tj. 45,9 % z celkového počtu dokladů třetích zemí) a pak cizí doklady beze změny (16 dokladů, tj. 18,8 %). **Nejvíce byly zneužívány doklady** Vietnamu (21 dokladů, tj. 24,7 % ze všech dokladů třetích zemí) a Sýrie (11 dokladů, tj. 12,9 %). Velká část osob se prokazovala svými pravými doklady (34 dokladů, tj. 40,0 %), ve kterých byly provedeny změny (např. pozměněné vízum).

Neregulární cestovní doklady při nelegálním pobytu

Při nelegálním pobytu bylo odhaleno **187 osob**, které se prokázaly **neregulárním cestovním dokladem**⁸⁷. V porovnání s předchozím rokem došlo v hodnoceném roce k **markantnímu nárůstu o 98 osob** (tj. +110,1 %).

Vedle neregulárních cestovních dokladů cizinci předkládají také padělky jiných dokladů, jako například řidičské průkazy, průkazy žadatele o udělení azylu, potvrzení o ubytování, potvrzení o oprávněnosti pobytu cizince za účelem sňatku, pozměněné průkazy k pobytu na území České republiky, padělky dokladu o právní způsobilosti k uzavření manželství, padělaný doklad o zdravotním pojištění, rozhodnutí úřadu práce, potvrzení o zůstatku účtu aj. Problematika neregulárních dokladů se přesunula ze samotných cestovních dokladů do oblasti veřejných listin, cenin, potvrzení atd., kterými osoby prokazují zákonem dané náležitosti pro získání požadovaných statutů, jako jsou například dlouhodobé pobyty. Odhalení takových padělků předpokládá znalost daných dokladů ze strany zaměstnanců Policie ČR a také pracovníků státní správy.

Nejvíce osob s neregulárním cestovním dokladem při nelegálním pobytu bylo odhaleno u Ředitelství služby cizinecké policie, u ObŘ SCP Ústí nad Labem (40 osob, tj. 21,4 %) a Plzeň (29 osob, tj. 15,5 %).

Nejčastěji neregulární cestovní doklady předkládali státní příslušníci **Ukrajiny** (38 osob, tj. 20,3 %), **Vietnamu** (35 osob, tj. 18,7 %), **Číny** (16 osob, tj. 8,6 %) a **Afghánistánu** (13 osob, tj. 7,0 %).

Nelegální pobyt s neregulárním cestovním dokladem – TOP 10 osob – porovnání roku 2008/2009

Období Rok	1.1.-31.12. 2008	tj. %	1.1.-31.12. 2009	tj. %	Změna oproti předchozímu období	
					v [%]	absolutní číslo
zjištěné osoby s nereg.cest. dokladem při nelegálním pobytu	89	100,0	187	100,0	110,1	98
z toho nejvíce st.příslušnost osob						
Ukrajina	19	21,3	38	20,3	100,0	19
Vietnam	13	14,6	35	18,7	169,2	22
Čína	4	4,5	16	8,6	300,0	12
Afghánistán	1	1,1	13	7,0	1 200,0	12
Nigérie	5	5,6	9	4,8	80,0	4
Moldavsko	12	13,5	9	4,8	-25,0	-3
Gruzie	2	2,2	5	2,7	150,0	3
Palestina		0,0	5	2,7	!	5
Rusko	2	2,2	5	2,7	150,0	3
Alžírsko	1	1,1	5	2,7	400,0	4

V roce 2009 bylo při nelegálním pobytu odhaleno **192 neregulárních cestovních dokladů** (některé osoby předložily více dokladů). V porovnání s předchozím rokem je **vykázán nárůst o 101 dokladů** (tj. +111,0 %).

Byly zneužívány neregulární cestovní doklady jak **členských států Evropské unie (108 cestovních dokladů)**, tak **třetích zemí (84 cestovních dokladů)**. Ze zemí Evropské unie byly nejčastěji použity doklady Slovenska (26 dokladů, tj. 13,5 %), Rumunska (24 dokladů, tj. 12,5 %) a Bulharska (17 dokladů, tj. 8,9 %); ze třetích zemí především doklady Vietnamu (26 dokladů, tj. 13,5 %) a Nigérie (10 dokladů, tj. 5,2 %).

⁸⁷ Dle statistických údajů oddělení dokladů ŘSCP bylo ve vnitrozemí zjištěno 765 všech neregulárních dokladů a veřejných listin (např. cestovní pasy, průkazy totožnosti, povolení k pobytu, řidičské průkazy, karty pojištěnce aj.), které předložilo 636 osob (mezi nimi byly jak osoby s nelegálním, tak i legálním pobytem na území ČR)

Nelegální pobyt s neregulérním cestovním dokladem – TOP 10 dokladů – porovnání roku 2008/2009

Období Rok	1.1.-31.12. 2008	tj. %	1.1.-31.12. 2009	tj. %	Změna oproti předchozímu období v [%]	absolutní číslo
počet nereg.cest. dokladů při nelegálním pobytu	91	100,0	192	100,0	111,0	101
z toho nejvíce st.příslušnost cestovního dokladu						
Slovensko	9	9,9	26	13,5	188,9	17
Vietnam	12	13,2	26	13,5	116,7	14
Rumunsko	11	12,1	24	12,5	118,2	13
Bulharsko	9	9,9	17	8,9	88,9	8
Litva	10	11,0	14	7,3	40,0	4
Nigérie	4	4,4	10	5,2	150,0	6
Česká republika	4	4,4	9	4,7	125,0	5
Itálie	1	1,1	8	4,2	700,0	7
Čína	2	2,2	7	3,6	250,0	5
Japonsko		0,0	7	3,6		7

VI.2.4. Napomáhání k nelegální migraci

V důsledku začlenění České republiky do schengenského prostoru nedochází často k přímému záchytu převáděných osob a jejich převaděčů, tak jako před rokem 2008. Nyní se oblast „převaděčství“ spíše přesouvá k napomáhání k nelegálnímu pobytu na území České republiky (formou účelového sňatku, institutu souhlasného prohlášení rodičů, obstarávání padělků různých potvrzení nutných k pobytu atd.), ale nadále jsou zjišťovány i případy napomáhání k cestě migrantů do západoevropských zemí.

V roce 2009 **skupiny dokumentace řešily 197 osob**, které se určitou formou podílely na nelegální migraci, tzn. napomáhaly k neoprávněnému pobytu (§ 171d zákona č.140/1961 Sb.) nebo organizovaly a umožnily nedovolené překročení státní hranice (§ 171a zákona č.140/1961 Sb.). Je nutné také upozornit, že ne všechny osoby se svého jednání dopustily v roce 2009. Některé prováděly svou činnost již v předchozích letech, ale jejich jednání byla odhalena až v roce 2009. V porovnání s rokem 2008 bylo skupinami dokumentace Služby cizinecké policie **odhaleno o 120 osob více** (tj. +155,8 %).

Nejčastěji byla využívána (90 osob, tj. 45,7 %) forma „**umožnění překročení státní hranice**“ (např. organizování této činnosti, samotná doprava, obstarávání neregulérních cestovních dokladů, atd.). Například v teritoriu ObŘ SCP Plzeň a Ústí nad Labem (tedy teritorium česko-německé státní hranice) se jednalo o organizování nelegální migrace státních příslušníků **Mongolska**, na kterém se z velké části podílela mongolská komunita (jednalo se o celé skupiny organizátorů, kteří vyhledávali své krajany poté, co v důsledku ekonomické krize přišli o zaměstnání, a za úplaty jim nabízeli zajištění převozu do Německa nebo Francie, včetně zajištění další práce). Další skupina mongolských organizátorů zajišťovala převoz svých krajanů do států Beneluxu a Norska, a i přes slib, že zde mají převážené osoby zajištěnou práci, byli cizinci vysazováni z vozidla u různých azylových zařízení nebo jen na benzínových čerpacích stanicích).

Skupina dokumentace ObŘ SCP Ústí nad Labem dlouhodobě spolupracuje na případu opakovaných transferů státních příslušníků **Vietnamu** přes Českou republiku do Francie a dalších západních zemí.

V teritoriu ObŘ SCP Ostrava a Brno (tedy úseky státních hranic s Polskem, resp. s Rakouskem) dochází k případům organizování nedovoleného překročení státní hranice zejména pro státní příslušníky **Ruska** pocházející z čečenské oblasti, kterým je organizováno nedovolené překročení z Polska přes Českou republiku do Rakouska, kdy se většinou jedná o osoby – žadatelé o mezinárodní ochranu v Polsku (od června - se shodné modus operandi začíná vyskytovat

u státních příslušníků Gruzie). Pracovníci ObŘ SCP Plzeň upozorňují na organizování přepravy cizinců z České republiky pomocí linkových autobusů. Tato organizace spočívá v tom, že organizátor zajistí pro zájemce cestovní doklad jiné osoby, která má vízum pro vstup do jiných členských států Evropské unie. Osoba potom cestuje autobusovou linkou tzv. na podobnost. Je pravděpodobné, že pro tyto cesty jsou užívány kradené nebo zapůjčené doklady státních příslušníků, kteří mohou cestovat po území členských států Evropské unie. V některých případech byly použity i doklady osob, které jsou již delší dobu mimo území České republiky, zpravidla v azylových zařízeních cílových zemí, kdy jejich doklady umožňují dle platnosti víza stále cestu mezi členskými státy Evropské unie. Je tedy zřejmé, že cizinec, který požádal o mezinárodní ochranu v cílové zemi, dal nebo prodal organizátorovi svůj cestovní doklad.

Další preferovanou formou (32 osob, tj. 16,2 %) bylo „**účelové otcovství**“ (institut souhlasného prohlášení rodičů), tzn. zapsání cizince jako otce do rodného listu dítěte za úplaty nebo organizování této činnosti⁸⁸. Pracovníci Služby cizinecké policie se setkávali se situacemi, kdy byl jeden z rodičů (cizinec) dopsán do rodného listu dítěte, a to s cílem získat pobyt na území České republiky. Na základě předloženého rodného listu dítěte a osvědčení o jeho státním občanství České republiky bylo žadatelům - cizincům vydáno povolení k přechodnému pobytu. Po převzetí tohoto povolení se v několika případech stalo, že otcové – občané České republiky, se soudně zřekli otcovství a do rodných listů dětí cizinek byli následně zapsáni biologičtí otcové, státní příslušníci např. Nigérie, Vietnamu nebo Číny. Tito následně požádali o povolení k pobytu na území České republiky, již jako rodinní příslušníci občana České republiky. Snahou řady žadatelů bylo obcházet zákon o pobytu cizinců s cílem získat pobytový status rodinného příslušníka občana České republiky a své žádosti podávali za účelem „sdílení společné domácnosti s dítětem občanem České republiky“, jehož matkou je cizinka, která není občanem Evropské unie, kdy ze strany otce, občana České republiky, nedošlo k popření otcovství.

Na základě § 15a odst. 4 zákona o pobytu cizinců, byly podávány žádosti nejen jednotlivců, ale i celých rodin (Nigérie, Vietnam, Čína, Mongolsko, Ukrajina aj.) za účelem sdílení společné domácnosti s občanem České republiky. Většinu těchto žadatelů tvořili cizinci, kterým nebyl v minulosti povolen přechodný pobyt rodinného příslušníka nebo bylo ukončeno řízení dle zákona o azylu. Někteří cizinci opakovaně žádali o povolení na sdílení společné domácnosti druh-družka, přestože již bylo prokázáno, že tuto podmínku nesplňují, neboť se jednalo pouze o účelový vztah s cílem získat povolení k pobytu. Docházelo i k opakovaně podávaným žádostem, kdy druh či družka byla jiná osoba, než bylo v žádosti předchozí. V této oblasti byli cizinci zastupováni především advokátními kancelářemi, kdy se lze domnívat, že advokát, případně zmocněný zástupce, znal pozadí účelovosti jednání, avšak za současné legislativy jej nelze nijak postihnout⁸⁹.

V nadcházejícím období je třeba věnovat pozornost cizím státním příslušnicím, které jsou matkami nezletilých občanů České republiky, neboť i v případě, že je prokázáno, že prohlášení o určení otcovství občana České republiky bylo provedeno za úplaty, tak uvedenému nezletilému občanu České republiky je již prakticky nemožné české občanství zrušit a v této souvislosti je prakticky nemožné matku takového „občana“ České republiky vyhostit. Zde je ze strany Služby cizinecké policie spatřováno bezpečnostní riziko v případech, kdy o pobyt na území z důvodů sloučení rodiny žádají i další cizinci, rodinní příslušníci matky dítěte.

⁸⁸ Byly také šetřeny trestné činy poškozování cizích práv dle § 209 tr. zákona, spáchaných formou úplatných zápisů do rodných listů dětí, kdy jsou porušována práva dětí zaručená mezinárodní Úmluvou o právech dítěte (č.104/1991 Sb.). Stíhání tr. činů dle § 209 zahrnuje postih obou rodičů, to znamená i cizince, který z těchto podvodných skutků profituje získáním legálního pobytu. To je zásadní pozitivum oproti stíhání tr.činu napomáhání k neoprávněnému pobytu dle § 171d, kdy je stíhán pouze český občan.

⁸⁹ Trendem např. u ICP Praha venkov byly žádosti o přechodný pobyt za účelem společného soužití s českým dítětem. Tyto žádosti podávali většinou státní příslušníci Ukrajiny, Nigérie a Vietnamu. Často byli tito cizinci na území neoprávněně a snažili se touto cestou legalizovat svůj pobyt. Dokazování však bylo velmi složité.

V hodnoceném roce nadále pokračovala forma „uzavírání nebo organizace účelových“ sňatků (35 osob, tj. 17,8 %). Tento způsob legalizace pobytu byl zaznamenán převážně u státních příslušníků Nigérie, Vietnamu, Tuniska a Číny.

Sňatky, které uzavírali cizinci z třetích zemí s občany České republiky na území České republiky se uskutečnily v době, kdy žadatel pobýval na území v rámci řízení o mezinárodní ochraně nebo v době platného výjezdního příkazu po ukončení tohoto řízení. Někteří ze žadatelů byli vedeni v evidenci nežádoucích osob a po uzavření manželství s občanem České republiky obvykle požádali dle § 122 zákona o pobytu cizinců o zmírnění trestu správního vyhoštění. V rámci správního řízení, po shromáždění všech podkladů a prokázání účelového jednání s cílem získat pobytový status rodinného příslušníka občana České republiky a po vydání konečného rozhodnutí o zamítnutí jejich žádosti, si žadatelé opětovně podávali žádost za stejným účelem, případně volili jiný účel, avšak stejný typ žádosti (místo manželství to bylo sdílení společné domácnosti apod.). V případě důvodného podezření se tyto věci řešily v trestním řízení podle §171/d TZ - napomáhání k neoprávněnému pobytu na území. Účelově uzavřená manželství, byla zaznamenána nejčastěji v případech, ve kterých bylo s cizincem vedeno správní řízení ve věci správního vyhoštění. Cizinec uzavřel v době, kdy mu byla určena doba k vycestování, sňatek s občanem České republiky ve snaze, aby celá situace byla vázána na dopad do soukromého a rodinného života tohoto cizince s cílem zrušení správního vyhoštění.

Přestože novela zákona o pobytu cizinců, provedená zákonem č. 379/2007 Sb., zpřísňuje podmínky pro získání povolení k trvalému pobytu, které je možno vydat rodinnému příslušníkovi až po dvou letech jeho nepřetržitého přechodného pobytu na území, pokud je cizinec nejméně jeden rok rodinným příslušníkem státního občana České republiky, tento způsob legalizace pobytu se v hodnoceném roce zvýšil o 75,0 % (v absolutních číslech se jedná o +15 osob). Důležitým způsobem by tuto skutečnost mohla pozitivně ovlivnit **připravovaná novela zákona o pobytu cizinců⁹⁰**, která si mj. klade za cíl dále omezit možnost podávání žádostí o povolení k trvalému pobytu na území, a to pro ty případy, kdy se cizinec na území zdržuje na základě výjezdního příkazu. Současně novela předpokládá, je-li žadatelem o povolení k trvalému pobytu cizinec po neúspěšném absolvování azylového řízení, že toto řízení muselo trvat dva roky a bezprostředně předcházet podání žádosti o povolení k trvalému pobytu.

Napomáhání k nelegálnímu pobytu nebo překročení hranic - porovnání roku 2008/2009**

Období Rok	1.1.-31.12. 2008	tj. %	1.1.-31.12. 2009	tj. %	Změna oproti předchozímu období	
					v [%]	absolutní
Celkem osob*	77	100,0	197	100,0	155,8	120
z toho způsob napomáhání k NM						
účelový sňatek	20	26,0	35	17,8	75,0	15
účelové otcovství	23	29,9	32	16,2	39,1	9
umožnění nel.překročení SH	20	26,0	90	45,7	350,0	70
jiné umožnění nel.pobytu	14	18,2	40	20,3	185,7	26

Poznámka: * osoby evidované skupinami šetření trestné činnosti a dokumentace ObŘ SCP

** § 171a, 171b, 171c, 171d

Zde je nezbytné upozornit na skutečnost, že k uzavírání účelových sňatků nedocházelo pouze na území České republiky, ale i v jiných zemích Evropské unie. Problémem, který bylo nezbytné okamžitě řešit, je ověřování těchto dokladů prostřednictvím středisek přeshraniční spolupráce v rámci schengenského prostoru. Pokud měl cizinec pobyt v sousedním státě, byla informace získána téměř obratem, pokud však měl pobyt např. v Itálii, Španělsku, Portugalsku či Francii, byly

⁹⁰ Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 325/1999 Sb., o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, (zákon o azylu), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony - viz. II.2. LEGISLATIVNÍ RÁMEC, II.2.1. Zákon o pobytu cizinců

odezvy v řádu i několika týdnů. Zde vzniká problém s posouzením legálnosti pobytu, neboť dle předložených dokladů byl cizinec na území oprávněně, byl oprávněn podat žádost, a tímto mu byl i legalizován pobyt na území České republiky. Po určité době, kdy byla doručena odpověď, bylo např. zjištěno, že se cizinec prokazoval již neplatným dokladem o povolení k pobytu a teprve v tuto chvíli nastal důvod pro řešení této skutečnosti (v rámci trestního i správního řízení). Tomuto by mohlo být předcházeno, pokud by odezvy byly okamžité, případně v řádu několika málo hodin. K řešení zmíněných situací významně pomůže spuštění informačního systému VIS.

Mezi **osobami napomáhajícími k nelegální migraci** byli nejvíce zastoupeni občané **České republiky** (88 osob, tj. 44,7 %), což koresponduje s formou napomáhání „úcelové otcovství“ a „úcelový sňatek“. Dále následovali státní příslušníci **Vietnamu** (23 osob, tj. 11,7 %), kteří většinou (15 osob) napomáhali svým krajanům při nelegální migraci přes naše území.

Napomáhání k nelegálnímu pobytu nebo překročení hranic - TOP 10 - porovnání roku 2008/2009**

Období Rok	1.1.-31.12. 2008	tj. %	1.1.-31.12. 2009	tj. %	Změna oproti předchozímu období	
					v [%]	absolutní číslo
Celkem osob napomáhajících k nelegální migraci*	77	100,0	197	100,0	155,8	120
z toho						
Česká republika	50	64,9	88	44,7	76,0	38
Vietnam	5	6,5	23	11,7	360,0	18
Mongolsko	3	3,9	14	7,1	366,7	11
Rusko	3	3,9	11	5,6	266,7	8
Polsko			9	4,6		9
Ukrajina	2	2,6	5	2,5	150,0	3
nezjištěno	3	3,9	8	4,1	166,7	5
Srbsko			4	2,0		4
Gruzie			3	1,5		3
Čína	2	2,6	3	1,5	50,0	1

Poznámka: * osoby evidované skupinami šetření trestné činnosti a dokumentace ObŘ SCP

** § 171a, 171b, 171c, 171d

Celkem byla **pomoc** k nelegální migraci **vykázána u 428 osob**, z toho se jednalo nejčastěji o státní příslušníky **Vietnamu** (106 osob, tj. 24,8 %), **Mongolska** (72 osob, tj. 16,8 %) a **Ruska** (59 osob, tj. 13,8 %).

VI.3. KONTROLNÍ ČINNOST A REPRESIVNÍ OPATŘENÍ

VI.3.1. Kontrolní činnost PČR

1. Služba cizinecké policie

Jedním z nástrojů potírání nelegální migrace je intenzivnější provádění kontrol dodržování pobytového režimu cizinců ve vnitrozemí a v příhraničí.

Především se jedná o pravidelné kontroly ve vytipovaných objektech s případnou možností zvýšeného výskytu kriminálního jednání s cizineckým prvkem, tzn. akce zaměřené na přístupové komunikace ke státním hranicím⁹¹, vlaková a autobusová nádraží⁹², tržnice⁹³, parkoviště u čerpacích

⁹¹ Např. spolupráce jihomoravského ICP s Celní správou, kdy je kladen důraz na nákladní automobily zapečetěné plombou jedoucí ve směru z území Slovenska.

⁹² V květnu proběhla evropská policejní akce CZ/RAIL zaměřená na kontroly v mezinárodních vlacích a vybraných železničních stanicích.

⁹³ Spolupráce s Českou obchodní inspekcí při kontrolách zaměřujících se na výrobu a prodej napodobenin značkového zboží.

stanic pohonných hmot a dálniční odpočívadla, ubytovací zařízení, stavby⁹⁴, obchodní a nákupní centra, ve večerních hodinách především bary, herny a noční kluby.

Prověrkami bylo zjištěno, že cizinci již dlouhodobě upřednostňují ubytování v soukromých bytech před hromadným ubytovacím zařízením⁹⁵, zahraniční pracovníci firem často přespávají v areálech firem nebo na pracovištích či v terénu v provizorních podmínkách (unimobuňkách, maringotkách), někdy v opuštěných prostorách, halách domech, bytech ve squaterskem stylu. Dále bylo zjištěno, že některá ubytovací zařízení vydávají cizincům potvrzení o ubytování jako doklad potřebný k doložení žádosti o udělení pobytu. V těchto případech byl cizinec na ubytovně evidován pouze formálně a pro účely jakéhokoliv řízení byl nedosažitelný.

Fiktivní přechodné pobyty v soukromých obydlích, zejména v příhraničních oblastech, měla nahlášena rovněž řada státních příslušníků SRN. Důvodem bylo splnění potřebné doby pobytu pro absolvování zkoušky na řidičské oprávnění.

V souvislosti s prověřováním legálnosti pobytu osob na území České republiky byly vyžadovány prověrky osob v národních systémech ostatních zemí schengenského prostoru. Předepsaný formulář byl zaslán na Národní centrálu Sirene, která jej postupovala státu, který byl vlastníkem záznamu v SIS. Stávalo se, že se odpověď vrátila až po několikáté urgenci, což ve svém důsledku prodlužovalo vedené správní řízení. Dalším problémem byla nemožnost ověření platnosti a použitelnosti schengenského víza vydaného jiným státem než je Česká republika v případech, kdy cizinec ztratil cestovní doklad s vízem nebo když mu byl odcizen. Po vstupu České republiky do schengenského prostoru, je problémem skutečnost, že pokud cizinec vstupuje do tohoto prostoru, je jeho cestovní doklad označen vstupním razítkem na vnější hranici. Při pobytové kontrole není možné určit, kdy konkrétně cizinec vstoupil na území České republiky, a zda nepřekračuje povolenou platnost pobytu. Služba cizinecké policie se musí spoléhat na prohlášení cizinců. Problém bude vyřešen spuštěním IS VIS.

Kromě cílených a pravidelných kontrol jsou prováděny namátkové kontroly dopravních prostředků⁹⁶ a vytipovaných vlaků zejména v blízkosti státních hranic s cílem předcházet a zamezit nelegální migraci. Tyto akce vychází z aktuálního vyhodnocení operativní situace v příslušném místě a zhodnocení případných bezpečnostních rizik. Akce jsou prováděny v součinnosti se službou dopravní policie a ve spolupráci s celními orgány.

Policisté Služby cizinecké policie se kromě výše uvedených kontrolních akcí pravidelně účastnili součinnostních dopravně bezpečnostních akcí, vyhlášených rozkazem policejního prezidenta. Hlídky policistů Služby cizinecké policie se zde mimo standardních policejních úkolů zaměřují především na cizineckou problematiku.⁹⁷ Ze strany Inspektorátů cizinecké policie na mezinárodních letištích jsou při podezření výskytu nelegální migrace prováděny tzv. předkontroly (pobytové kontroly) na dané letecké lince. Tyto linky se vybírají na základě již zjištěných případů, u vybraných destinací z vyhodnocených údajů o cestujících zasílaných leteckými dopravci nebo ze zpráv skupiny analýzy rizik. Důležitým nástrojem je profilování cestujících, a to buď při hraniční kontrole nebo přímo v tranzitní hale.

Kontroly jsou prováděny také např. k žádostem o vízum nad 90 dnů a následně po příjezdu cizinců na území České republiky. Je kontrolováno, zda cizinec nastoupil do zaměstnání, pokud

⁹⁴ Spolupráce s úřady práce při zjišťování, zda cizinec nepracuje nelegálně.

⁹⁵ V takových případech je pobytová kontrola cizinců podstatně ztížena vzhledem k nemožnosti vstupu do soukromého obydlí.

⁹⁶ Dle zjištění ObŘ SCP Plzeň byly při kontrolách na silničních komunikacích zaznamenány případy transportu specifických hnojiv (pro pěstování marihuany). O této skutečnosti byla informována Národní protidrogová centrála. Při kontrolách vozidel vietnamských státních příslušníků s legálním pobytem jsou stále častěji nacházeny různé druhy zbraní.

⁹⁷ Tyto akce jsou plánovány na základě koordinačních schůzek zástupců Centra služeb pro silniční dopravu, Generálního ředitelství cel, ŘSDP a ŘSCP konané na Ministerstvu dopravy.

nenastoupil je zasílán poznatek na místně příslušný úřad práce, který následně cizinci povolení k zaměstnání neprodlouží. Pokud je zjištěno, že firma nesídlí na uvedené adrese, je tento poznatek znovu zaslán na úřad práce, který této firmě již nepovolí zaměstnávání cizinců.

V roce 2009 realizovala Služba cizinecké policie zhruba **261 tisíc pobytových kontrol**, a to jak samostatně, tak ve spolupráci s ostatními orgány. V porovnání s předchozím rokem došlo k navýšení počtu o více jak 85 tisíc (+49,1 %). Jedním z důvodů navýšení počtu je jistě provádění pobytových kontrol ve větší intenzitě a důkladnosti v souvislosti s vyšší koncentrací cizinců a evropských politiků v rámci předsednictví České republiky v Radě EU, kdy bylo třeba zajistit bezpečnost chráněných osob a veřejného pořádku. Dalším důvodem byl monitoring v souvislosti s propouštěním zahraničních pracovníků v důsledku hospodářské krize, kdy existoval předpoklad, že cizinci, kterým byl ukončen pracovní poměr, budou pobývat na našem území nelegálně.

Kontrolní činnost Služby cizinecké policie – porovnání roku 2008/2009

Období roku	1.1.-31.12. 2008	1.1.-31.12. 2009	Meziroční změna	
			v %	absolutní číslo
počet provedených pobytových kontrol celkem	174 959	260 789	49,1	85 830
z toho provedeno pobytových kontrol (s jinými útvary - PČR, CS jiné)	8 169	10 085	23,5	1 916
počet kontrol ubytovacích zařízení (objektů)	42 321	50 733	19,9	8 412
počet kontrol objektů pro výdělečnou činnost	27 319	30 600	12,0	3 281
počet kontrol jiných objektů	86 861	146 859	69,1	59 998
počet provedených policejních akcí	4 092	4 510	10,2	418
z toho provedeno policejních akcí (s jinými útvary - PČR,CS,jiné)	2 745	2 435	-11,3	-310

Poznámka: zpracováno z Měsíčních výkazů vybraných činností SCP

2. Útvar pro odhalování organizovaného zločinu služby kriminální policie a vyšetřování

V porovnání roku 2008 a 2009 nedošlo k výrazným změnám při páčání trestného činu nelegální práce a jiných forem vykořisťování. Česká republika je cílovou zemí pro osoby z bývalého Sovětského svazu, Rumunska, Bulharska, Vietnamu, Indie, Číny, Mongolska a dalších asijských zemí. Pod záminkou práce s dobrým výdělkem jsou lidé získáváni na práci v České republice prostřednictvím organizovaných skupin, které jim zařídí legální vstup na území ČR. Po příjezdu do České republiky jsou jim odebrány pasy. Dále jsou uvedeni v závislost na zprostředkovateli práce, aby dobrovolně nemohli odejít a musí vykonávat podřadnou práci, většinou fyzicky náročnou za minimální nebo žádný plat.

V roce 2009 se v několika případech výše uvedené jednání potvrdilo a bylo zahájeno stíhání pachatelů podle § 232a odst. 2, písm. c), odst. 3, odst. 4, písm. c) trestního zákona. Vždy se jednalo o organizovanou skupinu pachatelů působící většinou v několika státech. Byly zjištěny informace o napojení zločineckých skupin na státní orgány při legalizaci pobytu na území České republiky a zajišťování pracovních dokladů. V několika případech byly zjištěny informace k vývozu českých občanů do Velké Británie, k nimž provádějí pracovníci ÚOOZ SKP PČR potřebná šetření a úzce spolupracují cestou EUROPOLU s policisty Velké Británie.

VI.3.2. Kontrolní činnost MPSV, resp. úřadů práce

Usnesení vlády České republiky ze dne 9. února 2009 č. 171 uložilo Ministerstvu práce a sociálních věcí zvýšit intenzitu kontrolní činnosti zaměřené na oblast zaměstnávání cizinců a zajistit důsledné ukládání sankcí zaměstnavatelům a využívání nejvyšších zákonem stanovených výší pro tyto sankce. Tento úkol byl plněn prostřednictvím kontrolní činnosti úřadů práce.

Kontrolní útvary úřadů práce provedly ve sledovaném období roku 2009 **celkem 11 149 kontrolních akcí**. Z tohoto celkového počtu provedených kontrolních akcí bylo úřady práce

uskutečněno **1 898 kontrol u zaměstnavatelů** (což činí 17,02 % z celkového počtu), kteří zaměstnávali i zahraniční pracovníky. V oblasti kontroly zahraniční zaměstnanosti zjistily úřady práce **pochybení u 401 kontrolovaného zaměstnavatele**⁹⁸, což z celku 1 898 kontrol představuje 21,12 %. Na základě kontrol provedených celními úřady zahájily úřady práce v roce 2009 celkem 514 správních řízení.

Kontrolní činnost úřadů práce probíhá nejen v rámci jejich plánované či monitorovací činnosti, ale je uskutečňována i na základě poskytnutých podnětů ke kontrole z řad jiných státních orgánů.

Ve sledovaném období roku 2009 se na počtu podaných podnětů ke kontrolním akcím a přímé účasti na těchto kontrolách nejvíce podílely Služba cizinecké policie a celní úřady. Celkem Služba cizinecké policie podala **299 podnětů ke kontrole** a spolu s úřady práce se účastnila **při 431 kontrolní akci**. Celní úřady podaly ve stejném období celkem **228 podnětů ke kontrole a účastnily se kontroly ve 270 případech**. Z uvedeného vyplývá, že se na celkovém počtu 1 898 provedených kontrolních akcí Služba cizinecké policie podílela svými podněty k jejich provedení 15,75 % a svojí účastí ve 22,71 %. Celní úřady se podněty ke kontrolám podílely 12,01 % a účastnily se v 14,23 %.

Kontrolních akcí se spolu s úřady práce zúčastňují i další státní orgány, ovšem v již zanedbatelné míře. Shora uvedené podíly zastoupení Služby cizinecké policie a celních úřadů na kontrolních akcích se vztahují ke kontrolám zaměřeným na oblast zaměstnávání zahraničních pracovníků.

V roce 2009 zkontrolovaly úřady práce při 1 898 kontrolních akcích **celkem 19 089 zahraničních pracovníků**, z toho 6 322 žen. Z tohoto počtu bylo zjištěno **pochybení u 8 086 osob**, přičemž u 3 170 osob bylo zjištěno nelegální zaměstnávání a u 4 916 osob nesplnil zaměstnavatel svoji informační (ohlašovací) povinnost vůči úřadu práce uloženou v § 87 zákona o zaměstnanosti. Vzhledem k absenci evidence na úřadu práce jsou zaměstnavatelem neohlášení zahraniční pracovníci (občané EU/EHP/ESVO a cizinci, kteří nepotřebují povolení k zaměstnání) pokládáni a dále v textu označeni také jako nezdokumentovaně zaměstnávané osoby.

Ke dni 31.12. 2009 **uložily úřady práce celkem 1 168 pokut** v celkové výši **47 405 400 Kč**. Z toho bylo uloženo **189 pokut zaměstnancům ve výši 705 200 Kč** a **979 pokut zaměstnavatelům ve výši 46 700 200 Kč**. Uvedené údaje představují sankce za porušení předpisů na úseku zaměstnanosti zahraničních pracovníků.

V meziročním porovnání je počet provedených kontrolních akcí zaměřených na zaměstnávání zahraničních pracovníků srovnatelný s předcházejícím obdobím (rok 2008 – celkem 11 724 kontroly, z toho **1 933 kontroly** zaměstnávání zahraničních pracovníků, což činí 16,48 % z celkového počtu, rok 2009 - celkem 11 149 kontrol, z toho **1 898 kontrol** zaměstnávání zahraničních pracovníků, tedy 17,02 % z celkového počtu). Oproti roku 2008 provedly úřady práce v roce 2009 **o 35 kontrol méně a zkontrolovaly méně o 5 114 zahraničních pracovníků než minulý rok** (v roce 2008 – zkontrolováno celkem 24 203 osoby). Při kontrolách provedených **v roce 2008 bylo zjištěno pochybení v 6 515 případech** (z toho 2 342 nelegálně a 4 173 nezdokumentovaně zaměstnávaných osob), **v roce 2009 bylo pochybení zjištěno u 8 086 osob** (z toho 3 170 nelegálně a 4 916 nezdokumentovaně zaměstnávaných osob). Ve srovnání se stejným obdobím roku 2008 vzrostl počet zjištěných pochybení ve smyslu porušení zákona o zaměstnanosti o 2 571 případů. V roce 2009 došlo k mírnému navýšení **udělených pokut o 166** (rok 2008 – 1 002 pokut; rok 2009 – 1 168 pokut) a **výrazně vzrostla výše pokut, a to celkem o 17 192 000 Kč** (rok 2008 – 30 213 400 Kč; rok 2009 – 47 405 400 Kč). Výše udělených pokut v roce 2009 vzrostla oproti roku 2008 **zejména u pokut udělených zaměstnavatelům**, a to o částku 17 281 500 Kč.

⁹⁸ Jedná se o zaměstnavatele, kteří zaměstnávali cizince podléhající povinnosti mít pro výkon práce platné povolení k zaměstnání a platné povolení k pobytu nebo být držitelem zelené karty.

Vyhodnocení kontrolní činnosti úřadů práce v roce 2009

Rekapitulace – rok 2009	
Celkový počet provedených kontrol	11 149
z toho počet kontrol u zaměstnavatelů zaměstnávající zahraniční pracovníky (cizince a občany EU/EHP/ESVO)	1 898
z toho provedeno kontrol z podnětu:	
z podnětu Úřadu práce	1 223
z podnětu Služby cizinecké policie	299
z podnětu Živnostenského úřadu	7
z podnětu Finančního úřadu	0
z podnětu Inspektorátu práce	5
z podnětu orgánů Celního úřadu	228
z podnětu Policie ČR (vyjma Služby cizinecké policie)	38
z podnětu jiného	98
Výsledky kontrol a spoluúčast kontrolních orgánů	
Počet zkontrolovaných zahraničních pracovníků celkem	19 089
z toho zjištěno celkem pochybení (z toho nelegálně + nezdokumentovaně * zaměstnané osoby)	8 086 (3 170 + 4 916)
Počet uložených pokut celkem	1 168
z toho uloženo pokut zaměstnancům + zaměstnavatelům	189 + 979
Výše uložených pokut v Kč	47 405 400
z toho výše pokut zaměstnancům + zaměstnavatelům	705 200 + 46 700 200
Počty kontrol provedených za spoluúčasti:	
Služby cizinecké policie	431
Živnostenského úřadu	4
Finančního úřadu	0
Inspektorátu práce	28
Celního úřadu	270
Policie ČR (vyjma Služby cizinecké policie)	16

Poznámka : * nedodržení informační povinnosti zaměstnavatelem (§ 87)

Zvláštní pozornost byla věnována kontrole agentur práce. V období od 1. ledna 2009 do 30. listopadu 2009 provedly Úřady práce také 586 kontrol. Celková výše uložených pokut činila 20 094 000,- Kč.⁹⁹

Podle státní příslušnosti se k nejpočetnější skupině nezdokumentovaných, neohlášeně zaměstnávaných zahraničních pracovníků, v jejichž případě nesplnil zaměstnavatel informační povinnost dle § 87 zákona o zaměstnanosti, řadí občané Slovenska, s počtem 2 998 osob, u nichž došlo oproti roku 2008 k výraznějšímu nárůstu o 942 osoby. Následují státní příslušníci Ukrajiny s celkovým počtem 1 517 nelegálně i neohlášeně zaměstnávaných osob. Přestože uvedené představuje neměnnou skutečnost v porovnání s údaji v předcházejících letech, je třeba na tuto skutečnost nahlížet rovněž v souvislosti s nejvyšším početním zastoupením pracovníků z těchto obou uvedených států na trhu práce v České republice. Další početnou skupinu zjištěných nelegálně i neohlášeně zaměstnávaných zahraničních pracovníků představují státní příslušníci Vietnamu s počtem 1 205 osob.

S početním odstupem následují další nelegálně i neohlášeně zaměstnávaní zahraniční pracovníci z Polska (735 osob), Mongolska (383 osoby), Bulharska (333 osoby), Rumunska (303 osoby), Moldavska (241 osob), Uzbekistánu (59 osob) a Německa (57 osob).

⁹⁹ Pro srovnání: v období od 1. ledna 2008 do 30. listopadu 2008 bylo provedeno 498 kontrol agentur práce a uloženo 110 pokut v celkové výši 5 886 400,- Kč.

Přehled pořadí dle počtu státního občanství nelegálně a nezdokumentovaně zaměstnávaných zahraničních pracovníků (cizinců a občanů EU/EHP/ESVO) – TOP 10

Stav k 31.12	2006		2007		2008		2009	
1.	Slovensko	1 836	Slovensko	1 418	Slovensko	2 056	Slovensko	2 998
2.	Ukrajina	1 280	Ukrajina	1 292	Ukrajina	1 302	Ukrajina	1 517
3.	Vietnam	147	Polsko	380	Vietnam	1 183	Vietnam	1 205
4.	Rumunsko	123	Vietnam	296	Polsko	707	Polsko	735
5.	Polsko	88	Moldavsko, Bulharsko	105	Bulharsko	434	Mongolsko	383
6.	Bulharsko	63	Rumunsko	77	Rumunsko	321	Bulharsko	333
7.	Moldavsko	61	Čína	40	Mongolsko	149	Rumunsko	303
8.	Čína	59	Mongolsko	19	Moldavsko	100	Moldavsko	241
9.	USA, Bělorusko	22	Rusko	16	Čína	50	Uzbekistán	59
10.	Německo	20	Německo	15	Uzbekistán	33	Německo	57

Zdroj: MPSV ČR

Kontroly jsou prováděny zejména na základě výsledků monitoringu prováděného soustavně úřady práce i na základě obdržení podnětů. Díky těmto zdrojům mají úřady práce představu o tom, v jakých sektorech ekonomické činnosti se nelegální zaměstnávání zahraničních pracovníků vyskytuje nejčastěji. V hodnoceném roce **pracovalo bez povolení k zaměstnání (3 170 osob, z toho 1 030 žen)** nejvíce zahraničních pracovníků v oblasti zahrnující administrativní a podpůrné činnosti (1 301 osoba, z toho 477 žen). Další nelegálně zaměstnávání zahraniční pracovníci byli zjištěni ve stavebnictví (572 osoby, z toho 87 žen), ve zpracovatelském průmyslu (492 osoby, z toho 201 žena) a dále ve velkoobchodě, v maloobchodě, v činnostech zahrnujících opravy a údržbu motorových vozidel (392 osoby, z toho 157 žen). Podrobný přehled nelegálně zaměstnávaných zahraničních pracovníků v rozdělení dle ekonomické činnosti jejich zaměstnavatele (CZ NACE) uvádí přehled v tabulkové části tohoto materiálu.

Kontrolní útvary úřadů práce se ve spolupráci s ostatními složkami (Služba cizinecká policie, celní úřady) zaměřily rovněž na **dodržování § 89 zákona o zaměstnanosti**, který mimo jiné stanoví, že **plnění úkolů vyplývajících z předmětu činnosti** právnické osoby zajišťovaných společníkem, statutárním orgánem nebo členem statutárního nebo jiného orgánu obchodní společnosti pro obchodní společnost nebo členem družstva nebo členem statutárního nebo jiného orgánu družstva pro družstvo **je považováno za zaměstnání**. Při kontrolních akcích bylo ve sledovaném období zjištěno celkem 379 osob, u kterých bylo prokázáno nedodržení výše uvedeného ustanovení¹⁰⁰.

Nejčastěji se **porušení § 89 zákona o zaměstnanosti dopouštěla družstva (341 osob)**. U **společností s ručením omezeným** bylo zjištěno pochybení u menšího počtu pracovníků (37 osob).

V řazení podle klasifikace činnosti zaměstnavatele (CZ NACE) bylo zjištěno nejvíce pochybení ve stavebnictví (221 osoba), ve zpracovatelském průmyslu (108 osob) a v oblasti zahrnující administrativní a podpůrné činnosti (24 osob). Nedodržování § 89 zákona o zaměstnanosti vykazovala ve sledovaném roce nejvíce družstva zabývající se činnostmi ve stavebnictví (207 osob).

¹⁰⁰ Jedná se o cizince podléhající povinnosti mít pro výkon práce platné povolení k zaměstnání a platné povolení k pobytu nebo být držitelem zelené karty.

Výskyt porušení § 89 zákona o zaměstnanosti podle ekonomické činnosti zaměstnavatele

CZ NACE zaměstnavatele		Právní forma				
Sekce/oddíl	Název	Společnost s ručením omezeným	Veřejná obchodní společnost	Akiová společnost	Družstvo	celkem za sekci
A 01	Zemědělství, myslivost	4			1	5
A 02, 03	Lesnictví a rybářství				2	2
B	Těžba, dobývání					0
C	Zpracovatelský průmysl	6		1	101	108
D	Výroba elektřiny, plynu, tepla, klimatizace vzduchu					0
E	Zásobování vodou, odpadní vody, odpady					0
F	Stavebnictví	14			207	221
G	Velkoobchod, maloobchod opravy a údržba motorových vozidel	7				7
H	Doprava a skladování					0
I	Ubytování, stravování a pohostinství	1			1	2
J	Informace a komunikace					0
K	Peněžnictví a pojišťovnictví					0
L	Nemovitosti					0
M	Věda, výzkum, technika					0
N	Administrativní a podpůrné činnosti	5			19	24
O	Veřejná správa; obrana; sociální zabezpečení					0
P	Vzdělávání					0
Q	Zdravotnictví a sociální péče					0
R	Kultura, zábava, rekreace					0
S	Ostatní činnosti				10	10
T	Domácnosti zaměstnávající personál					0
U	Exteritoriální organizace a spolky					0
Celkem 379 osob z toho:		37	0	1	341	379

Pramen: MPSV ČR

Ve sledovaném období kontrolovaly úřady práce rovněž **dodržování § 88 zákona o zaměstnanosti**, který zaměstnavatelům stanoví povinnost písemně informovat příslušný úřad práce, jestliže **cizinec, kterému bylo vydáno povolení k zaměstnání nebo zelená karta** nenastoupil do práce¹⁰¹ nebo ukončil zaměstnání před uplynutím doby, na kterou bylo povolení vydáno¹⁰².

Nedodržení informační povinnosti zaměstnavatelem bylo zjištěno celkem v **1 512 případech**, z toho v **973 případech** neohlásili zaměstnavatelé úřadu práce **nenastoupení cizince** do zaměstnání a u **539 cizinců** neoznámili zaměstnavatelé úřadu práce **předčasné ukončení zaměstnání cizince**. Nejčastěji zaměstnavatelé **neoznámili nenastoupení cizince** do zaměstnání v případě státních příslušníků Ukrajiny (381 osob), Vietnamu (170 osob), Moldavska (128 osob) a Uzbekistánu (100 osob). **Předčasné ukončení** zaměstnání cizince neoznámili zaměstnavatelé úřadu práce nejvíce u státních příslušníků **Ukrajiny** (289 osob) a **Mongolska** (osob 158).

Mezi informační povinnosti zaměstnavatele náleží rovněž povinnost písemně **informovat** příslušný úřad práce **o nástupu občana EU/EHP/ESVO** či jeho rodinného příslušníka nebo

¹⁰¹ Porušení § 88 odst.1, písm. a) zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti - zaměstnavatel je povinen písemně informovat příslušný úřad práce, jestliže cizinec, kterému bylo vydáno povolení k zaměstnání nebo zelená karta nenastoupil do práce.

¹⁰² Porušení § 88 odst.1, písm. b) zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti - zaměstnavatel je povinen písemně informovat příslušný úřad práce, jestliže u cizince, kterému bylo vydáno povolení k zaměstnání nebo zelená karta došlo k ukončení zaměstnání před uplynutím doby, na kterou bylo povolení vydáno.

cizince, u kterého se nevyžaduje povolení k zaměstnání, k výkonu práce. Ve sledovaném období roku 2009 zjistily úřady práce **4 916 osob, u kterých zaměstnavatel nesplnil svoji informační povinnost** uloženou v § 87 zákona o zaměstnanosti.

Neoznámení nástupu do zaměstnání se zaměstnavatelé dopustili **nejvíce** u občanů **Slovenska** (2 998 osob), **Polska** (735 osob), **Bulharska** (333 osoby) a **Rumunska** (303 osob). V případě cizinců, kteří nepotřebují povolení k zaměstnání, nesplnili zaměstnavatelé svoji informační povinnost vůči úřadu práce především u státních příslušníků **Vietnamu** (178 osob) a **Ukrajiny** (160 osob).

Zjištěný počet neohlášeně zaměstnávaných zahraničních pracovníků dlouhodobě převyšuje nad počtem nelegálně zaměstnávaných zahraničních pracovníků - cizinců, kteří k výkonu práce potřebují povolení k zaměstnání. **Porovnání předchozích období od roku 2006 až po sledované období roku 2009 vykazuje početní převahu neohlášeně zaměstnávaných zahraničních pracovníků** (jejich podíl na celku všech zjištěných pochybení činil v roce 2006 – 55,10 %, v roce 2007 – 56,55 %, v roce 2008 – 64,05 %, v roce 2009 – 60,80 % - data k 31. 12. uvedeného roku).

VI.3.3. Kontrolní činnost MPO, resp. živnostenských úřadů

Ve vztahu k cizincům vedeným v živnostenském rejstříku Ministerstvo průmyslu a obchodu průběžně zajišťuje provádění kontrolní činnosti živnostenskými úřady jak vůči zahraničním fyzickým osobám, tak vůči právnickým osobám s účastí cizince ve statutárním orgánu, resp. zahraničním právnickým osobám. Živnostenské úřady v dané oblasti spolupracují s dalšími dozorovými orgány, zejména s orgány Služby cizinecké policie. Živnostenské úřady plní signalizační povinnost v dané oblasti k orgánům Služby cizinecké policie, krajským soudům, finančním orgánům, správám sociálního zabezpečení, úřadům práce a dalším úřadům.

V roce 2009 provedly živnostenské úřady České republiky **kontrolu 4 515 zahraničních fyzických osob** a dále provedly kontrolu **1 365 právnických osob** s účastí cizince ve statutárním orgánu, resp. zahraničních právnických osob. **Celkem provedly živnostenské úřady kontrolu 5 880 těchto subjektů.** Nejvíce kontrol bylo provedeno v hl. m. Praze - celkem 1 104 subjektů, dále pak ve Středočeském kraji - 773 subjektů a v kraji Plzeňském - 624 subjektů.

Pokud jde o kontrolu **4 515 zahraničních fyzických osob**, tak při kontrolách bylo **zjištěno 3 185 porušení živnostenského zákona** a zákonů souvisejících s podnikáním, za což byly uloženy pokuty ve výši 2 897 200,- Kč. Dále bylo ve **331 případech** sankčně **zrušeno živnostenské oprávnění** nebo **pozastaveno provozování živnosti.** Nejvíce kontrol zahraničních fyzických osob bylo provedeno ve Středočeském kraji - 567 zahraničních fyzických osob, dále pak v Plzeňském kraji - 564 zahraničních fyzických osob a v hlavním městě Praze celkem - 475 zahraničních fyzických osob.

Při kontrolách **1 365 právnických osob s účastí cizince ve statutárním orgánu**, resp. zahraničních právnických osob v roce 2009, bylo zjištěno **884 porušení živnostenského zákona**, za což byly uloženy pokuty ve výši 1 377 100,- Kč a dále bylo ve 115 případech sankčně **zrušeno živnostenské oprávnění** nebo **pozastaveno provozování živnosti.** Nejvíce kontrol právnických osob s účastí cizince ve statutárním orgánu, resp. zahraničních právnických osob bylo provedeno v hl. m. Praze celkem - 629 výše uvedených právnických osob, dále pak ve Středočeském kraji - 206 právnických osob a v kraji Ústeckém - 79 právnických osob.

Kontroly zahraničních osob, jakož i dalších podnikatelských subjektů a případné jejich sankcionování za porušení právních předpisů má své opodstatnění a vede k postupnému zlepšení povědomí o povinnostech v rámci podnikání, tj. o povinnostech vyplývajících ze živnostenského zákona a z předpisů souvisejících s podnikáním, a tím i k dodržování právních předpisů ze strany těchto podnikatelů.

VI.3.4. Kontrolní činnost Celní správy, resp. celních úřadů

V roce 2009 provedly celní úřady samostatně nebo v součinnosti s jinými orgány státní správy **celkem 1 632 kontrol** dodržování povinností stanovených zákonem o zaměstnanosti, v jejichž průběhu bylo **zkontrolováno 6 203 cizinců**. Z celkového počtu zkontrolovaných cizinců bylo u 1 966 osob zjištěno podezření z porušení zákona o zaměstnanosti, přičemž se jednalo zejména o státní příslušníky Ukrajiny (1 068 osob), Vietnamu (537), Mongolska (124), Moldavska (88), Uzbekistánu (42) a Číny (41). V případě 54 kontrolovaných cizinců vzniklo podezření z porušení zákona o pobytu cizinců. Z výše uvedeného počtu kontrol bylo v 560 případech konstatováno podezření z porušení zákona o zaměstnanosti. **Kontroly zaměstnávání cizinců byly provedeny u celkem 1 449 právnických nebo fyzických osob.**

V roce 2009 byly provedeny rovněž kontroly ve spolupráci s jinými složkami státní správy České republiky. Jednalo se mimo jiné o 426 kontrol uskutečněných ve spolupráci se Službou cizinecké policie a o 209 kontrol ve spolupráci s úřady práce.

Nejvíce kontrol zaměstnávání cizinců bylo Celní správou ČR provedeno v oblastech (skupině vykonávaných činností) stavebnictví (424), obchodu včetně tržnic (387) a služeb stravovacích a ubytovacích (200). Dále byly uskutečněny kontroly např. v oblastech zdravotnictví včetně pomocných činností (83), služeb včetně autoopravárenství s výjimkou služeb stravovacích, ubytovacích a erotických (71), výroby kovů a kovovýroby (58), zpracování dřeva a výroby dřevařských výrobků s výjimkou těžby dřeva a školkařství (53), zpracovatelského průmyslu včetně automobilového průmyslu (46), potravinářství a výroby tabákových výrobků (46), zemědělství (36) a dopravy (21). Největší efektivita kontrol u právnických nebo fyzických osob byla zaznamenána v oblastech služeb včetně autoopravárenství s výjimkou služeb stravovacích, ubytovacích a erotických (42,25 %), potravinářství a výroby tabákových výrobků (39,13 %), služeb stravovacích a ubytovacích (37,50 %), stavebnictví (35,38 %), obchodu včetně tržnic (34,37 %), zemědělství (33,33 %) a výroby kovů a kovovýroby (31,03 %).

Největší počet cizinců byl zkontrolován zejména v oblastech stavebnictví (1688 osob), obchodu včetně tržnic (876), služeb stravovacích a ubytovacích (585), potravinářství a výroby tabákových výrobků (550), zemědělství (282), zpracovatelského průmyslu včetně automobilového průmyslu (240), výroby kovů a kovovýroby (217), zdravotnictví včetně pomocných činností (208) a služeb včetně autoopravárenství s výjimkou služeb stravovacích, ubytovacích a erotických (199). Největší počet cizinců, u kterých bylo zjištěno podezření z porušení zákona o zaměstnanosti, byl evidován mimo jiné v oblastech stavebnictví (743 osob; tj. 44,02 % z celkového počtu), obchodu včetně tržnic (250; 28,54 %), služeb stravovacích a ubytovacích (163; 27,86 %), potravinářství a výroby tabákových výrobků (107; 19,45 %), zemědělství (97; 34,40 %), výroby kovů a kovovýroby (66; 30,41 %), zdravotnictví včetně pomocných činností (67; 32,21 %), služeb včetně autoopravárenství s výjimkou služeb stravovacích, ubytovacích a erotických (75; 37,69 %), zpracování dřeva a výroby dřevařských výrobků s výjimkou těžby dřeva a školkařství (43; 32,82 %) a dopravy (30; 90,91 %).

Vedle běžných kontrol dodržování povinností podle zákona o zaměstnanosti byly celními úřady v roce 2009 **provedeny dvě celostátní kontrolní akce**. První, uskutečněná v dubnu 2009, byla zaměřena na pracovní odvětví zdravotnictví včetně pomocných činností, a do oblasti průmyslových zón. Pracovníci celních úřadů během dvoudenní akce provedli celkem 100 kontrol. Zkontrolováno bylo 451 cizinců ze třetích zemí vykonávajících práci, přičemž u 241 z nich bylo zjištěno podezření z porušení zákona o zaměstnanosti. Kontrolní činnosti zaměřené do sektoru zdravotnictví měly 60 % úspěšnost, která se projevila zejména v oblastech s vyšší hustotou obyvatelstva. Druhá týdenní kontrolní akce konaná v říjnu 2009 směřovala do oblasti zdravotnictví (pomocný zdravotnický i nezdravotnický personál, úklidové práce) a vybraných pracovních odvětví souvisejících s provozováním drážní dopravy (úklidové činnosti nádražních prostor a železničních vozů, stavby a rekonstrukce nádražních budov a kolejí apod.). Pracovníci celních úřadů provedli

celkem 134 kontrol, prověřili 291 cizinců ze třetích zemí, kteří u kontrolovaných subjektů vykonávali práci, přičemž u 93 z nich zjistily podezření z porušení zákona o zaměstnanosti.

V návaznosti na usnesení vlády ČR ze dne 9. 2. 2009 č. 171 k zajištění bezpečnostní situace České republiky v souvislosti s propouštěním zahraničních pracovníků v důsledku hospodářské krize, celní úřady monitorovaly situaci v oblasti zaměstnávání cizinců a svá zjištění předávaly Generálnímu ředitelství cel k využití při jednáních např. v rámci Mezirezortního orgánu pro potírání nelegálního zaměstnávání cizinců nebo pro potřeby Analytického centra pro ochranu státních hranic a migraci.

VI.3.5. Přestupky a správní delikty

Zákon o pobytu cizinců v hlavě XIV. v ustanovení § 156 definuje **správní delikty**, pokuty, příslušnost a pravidla řízení o deliktech. V ustanovení § 157 definuje přestupky, pokuty, příslušnost a další pravidla pro **vyřizování přestupků**. Na řízení o přestupcích podle cizineckého zákona se vztahuje zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů, pokud zákon o pobytu cizinců nestanoví jinak. Přestupky projednává policie.

V případě přestupků se jednalo zejména o porušování zákona o pobytu cizinců a zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích, v platném znění.

V hodnoceném roce bylo útvarů PČR Služby cizinecké policie řešeno celkem **121 227 přestupků** (+22 176 přestupků, tj. +22,4 %) a byly **uloženy blokové pokuty v celkové částce 68,5 miliónů Kč** (+ 11,1 miliónu Kč, tj. +19,4 %). Z toho bylo zjištěno 48 434 přestupků (+14 516 přestupků, tj.+42,8 %) podle zákona o pobytu cizinců (uloženy blokové pokuty v celkové částce 34,3 milionů Kč) a 72 793 přestupků (+7 660 přestupků, tj. +11,8 %) podle zákona o přestupcích (uloženy blokové pokuty ve výši 34,2 milionů Kč).

Přestupky a správní delikty -porovnání shodného období roku 2008/2009

Období roku	1.1.-31.12. 2008	1.1.-31.12. 2009	Změna oproti předchozímu období	
			v [%]	absolutní číslo
Zjištěno přestupků dle zák. č. 326/1999 Sb.	33 918	48 434	42,8	14 516
Celková výše uložených pokut (v Kč)	26 028 602	34 316 629	31,8	8 288 027
Zjištěno přestupků dle zák. č. 200/1990 Sb.	65 133	72 793	11,8	7 660
Celková výše uložených pokut (v Kč)	31 351 676	34 221 438	9,2	2 869 762
Počet správních deliktů - §156 zák. č. 326/1999 Sb.	1682	1 844	9,6	162
Celková výše uložených pokut (v Kč)	39 934 000	85 460 000	114,0	45 526 000

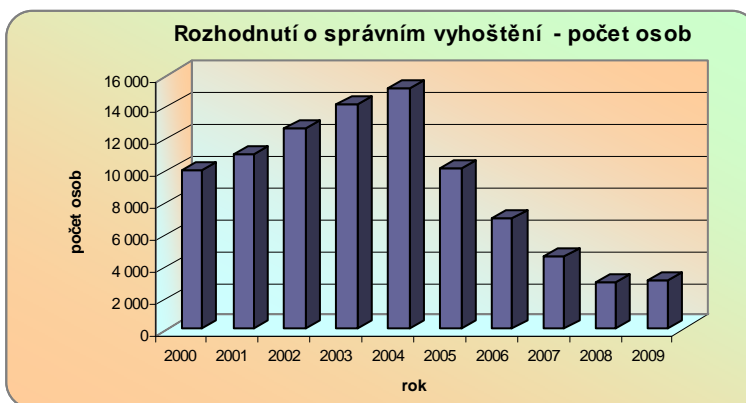
Ve stejném období bylo útvarů PČR Služby cizinecké policie řešeno na základě zákona o pobytu cizinců celkem **1 844** (+162 správních deliktů, tj.+9,6 %) **správních deliktů**, kde celková výše uložených pokut dosáhla hodnoty 85,5 milionů Kč (+45,5 mil.; tj. +114,0 %).

VI.3.6. Správní vyhoštění

Správní vyhoštění cizinců upravuje hlava X. zákona o pobytu cizinců. Správním vyhoštěním se rozumí ukončení pobytu cizince na území, které je spojeno se stanovením doby vycestování z území a doby, po kterou nelze cizinci umožnit vstup na území. Doby, po kterou nelze umožnit cizinci vstup na území, stanoví policie v rozhodnutí o správním vyhoštění cizince. Zákon o pobytu cizinců přesně definuje případy, kdy je rozhodnutí o správním vyhoštění nevykonatelné.

Vývoj situace v oblasti nelegální migrace je provázán s vývojem počtu cizinců, kterým bylo orgány cizinecké policie vydáno rozhodnutí o správním vyhoštění. Pokud byli cizinci zjištěni při nelegální migraci, byli ve většině případů sankcionováni rozhodnutím o správním vyhoštění (cca 68,7 %).

Ve statistikách počtu cizinců s **vydaným rozhodnutím o správním vyhoštění** zaevidovaných v roce 2009 do informačního systému CIS byl oproti předcházejícímu roku zaznamenán mírný nárůst (**3 064 osob**; +155 osob, +5,3 %).

Nejvíce zastoupenou skupinou cizinců, kterým bylo vydáno rozhodnutí o správním vyhoštění, zůstali i v tomto roce státní příslušníci **Ukrajiny**¹⁰³ (1 155 osob; -168 osob, tj. -12,7 %), kteří představovali 37,7 % z celkového počtu. S velkým odstupem následovali, stejně jako v roce 2008, státní příslušníci **Vietnamu** (363 osob; +107 osob, tj. +41,8 %), u nichž byl zaznamenán největší početní nárůst ve srovnání s rokem předcházejícím. Třetí pozici obsadili státní příslušníci **Mongolska** (224 osob; +40 osob, tj. +21,7 %). Dále se ve zmíněných statistikách umístili státní příslušníci **Ruska** (166 osob; +42 osob, tj. +33,9 %) a **Gruzie** (144 osob; +50 osob, tj. +53,2 %).

V hodnoceném roce bylo vydáno **4 760 rozhodnutí** (-235 rozhodnutí, tj. -4,7 %). Některým cizincům bylo vydáno rozhodnutí o správním vyhoštění vícekrát, resp. z více důvodů, proto počet vydaných rozhodnutí je vždy vyšší než počet osob. **Převažujícími důvody** pro toto opatření byly ve sledovaném období, stejně jako v minulosti, **porušování pobytového režimu** (78,8 % z celkového počtu důvodů), **nerespektování rozhodnutí o správním vyhoštění** (9,0 %) a **nedovolené překročení státní hranice** (4,0 %).

Na základě **pravomocného a vykonatelného rozhodnutí o správním vyhoštění** byla jeho realizace provedena u **624 cizinců** (+287 osob; tj. +85,2 %). Nejčastěji bylo správní vyhoštění realizováno u státních příslušníků **Ukrajiny** (279 osob), u kterých byl vykázán největší nárůst ve srovnání s rokem 2008 (+144 osob, tj. +106,7 %). Významný meziroční nárůst je evidován také u státních příslušníků **Vietnamu** (122 osob, +51 osob, tj. +71,8 %) a **Mongolska** (78 osob, +48 osob, tj. +160,0 %).

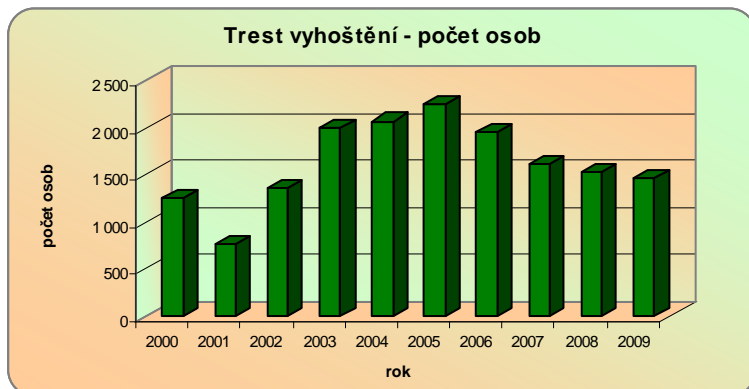
V případě **nerespektování rozhodnutí o správním vyhoštění** může být toto jednání cizince kvalifikováno jako trestný čin maření výkonu úředního rozhodnutí.¹⁰⁴

¹⁰³ Někteří státní příslušníci Ukrajiny se snaží obejít uložené správní vyhoštění tím, že odjíždí na Ukrajinu, kde si legálně změni své jméno a následně se vrací do České republiky s novým cestovním dokladem totožnosti se změněným jménem. Při povolování žádosti o vízum či následné kontrole nelze zjistit (bez ztotožnění podle fotografie v IS ENO nebo lustrace v AFISu), že se jedná o tutéž osobu, které bylo vydáno rozhodnutí o správním vyhoštění.

¹⁰⁴ Podrobněji je uvedeno v kapitole IX.1. TRESTNÉ STÍHÁNÍ CIZINCI

VI.3.7. Trest vyhoštění

Trest vyhoštění z území České republiky¹⁰⁵ je ukládán soudy pachatelům, kteří nejsou občany České republiky, a to jako trest samostatný, nebo vedle jiného trestu dle zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v platném znění.¹⁰⁶ Soud může uložit trest vyhoštění ve výměře od jednoho roku do deseti let, anebo na dobu neurčitou. Trest vyhoštění neukládají soudy každému cizinci, který je odsouzen za spáchání trestného činu, ale pouze v případech vyžaduje-li to bezpečnost lidí nebo majetku, anebo jiný obecný zájem.

V roce 2009 uložily soudy v trestním řízení **trest vyhoštění** podle ustanovení § 57 zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, jako trest samostatný nebo vedle jiného trestu **1 464 cizincům**. Počet uložených trestů vyhoštění se oproti roku 2008 snížil o 4,3 % (v absolutních číslech se jedná o -65 trestů vyhoštění).

Nejčastěji se jednalo o státní příslušníky **Ukrajiny** (418 osob; -94 osob, tj. -18,4 %). Jejich podíl v hodnoceném roce dosáhl hodnoty 28,6 %. Dále následovali státní příslušníci **Slovenska**, kteří z celkového počtu tvořili 24,9 % (365 osob; +28 osob, tj. +8,3 %) a **Vietnamu** (130 osob; +35 osob, tj. +36,8 %, kteří se na celkovém počtu podíleli 8,9 %.

Trest vyhoštění byl realizován celkem u 400 cizinců (+33 osob, tj. +9,0 %). Realizace soudního vyhoštění byla provedena nejvíce u státních příslušníků **Ukrajiny** (134 osob, -27 osob, tj. -16,8 %), **Slovenska** (114 osob, +47 osob, tj. +70,1 %) a **Vietnamu** (47 osob, +17 osob, tj. +56,7 %).

Z důvodu ucelené informace uvádíme, že k trestnímu stíhání mimo území České republiky bylo vydáno 180 cizinců a 21 cizinců bylo předáno k výkonu trestu odnětí svobody.

¹⁰⁵ Údaje k trestu vyhoštění jsou v materiálu uváděny jako doplňující informace k údajům o cizincích vyhoštěných na základě správního rozhodnutí.

¹⁰⁶ Tento zákon nabyl účinnosti dnem 1. 1. 2010; v roce 2009 postupovaly soudy podle tehdy účinného zákona, tj. zákona 140/1961 Sb.

VI.3.8. Zařízení pro zajištění cizinců

Ke dni 31. 12. 2009 provozovala Správa uprchlických zařízení Ministerstva vnitra¹⁰⁷ **dvě zařízení pro zajištění cizinců** v nichž je cizinec povinen se zdržovat na základě rozhodnutí o zajištění za účelem správního vyhoštění, a to v **Poštorné** (Jihomoravský kraj) a **Bělé pod Bezdězem** (Středočeský kraj).

ZAŘÍZENÍ PRO ZAJIŠTĚNÍ CIZINCŮ NA ÚZEMÍ ČESKÉ REPUBLIKY

Ubytovací kapacita zařízení pro zajištění cizinců byla ke stejnému datu celkem **458 lůžek**.

Policisté nadále vykonávají službu v těchto zařízeních v rozsahu stanoveném zákonem o pobytu cizinců (úkony spojené s příjmem cizinců do zařízení, střežení zpřísněného režimu, střežení cizinců v případě hospitalizace v nemocnicích na neuzavřených odděleních aj.).

V roce 2009 bylo umístěno do zařízení **celkem 1 376 cizinců**, oproti roku 2008 došlo k výraznému navýšení počtu, a to o 608 osob (tj. +79,2 %). Důvodem tohoto navýšení je uplatňování readmisní dohody uzavřené Evropskou unií s Ukrajinou od června 2009 a vyšší počet státních příslušníků Ruska a Gruzie, kteří neoprávněně vstupovali na naše území z Polska, kde byli evidováni jako žadatelé o mezinárodní ochranu. Z tohoto důvodu byli později vraceni dle Dublinského nařízení zpět do Polska.

Z hlediska státní příslušnosti prošlo ve sledovaném roce zařízeními nejvíce státních příslušníků **Ukrajiny** (416 osob; tj. 30,2 %, +182 osob, tj. +77,8 %), **Vietnamu** (276 osob; tj. 20,1 %, +119 osob, tj. +75,8 %), **Ruska** (148 osob; tj. 10,8 %, +78 osob, tj. +111,4 %) a **Gruzie** (123 osob, tj. 8,9 %, +105 osob, tj. +583,3 %). Zároveň je u těchto státních příslušností vykázán nejvyšší meziroční nárůst.

¹⁰⁷ Na základě zákona č. 428/2005 Sb., kterým byl novelizován zákon o pobytu cizinců, bylo oprávnění ke zřizování a provozování zařízení pro zajištění cizinců převedeno z Policie České republiky na Ministerstvo vnitra. V rámci ministerstva byla tímto úkolem pověřena Správa uprchlických zařízení.

Zařízení pro zajištění cizinců – TOP 10, porovnání roku 2008/2009

Období roku	1.1.-31.12. 2008	tj. %	1.1.-31.12. 2009	tj. %	Změna oproti předchozímu období v [%] absolutní číslo	
Celkem osob	768	100,0	1376	100,0	79,2	608
z toho nejvíce st.příslušnost						
Ukrajina	234	30,5	416	30,2	77,8	182
Vietnam	157	20,4	276	20,1	75,8	119
Rusko	70	9,1	148	10,8	111,4	78
Gruzie	18	2,3	123	8,9	583,3	105
Mongolsko	53	6,9	81	5,9	52,8	28
Moldavsko	28	3,6	62	4,5	121,4	34
Čína	36	4,7	33	2,4	-8,3	-3
Nigérie	11	1,4	29	2,1	163,6	18
Bělorusko	16	2,1	20	1,5	25,0	4
Alžírsko	6	0,8	15	1,1	150,0	9

Vysvětlivka: *řazeno podle nejvyšší hodnoty aktuálního období

Poznámka: Údaje zpracovány z podkladů ŘSCP PČR

Zajištění v zařízení pro zajištění cizinců bylo ukončeno celkem u 1 155 cizinců.

Z uvedeného počtu:

- byla **realizace správního vyhoštění** provedena u **505 cizinců** (v porovnání s předcházejícím rokem došlo k **nárůstu vyhoštěných cizinců** o 252, tj. +99,6 %);
- předáno podle **Dublinkého nařízení** bylo **109 osob**;
- **v souvislosti s uplynutím lhůty pro zajištění** stanovené ustanovením § 125 zákona o pobytu cizinců¹⁰⁸ bylo ze zařízení pro zajištění cizinců **propuštěno 100 osob**¹⁰⁹;
- předáno do **jiného zařízení** bylo **173 osob**;
- **úmysl požádat o mezinárodní ochranu** projevilo **143 osob**.¹¹⁰

Ve sledovaném roce byla **průměrná doba zajištění** u výše uvedených osob 62,8 dne.

¹⁰⁸ Na základě uvedeného ustanovení doba zajištění nesmí překročit 180 dnů a počítá se od okamžiku omezení osobní svobody. V případě cizince mladšího 18 let nesmí doba zajištění překročit 90 dnů.

¹⁰⁹ V oblasti ověřování totožnosti a zabezpečení vydání cestovních dokladů cizincům z důvodu zabezpečení realizace správního vyhoštění nedošlo za hodnocené období k zásadním změnám oproti roku 2008. Přetrvávaly problémy při ověření totožnosti a vydávání cestovních dokladů zastupitelskými úřady pro státní příslušníky Číny, Gruzie, Mongolska, Alžírsku. Zastupitelské úřady těchto států na některé žádosti oddělení pobytového režimu cizinců Ředitelství služby cizinecké policie o ověření totožnosti a vydání náhradního cestovního dokladu nereagovaly i přes mnohé urgency a jednání.

¹¹⁰ Cizinec zajištěný v zařízení má možnost podat žádost o mezinárodní ochranu do 7 dnů od poučení o této možnosti. I přes podanou žádost zůstává cizinec v zařízení do pravomocného rozhodnutí ve věci azylu, resp. do skončení zákonné lhůty pro zajištění.

VII. Readmisní smlouvy a dobrovolné návraty

VII.1. SMLUVNÍ VZTAHY

Oblasti sjednávání readmisních smluv věnuje Ministerstvo vnitra (dále jen „MV ČR“) stálou pozornost, neboť jsou jedním z předpokladů úspěšného boje s nelegální migrací a efektivní realizace navracení osob do země původu.

Význam readmisních smluv spočívá především v tom, že jsou stanovena přesná pravidla a lhůty pro ověřování totožnosti osob a následně pravidla pro postup při předání takové osoby, jakmile jsou splněny podmínky pro její zpětné předání dle vnitrostátních právních předpisů.

Přestože by státy měly uznávat zásadu, dle které je každý stát povinen umožnit návrat vlastnímu občanovi na své výsostné území, nemusí se v praxi tato zásada vždy zcela naplnit. Readmisní smlouvy takovou povinnost smluvně zajišťují (za podmínky, že osoba je občanem žádaného státu a že stát potvrdí její státní občanství). Ve smlouvách pak dále bývají zakotveny další podmínky předávání osob, které celý proces předávání zjednoduší a urychlí (dále např. stanovení důkazních prostředků, kterými se státní občanství států smluvních stran dokazuje, vystavování cestovních dokladů atd.), takže dotčené osoby jsou omezovány na svobodě co nejkratší možnou dobu.

Pokud není readmisní dohoda sjednána, probíhá shora popsaný proces prostřednictvím zastupitelských úřadů příslušných států. Ne vždy se však policie setkává se vstřícným přístupem ke spolupráci. MV ČR proto usiluje o sjednání readmisních smluv, a to zejména s těmi státy, které buď produkují nejvíce nelegálních migrantů anebo při vracení nelegálních migrantů příliš nespolupracují.

Readmisní smlouvy řeší i podmínky vracení občanů třetích států (tj. osob, které nejsou státními občany smluvních stran), kteří na území smluvního státu vstoupili neoprávněně z území druhého smluvního státu. V případě vlastních občanů a smluvně určeného okruhu občanů třetích států se readmisní smlouvy vztahují i na případy, kdy tyto osoby vstoupily sice oprávněně na území druhého smluvního státu, avšak přestaly splňovat pobytové podmínky (zanikla platnost oprávnění k pobytu). Většina readmisních smluv pak řeší i otázky policejních průvozů.

Na úseku sjednávání readmisních smluv vyvíjí MV ČR aktivity dvěma směry. Jednak se věnuje sjednávání dvoustranných readmisních smluv, jednak se spolupodílí na práci Komise Evropské unie při sjednávání komunitárních readmisních dohod s vybranými třetími státy.

Aktuálně má Česká republika sjednány readmisní smlouvy s 13 státy. Jedná se o všechny sousední státy (Německo, Polsko, Rakousko a Slovensko) a dále o Slovinsko, Maďarsko, Bulharsko, Rumunsko, Chorvatsko, Moldávii, Vietnam, Kanadu a Francii. S Francií byla smlouva sice podepsána, avšak nebyla ratifikována a nebyl sjednán prováděcí protokol.

V průběhu roku 2009 byly na úseku sjednávání **bilaterálních readmisních smluv** vyvíjeny následující aktivity:

- **Švýcarsko:** ve stadiu vnitrostátního schvalování projednaných textů je readmisní smlouva se Švýcarskem, která byla podepsána dne 17. září 2009 v Praze;
- **Arménie:** s Arménií jsou vedena jednání o readmisní smlouvě již od roku 2002. Po určité odmlce byla jednání aktivizována v roce 2008. Vzhledem k tomu, že text smlouvy odsouhlasený v roce 2003 již zcela neodpovídal potřebám současnosti, bylo arménské straně navrženo tento přehodnotit. Strany si vyměnily návrhy textů a bylo dosaženo konsensu pokud jde o jejich obsah. Současně s dohodou byl v roce 2009 korespondenční cestou připravován text prováděcího protokolu. V průběhu roku 2009 proběhla v České

republike připomínková řízení k textu smlouvy i prováděcího protokolu. Po vnitrostátním projednání na obou stranách bude možno přikročit k podpisu obou smluvních dokumentů;

- **Francie:** jednání s Francií o textu prováděcího protokolu byla dočasně přerušena, zejména s ohledem na přijetí Směrnice EP a Rady č. 2008/115/ES o společných normách a postupech v členských státech pro návrat ilegálně pobývajících občanů třetích států. Tato směrnice, která má být implementována do vnitrostátního právního řádu do 24. prosince 2010, podstatně zužuje možnosti zpětného předávání občanů třetích států mezi členskými státy Evropské unie. Bylo proto rozhodnuto provést nejdříve analýzu možností readmise občanů třetích států za těchto nových podmínek a v závislosti na výsledcích analýzy v jednání buď pokračovat, nebo je zastavit;
- **Kazachstán:** byl předán český návrh textu readmisní dohody;
- **Egypt:** byl předán český návrh textu readmisní dohody.

Na úseku komunitárních readmisních dohod zahájilo MV ČR jednání o prováděcích protokolech k readmisní dohodě s Ruskou federací a s Černou Horou. První kola jednání se uskutečnila v prosinci 2009. Počítá se s dalšími koly v průběhu prvního pololetí 2010.

V rámci Evropské unie se MV ČR prostřednictvím svého zástupce účastnilo průběžně schůzek expertů pro readmise. V roce 2009 došlo k podpisu readmisní dohody s Pákistánem (26. 10. 2009) a byla parafována readmisní dohoda s Gruzíí (25. 11. 2009).

Ke dni 1. 1. 2010 jsou platné komunitární readmisní dohody s Ruskem, Ukrajinou, Albánií, Srbskem, Černou Horou, Makedonií, Bosnou a Hercegovinou, Moldavskem, Srí Lankou, Hongkongem a Macaeem.

V roce 2009 bylo na schůzkách expertů pro readmise hlavním tématem především provádění readmisní dohody s Ruskou federací. Při provádění dohody bylo zjištěno, že Evropská unie a Ruská federace si odlišně vykládají některá ustanovení dohody, a proto se obě strany soustředily na vypracování Doporučení společného readmisního výboru, které by názorovou rozdílnost (šlo především o lhůtu pro provedení pohovoru v případě neexistence důkazních prostředků) uvedlo v soulad. Doporučení byla přijato u příležitosti v pořadí pátého společného readmisního výboru, který se uskutečnil 2. června 2009. Další diskutovanou oblastí ve vztahu k Ruské federaci byla otázka komunikačních kanálů, kterými lze předávat žádosti o readmisi a odpovědi na ně a s tím související lhůty.

V roce 2009 se dále uskutečnila jednání společných readmisních výborů s Ukrajinou, zeměmi západního Balkánu. Albánií a Moldavskem, na kterých bylo hodnoceno provádění dohod a řešeny problémy, které se při jejich provádění vyskytly.

V roce 2009 obdržela Komise mandát pro jednání o readmisní dohodě s Kapverdskou republikou. Byla rovněž snaha aktivovat jednání o readmisní dohodě s Tureckem a Marokem. Nadále stagnuje projednávání readmisní dohody s Alžírskem a Čínou, k nimž má Komise rovněž mandát.

V roce 2010 bude MV ČR usilovat o podpis readmisní smlouvy s Arménií, zahájení jednání o nových readmisních smlouvách, zejména s Mongolskem, Egyptem, Indií, Kambodžou, Kazachstánem, Uzbekistánem a zahájení jednání o prováděcích protokolech k readmisní dohodě s Ukrajinou, popř. dalšími zeměmi západního Balkánu. Prováděcí protokoly jsou předpokladem pro to, aby readmisní dohody mohly být pružně aplikovány.

Dále na základě aktivit druhé smluvní strany nebo na základě vlastní iniciativy bude MV ČR jednat o novelizaci, popř. sjednání nové readmisní dohody se Slovenskem, aby odpovídala současným podmínkám a novelizaci prováděcích protokolů se sousedními státy s cílem aktualizace jejich některých částí (zejména pokud jde o místa pro překračování hranic).

Nadále bude MV ČR spolupracovat formou účasti svého zástupce na expertních jednáních na přípravě smluv uzavíraných v rámci Evropské unie.

VII.2. PROVÁDĚNÍ READMISNÍCH SMLUV

Politiku návratů nelegálních migrantů do zemí jejich původu považuje Česká republika, stejně jako další země Evropské unie, za jeden z prvořadých zájmů. Hlavním nástrojem této politiky, jak je v předchozí kapitole této zprávy uvedeno, jsou readmisní dohody.

VII.2.1. Provádění readmisních smluv se sousedními státy ¹¹¹

V roce 2009 bylo podle readmisních smluv se sousedními státy **vyžádáno** převzetí celkem **685 osob**. V meziročním srovnání došlo k výrazné změně, a to poklesu o 730 osob (tj. -51,6 %). Stejně jako v minulých letech výrazně převládal počet osob, jejichž převzetí si vyžádaly sousední státy. Sousední státy požadovaly na české straně převzít celkem 538 osob (-785 osob, tj. -59,3 %) a strana ČR od orgánů sousedních států vyžádala převzetí 147 osob (+55 osob, tj. +59,8 %).

Česká strana převzala 528 osob (-755 osob; tj. -58,8 %), **sousední státy převzaly 143 osob** (+52 osob; tj. +57,1 %).

V případech, kdy předávající strana nedostatečně prokázala, že osoby nelegálně vstoupily na její území z území druhé smluvní strany, nebo kdy přebírající strana odmítla osoby převzít v rámci readmisních dohod, ale odkazovala na ustanovení Dublinského nařízení docházelo k **odmítnutí převzetí (14 osob, z toho odmítnuto stranou ČR 10 osob)**.

Provádění readmisních smluv se sousedními státy v letech 2006/2009

ROK	2006	2007	2008	2009
Vyžádáno				
převzetí podle readmisních dohod	1 162	1 119	1 415	685
z toho sousedními státy	985	1 016	1 323	538
stranou ČR	177	103	92	147
Převzato				
osob podle readmisních dohod	1 099	1 020	1 374	671
z toho sousedními státy	164	100	91	143
stranou ČR	935	920	1283	528
Převzetí odmítnuto				
z toho sousedními státy	63	99	41	14
stranou ČR	13	3	1	4
	50	96	40	10

V celkovém objemu se také v roce 2009 provádění readmisních smluv na hranicích České republiky se sousedními státy týkalo v naprosté převaze cizinců ze států, které s Českou republikou nesousedí (tj. občanů tzv. třetích států). Jednotlivé úseky státních hranic České republiky byly však svým způsobem specifické.

Z celkového počtu 528 osob bylo nejvíce od orgánů sousedních států v rámci readmisního řízení převzato státních příslušníků **Vietnamu** (224 osob, tj. 42,4 %), **Mongolska** (46 osob, tj. 8,7 %), **Ukrajiny** (44 osob, tj. 8,3 %) a Ruska (42 osob, tj. 7,9 %).

¹¹¹ Tato kapitola se zabývá pouze údaji o provádění readmisních dohod se sousedními státy pozemní cestou.

Cizinci PŘEVZATÍ na základě readmisních smluv od orgánů sousedních států v roce 2009 - TOP 10

Státní příslušnost	Polsko	Rakousko	SRN	Slovensko	Celkem
Vietnam	29		193	2	224
Mongolsko			46		46
Ukrajina	13		31		44
Rusko	2		40		42
Moldavsko	2	1	20	1	24
Česká republika			17	1	18
Turecko	1	1	8		10
Makedonie			9		9
Nigérie	1	3	5		9
Tunisko			7		7

Z celkového počtu 143 osob bylo nejvíce orgánům sousedních států v rámci readmisního řízení předáno státních příslušníků **Ukrajiny** (71 osob, tj. 49,7 %). S odstupem následovali státní příslušníci **Vietnamu** (17 osob, tj. 11,9 %)

Cizinci PŘEDANÍ na základě readmisních smluv orgánům sousedních států v roce 2009 - TOP 5

Státní příslušnost	Polsko	Rakousko	SRN	Slovensko	Celkem
Ukrajina	63	2	5	1	71
Vietnam	7	4		6	17
Srbsko	1		4	1	6
Slovensko			6		6
Moldavsko			4		4

Nejvíce osob bylo stranou ČR *převzato* v rámci readmisních smluv od policejních orgánů SRN (464 osob; tj. 87,9 %). Zde došlo k nejvyššímu snížení počtu (-431 osob; tj. -48,2 %), kdy důvodem takového poklesu by mohla být větší informovanost cizinců o pohybu v schengenském prostoru a také vědomí, že orgány SRN provádějí důslednou kontrolu pobytových náležitostí cizinců v příhraničním prostoru. Většina osob převzatých od orgánů SRN na území České republiky pobývala legálně (73,7 %). Také v roce 2009 bylo z německé strany při splnění podmínek upřednostňováno předání do České republiky namísto předání přímo do domovského státu i přes existenci readmisních dohod Evropské unie s některými třetími státy. Část těchto osob však již nemohla být dále nabídnuta ostatním sousedním státům vzhledem k nedostatku důkazů a náklady na vyhoštění do domovského státu nesla Česká republika.

Výrazný pokles v počtu převzatých osob je také evidován u orgánů Polska (53 osob, -320 osob, tj. -85,8 %). Zde došlo k poklesu díky státním příslušníkům Ukrajiny (13 osob, -236 osob, tj. -94,7 %), kteří při návratu do vlasti zřejmě již mají pobytové náležitosti pro Polsko v pořádku, aby se vyhnuli zbytečným komplikacím. Naprostá většina osob převzatých od orgánů Polska pobývala na území ČR legálně (90,6 %).

Nejvíce osob bylo stranou ČR *předáno* v rámci readmisních smluv orgánům Polska (85 osob; +31 osob; tj. +57,4 %). Nejvíce bylo předáno státních příslušníků Ukrajiny (63 osob, tj. 74,1 % z celkového počtu předaných osob do Polska), u kterých je vykázán nejvyšší meziroční nárůst (+47 osob, tj. +293,8 %).

VII.2.2. Provádění readmisních smluv s nesousedními státy

Od 11. května 2009 začala Služba cizinecké policie uplatňovat readmisní smlouvy uzavřené Evropskou unií s Albánskou republikou, Republikou Srbsko, Bosnou a Hercegovinou.

Od 11. června 2009 byla Službou cizinecké policie využívána readmisní smlouva uzavřená Evropskou unií s Ukrajinou. Dle uvedené readmisní dohody bylo na Ukrajinu vráceno 164 státních příslušníků Ukrajiny. Dále bylo z území České republiky letecky readmitováno do Vietnamu 106 státních příslušníků Vietnamu, do Moldavska 46 státních příslušníků Moldávie a do Ruska 24 státních příslušníků Ruska.

V současné době je výkon provádění readmisních smluv službou cizinecké policie realizován bez závažných problémů. V některých případech jsou ze strany příslušných orgánů Vietnamu, Ukrajiny a Ruské federace nedodržovány lhůty na odpovědi k žádostem o předání cizinců z České republiky. Jedná se zejména o případy, kdy cizinci nemají na podporu své totožnosti či státního občanství žádný relevantní doklad totožnosti či potvrzení o státním občanství, které vyžadují readmisní smlouvy.

VII.3. DOBROVOLNÉ NÁVRATY

Nedílnou součástí migrační politiky je také politika návratová, kdy Česká republika, stejně jako ostatní země Evropské unie, vždy preferuje možnost dobrovolného návratu před návratem nuceným, tedy vyhoštěním. V rámci členění ústředních orgánů státní správy je problematika migrace, a tedy i dobrovolných návratů svěřena do gesce Ministerstva vnitra.

Problematika dobrovolných návratů je v současné době na národní úrovni upravena zákonem č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců, který v ustanovení §123a a následujících upravuje možnost cizince (státního příslušníka třetí země) o dobrovolný návrat požádat. Ve smyslu tohoto ustanovení je to právě Ministerstvo vnitra, konkrétně odbor azylové a migrační politiky, který je kompetentní o žádosti podané cizincem rozhodnout a jeho žádost případně schválit.

Dobrovolná repatriace je dále upravena zákona číslo 325/1999 Sb., o azylu, v platném znění, kdy Ministerstvo vnitra může, je-li to ve veřejném zájmu, nést náklady spojené s dobrovolným návratem.

V souvislosti s problematikou dobrovolných návratů a návratů obecně je z pohledu právní úpravy podstatná také legislativa Evropské unie. Konkrétně se pak jedná o Směrnici Evropského parlamentu a Rady 2008/115/ES ze dne 16. prosince 2008 o společných normách a postupech v členských státech při navracení neoprávněně pobývajících státních příslušníků třetích zemí.

Kromě výše uvedeného realizovalo Ministerstvo vnitra v roce 2009 dva projekty zaměřené na dobrovolné návraty státních příslušníků třetích zemí.

Dobrovolné návraty realizované Správou uprchlických zařízení Ministerstva vnitra na základě zákona 325/1999 Sb.

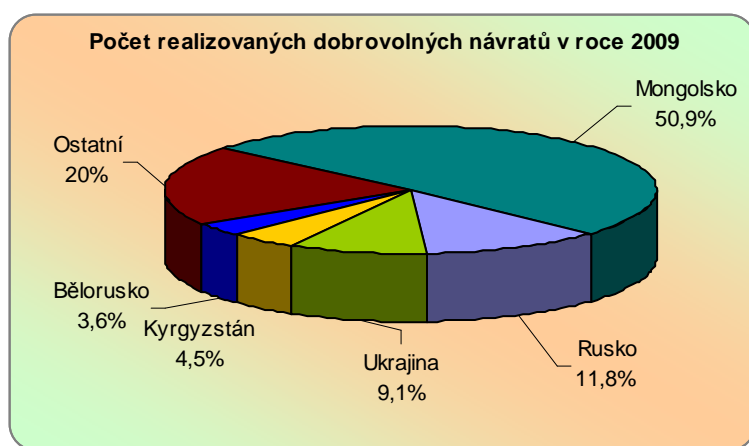
Každý cizinec splňující výše uvedeným zákonem stanovenou lhůtu má právo o repatriaci požádat. Nárok na hrazení nákladů spojených s repatriací však nevzniká automaticky a v některých případech lze žádosti nevyhovět. Každá žádost je posuzována individuálně. Správa uprchlických zařízení Ministerstva vnitra (dále jen „SUZ“) rozhoduje o repatriaci s přihlédnutím ke stanovisku Odboru azylové a migrační politiky, finanční situaci žadatele, pohledávkám vůči státu, dodržování vnitřních předpisů v azylovém zařízení, zdravotnímu a psychickému stavu a k rodinné či sociální situaci.

Při realizaci repatriace SUZ poskytuje žadatelům bezplatný nákup letenky/jízdenky do země původu/třetí země, přímou asistenci při odjezdu, poradenství, v případě, že klientovi není možné zajistit dopravu až do jím zvolené destinace, je mu vyplacen příspěvek na dopravu v cílové zemi. Pokud klient spadá do skupiny ohrožených osob je mu vyplaceno i tzv. startovné.

Dále může SUZ poskytnout v případě zájmu klienta ubytování a stravu/ příspěvek na stravu, a další nezbytnou asistenci (asistence při zajištění cestovního dokladu v případě jeho absence, zajištění odvozu na místo odjezdu z České republiky, asistence během případného přestupu v cizí zemi atd.).

V roce 2009 byly dobrovolné návraty realizované pouze z rozpočtu SUZ do konce měsíce června, od 1. července 2009 byly tyto spolufinancovány z Evropského návratového fondu (jednalo se o projekt ENF 2008-02).

V e sledovaném roce celkem **požádalo o uhrazení nákladů** spojených s dobrovolným návratem **142 osob**, z nichž **repatriováno bylo 110 osob**. Z toho 57 repatriací bylo hrazeno pouze z rozpočtu SUZ, 53 repatriací bylo spolufinancováno z Evropského návratového fondu.

Dobrovolný návrat byl realizován u státních příslušníků Mongolska (56), Ruska (13), Ukrajiny (10), Kyrgyzstánu (5), Běloruska (4), Arménie (3), Gruzie (2) a osoby bez státní příslušnosti (2). V počtu jedna osoba byl dobrovolný návrat realizován u státních příslušníků Afghánistánu, Bosny a Hercegoviny, Haiti, Indie, Iráku, Kosova, Pákistánu, Srí Lanky, Turecka, Turkmenistánu, Uzbekistánu a Vietnamu.

V případě potřeby SUZ spolupracuje při realizaci repatriací s **IOM**, a to převážně v těchto případech:

- je-li nutné zajištění náhradních cestovních dokladů (dále jen „NCD“) pro žadatele o mezinárodní ochranu, kteří nemají cestovní doklady,
- narodí-li se dítě žadateli o mezinárodní ochranu na území České republiky a není tedy zapsáno v cestovním dokladu rodiče a Služba cizinecké policie nemůže vydat cestovní průkaz totožnosti (dále jen „CPT“), nebo tento není dostačující k návratu,
- vlastní-li žadatel o mezinárodní ochranu pouze CPT vydaný Službou cizinecké policie, který je v tomto případě dostačující k návratu,
- je-li nutná asistence při mezipřistání (např. z důvodů handicapu),
- je-li nevyhnutelné mezipřistání a přestup v zemích schengenského prostoru,
- jedná-li se o nezletilého žadatele o mezinárodní ochranu.

V roce 2009 SUZ podepsala dohodu o spolupráci s Českým červeným křížem (dále jen „ČČK“). SUZ nevstupuje přímo z důvodů ochrany osobních údajů žadatelů o mezinárodní ochranu do kontaktu se zastupitelskými úřady zemí původu žadatelů. Zajišťování NCD, prodlužování propadlých dokladů, zapisování dětí do dokladů rodičů či jakýkoliv jiný kontakt se zastupitelskými úřady zemí původu žadatelů o mezinárodní ochranu, zajišťuje proto IOM i ČČK. Jejich pomoc není vázaná pouze na žadatele o mezinárodní ochranu, proto spolupracují se SUZ při jednáních se zastupitelskými úřady a jejich intervence není spojována se žadateli o udělení mezinárodní ochrany.

Z důvodu nevydávání tranzitních víz přes Polskou a Slovenskou republiku byla v roce 2009 možná realizace repatriace pouze leteckou dopravou.

Realizované repatriace ve spolupráci s IOM nebo ČČK:

- 45 repatriací realizovala pouze SUZ,
- za asistencí IOM bylo realizováno 62 repatriací a za asistence ČČK 3 repatriace.

Důvody vysokého počtu realizovaných repatriací ve spolupráci s IOM v roce 2009 byly:

- zajištění levnějších letenek do města Ulánbátaru až o 6 000,- Kč na osobu (státní příslušnosti Mongolska byli nejpočetnější repatriovanou skupinou v loňském roce; jednalo se o celkem 44 osob),
- zajištění NCD - celkem 15x,
- realizace repatriace přes třetí zemi (tranzit), celkem 3x.

Repatriace nebyla realizována u 32 osob. Jednalo se o státní příslušníky Kazachstánu (7), Mongolska (7), Gruzie (6), Ukrajiny (3), Iráku (2), Ruska (2), Vietnamu (2), Běloruska (1), Číny (1) a Nigérie (1).

Důvody nerealizace repatriace:

- ukončení realizace repatriace ze strany SUZ celkem 1x z důvodu svévolného odchodu klienta v průběhu realizace repatriace,
- ukončení realizace repatriace ze strany klientů celkem 8x z důvodu zpětvzetí žádosti o realizaci repatriace,
- zamítnutí žádosti o repatriaci ze strany SUZ celkem 23x, a to
 - 7x z důvodu podání žádosti po zákonem stanovené lhůtě,
 - 4x z důvodu svévolného odchodu neznámo kam,
 - 3x z důvodu nespolupráce při realizaci repatriace,
 - 6x z důvodu porušení ubytovacího řádu,
 - 2x z důvodu dluhu vůči SUZ za minulou repatriaci,
 - 1x z důvodu trvalého pobytu na území ČR.

Dobrovolné návraty zajišťované Mezinárodní organizací pro migraci

V oblasti dobrovolných návratů Ministerstvo vnitra dlouhodobě spolupracuje s Mezinárodní organizací pro migraci (dále jen „IOM“), která na základě smluvního ujednání zajišťuje nejen samotnou realizaci dobrovolného návratu, ale také veškeré související poradenství a asistenci, které jsou pro úspěšné uskutečnění návratu nezbytné. Mezi služby zajišťované IOM patří poskytování informací o dobrovolném návratu, zejména cizincům umístěným v zařízeních pro zajištění cizinců, asistence při komunikaci se zastupitelskými úřady dotčených zemí, nejčastěji v souvislosti s vyřízením náhradního cestovního dokladu, zajištění realizace samotného návratu a v případě potřeby také poskytnutí tranzitní a po příletové asistence navraceným cizincům.

V průběhu roku 2009 uskutečnili pracovníci IOM celkem 20 návštěv zařízení pro zajištění cizinců, kde bylo poskytnuto 222 konzultací. V sídle organizace pak bylo poskytnuto 812 konzultací. **Celkem tedy bylo za rok 2009 poskytnuto** v souvislosti s dobrovolným návratem **poradenství 469 cizincům**, z toho se 374 na základě poskytnutého poradenství rozhodlo pro dobrovolný návrat, který se podařilo realizovat u 265 cizinců.

Projekty Ministerstva vnitra zaměřené na dobrovolné návraty státních příslušníků třetích zemí

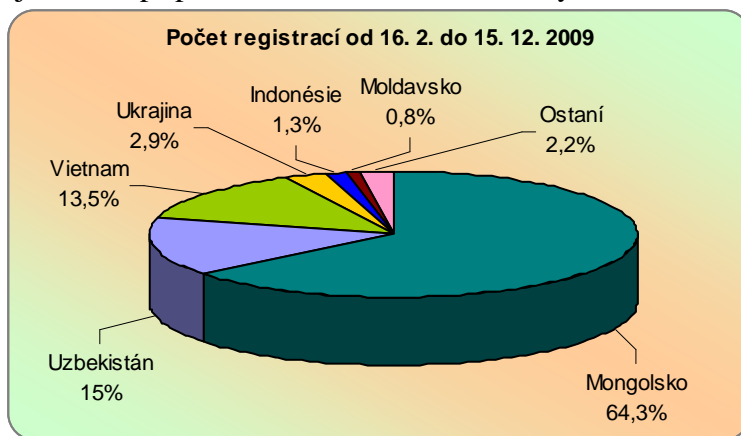
1. Projekt dobrovolných návratů legálně pobývajících cizinců¹¹²

Projekt dobrovolných návratů byl připraven Ministerstvem vnitra na konci roku 2008 jako opatření, které by bylo schopno bez prodlení a efektivně reagovat na situaci cizinců, kteří se v důsledku ekonomické krize ocitli bez pracovního uplatnění. Potřeba okamžitě a účinně vzniklou situaci řešit vycházela ze dvou základních východisek, kterými byla jednak tíživá sociální situace velké části těchto cizinců, kteří společně se ztrátou pracovního uplatnění často ztratili i možnost ubytování a nebyli schopni zajistit si základní životní potřeby vlastními silami. Druhým východiskem pak byla možná bezpečnostní rizika, která jsou spojena s pobytem většího množství cizinců v bezprizorní situaci na území České republiky. Tato rizika byla vedle možného zvýšení vnitrostátní, ale i přeshraniční nelegální migrace a možného nárůstu počtu žadatelů o azyl spatřována také v možném nárůstu nelegálního zaměstnávání, kdy nebylo možné vyloučit, že na místo legálně pracujících cizinců budou zaměstnavatelé, ve snaze o maximální snížení mzdových nákladů, zvyšovat zaměstnávání cizinců, nelegálně se zdržujících na území ČR. S tím související pak bylo zásadní riziko, kterým byl možný nárůst trestné činnosti, organizovaného zločinu, a to včetně nucené práce a obchodu s lidmi.

Realizace projektu probíhala v období **16. února – 15. prosince 2009**.¹¹³ Do projektu koordinovaného **Ministerstvem vnitra** byla jako hlavní partner zapojena Služba cizinecké policie, kdy její skupiny povolování pobytu zajišťovaly celorepublikovou dostupnost projektu jako registrační místo, kde bylo možné se do projektu přihlásit, dále Správa uprchlických zařízení, která pro cizince v tíživé situaci poskytovala nouzové ubytování, Mezinárodní organizace pro migraci, která zajišťovala logistiku a realizaci návratových letů a 12 nevládních organizací, které pro cizince zajišťovaly poradenské služby, šířily informace o projektu, poskytovaly osobní asistenci při registraci a zajišťovaly tlumočnické služby.

Do projektu se registrovalo celkem **2 089** osob. Z tohoto počtu celkem 2 073 osob skutečně opustilo území České republiky. Ve zbývajících 16 případech došlo k následnému vyřazení cizince z projektu. Důvodem vyřazení pak nejčastěji bylo nedostavení se cizince k převzetí informace o odletu či k odletu samotnému, méně častým pak bylo vyřazení na žádost cizince. Jednalo se o výjimečné případy, odůvodněné zdravotním stavem či vydáním víza do jiné země.¹¹⁴

Převažující zájem o registraci byl na straně státních příslušníků **Mongolska (1 342), Vietnamu (283), Uzbekistánu (314)**. Menší zájem pak

¹¹² Projekt byl schválen usnesením vlády č. 171 ze dne 9. února 2009. Realizace II. fáze tohoto projektu byla schválena usnesením vlády č. 588 ze dne 4. května 2009.

¹¹³ V I. fázi bylo pro cizince zajištěno: nouzové ubytování, právní a sociální poradenství + individuální asistence (nevládní organizace), organizační zajištění návratu (IOM), úhrada nákladů spojených s vycestováním (ČR), finanční příspěvek: EUR 500 (dospělé osoby) a 250 (dětí do 15 let). Realizace I. fáze projektu byla zahájena 16. února 2009 a ukončena byla dne 24. července 2009.

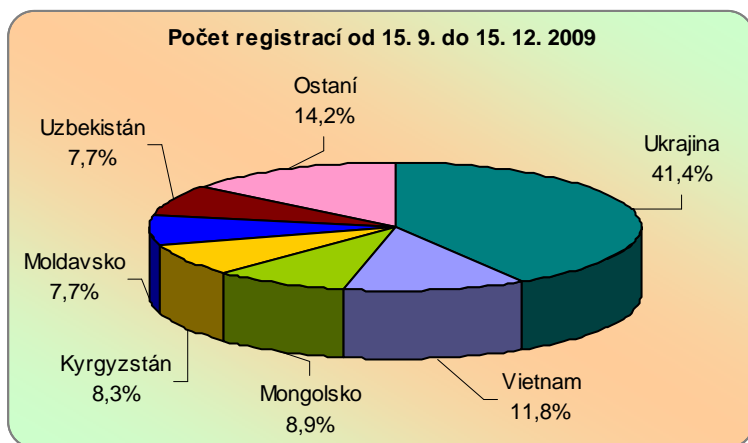
Ve II. fázi byly zajištěny stejné služby s tím, že ubytování bylo poskytováno pouze na poslední noc před odletem a finanční příspěvek byl snížen na EUR 300 (dospělá osoba) a 150 (dítě do 15 let). Realizace byla zahájena dne 27. července 2009 a časově byla omezena do 15. prosince 2009.

¹¹⁴ Jednalo se o jediný případ, a to státního příslušníka Indonésie, kterému bylo uděleno vstupní vízum do USA.

byl u státních příslušníků Ukrajiny (60), Indonésie (28), Moldavska (17), Indie (9), Gruzie (9), Ruska (8), Běloruska (3), Bosny a Hercegoviny (3), Kazachstánu (3), Tádžikistánu (2). Po jednom pak byli zastoupeni státní příslušníci Ázerbajdžánu, Arménie, Kyrgyzstánu, Kosova, Makedonie, Mexika a Srbska.

2. Projekt dobrovolných návratů nelegálně pobývajících cizinců¹¹⁵

V souvislosti s tímto projektem získalo Ministerstvo vnitra informace o cizincích, kteří se ocitli ve stejné situaci, na kterou reagoval projekt dobrovolných návratů pro legálně pobývajících cizince, nicméně se do této situace dostali již v době před jeho zahájením. Vzhledem k tomu, že území České republiky v době platnosti povolení k pobytu neopustili, dostali se do nelegálního postavení a nebyli schopni řešit svou situaci vlastními silami. Právě pro tuto kategorii osob byl spuštěn **Projekt dobrovolných návratů nelegálně pobývajících cizinců**. Realizace projektu byla časově omezena na období **15. září – 15. prosince 2009**. Kromě shora zmíněné kategorie cizinců byl projekt otevřen pro všechny cizince, kteří se na území České republiky zdržovali bez platného pobytového oprávnění a projevíli zájem o dobrovolný návrat. V rámci projektu byli cizinci děleni

do dvou skupin podle schopnosti hradit si náklady spojené s vycestováním z vlastních prostředků. U cizinců, kteří tyto náklady hradili z vlastních prostředků byla výrazně nižší délka doby správního vyhoštění, které jim bylo za předchozí neoprávněný pobyt na území České republiky uděleno. Do projektu bylo registrováno celkem **169 osob**.

V této kategorii převažoval zájem státních příslušníků **Ukrajiny (70), Vietnamu (20), Mongolska (15),**

Kyrgyzstánu (14), Uzbekistánu (13) a Moldavska (12). V menší míře pak Kazachstánu (5), Ruské federace (4), Číny (2) a Mexika (2). V počtu jedna osoba byli registrováni státní příslušníci Arménie, Angoly, Zambie, Guatemaly, Gruzie, Turkmenistánu, Běloruska, Makedonie, Spojených států amerických, Tanzanie a Tádžikistánu.

3. Navazující opatření

- Každý cizinec registrovaný do projektu byl před odletem z území České republiky vybaven potvrzením o účasti v projektu, které by následně mělo být zohledněno v případě budoucího podání žádosti o vstupní vízum do České republiky. Toto opatření je plánováno pro období, kdy dojde ke zvýšení poptávky po pracovní síle ze zahraničí.
- V současné době jsou realizovány 2 projekty Zahraniční rozvojové spolupráce České republiky, které obsahují prvek reintegrační asistence. Projekty jsou realizovány v Mongolsku a Moldavsku.
- V současné době není realizován žádný projekt obdobný shora popsaným. Pro cizince, kterým bylo vydáno rozhodnutí o správním vyhoštění a byla jim stanovena lhůta k opuštění území České republiky je zákonem o pobytu cizinců nastavena možnost dobrovolného návratu. Asistenci při dobrovolném návratu poskytuje na základě smlouvy s Ministerstvem vnitra Mezinárodní organizace pro migraci.

¹¹⁵ **Projekt byl schválen** usnesením vlády č. 587 ze dne 4. května 2009.

VIII. Mezinárodní ochrana

VIII.1. ŽADATELÉ O MEZINÁRODNÍ OCHRANU V ČESKÉ REPUBLICE

Podmínky vstupu a pobytu cizince, který projeví úmysl požádat Českou republiku o mezinárodní ochranu formou azylu nebo doplňkové ochrany na území České republiky a pobyt azylanta nebo osoby požívající doplňkové ochrany na území, upravuje zákon o azylu.

Žadatelem o udělení mezinárodní ochrany se pro účely tohoto zákona rozumí cizinec, který požádal Českou republiku o mezinárodní ochranu, nebo cizinec, který podal žádost o udělení mezinárodní ochrany v jiném členském státě Evropské unie, je-li Česká republika příslušná k jejímu posuzování. Postavení žadatele má po dobu řízení o udělení mezinárodní ochrany a po dobu soudního řízení o žalobě proti rozhodnutí Ministerstva vnitra podle zvláštního právního předpisu, má-li tato žaloba odkladný účinek.

Azylantem se rozumí cizinec, kterému byl podle tohoto zákona udělen azyl, a to po dobu platnosti rozhodnutí o udělení azylu.

Osobou požívající doplňkové ochrany se rozumí cizinec, který nesplňuje důvody pro udělení azylu podle tohoto zákona, ale byla mu udělena doplňková ochrana, a to po dobu platnosti rozhodnutí o udělení doplňkové ochrany.

VIII.1.1. Počet žadatelů o mezinárodní ochranu

V roce 2009 **podalo** v České republice **žádost o udělení mezinárodní ochrany** celkem **1 258 osob**. V porovnání s rokem 2008, ve kterém požádalo o udělení mezinárodní ochrany 1 656 osob, činí **meziroční pokles 24,0%**. Trend snižujícího se počtu žadatelů o mezinárodní ochranu, který je v České republice zaznamenáván od vstupu země do Evropské unie v roce 2004, odpovídá trendu ve většině členských zemí Evropské unie.

Rok 2009 byl již druhým rokem, kdy není na základě implementace tzv. procedurální směrnice Evropské unie¹¹⁶ do zákona o azylu uplatňována dříve povinná lhůta dvou let¹¹⁷ pro opakované podání žádosti o mezinárodní ochranu. Cizinci tak mohou podávat nové žádosti ihned poté, co vstoupí v platnost rozhodnutí o neudělení mezinárodní ochrany u předchozí žádosti. Tato skutečnost se projevila ještě vyšším podílem podaných opakovaných žádostí v roce 2009 než v předchozím roce.

Za rok 2009 **bylo evidováno 625 opakovaných žádostí** o mezinárodní ochranu, což představuje téměř polovinu z celkového počtu všech žádostí (**49,7%**). **Cizinců žádajících o mezinárodní ochranu poprvé tak bylo jen 633.**

Počet žadatelů o mezinárodní ochranu v České republice – vývoj a meziroční procentuální změny v období let 2000 – 2008

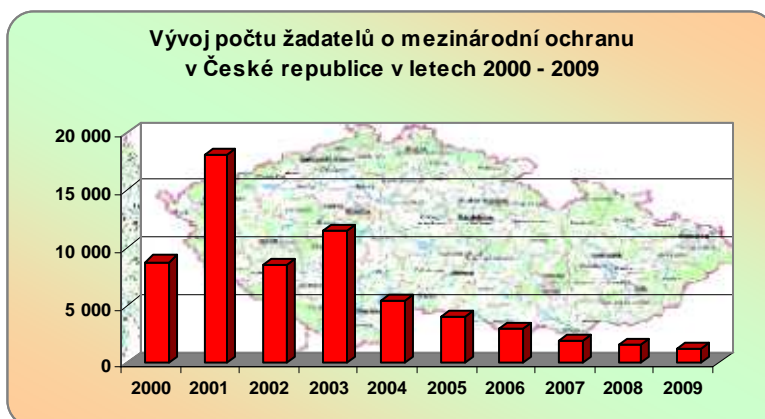
Rok	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Počet žadatelů	8 788	18 094	8 484	11 400	5 459	4 021	3 016	1 878	1 656	1 258
Meziroční změna v %	21,7	105,9	- 53,1	34,4	- 52,1	- 26,3	-25,0	-37,7	-11,8	-24,0

Z hlediska celkového počtu žadatelů o udělení mezinárodní ochrany se Česká republika dle statistiky UNHCR v roce 2009, ve srovnání s ostatními členskými zeměmi Evropské unie, zařadila na 18. místo žebříčku zemí.

¹¹⁶ Směrnice Rady 2005/85/ES ze dne 1. prosince 2005 o minimálních normách pro řízení v členských státech o přiznávání a odnímání postavení uprchlíka.

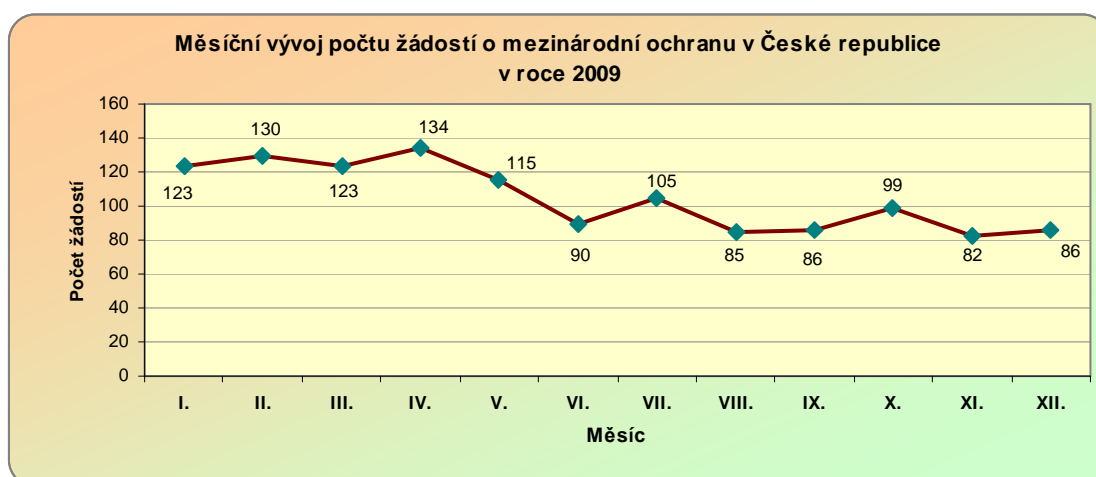
¹¹⁷ Lhůta 2 let započala dnem, kdy zamítavé rozhodnutí o udělení mezinárodní ochrany nabylo účinnosti.

Historicky nejvyšší počet žádostí o mezinárodní ochranu byl evidován v roce 2001 (18 094), kdy vyvrcholila vzestupná tendence jejich počtu zaznamenávaná od 90. let. V následujícím roce došlo v souvislosti s novelou zákona o azylu k výraznému snížení počtu žadatelů o mezinárodní ochranu. Tento pokles však v roce 2003 dále nepokračoval a naopak v důsledku migrační vlny státních příslušníků Ruska - čečenské národnosti počet žadatelů o mezinárodní ochranu opět vzrostl.

Vstupem České republiky do Evropské unie spojeným na poli azylové problematiky mj. s aplikací dublinského systému¹¹⁸ v řízení o udělení mezinárodní ochrany migrační vlna běženců z Ruska ustala. Od roku 2004 má následný vývoj počtu žádostí o mezinárodní ochranu klesající tendenci. V letech 2005 a 2006 se počty žadatelů o mezinárodní ochranu meziročně snížily přibližně o 25 %. V roce 2007 se tento pokles ještě více prohloubil, počet žádostí poklesl o cca 38 %. V roce 2008 a 2009 se počty žadatelů stále snižovaly a dosahují ve srovnání s předchozími lety nízké úrovně.

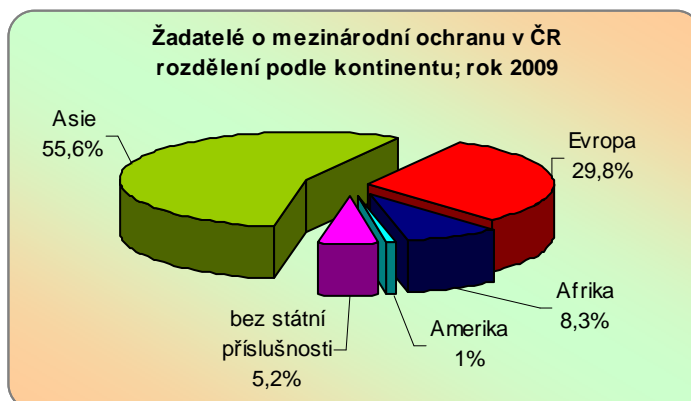
Vývoj mezinárodní ochrany po vstupu České republiky do Evropské unie ovlivnily početně významné vlny žadatelů o mezinárodní ochranu z destinací, které nebyly pro Českou republiku v minulosti typické. Pro tyto migrační vlny bylo charakteristické zneužívání azylové procedury pro zajištění vstupu na území České republiky a odtud do dalších zemí Evropské unie. V minulosti v důsledku přijetí opatření v podobě letištních víz došlo k zastavení migračních vln a opětovnému návratu počtu žadatelů o mezinárodní ochranu z těchto zemí na původní úroveň. Příkladem je rok 2006, ve kterém bylo v období letních měsíců evidováno více než 400 žadatelů o mezinárodní ochranu z Egypta. V roce 2007 se jednalo o příliv tureckých žadatelů o mezinárodní ochranu zaznamenaný na konci roku a pokračující na počátku roku 2008.

¹¹⁸ Přistoupení ČR k Úmluvě o určení státu odpovědného za posouzení žádosti o azyl podané v jednom z členských států Evropských společenství (tzv. Dublin I) a aplikace nařízení Rady č. 343/2003 ze dne 18.2.2003 stanovující kritéria a mechanismy pro určení státu odpovědného za přezkoumání žádosti o azyl podané v jednom ze členských států (tzv. Dublin II).

Ve sledovaném roce průměrný měsíční počet podaných žádostí o mezinárodní ochranu činil cca 105. Nejvyšší hodnoty bylo dosaženo v měsíci dubnu (134 žádostí), nejnižší v měsíci listopadu (82 žádostí).

Ve srovnání jednotlivých kontinentů odkud žadatelé o mezinárodní ochranu pocházeli, dominovaly osoby původem z Asie (56 %). Zastoupení evropských žadatelů dosáhlo cca 30 % a žadatelé z Afriky tvořili cca 8 %. Podíly žadatelů z jednotlivých kontinentů se tak pohybují na stejné úrovni jako v předchozích dvou letech.

O mezinárodní ochranu v roce 2009 žádali cizinci šedesáti různých státních příslušností. Stejně jako v předchozím roce bylo **nejvíce žádostí podáno** státními příslušníky **Ukrajiny** (203 žádosti). Na druhém místě byli státní příslušníci **Kazachstánu** (186 žádostí). Třetí příčku v žebříčku nejpočetněji zastoupených zdrojových zemí zaujímali, stejně jako v předchozím roce, státní příslušníci **Mongolska** (159 žádostí). S větším odstupem následovali státní příslušníci **Turecka** (66 žádostí). Tyto čtyři státní příslušnosti se podílejí téměř 50 % na celkovém počtu podaných žádostí.

Nejvyšší procentuální nárůst byl zaznamenán u žadatelů o mezinárodní ochranu z Kazachstánu (+154,8 %), osob bez státní příslušnosti (+109,7 %). K nárůstu došlo rovněž u státních příslušníků Sýrie (+25,0 %) a Nigérie (+5,1%).

U ostatních státních příslušností se naopak počty žadatelů o mezinárodní ochranu snížily. Největší meziroční procentuální pokles byl zaznamenán u státních příslušníků Turecka (-73,7 %), Vietnamu (-41,7 %) a Ukrajiny (-36,8 %).

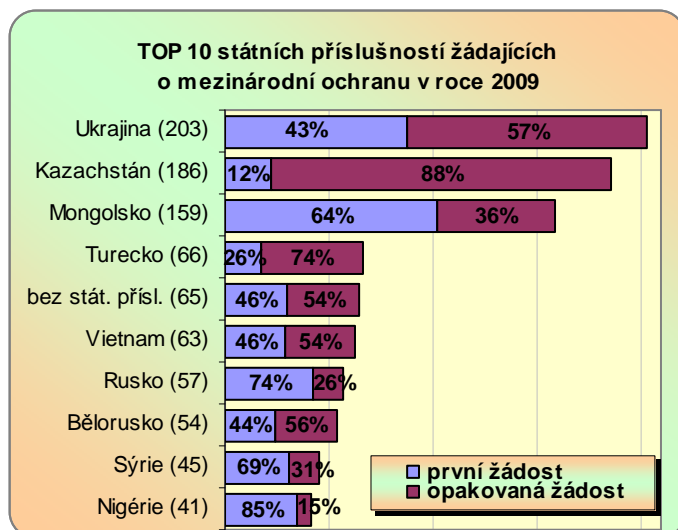
Státní příslušnosti žadatelů o mezinárodní ochranu v ČR TOP 10 – srovnání roku 2008/2009

Státní příslušnost	2008			2009			Změna proti předchozímu období	
	Počet žadatelů	tj.%	pořadí	Počet žadatelů	tj.%	pořadí	Absolutní číslo	tj. %
Ukrajina	321	19,4	1.	203	16,1	1.	- 118	- 36,8
Kazachstán	73	4,4	7.	186	14,8	2.	113	154,8
Mongolsko	193	11,7	3.	159	12,6	3.	- 40	- 17,6
Turecko	251	15,2	2.	66	5,2	4.	- 185	- 73,7
bez státní příslušnosti	31	1,9	14.	65	5,2	5.	34	109,7
Vietnam	108	6,5	4.	63	5,0	6.	- 45	- 41,7
Rusko	79	4,8	6.	57	4,5	7.	- 22	- 27,8
Bělorusko	79	4,8	5.	54	4,3	8.	- 25	- 31,6
Sýrie	36	2,2	10.	45	3,6	9.	9	25,0
Nigérie	39	2,4	8.	41	3,3	10.	2	5,1
ostatní	446	26,7	-	319	25,4	-	- 127	- 28,5
Celkem	1 656	100		1 258	100		- 398	- 24,0

Jak již je výše uvedeno, nejpočetněji zastoupenou zdrojovou zemí byla ve sledovaném roce **Ukrajina**. Tato země se na první příčce v žebříčku nejčastěji zastoupených zdrojových zemí objevuje nepřetržitě od roku 2004.

Většina žádostí (56,7 %) státních příslušníků Ukrajiny byla podána opakovaně. Státní příslušníci Ukrajiny obecně využívají institut mezinárodní ochrany k legalizaci pobytu na území České republiky. Žádosti o mezinárodní ochranu podávají zpravidla po dlouhodobějším pobytu na území poté, co jim uplyne platnost pobytového oprávnění a hrozí jim sankce ze strany cizinecké policie, tj. vydání rozhodnutí o správním vyhoštění za nelegální pobyt. Na území České republiky většinou přicestovali z důvodů ekonomických problémů v zemi původu. Mezi žadateli výrazně převažovali muži (68,5%) a podíl nezletilých dětí tvořil 16,7 %.

Státní příslušníci **Kazachstánu** postoupili v roce 2009 ze sedmé příčky v žebříčku nejpočetněji zastoupených zdrojových zemí a stali se druhou nejpočetnější skupinou žadatelů o mezinárodní ochranu. Zvýšený počet žádostí podaných státními příslušníky Kazachstánu byl

charakteristický v průběhu celého roku. V meziročním srovnání se jedná o více než dvojnásobný nárůst počtu žádostí. Nicméně u státních příslušníků Kazachstánu se v téměř 90% případech jednalo o opakované žádosti podané osobami, které do České republiky přicestovaly již v roce 2006 udělení mezinárodní ochrany jim bylo nejméně jednou zamítnuto. Tyto osoby se tak na území České republiky již nacházely a nejednalo se o nově příchozí.

Většinou se jednalo o celé rodiny s nezletilými dětmi, které jako důvod svých žádostí o mezinárodní ochranu uváděly náboženskou diskriminaci v zemi původu.

Podíl nezletilých dětí na celkovém počtu žadatelů z Kazachstánu tvořil 47,3 %. Postavení žen a mužů mezi kazašskými žadateli bylo naprosto vyrovnané.

Stejně jako v předchozím roce **Mongolsko** tvořilo v pořadí třetí nejvýznamnější zemi původu žadatelů o udělení mezinárodní ochrany. Na třetím místě se Mongolsko umisťuje od roku 2007 a stoupá i jejich podíl na celkovém počtu žadatelů o mezinárodní ochranu. Mongolsko se tak pro Českou republiku stává postupně důležitou zdrojovou zemí. Ve srovnání se státními příslušníky Ukrajiny a Kazachstánu vykazují státní příslušníci Mongolska výrazně nižší podíl opakovaných žádostí (35,8%).

Důvody podávání žádostí jsou podobné jako v případě ukrajinských žadatelů. Pro státní příslušníky Mongolska je poměrně typické, že se na území České republiky nejprve zdržují na základě platného pobytového oprávnění a o mezinárodní ochranu žádají až po skončení jeho platnosti. V roce 2009 bylo zaznamenáno několik případů státních příslušníků Mongolska, kteří zažádali o mezinárodní ochranu poté, co ztratili pracovní uplatnění v důsledku hospodářské krize. Jednalo se však o osoby v řádu jednotlivců. Ekonomické důvody a legalizace pobytu tak patřily mezi poměrně časté důvody podávání žádostí o mezinárodní ochranu. Mezi žadateli převažovali mírně muži (58,5 %) a podíl nezletilých dětí tvořil 11,3 %.

Na čtvrtém místě se nacházejí státní příslušníci **Turecka** s celkovým počtem 66 žádostí o mezinárodní ochranu. Jak již bylo řečeno jedná se oproti předchozímu roku o nejvyšší procentuální pokles počtu žádostí. Rovněž v absolutních hodnotách byl u Turecka zaznamenán největší pokles (o 185 osob). Podíl na celkovém počtu žadatelů se snížil o 10 %. Opatření, kdy byla v roce 2008 zavedena letištní víza pro tranzitní lety přes Českou republiku, které státní příslušníci Turecka do té doby hojně využívali, tak splnilo očekávání a příliv žadatelů z Turecka byl zastaven. Výrazně převažovaly opakované žádosti (74,2 %), jednalo se tedy převážně o žádosti od osob, které

se již nacházely na území České republiky. Mezi žadateli výrazně převažují muži (69,7 %). Rovněž podíl nezletilých dětí je poměrně výrazný (31,8 %).

Vietnam byl v roce 2009 po osobách bez státní příslušnosti na šestém místě s celkovým počtem 63 žádostí o mezinárodní ochranu. Ačkoli Vietnam klesl ze čtvrté příčky v roce 2008 o dvě místa, podíl žadatelů z Vietnamu na celkovém počtu žádostí se snížil jen o 1,5 %. Mezi žadateli výrazně převažují muži (68,3%). Ve srovnání s jinými státními příslušnostmi zastoupenými v deseti hlavních zdrojových zemích se mezi žadateli z Vietnamu vyskytuje velmi malé procento nezletilých dětí. V roce 2009 byly evidovány jen 3 nezletilé děti (4,8 %). Mírně převažovaly žádosti podané opakovaně (54,0 %). Pro státní příslušníky Vietnamu je charakteristické, že první žádost o mezinárodní ochranu podávají až po delší době pobytu na území České republiky. Stejně jako u žadatelů z Ukrajiny a Mongolska se jedná většinou o důvody legalizace pobytu.

Na sedmém místě se nacházeli státní příslušníci **Ruska** s počtem 57 žadatelů o mezinárodní ochranu. Opakovaně podané žádosti tvořily 26,3 %. Vývoj počtu žadatelů z Ruska má od roku 2004, kdy byly zaznamenávány hromadné tranzity státních příslušníků Ruska - čečenské národnosti směřujících z Polska přes území České republiky do Rakouska, klesající tendenci. Rovněž podíl na celkovém počtu žadatelů, který v roce 2009 tvořil 4,5 %, nadále klesá. V letošním roce se mezi žadateli vyskytovaly osoby čečenské národnosti v omezeném počtu. Mezi žadateli převažovali muži (66,7 %) a nezletilých dětí bylo 36,8 %.

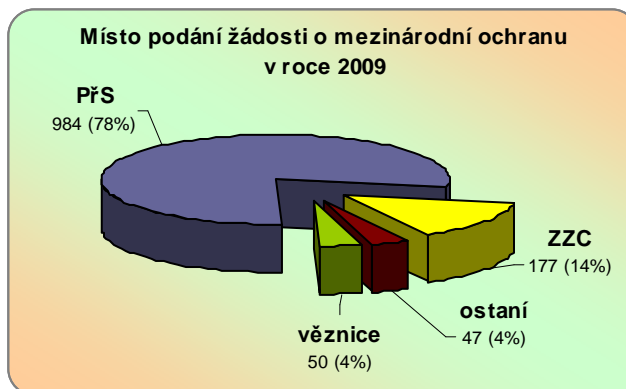
Stejně jako u státních příslušníků Ruska, rovněž státní příslušníci **Běloruska** vykazují klesající tendenci v počtech žádostí o mezinárodní ochranu. V porovnání s rokem 2008 bylo evidováno o 31,6 % běloruských žadatelů méně. Naopak se zvýšil podíl opakovaně podávaných žádostí, který v roce 2009 dosáhl hodnoty 55,6 %. Mezi žadateli převažovali muži (66,7%) a nezletilé děti tvořily 16,7%.

Další skupinu žadatelů o mezinárodní ochranu tvořili státní příslušníci **Sýrie** s počtem 45 žádostí. Ve srovnání s rokem 2008 se jedná o nárůst o 25 %. U státních příslušníků Sýrie byly zejména na počátku roku typické přílety větších skupin osob na území České republiky lety směřujícími z Káhiry do Prahy. Zpravidla se jednalo o rodiny s nezletilými dětmi či příbuzné, mezi nimiž převažovali muži (68,9%). Podíl nezletilých dětí tvořil 35,6 %. Většina (68,7%) žádostí byla podána poprvé.

Desítku nejpočetněji zastoupených zdrojových zemí v roce 2009 uzavírá **Nigérie** s počtem 41 žádostí o mezinárodní ochranu. Pro Nigérii je ve srovnání s ostatními zeměmi charakteristický nízký podíl opakovaných žádostí (14,6 %) a nízký podíl nezletilých dětí (7,3 %). Žadatelé z Nigérie cestují do České republiky zpravidla jednotlivě zejména leteckou cestou.

Mezi jeden z nejčastějších důvodů podávání žádostí patřila v roce 2009 snaha legalizovat si pobyt na území České republiky (9,4 %). Žadostí o mezinárodní ochranu se tak řada cizinců snaží vyřešit svůj neoprávněný pobyt na území České republiky.

Z celkového počtu cizinců, kteří na území České republiky požádali o mezinárodní ochranu jich tak nejvíce učinilo v PřS Vyšní Lhoty (57,5 %). Jedná se o stejný podíl jako v minulém roce. V ostatních přijímacích střediscích bylo podáno 20,7 % žádostí, přičemž podíl žádostí podaných v PřS Praha – Ruzyně se oproti roku 2008 snížil z 16,1 % na 8,4 %. Pokračuje tak trend poklesu počtu podávaných žádostí na letišti. V jednom ze zařízení pro zajištění cizinců (ZZC) podalo žádost celkem 14,1% cizinců (jedná se o mírný nárůst o 0,4 %). Oproti roku 2008, kdy v ZZC o mezinárodní ochranu

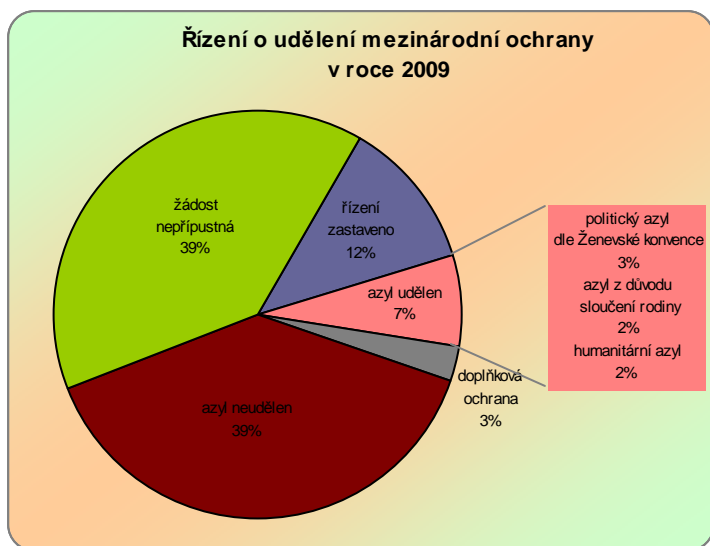
zažádalo celkem 225 cizinců se v letošním roce jejich počet snížil na 177 osob. Mezi nimi byli nejvíce zastoupeni státní příslušníci Ukrajiny (49 osob), Mongolska (27 osob) a Číny (12 osob).

V roce 2009 zůstal podíl žádostí podaných ve věznicích přibližně stejný (4,0 %) jako v předchozím roce, nicméně jejich počet se snížil z 73 na 50. Nejvíce žádostí o mezinárodní ochranu podaných z vězení bylo evidováno u státních příslušníků Ukrajiny (15 osob), Vietnamu (6 osob) a Ruska (5 osob).

V kategorii „ostatní“ (nemocnice, privát) bylo ve sledovaném roce evidováno 3,7 % žádostí o mezinárodní ochranu.

VIII.1.2. Řízení o udělení mezinárodní ochrany

Ministerstvo vnitra **vydalo v roce 2009** v řízení o udělení mezinárodní ochrany **celkem 1 030 rozhodnutí**. Ke dni 1. 1. 2009 se ve správním řízení o udělení mezinárodní ochrany nacházelo 444 žádostí, ke konci roku 2009 celkem 757 žádostí.

Mezinárodní ochrana v podobě azylu či doplňkové ochrany byla Ministerstvem vnitra ve sledovaném roce přiznána ve 103 případech.

Celková míra udělených forem ochrany¹¹⁹ v roce 2009 dosáhla 20,8 % a pohybuje se tak na přibližně stejné úrovni jako v roce 2008.

Azyl, jako jedna z forem mezinárodní ochrany, byl v roce 2009 udělen celkem **v 75 případech** (tj. o 82 méně než v roce 2008), nejčastěji z důvodů vymezených Ženevskou konvencí (28 azylů).

Stejně jako v roce 2008 nejvyšší počty azylů získali státní příslušníci **Myanmaru** (21), kteří byli přesídleni do České republiky a azyl jim byl udělen z politických důvodů. Dále byl azyl udělen 9 státním příslušníkům **Ukrajiny** (z většiny azyl z humanitárních důvodů) a 8 státním příslušníkům **Vietnamu** (azyl z důvodů sloučení rodiny či humanitárních důvodů). Po 7 osobách byl azyl udělen také státním příslušníkům **Afghánistánu** (z důvodů hrozby pronásledování) a **Kazachstánu** (z důvodu sloučení rodiny).

Doplňkovou ochranu Ministerstvo vnitra v hodnoceném roce **udělilo celkem 28 cizincům**. Tato forma ochrany byla nejčastěji udělena státním příslušníkům **Ruska** (7 osob), **Iráku** (7 osob) a **Kuby** (5 osob). **K prodloužení doplňkové ochrany došlo v 139 případech**. Nejčastěji se jednalo o státní příslušníky Iráku (41 osob), Běloruska (32 osob) a Kuby (26 osob).

Rozhodnutí o neudělení azylu bylo v roce 2009 **vydáno v 401 případech**, což představuje 38,9 % z celkového počtu rozhodnutí první instance v řízení o udělení mezinárodní ochrany. Celkem v 39,2 % rozhodnutí byla žádost o udělení mezinárodní ochrany zamítnuta jako nepřijatelná. Z celkového počtu 1 030 rozhodnutí vydaných v první instanci v roce 2009 bylo řízení zastaveno v 11,8 % případů.

¹¹⁹ Celková míra udělených forem ochrany = počet udělených azylů a subsidiárních forem ochrany.

Žaloby a kasační stížnosti podané soudům

Obecně lze konstatovat že, rok 2009 nijak nevybočil z trendu, který jsme v této oblasti zaznamenali v předchozích letech (tj. od roku 2004). I v tomto roce se v řízení před správními soudy projevilo další snížení počtu žadatelů o udělení mezinárodní ochrany, a to v počtu podaných žalob a kasačních stížností. Důsledkem uvedeného je i stále se snižující počet dosud nevyřízených žalob a kasačních stížností u správních soudů v ČR (tedy u krajských soudů a u Nejvyššího správního soudu v Brně) podávaných cizinci proti rozhodnutím Ministerstva vnitra ve věci mezinárodní ochrany, resp. rozsudkům krajských soudů ve věci mezinárodní ochrany. Nižší počet podaných žalob a kasačních stížností ve spojení s přednostním projednáváním těchto kauz u správních soudů pozitivně ovlivňuje i dobu, kterou soudy potřebují k soudnímu přezkumu těchto kauz a vedou k tolik potřebnému zkracování doby řízení před správními soudy. Na rychlost a množství vyřízených kasačních stížností Nejvyšším správním soudem má nepochybně pozitivní vliv i institut tzv. nepřijatelnosti kasační stížnosti, který se v rozhodování kasačních stížností ve věci mezinárodní ochrany uplatňuje již několik let a praxi se osvědčil.

V řízení o udělení mezinárodní ochrany v České republice bylo v roce 2009 podáno ke krajským soudům celkem 387 žalob proti rozhodnutí Ministerstva vnitra. Krajské soudy vydaly za toto období celkem 766 rozhodnutí. Ve 440 případech (57,4 %) šlo o zamítnutí žaloby, čímž krajské soudy rozhodnutí Ministerstva vnitra potvrdily. V dalších 170 případech (22,2 %) se jednalo o zastavení řízení. Ve 118 případech (15,4 %) krajské soudy rozhodnutí Ministerstva vnitra zrušily a věc vrátily první instanci k novému projednání. V případě žalob bez odkladného účinku bylo ke krajským soudům v roce 2009 podáno celkem 133 žalob, přičemž bylo vydáno celkem 156 rozhodnutí. Ve většině případů (83, tj. 53,2 %) bylo řízení zastaveno.

K Nejvyššímu správnímu soudu v Brně podalo v roce 2009 kasační stížnost 396 osob. Nejvyšší správní soud vydal za toto období celkem 644 rozhodnutí. Ve 446 případech (69,3 %) Nejvyšší správní soud kasační stížnost odmítl. Ve 33 případech (5,1 %) šlo o zamítnutí kasační stížnosti, čímž Nejvyšší správní soud rozhodnutí krajských soudů potvrdil. V dalších 78 případech (12,1 %) bylo řízení zastaveno, v 87 případech (13,5 %) byla věc vrácena krajským soudům k novému projednání. Ministerstvo vnitra podalo v roce 2009 kasační stížnost k Nejvyššímu správnímu soudu ve 28 případech.

VIII.1.3. Nezletilí žadatelé o mezinárodní ochranu bez doprovodu rodičů či zákonných zástupců

V roce 2009 požádalo o udělení mezinárodní ochrany formou azylu celkem 12 nezletilých bez doprovodu zákonných zástupců (dále jen nezletilí). Oproti roku 2008, kdy požádalo o tuto formu ochrany celkem 36 nezletilých a roku 2007, kdy bylo celkem 56 nezletilých žadatelů, zaznamenáváme další snižování počtů těchto příchodů.

Většina nezletilých byla v době podání žádosti o mezinárodní ochranu ve věku nad 15 let, tj. cca 58 %. Prostřednictvím přijímacího střediska ve Vyšních Lhotách požádali o mezinárodní ochranu 3 nezletilí, 1 v nově otevřeném přijímacím středisku v Zastávce u Brna, 2 na letišti Praha-Ruzyně, 2 mladiství podali žádost o mezinárodní ochranu v zařízení pro děti cizince a v zařízení pro zajištění cizinců využil této možnosti 1 nezletilý. Ve třech případech ukrajinských dětí, které zůstaly bez rodičů na území České republiky, podali jejich zástupci žádost ze soukromí.

V roce 2009 nezaznamenal odbor azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra žádné poznatky o skutečnostech, které by vykazovaly porušování lidských práv v souvislosti s řízením o mezinárodní ochraně u této kategorie, nebyl též zaznamenán ani jediný případ zneužití či násilí páchaného na nezletilých. Pokud se týká nezletilých žadatelů s doprovodem, v daném roce se vyskytl jeden případ podezření na týrání nezletilého žadatele o mezinárodní ochranu ze strany jeho otce. Podezření bylo šetřeno kriminální policií, z šetření však nebylo možné určit, zda docházelo

k týrání dítěte, a proto byl případ odložen, do konce roku však usnesení o odložení věci nenabylo právní moci.

Z nových nezletilých žadatelů za rok 2009 byla třem z nich mezinárodní ochrana udělena, pěti bylo řízení o mezinárodní ochranu zastaveno, z toho dvěma po jejich zmizení a čtyřem žadatelům ještě nebylo vydáno rozhodnutí.

Príchody nezletilých žadatelů o mezinárodní ochranu bez doprovodu zákonných zástupců v roce 2009

Podle státní příslušnosti

měsíc státní příslušnost	leden	únor	březen	duben	květen	červen	červenec	srpen	září	říjen	listopad	prosinec	celkem
Ázerbájdžán												1	1
Irák											1		1
Kongo						1							1
Konžská dem. rep.				2									2
Mongolsko	1		1										2
Nigérie			1										1
Sýrie	1												1
Ukrajina						2	1						2
Celkem	2	0	2	2	0	3	1	0	0	0	1	1	12

Podle místa vstupu do azylového řízení

ZZC	Soukromí	letišťe Praha Ruzyně	AZ PřS
			1
			1
		1	
			2
1			1
			1
		1	
	3		
1	3	2	6

Vysvětlivka: ZZC - zařízení pro zajištění cizinců PČR,
AZ-PřS - azylové zařízení - přijímací středisko,

Podle věkové kategorie a pohlaví

Věková kategorie Pohlaví	0-14		15-17		Celkem
	Muži	Ženy	Muži	Ženy	
Ázerbájdžán	-	-	1	-	1
Irák	-	-	1	-	1
Kongo	-	-	1	-	1
Konžská dem. rep.	-	-	-	2	2
Mongolsko	-	1	1	-	2
Nigérie	-	-	1	-	1
Sýrie	1	-	-	-	1
Ukrajina	1	2	-	-	3
Celkem	2	3	5	2	12

VIII.1.4. Podíl České republiky na žádostech o udělení mezinárodní ochrany podaných v zemích Evropské unie v roce 2009

Vývoj počtu žádostí podaných o udělení mezinárodní ochrany v členských zemích Evropské unie byl v roce 2009 stabilní. Zatímco v roce 2008 bylo evidováno 239 150 žádostí o mezinárodní ochranu, v průběhu roku 2009 bylo podáno celkem 246 210 žádostí o mezinárodní ochranu, což představuje meziroční mírný nárůst o cca 3,0 % (v absolutních číslech se jedná o 7 060 žádostí).

Na rozdíl od předešlého roku, kdy se stal hlavní zdrojovou zemí Irák, v hodnoceném roce byly žádosti podávány nejvíce státními příslušníky Afghánistánu (19 393). Dalšími důležitými zdrojovými zeměmi byly Somálsko (18 63), Rusko (17 887), Irák (17 544) a Srbsko (16 791).

Nejvyšší počet žádostí o mezinárodní ochranu v rámci členských zemí Evropské unie byl zaznamenán ve Francii (41 980), Velké Británii (29 840), Německu (27 650), Švédsku (24 190)

a Itálii (17 600). Největší meziroční procentuální pokles byl zaznamenán u Itálie (o 42,0 %). Naopak nejvyšší nárůst zaznamenalo Estonsko (o 300,0 %).

Podíl České republiky na celkovém počtu žádostí o mezinárodní ochranu podaných v zemích Evropské unie tvořil v roce 2009 cca 0,5 % (v roce 2008 se jednalo o 0,7 %). Stejně jako v předchozím roce se Česká republika v počtu podaných žádostí o udělení mezinárodní ochrany v zemích Evropské unie umístila na 18. pozici.

VIII.1.5. Azylová zařízení

Správa uprchlických zařízení Ministerstva vnitra zajišťuje služby žadatelům o udělení mezinárodní ochrany a azylantům v celkem **devíti azylových zařízeních** třech typů. **Přijímací středisko** (PřS) slouží k ubytování cizince do doby provedení úkonů uvedených v ustanovení § 46¹²⁰ a § 73 zákona o azylu. **Pobytové středisko** (PoS) slouží k ubytování žadatele o udělení mezinárodní ochrany do doby pravomocného ukončení řízení o udělení mezinárodní ochrany. **Integrační azylové středisko** (IAS) slouží k přechodnému ubytování azylantů.

Zřizovatelem azylových zařízení je podle § 80 zákona o azylu Ministerstvo vnitra, které je rovněž výlučným provozovatelem přijímacích středisek. Provozovatelem pobytových středisek

- ¹²⁰ 1) Žadatel o udělení mezinárodní ochrany nesmí opustit přijímací středisko do
- a) provedení identifikačních úkonů podle § 47 zákona o azylu,
 - b) provedení lékařského vyšetření zaměřeného na zjištění, zda žadatel o udělení mezinárodní ochrany netrpí chorobou ohrožující jeho život či zdraví nebo život či zdraví jiných osob,
 - c) doby udělení víza k pobytu za účelem řízení o udělení mezinárodní ochrany a vydání průkazu žadatele o udělení mezinárodní ochrany (§ 57 zákona o azylu),
 - d) ukončení karantény nebo jiného opatření v souvislosti s ochranou veřejného zdraví, lze-li je uskutečnit v přijímacím středisku.
- 2) Žadatel o udělení mezinárodní ochrany nesmí opustit přijímací středisko v tranzitním prostoru mezinárodního letiště ani po ukončení úkonů uvedených v odstavci 1.

a integračních azylových středisek může být ministerstvo nebo právnická osoba v rozsahu pověření uděleného ministerstvem a za úplatu.

Správa uprchlických zařízení Ministerstva vnitra provozuje **dvě přijímací střediska**, a to přijímací středisko Zastávka (které nahradilo od 1. 11. 2009 zrušené přijímací středisko Vyšní Lhoty) a přijímací středisko na mezinárodním letišti Praha-Ruzyně.

Dále provozuje dvě pobytová střediska, a to pobytové středisko Kostelec nad Orlicí a pobytové středisko Havířov. V průběhu roku 2009 byla uzavřena dvě pobytové střediska, a to ve Stráži pod Ralskem (30. 6. 2009) a v Zastávce (31. 10. 2009)

Z níže uvedeného přehledu vyplývá, že ke dni 31. 12. 2009 byla **celková kapacita přijímacích a pobytových středisek 673 lůžek**.

Kapacita přijímacích a pobytových středisek

Azylového zařízení	Kapacita
Přijímací střediska	
Zastávka	202
Praha-Ruzyně	45
Celkem PřS	247
Pobytová střediska	
Havířov	151
Kostelec nad Orlicí	275
Celkem PoS	426

Nejčastější příchody do azylových zařízení dle státní příslušnosti korespondují s nepočetnějšími skupinami žadatelů o mezinárodní ochranu. Jedná se o státní příslušníky **Kazachstánu** (204 osob, tj. 18 %), **Ukrajiny** (176 osob, tj. 16 %) a **Mongolska** (147 osob, tj. 13 %).

Integrační azylová střediska slouží pro dočasné ubytování osob, kterým byl přiznán azyl, v první etapě jejich integrace. Ke dni 31. 12. 2009 byly Správou uprchlických zařízení Ministerstva vnitra provozována celkem čtyři integrační azylová střediska, ve kterých je azylantům k dispozici celkem 32 ubytovacích jednotek (jsou obsazovány podle velikosti a charakteru ubytovaných rodin) s maximální kapacitou 126 lůžek.

Kapacita integračních azylových středisek

IAS	Počet ubytovacích jednotek	Počet lůžek
Jaroměř	10	36
Předlice	12	44
Brno	4	20
Česká Lípa	6	26
Celkem	32	126

Vytíženost ubytovacích kapacit v roce 2009

V roce 2009 přišlo do azylových zařízení celkem 1 133 nově příchozích cizinců - žadatelů o udělení mezinárodní ochrany (včetně novorozenců narozených v průběhu pobytu matky v azylových zařízeních). Kapacita přijímacích středisek byla vytížena v průměru na 15 %. Kapacita pobytových středisek byla vytížena v průměru na 75 %, přičemž do těchto údajů jsou započítávány pouze osoby fyzicky pobývající v tomto zařízení.

Žadatelé o mezinárodní ochranu ubytování v pobytovém středisku mají možnost na základě žádosti toto středisko dlouhodobě opustit. V roce 2009 tuto možnost využívalo průměrně 46 % evidovaných žadatelů o mezinárodní ochranu.

Zařízení Velké Přílepy

K zajištění hladkého průběhu realizace projektů dobrovolných návratů¹²¹ Správa uprchlických zařízení Ministerstva vnitra zprovoznila Zařízení Velké Přílepy, které od února do konce roku 2009 sloužilo ke shromažďování, ubytování a transferování cizinců na letiště Praha-Ruzyně.

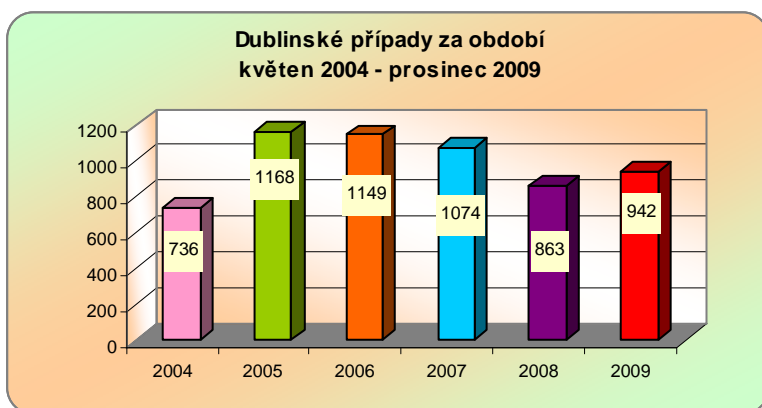
VIII.2. APLIKACE DUBLINSKÉHO NAŘÍZENÍ V ČESKÉ REPUBLICE

Ke dni vstupu České republiky do Evropské unie (k 1. 5. 2004) vzniklo v rámci odboru azylové a migrační politiky ministerstva vnitra oddělení Dublinského střediska. Úkolem tohoto oddělení je zajistit efektivní aplikaci Nařízení Rady (ES) č. 343/2003 ze dne 18. 2. 2003 (tzv. Dublinské nařízení).

Toto nařízení stanoví kritéria, podle kterých je určován členský stát odpovědný za posouzení žádosti o mezinárodní ochranu.¹²² Česká republika není ve všech případech žádostí o udělení mezinárodní ochrany podaných na svém území odpovědná k jejich posouzení. Je možné, že k posouzení žádosti podané v České republice je odpovědný jiný členský stát EU. Mezi kritéria, podle nichž je odpovědný členský stát určován, patří například rodinné vazby žadatele, vydané vízum či povolení k pobytu a také první podaná žádost o mezinárodní ochranu na území členských států.

Reálně tak Česká republika není odpovědná k posouzení určitého počtu žádostí o mezinárodní ochranu podaných na jejím území. Naopak je ale Česká republika odpovědná za posouzení některých žádostí o mezinárodní ochranu podaných v jiném členském státě, například z důvodu víza či povolení k pobytu vydaného žadateli Českou republikou. Podle Dublinského nařízení lze navíc postupovat i u cizinců, kteří jsou v České republice zadrženi v souvislosti s neoprávněným pobytem. Takového cizince lze předat zpět do členského státu, kde předtím požádal o mezinárodní ochranu, za předpokladu, že tento členský stát je za posouzení jeho žádosti stále ještě odpovědný.

Dublinské nařízení pro postup při určení odpovědného členského státu stanoví určitá procesní pravidla. Především je třeba, aby byl potenciálně odpovědný členský stát o převzetí odpovědnosti či přijetí žadatele zpět nejprve požádán. Teprve v případě souhlasu dožádaného členského státu s převzetím či přijetím žadatele zpět lze přistoupit k samotnému předání (tzv. transferu) žadatele či cizince do tohoto členského státu.

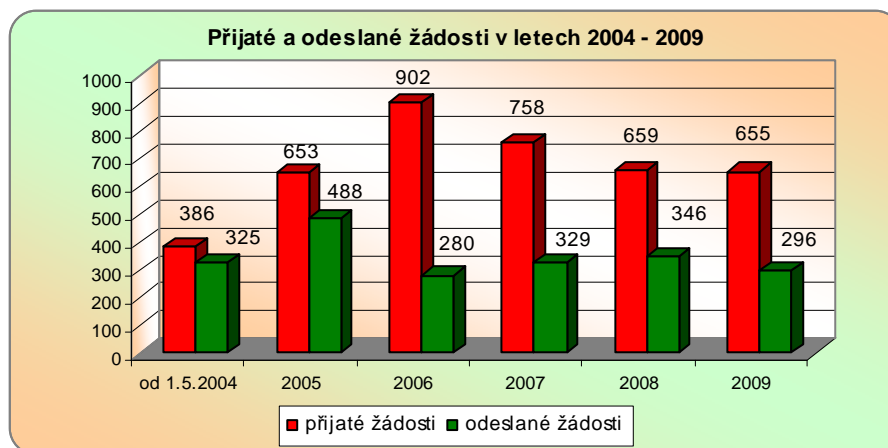
Osoby, v jejichž případě oddělení Dublinského střediska obdrží nebo naopak odešle žádost o převzetí či přijetí zpět podle Dublinského nařízení, jsou obecně označovány jako tzv. dublinské případy.

¹²¹ Podrobně v kapitole VII.3. DOBROVOLNÉ NÁVRATY

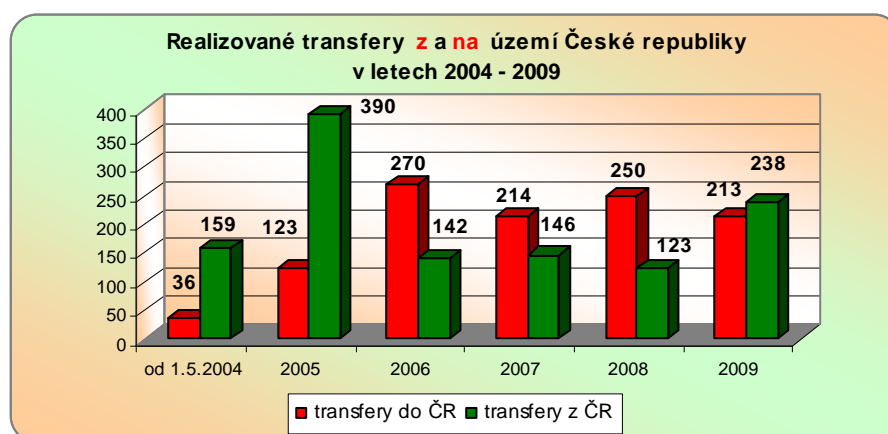
¹²² Významnou roli v procesu určení členského státu příslušného k posouzení žádosti o mezinárodní ochranu plní systém EURODAC. Jedná se o systém, v němž jsou uloženy a porovnávány otisky prstů všech žadatelů o mezinárodní ochranu a některých dalších kategorií cizinců. Systém umožňuje spolehlivě zjistit, že osoba již dříve požádala o udělení mezinárodní ochrany v jiném členském státě, nebo že byla některým členským státem zadržena v souvislosti s neoprávněným překročením vnější hranice Evropské unie.

Přijaté a odeslané žádosti

Během roku 2009 **přijala Česká republika** z jiného členského státu **celkem 655 žádostí** o převzetí či přijetí žadatele o mezinárodní ochranu zpět na území České republiky. Nejčastěji tyto žádosti přicházely z Rakouska (208 žádostí), z Německa (119 žádostí) a ze Švédska (88 žádostí). **Ve 449 případech** bylo skutečně nutné konstatovat odpovědnost České republiky za posouzení žádosti a souhlasit s přijetím žadatele na území České republiky. Pouze **ve 213 případech však byli do České republiky tito žadatelé skutečně předáni (byl proveden tzv. transfer), tj. ve cca 47 %**. Nejčastěji transfer na území České republiky realizovalo Německo (62 předání), Rakousko (47 předání) a Švédsko (26 předání).

Za stejné období **Česká republika zaslala** jinému členskému státu **296 žádostí** o převzetí či přijetí žadatele nebo cizince zpět. Nejčastěji byly žádosti odesílány do Polska (170 žádostí), Rakouska (36 žádostí) a do Německa (14 žádostí). Z tohoto počtu **ve 249 případech dožádaný členský stát souhlasil** s přijetím osoby na své území. Za uvedené období bylo **z území České republiky do jiného členského státu předáno (proveden transfer) celkem 238 osob, tj. cca 97 %**. Nejčastěji byli cizinci předáváni do Polska (156 osob), poté se značným odstupem do Rakouska (33 osob) a na území Maďarska (11 osob).

V roce 2009 Česká republika evidovala celkem 942 tzv. dublinských případů. **Nejčastěji zastoupenou** státní příslušností se v tomto období stalo **Mongolsko** se 142 osobami (tj. cca 27 % z celkového počtu tzv. dublinských případů), následovali státní příslušníci **Ruska** (128 osob, tj. cca 23 %), **Gruzie** (121 osob, tj. cca 22 %). Pět nejvíce zastoupených státních příslušností roku 2009 doplňují státní příslušníci **Vietnamu** (84 osob, tj. cca 15 %) a **Turecka** (73 osob, tj. cca 13 %). Nejčastějším důvodem pro postup podle Dublinského nařízení u státních

příslušníků Mongolska bylo vydané vízum k pobytu nad 90 dnů či povolení k pobytu za účelem zaměstnání, jednalo se v drtivé většině o přijaté žádosti o převzetí z jiného členského státu. Naopak u státních příslušníků Gruzie a Ruska byla důvodem postupu podle Dublinského nařízení jejich podaná žádost o mezinárodní ochranu v Polsku a následná migrace těchto osob přes Českou republiku do dalších členských států Evropské unie. Tyto osoby byly v návaznosti po jejich zadržení na území České republiky vráceny v rámci postupu podle Dublinského řízení zpět do Polska.

Zneužití víza či povolení k pobytu k podání žádosti o mezinárodní ochranu

Součástí činnosti oddělení Dublinského střediska je rovněž sledování případů žadatelů o mezinárodní ochranu, kteří jsou současně držiteli víza či povolení k pobytu vydaného českými orgány. Dále jsou statisticky sledovány i případy držitelů českých víz či povolení k pobytu, v jejichž případě byla přijata žádost o převzetí či informaci podle Dublinského nařízení z jiného členského státu. Osoby, které o udělení mezinárodní ochrany na území České republiky žádají opakovaně a byly držiteli českého víza či povolení k pobytu, nejsou ve statistice zahrnuty.

Za rok 2009 oddělení Dublinského střediska evidovalo **celkem 581 osob**, které **zneužily vydané vízum či povolení k pobytu k podání žádosti o mezinárodní ochranu**, a to buď na území České republiky nebo na území jiného členského státu Evropské unie.

Nejčastěji bylo zneužito vízum vydané na ZÚ Ulánbátar (117 víz), ZÚ Kyjev (59 víz) a ZÚ Hanoj (39 víz). Dále bylo k tomuto účelu zneužito i 91 víz a povolení k pobytu vydaných Službou cizinecké policie PČR.

Nejčastěji zastoupené ZÚ a státní příslušnosti v roce 2009 v souvislosti se zneužitými vízy

Pořadí	Zastupitelská úřad	Počet	Pořadí	Státní příslušnost	Počet
1.	Ulánbátar	117	1.	Mongolsko	140
2.	Kyjev	59	2.	Ukrajina	122
3.	Hanoj	39	3.	Vietnam	56
4.	Moskva	38	4.	Rusko	40
5.	Astana	27	5.	Bělorusko	24
6.	Lvov	22	6.	Turecko	23
7.	Tbilisi	21	7.	Kazachstán	20
8.	Minsk	20	8.	Arménie	17
9.	Ankara	14	9.	Moldavsko	15
10.	Istanbul Kinshasa	13	10.	Uzbekistán	13

VIII.3. SPOLEČNÝ EVROPSKÝ AZYLOVÝ SYSTÉM

Již na sklonku roku 2008 došlo v azylové oblasti na poli EU k předložení tzv. **prvního azylového balíčku**, který obsahoval návrh na změnu **Směrnice Rady 2003/9/ES**, kterou se stanoví **minimální normy pro přijímání žadatelů o azyl** (tzv. přijímací směrnice), **návrh na změnu nařízení 343/2003**, kterým se stanoví **kritéria a postupy pro určení členského státu příslušného k posuzování žádosti o poskytnutí mezinárodní ochrany** podané státním příslušníkem třetí země nebo osobou bez státní příslušnosti v některém z členských států (tzv. dublinské nařízení) a **návrh na změnu nařízení o zřízení systému „EURODAC“ pro porovnávání otisků prstů za účelem účinného uplatňování nařízení (ES) č. [.../...] [**, kterým se stanoví **kritéria a postupy pro určení členského státu příslušného k posuzování žádosti o poskytnutí mezinárodní ochrany podané státním příslušníkem třetí země nebo osobou bez státní příslušnosti v některém z členských států]** (tzv. nařízení EURODAC).

První azylový balíček byl jednou z priorit českého předsednictví v Radě EU v oblasti azylu. Největšího pokroku při vyjednávání bylo dosaženo u návrhu nařízení EURODAC, u přijímací směrnice a dublinského nařízení došlo zejména k identifikování nejobtížnějších oblastí návrhu, o kterých byla zahájena podrobná diskuze jak na expertní, tak na politické úrovni.

Koncem února 2009 byl představen další, dlouho očekávaný, návrh **nařízení Evropského parlamentu a Rady o zřízení Evropského podpůrného úřadu pro otázky azylu (EASO)**. Zmíněný návrh má za cíl reagovat na záměr zřídit úřad vyslovený již v Haagském programu (2004) a následně v Plánu politiky pro azyl (červen 2008). Komise navrhuje zřídit Evropský podpůrný úřad pro otázky azylu, který bude mít institucionální podobu regulační agentury a jehož úkolem bude usnadnit a posílit praktickou spolupráci mezi členskými státy v otázkách azylu, jakož i přispívat k lepšímu provádění společného azylového systému.

Česká republika i výše citovaný návrh pojímala jako jednu z priorit svého předsednictví v Radě EU v azylové oblasti. Jednání byla velice intenzivní a návrh se podařilo téměř dokončit. K dokončení projednávání a dosažení dohody s Evropským parlamentem došlo následně během švédského předsednictví. Formálně se přijetí návrhu a zahájení činnosti úřadu předpokládají v roce 2010.

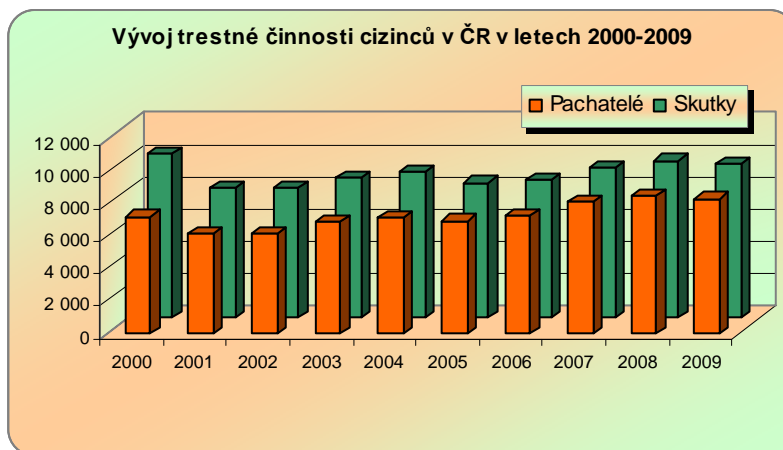
V říjnu 2009 došlo k předložení návrhu na změnu tzv. **kvalifikační směrnice** (Směrnice Rady 2004/83/ES ze dne 29. dubna 2004 o minimálních požadavcích na kritéria a statut státních příslušníků třetích zemí nebo osob bez státní příslušnosti jako uprchlíků, nebo jako osob, které z jiných důvodů potřebují mezinárodní ochranu, a o obsahu poskytované ochrany). Změna kvalifikační směrnice bude mít za cíle dále sblížit národní pravidla na uznávání a obsah statusů žadatelů o mezinárodní ochranu a odstranit výkladové rozdíly v členských státech Evropské unie. Současně s tímto návrhem byl rovněž představen návrh na změnu tzv. **procedurální směrnice** (Směrnice Rady 2005/85/ES ze dne 1. prosince 2005 o minimálních normách pro řízení v členských státech o přiznávání a odnímání postavení uprchlíka), jejímž cílem bude zvýšení a vyjasnění procesních záruk v průběhu řízení o udělení mezinárodní ochrany. Obě směrnice byly představeny a podrobeny první výměně názorů na radě JHA na sklonku švédského předsednictví a poté bylo jejich projednávání přesunuto na expertní úroveň.

Revize směrnic a nařízení se snaží navázat na zkušenosti získané s jejich transpozicí a aplikací a dále na výsledky konzultací v rámci Zelené knihy o budoucím společném evropském azylovém systému. Revize směřují k další harmonizaci standardů v azylové oblasti a také další koherenci rozvíjejícího se azylového acquis s cílem vybudovat společný evropský azylový systém do roku 2012.

IX. Trestná činnost cizinců

IX.1. TRESTNĚ STÍHANÍ CIZINCŮ

Počet trestně stíhaných cizinců se v předchozích letech pohyboval řádově kolem 7 000 osob. Větší nárůst byl zaznamenán v roce 2007¹²³, a to o 895 cizinců a v dalších letech se tento počet udržuje na hodnotě nad 8 000. Nejvíce cizinců bylo stíháno v roce 2008. V roce 2009 bylo, z celkového počtu 123 235 trestně stíhaných osob, stíháno **8 362 cizinců, tj. 6,8 %** z počtu stíhaných osob. Oproti roku 2008 byl zaznamenán **pokles** počtu stíhaných cizinců **o 210 osob** (tj. -2,4 %). Rovněž hodnota podílu cizinců na počtu trestně stíhaných osob nepatrně klesla (ze 7 % na 6,8 %).¹²⁴

Trestně stíhané osoby

Rok	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
celkem trestně stíhané osoby na území ČR	130 234	127 856	123 964	121 393	121 531	121 511	122 753	127 718	122 053	123 235
z toho trestně stíhaní cizinci	7 261	6 166	6 238	6 923	7 215	6 994	7 284	8 179	8 572	8 362
podíl na trestně stíhaných osobách v ČR v %	5,6	4,8	5,0	5,7	5,9	5,8	5,9	6,4	7,0	6,8

Porovnáme-li zastoupení mužů a žen mezi trestně stíhanými cizinci, pak podíl mužů činil 90,3 % (v absolutních číslech se jedná o 7 550 osob) a podíl žen vyjadřuje hodnota 9,7 % (v absolutních číslech 812 osob). Oproti roku 2008 se počet trestně stíhaných mužů snížil o 202 osoby, u trestně stíhaných žen byl zaznamenán nižší pokles, a to o 8 osob.

Vysoký **podíl cizinců na stíhaných a vyšetřovaných osobách** byl **zaznamenán u trestných činů** vražd 19,2 %, kapesních krádeží 12,5 % a loupeží 9,4 %. Následovala násilná kriminalita 7,1 %, mravnostní kriminalita 7,1 % a hospodářská kriminalita 7,0 %. Ve většině sledovaných typů kriminality je v roce 2009 patrná klesající tendence podílu cizinců na celkové kriminalitě, výjimkou je hospodářská kriminalita, kde se zastoupení cizinců zvýšilo o 1,2 % a loupeže (zvýšený podíl cizinců 0,5 %).

V hodnoceném roce 2009 bylo zaevidováno celkem **9 520 trestných činů spáchaných cizinci** (-208 trestných činů, tj. -2,1 %), což činí 6,7 % z celkového počtu objasněných trestných činů. Největší nárůst v objasněnosti trestných činů spáchaných cizinci byl u hospodářských trestných činů (1 229 trestných činů; +68, tj. +5,9 %) a loupeží (255 trestných činů; +46, tj. +22,0 %).

¹²³ Nárůst počtu stíhaných cizinců byl v roce 2007 způsoben zejména novelou trestního zákona, jež nabyla účinnosti dne 1. 7. 2006, kdy došlo ke zpřísnění postihu u trestného činu Ohrožení pod vlivem návykové látky a k zavedení nové skutkové podstaty trestného činu Řízení motorového vozidla bez řidičského oprávnění.

¹²⁴ Toto může souviset zejména se snížením počtu cizinců žijících na území České republiky na základě povoleného pobytu.

**Počet stíhaných a vyšetřovaných cizinců na území ČR;
počet trestných činů spáchaných cizinci dle jednotlivých druhů kriminality**

Druh kriminality	Stíháno a vyšetřováno cizinců				Trestná činnost cizinců			
	2008	2009	meziroční změna		2008	2009	meziroční změna	
			abs.hodnota	tj. %			abs.hodnota	tj. %
Vraždy celkem	41	34	-7	-17,1	34	30	-4	-11,8
Loupeže	223	246	23	10,3	209	255	46	22,0
Úmyslné ublížení na zdraví	306	242	-64	-20,9	289	236	-53	-18,3
Násilné činy	920	869	-51	-5,5	915	924	9	1,0
Mravnostní činy	121	82	-39	-32,2	119	87	-32	-26,9
Krádeže vloupáním	329	331	2	0,6	572	574	2	0,3
Krádeže kapesní	120	120	0	0,0	165	142	-23	-13,9
Krádeže prosté	1 094	1 048	-46	-4,2	1 444	1 312	-132	-9,1
Majetkové činy	1 711	1 681	-30	-1,8	2 338	2 277	-61	-2,6
Maření výkonu úředního rozhodnutí	1 066	997	-69	-6,5	1 213	1 134	-79	-6,5
Hospodářské činy celkem	1 020	1 097	77	7,5	1 161	1 229	68	5,9
Celková kriminalita	8 572	8 362	-210	-2,4	9 720	9 512	-208	-2,1

Z pohledu státních příslušností tvořili nejpočetnější skupiny trestně stíhaných cizinců ve sledovaném roce státní příslušníci **Slovenska** (3 459; -204 osob, tj. -5,6 %), **Ukrajiny** (1 570; 31 osob, tj. -1,9 %), **Vietnamu** (846; -55 osob, tj. -6,1 %), **Polska** (418; -64 osob, tj. -13,3 %), **Německa** (214; +38 osob, tj. +21,6 %), **Ruska** (187; +15 osob, +8,7 %), **Rumunska** (180; -22 osob, tj. -10,9 %), **Bulharska** (159; +15 osob, tj. +10,4 %), **Mongolska** (124; -22 osob, tj. -15,1 %) a **Moldávie** (109; +7 osob, tj. +6,9 %).

Podle druhu kriminality lze u deseti nejpočetnějších skupin trestně stíhaných cizinců konstatovat, že pro **násilné trestné činy** bylo stíháno nejvíce státních příslušníků Slovenska (355; -36 osob, tj. -9,2 %), Ukrajiny (151; +2 osoby, tj. +1,3 %) a Vietnamu (68; -10 osob, tj. -12,8 %). U **mravnostní trestné činnosti** se jednalo o státní příslušníky Slovenska (32; -6 osob, tj. -15,8 %), Ukrajiny (24; -2 osoby, tj. -7,7 %) a Rumunska (6; +1 osoba, tj. +20,0 %). Pro **majetkovou trestnou činnost** byli nejvíce stíháni státní příslušníci Slovenska (979; +7 osob, tj. +0,7 %), Ukrajiny (159; -11 osob, tj. -6,5 %) a Polska (116; -18 osob, tj. -13,0 %). Pro **ostatní kriminální trestné činy**¹²⁵ bylo trestně stíháno nejvíce státních příslušníků Slovenska (483; -2 osoby, tj. -0,4 %), Ukrajiny (369; -97 osob, tj. -20,8 %) a Vietnamu (251; +7 osob, tj. +2,9 %). Pro **zbývající kriminalitu**¹²⁶ to byli státní příslušníci Slovenska (1 251; -173 osob, tj. -12,1 %), Ukrajiny (732; +63 osob, tj. +9,4 %) a Polska (185; -29 osob, tj. -13,6 %). Pro **hospodářskou kriminalitu** byli ve sledovaném roce nejvíce stíháni státní příslušníci Slovenska (359; +6 osob, tj. +1,7 %), Vietnamu (292; -11 osob, tj. -3,6 %) a Ukrajiny (135; +14 osob, tj. +11,6 %). Pořadí státních příslušností na prvních třech místech je u těchto druhů kriminality za rok 2009 shodné s pořadím v roce 2008.

Pokud se budeme zabývat pouze trestnou činností **občanů třetích zemí**, je pro státní příslušníky **Ukrajiny** charakteristické to, že jich bylo v hodnoceném roce nejvíce trestně stíháno pro trestné činy zbývající kriminality (732 skutků; +63, tj. +9,4 %), z toho 355 skutků (-4, tj. -1,1 %) podle § 201 ohrožení pod vlivem návykové látky a § 201a opilství. Nezanedbatelný je

¹²⁵ Zejména TČ související s nedovoleným překročením státní hranice a neoprávněným pobytem na území České republiky, s nedovolenou výrobou a držením omamných a psychotropních látek a jedů, s mařením výkonu úředního rozhodnutí a vykázaním.

¹²⁶ Zejména TČ související s dopravními nehodami, ublížením na zdraví z nedbalosti, ohrožením pod vlivem návykové látky a zanedbání povinné výživy.

počet 151 skutků (+2, tj. +1,3 %) násilné kriminality, pro které byli tito státní příslušníci trestně stíháni.

Státních příslušníků **Vietnamu** bylo nejvíce (196 osob; +12, tj. +6,5 %) stíháno pro trestný čin podle § 150 porušování práv k ochranné známce, obchodnímu jménu a chráněnému označení původu. Druhou nejčtenější trestnou činností (92 osob; -6, tj. -6,1 %) páchanou uvedenými státními příslušníky byla podle § 187 nedovolená výroba a držení omamných a psychotropních látek a jedů pro jiného.

Státní příslušníci **Ruska** byli nečastěji (33 osob, stejně jako v roce 2008) stíháni pro trestný čin podle § 171 maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání. Stejně tomu bylo u státních příslušníků **Mongolska** (32 osob; -24, tj. -42,9 %). Pro podezření ze spáchání tohoto trestného činu byli trestně stíháni také státní příslušníci Ukrajiny (325 osob; -71, tj. -17,9 %) a Vietnamu (92 osob; -6, tj. -6,1 %), u kterých se jedná o třetí nejrozšířenější trestnou činnost.

Z hlediska pobytových oprávnění došlo v meziročním porovnání k nárůstu počtu trestně stíhaných cizinců v kategorii trvalý pobyt o 346 osob (+18,7 %) a dlouhodobý pobyt o 149 osob (+28,6 %)

V kategorii trvalý pobyt bylo trestně stíháno celkem 2 197 cizinců, což představuje 26,3 % ze všech stíhaných cizinců. V této kategorii jsou nejvíce zastoupeni státní příslušníci Ukrajiny (719; +138 osob, tj. +23,8 %), Vietnamu (490; -8 osob, tj. -1,6 %), Slovenska (321; +79 osob, tj. +32,6 %), Ruska (86; +15, +21,1 %) a Mongolska (60; +21, +53,8 %).

Z celkového počtu 4 009 trestně stíhaných cizinců pobývajících na území České republiky na povolení k dlouhodobému pobytu nebo na potvrzení o přechodném pobytu bylo stíháno nejvíce státních příslušníků Slovenska (2 639; -167 osob, tj. -6,0 %), Ukrajiny (321; +97 osob, tj. +43,3 %), Polska (217; -67 osob, tj. -23,6 %), Vietnamu (176; +34 osob, tj. +23,9 %), Rumunska (116; +21 osob, tj. +22,1 %), Německa (111; +25 osob, tj. +29,1 %), Bulharska (91; +23 osob, tj. +33,8 %), Moldávie (30; +8 osob, tj. +36,4 %), Mongolska (24; +4 osob, tj. +20,0 %) a Ruska (22; +7 osob, tj. +46,7 %).

Z cizinců, kteří v době páchaní trestné činnosti pobývali na území České republiky neoprávněně (9,4 % ze všech stíhaných cizinců) bylo stíháno nejvíce státních příslušníků Ukrajiny (300; -120 osob, tj. -28,6 %), Slovenska (112; -41 osob, tj. -26,8 %), Vietnamu (81; -20 osob, tj. -19,8 %), Ruska (40; +11 osob, tj. +37,9 %) a Mongolska (30; -24 osob, tj. -44,4 %).

V kategorii krátkodobý pobyt¹²⁷ (2,0 % ze všech stíhaných cizinců) bylo z celkového počtu 164 trestně stíhaných cizinců stíháno nejvíce státních příslušníků Ukrajiny (51; -6 osob, tj. -10,5 %), Slovenska (20; -10 osob, tj. -33,3 %), Vietnamu (14; +5 osob, tj. +55,6 %), Ruska (11 osob, stejně jako v roce 2008) a Gruzie (8; +6 osob, tj. +300,0 %).

V kategorii azylantů¹²⁸ (trestně stíháno celkem 46 cizinců; tj. 0,6 % ze všech trestně stíhaných cizinců) bylo stíháno nejvíce státních příslušníků Gruzie (9; +2 osob, tj. +28,6 %), Ukrajiny (7; -2 osob, tj. -22,2 %), Kazachstánu (5; +5 osob, tj. +500,0 %), Běloruska (3; -9 osob, tj. -75,0 %) a Ruska (3; -5 osob, tj. -62,5 %).

Mezi nejzatíženější kraje, vzhledem k počtům trestně stíhaných cizinců, patří hlavní město Praha (2 293 trestně stíhaných cizinců; +73 osob, tj. +3,3 %), Středočeský kraj (999; -120 osob, tj. -10,7 %), Jihomoravský kraj (954; -45 osob, tj. -4,5 %). Toto pořadí odpovídá pořadí krajů

¹²⁷ Krátkodobý pobyt zahrnuje cizince s přechodným pobytem na letištní, průjezdní nebo jiné vízum k pobytu do 90 dnů.

¹²⁸ Azylant - cizinec pobývajícím na základě zákona č. 325/1999 Sb., o azylu, s přiznaným azylem, udělenou doplňkovou ochranou nebo na vízum za účelem řízení o mezinárodní ochraně.

s nejvyššími počty cizinců s povoleným pobytem na území ČR (Praha – 148 398 cizinců, Středočeský kraj – 58 544, Jihomoravský kraj – 37 050). K největšímu procentuálnímu nárůstu trestně stíhaných cizinců oproti shodnému období roku 2008 došlo v kraji Zlínském (+17,0 %, +48 osob; stíháno 331 cizinců), Libereckém (+13,2 %, +56 osob; stíháno 480 cizinců) a Jihočeském (+12,1 %, +49 osob; stíháno 454 cizinců). K výraznému poklesu došlo v kraji Pardubickém (-28,6 %, -80 osob; stíháno 200 cizinců), v kraji Vysočina (-18,5 %, -41 osob; stíháno 181 cizinců) a v kraji Plzeňském (-12,2 %, -73 osob; stíháno 526 cizinců).

Z hlediska početních stavů trestně stíhaných cizinců **v jednotlivých okresech České republiky** nedošlo oproti roku 2008 k žádným významným změnám. Lze konstatovat, že nejvíce cizinců bylo z pohledu všech okresů stíháno ve velkých městech s vysokou koncentrací cizinců (Praha - 2 293 osob, Brno - 491 osob, Plzeň - 278 osob).

V příhraničních okresech bylo stíháno 2 946 cizinců, což je 35,2 % z celkového počtu všech stíhaných cizinců na území České republiky. Počet trestně stíhaných cizinců se v příhraničních okresech v roce 2009 oproti předchozímu roku zvýšil o 94 (+3,3 %). Naproti tomu **ve vnitrozemí**, kde bylo v roce 2009 stíháno 5 416 cizinců, došlo oproti roku 2008 k poklesu o 304 stíhaných cizinců (-5,3 %). Podíl cizinců na počtu trestně stíhaných osob ve sledovaném období činil v příhraničních okresech 5,4 % a ve vnitrozemí 7,9 %. Ve srovnání s rokem 2008 byl nárůst procentuálního zastoupení stíhaných cizinců zaznamenán v příhraničních okresech (+0,2 %), naproti tomu ve vnitrozemí došlo k poklesu (-0,7 %).

Cizinci byli nejvíce stíháni v příhraničních okresech u státních hranic České republiky s Německem, a to nejvíce v okresech Cheb (172), Česká Lípa (119) a Děčín (114). V příhraničních okresech s Polskem to bylo nejvíce v okresech Liberec (183), Karviná (139) a Frýdek - Místek (121). V příhraničních okresech se Slovenskem bylo stíháno nejvíce cizinců, vyjma již uvedeného okresu Frýdek – Místek, v okresech Břeclav (141), Zlín (112) a Uherské Hradiště (102). V příhraničních okresech s Rakouskem bylo nejvíce trestně stíhaných cizinců zaznamenáno, vyjma již uvedeného okresu Břeclav, v okresech České Budějovice (145), Znojmo (98) a Jindřichův Hradec (93). Ve vnitrozemských okresech byl nejvyšší počet stíhaných cizinců zaznamenán v okresech Mladá Boleslav (182), Kladno (112) a Hradec Králové (105).

Závažná trestná činnost

Útvarem odhalování korupce a finanční kriminality služby kriminální policie a vyšetřování PČR bylo v roce 2009 zahájeno, popř. rozšířeno trestní stíhání proti 23 cizincům (28 cizinců v roce 2008). Státní příslušnost stíhaných cizinců je následující: Vietnam (10 osob), Slovensko (5 osob), Ukrajina (2 osoby), Rusko (2 osoby), Čína, Rumunsko, Spojené státy americké a Rakousko (všichni po 1 osobě). Trestná činnost těchto cizinců stejně jako v roce 2008 spadá zejména do **oblasti daňové kriminality**, a to trestného činu zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby – **14 osob** (7 státních příslušníků Vietnamu se dopustilo uvedených trestných činů v souvislosti s nelegálním dovozem tabáku a výrobou cigaret, a 1 vietnamský státní příslušník v souvislosti s dovozem textilu, 2 státní příslušníci Slovenska při fiktivním vývozu metylesteru řepkového oleje, 1 státní příslušnice Slovenska a 1 Rakouska při dovozu minerálních olejů, 1 státní příslušník Ruska krátil daně v oblasti obchodu s realitami, 1 státní příslušník Číny při dovozu lihovin z Asie). Za nedovolené ozbrojování byl obviněn 1 vietnamský státní příslušník; za podplácení pracovníce cizinecké policie rovněž 1 státní příslušník Vietnamu; za vydírání v obchodních vztazích a poškozování věřitele byli obviněni 2 státní příslušníci Slovenska; za zastírání původu věci z trestného činu byli obviněni 2 státní příslušníci Ukrajiny a 1 z Ruska; za podílnictví a padělání a pozměňování veřejné listiny byl obviněn 1 rumunský státní příslušník; za legalizaci výnosů z trestné činnosti a padělání a pozměňování veřejné listiny byl obviněn 1 státní příslušník Spojených států amerických.

Cizí státní příslušníci procházejí v řadě dalších dosud prověřovaných případů, v nichž převažují trestné činy spojené s daňovými úniky. Vedle již zmíněných národností se v kauzách útvaru vyskytují Arabové. Cizinci zůstávají jako podezřelí z trestné činnosti často v pozadí a nechají za sebe na území ČR jednat občany České republiky, což se týká i zde žijících vietnamských státních příslušníků.

V roce 2009 oproti roku 2008 došlo k více jak stoprocentnímu nárůstu trestních oznámení o podezřelých obchodech, a to především oznámení spojených s tzv. „phishingem“ neboli volně přeloženo „lovením“, zejména v prostředí Internetu. Pachatelé rozhodí „návnady“ v podobě falešných webových stránek nebo falešných žádostí bank majitelům účtů a čekají, kdo se „chytí“ a prozradí přístupová hesla k účtu, či finanční prostředky vylákají pod rouškou falešného obchodníka s neexistujícím zbožím. Nerozlišují státní hranice a jejich polem působnosti je internetová síť. Podvody začnou na jednom konci světa a skončí na druhém. Pachatelé „phishingu“ vystupují pod falešnou identitou a velmi často se schovávají za své „zaměstnance“, jejichž účty slouží pro příchozí platby ze zahraničí, a kteří zpravidla za provizi 7% přeposlávají odcizené peníze dál do zahraničí, čímž nevědomě pomáhají „prát špinavé peníze“.

Operativní i případové poznatky **Národní protidrogové centrály služby kriminální policie a vyšetřování PČR** potvrzují nárůst intenzity zapojení cizinců na drogové trestné činnosti v ČR.

V roce 2009 se potvrdila dominantní role státních příslušníků Vietnamu žijících v ČR na nelegálním pěstování konopí v uzavřených prostorách a následné distribuci a vývozu produkované marihuany do zemí západní Evropy. Aktivita vietnamských zločineckých skupin se v průběhu roku 2009 rozšířila z České republiky směrem na východ na Slovensko a do Maďarska. V roce 2009 pokračoval vzrůstající trend počtu případů odhalených hydroponických pěstíren cannabis sativa se zapojením státních příslušníků Vietnamu (produkce určená jak k částečnému pokrytí domácí poptávky, tak pro vývoz do západní i východní Evropy).

Policie České republiky nadále zaznamenává zvyšující se oblibu konzumu kokainu. Na distribuci kokainu se nejvíce podílejí osoby původem ze západní Afriky. Byl zaznamenán nárůst využívání českých občanů jako kurýrů pro přepravu kokainu z jižní Ameriky do západní Evropy, a zapojení albánsky hovořících zločineckých skupin do obchodu kokainem, zejména na úrovni tranzitní distribuce v rámci Evropy.

V průběhu posledních několika let je zaznamenávána snižující se obliba konzumu heroinu. Saturace domácí poptávky je prováděna albánsky hovořícími zločineckými skupinami, v nižších úrovních distribuce i romskými a vietnamskými skupinami. Nejčastější způsob dovozu tvořily zásilky přepravované v osobních vozidlech v rámci Evropy v množství do 10 kg. Jako kurýři jsou využíváni zejména státní příslušníci Maďarska, Bulharska, Slovenska a České republiky.

V oblasti omamných a psychotropních látek amfetaminového typu lze s ohledem na velkou latenci této trestné činnosti konstatovat pouze aktuální zapojení státních příslušníků Polska do dovozu tablet MDMA (metylendioxymetamfetamin) neboli „extáze“ do České republiky a masivní individuální dovoz menších množství tablet ze západní Evropy, zejména z Nizozemska.

V roce 2009 byly zaregistrovány desítky případů se zapojením pachatelů původem z oblasti západní Afriky. Kvantitativní nárůst pachatelů drogové kriminality ze zemí západní Afriky lze přičíst zlepšení schopnosti policie pronikat a narušovat aktivity těchto pachatelů, kteří zneužívají evropský azylový systém a schengenský prostor, využívají svých komunitních vazeb k organizování kurýrního importu kokainu do Evropy.

Z poznatků **Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu služby kriminální policie a vyšetřování PČR** vyplývá, že v průběhu roku 2009 došlo na území České republiky ze strany orgánů činných v trestním řízení k výrazné eliminaci aktivit především etnických ruskojazyčných kriminálních formací, které započaly vyvíjet aktivní činnost již v roce 2008. Po úspěšném zásahu

v březnu 2009 se podařilo alespoň na určité časové období eliminovat řídící článek v závadovém ruskojazyčném prostředí.

V hodnoceném roce byla na území České republiky již tradičně dominující ruskojazyčnou minoritou ukrajinská komunita. Z tohoto důvodu nápad trestné činnosti byl z hlediska národnostního posouzení početně nejvíce registrován v ukrajinském prostředí. I zde jsou registrovány projevy zločineckých gangů majících pod kontrolou chod nočních klubů, privátně nabízených sexuálních služeb v lukrativních částech lidnatějších aglomerací České republiky, tzv. klientelismus apod.

Hospodářská recese, která nastala v polovině roku 2009, měla za následek zvýšenou aktivitu ruskojazyčných skupin za účelem transformace finančních aktivit do jiných odvětví společenského života. Úpadek stavebního průmyslu s sebou přinesl odliv nabídky levné pracovní síly. Tyto osoby však z území České republiky z převážné části neodcestovaly a velmi často jsou najímány organizovanými skupinami pro páchání trestné činnosti.

Dominantní asijskou skupinou na území České republiky je vietnamská komunita, jejíž činnost je poměrně rozsáhlá a širokospektrá. Jedná se o různé, někdy i vzájemně provázané organizace, které působí po liniích obchodování s lidmi, obchodu s omamnými a psychotropními látkami, násilné, majetkové trestné činnosti a vysoce kvalifikované hospodářské trestné činnosti. Každá z uvedených činností se odehrává v převážné míře uvnitř komunity

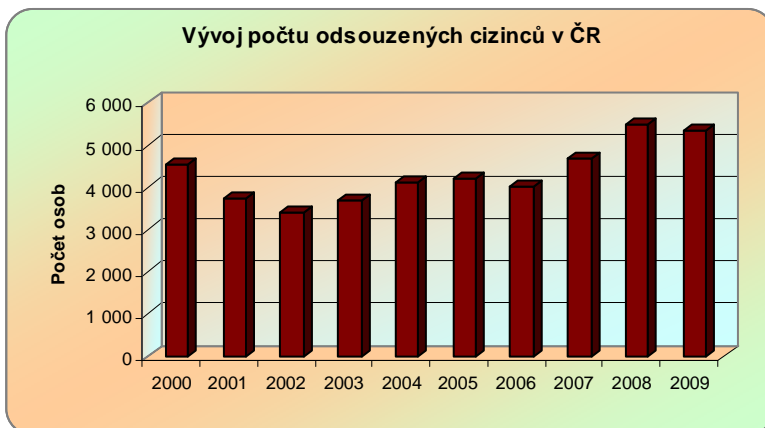
Z ekonomického hlediska je nebezpečným kriminálním jevem ve vietnamské komunitě již dlouhodobě, a ve sledovaném roce tomu nebylo jinak, závažná hospodářská trestná činnost spočívající v dovozu zboží na území České republiky, kterou dochází k obcházení a porušování daňových a celních zákonů. Touto činností se dominantně na území České republiky zabývají jak vietnamské, tak i čínské organizace. Podstata podvodu a krácení daně spočívá ve výrobě průvodních dokumentů k dováženému zboží. Podhodnocování a neplnění řádné daňové povinnosti se významným způsobem promítá do prodejní ceny zboží distribuovaného z asijských tržnic.

V oblasti platebních karet došlo ve sledovaném roce, oproti předchozímu roku 2008, ke zvýšení trestné činnosti v počtu nasazených skimmovacích zařízení, kdy se Česká republika pro pachatele stále více stává cílovou zemí pro páchání této trestné činnosti. Organizovanou trestnou činností v oblasti platebních karet se v roce 2008 zabývaly skupiny bulharských a rumunských státních příslušníků. V roce 2009 se pácháním skimmingu na našem území zabývaly i skupiny státních příslušníků ze zemí bývalého SSSR, a to Rusové, Litevci a Ukrajinci. Na území České republiky docházelo ke skimmování dat z platebních karet a jejich PIN kódů na bankomatech, následně výrobě padělků karet a výběrům finanční hotovosti na bankomatech v České republice i zahraničí. Různé skupiny organizovaných pachatelů v uplynulém roce nasadily na bankomaty v České republice skimmovací zařízení v 77 případech (srovnatelné období roku 2008 - 49 případů). K největšímu nápadu této trestné činnosti došlo na území hlavního města Prahy.

IX.2. ODSOUZENÍ CIZINCŮ

V roce 2009 byl u **počtu odsouzených cizinců**, stejně jako u počtu cizinců, kteří byli v České republice stíháni pro trestnou činnost, **zaznamenán pokles**. U odsouzených cizinců se jednalo o **170 osob**.

Podle údajů Ministerstva spravedlnosti bylo v průběhu roku 2009 pravomocně **odsouzeno celkem 5 328 cizinců**. Jejich **podíl** na celkovém počtu osob odsouzených v České republice (68 459 osob) se oproti roku 2008 nepatrně snížil z hodnoty 7,3 % na **7,2 %**. Zmíněný podíl koresponduje s podílem cizinců na celkovém počtu trestně stíhaných osob ve sledovaném roce.

Odsouzení cizinci - porovnání roku 2008/2009

Období roku	1.1.-31.12. 2008	tj. %	1.1.-31.12. 2009	tj. %	Změna oproti předchozímu období	
					v [%]	absolutní číslo
Celkem odsouzeno osob	75 751	100,0	73 787	100,0	-2,6	-1 964
z toho						
občané ČR	70 253	92,7	68 459	92,8	-2,6	-1 794
cizinci	5 498	7,3	5 328	7,2	-3,1	-170

Poznámka: Údaje Ministerstva spravedlnosti

Složení státních příslušností osob, jež byly nejčastěji trestně stíhány v České republice, odpovídá i struktura **odsouzených cizinců**. Jako u trestně stíhaných osob byli i zde státní příslušníci **Slovenska** s počtem 2 238 osob na prvním místě a jejich počet se meziročně snížil (-130 osob, tj. -3,1 %). Státní příslušníci **Ukrajiny** se s počtem 1 036 odsouzených (-41 osob, tj. -3,8 %) zařadili na druhé místo. S odstupem následovali státní příslušníci **Vietnamu** (486 osob; -1 osoba, tj. -0,2 %), **Polska** (318 osob; +19 osob, tj. +6,4 %) a **Rumunska** (126 osob; +1 osoba, tj. +0,8 %).

Mezi občany Evropské unie, kteří se vyskytovali na předních místech ve statistikách odsouzených cizinců, patřili rovněž státní příslušníci **Německa** (103 osob; +5 osob, tj. +5,1 %) a **Bulharska** (98 osob; +4 osob, tj. +4,3%).

Podíl prvních deseti státních příslušností na celkovém počtu odsouzených cizinců byl tedy následující: u státních příslušníků Slovenska 42,0 %, Ukrajiny 19,4 %, Vietnamu 9,1 %, Polska 6,0 %, Rumunska 2,4 %, Ruska 2,2 %, Německa 1,9 %, Bulharska 1,8 %, Mongolska 1,7 % a Moldavska 1,2 %.

Nejvíce cizinců odsoudily obvodní soudy hl. m. Prahy (1 366 osob) a dále soudy Jihomoravského kraje (837 osob), Středočeského kraje (720 osob) a Západočeského kraje (634 osob).¹²⁹

¹²⁹ Ve smyslu soudního uspořádání.

Odsouzené osoby – dle soudů v jednotlivých krajích, rok 2009

Kraj ^r	Praha	StČ	JČ	ZČ	SČ	VČ	JM	SM	Celkem ČR
Počet odsouzených osob celkem	8 172	9 019	4 576	7 150	11 767	6 703	12 163	14 237	73 787
z toho									
občané ČR	6 806	8 299	4 306	6 516	11 231	6 303	11 326	13 672	68 459
cizinci	1 366	720	270	634	536	400	837	565	5 328

Vysvětlivka: ^r Ve smyslu soudního uspořádání.

Poznámka: Údaje Ministerstva spravedlnosti

V roce 2009 se ve vyhošťovací vazbě okresních soudů nacházelo celkem 177 cizinců. Z uvedeného počtu bylo vyhoštěno 152 cizinců a realizováno vyhoštění nebylo u 25 cizinců.

Ve stejném období byli ve vyhošťovací vazbě krajských soudů celkem 2 cizinci, u kterých nebylo vyhoštění realizováno.

V předběžné a vydávací vazbě krajských soudů se pak nacházelo celkem 11 cizinců, u kterých nebylo vydání realizováno

X. Specifické projekty v oblasti migrace a azylu

X.1. HUMANITÁRNÍ PROJEKTY

1. Program MEDEVAC

Program humanitárních evakuací zdravotně postižených obyvatel (dále jen „program MEDEVAC“) je primárně určen pro vážně nemocné děti z válkou postižených či jinak potřebných oblastí, kterým není možné zajistit léčbu v místních podmínkách.

Program MEDEVAC (z anglického *Medical Evacuation*) je realizován Ministerstvem vnitra v úzké spolupráci s resorty ministerstev obrany a zdravotnictví.

Hlavní podmínkou vyhovění žádosti o zařazení pacienta do programu MEDEVAC je posouzení diagnózy a možnosti léčby pacienta v České republice. Program MEDEVAC upřednostňuje dětské pacienty s takovým typem onemocnění, které si nevyžádá intenzivní léčbu v řádech několika let (např. leukémie, epilepsie apod.). Další podmínkou je také zjevná nediskriminace jiných, potřebnějších pacientů v zemi původu. Musí se jednat o dětské pacienty, pro které znamená léčení v České republice zásadní změnu jejich zdravotního stavu (záchranu života anebo zásadní zvýšení kvality života). Dětské pacienty musí být zároveň vybírání na základě relevantních lékařských zpráv, které jsou posuzovány odborníky v České republice.

Ministerstvo vnitra nabízí technické možnosti a prostředky k zajištění léčby vážně nemocných a zraněných dětí v České republice. Ministerstvo vnitra zároveň garantuje zajištění legálního pobytu osob na území ČR, stejně jako uhrazení nákladů vzniklých s jejich léčbou.

Pro operaci dětského pacienta je nezbytný písemný souhlas zákonného zástupce dítěte s nutnými lékařskými zákroky, jejichž přesný rozsah je zřejmý až po specializovaném vyšetření provedeném odborným lékařským pracovištěm v České republice. Z tohoto důvodu je nezbytné, aby s dětskými pacienty přijel v rámci programu MEDEVAC i jejich zákonný zástupce.

Dětem a jejich doprovodu je tak v České republice poskytnut legální pobyt, uhrazena zdravotní péče a zajištěn transport zpět do země původu.

Zahájení realizace programu MEDEVAC reagovalo na válečný konflikt v Bosně a Hercegovině, následovaný válečným konfliktem v Kosovu (tehdy se především jednalo o děti s velmi vážnými zraněními válečného původu). Po vypuknutí irácké války se začal program MEDEVAC více orientovat především na léčbu srdečních onemocnění dětských pacientů, kteří se dostali do péče lékařů 7. polní nemocnice Armády ČR v Basře a jejichž zdravotní stav byl natolik závažný, že jim nebylo možné pomoci v podmínkách polní nemocnice. Právě od doby působení mise 7. polní nemocnice v Iráku v roce 2003 je program MEDEVAC úzce spojen s Armádou ČR a s Dětským kardiocentrem Fakultní nemocnice v Motole.

V roce 2009 se v České republice léčili dva dětské pacienty se srdeční vadou z Kambodže, kteří byli do programu MEDEVAC vybráni na základě úzké spolupráce Ministerstva vnitra s Fakultní nemocnicí v Motole a s českým zastupitelským úřadem v Bangkoku.

V rámci pokračující realizace programu MEDEVAC v Afghánistánu byl zároveň proveden výběr nových dětských pacientů se srdeční vadou z Afghánistánu vhodných k podstoupení léčby v České republice. Výběr dětí provedl lékař z Dětského kardiocentra Fakultní nemocnice v Motole, který působil od konce listopadu do začátku prosince roku 2009 v Kábulu. Nezbytné logistické zázemí pro uskutečnění této výběrové akce poskytla Armáda ČR. Ministerstvu vnitra se podařilo ve spolupráci s občanským sdružením Berkat, s Fakultní nemocnicí v Motole a s hlavními kábulskými nemocnicemi vytipovat skupinu cca 40 nemocných afghánských dětí, které byly ve zmíněném období přizvány k podstoupení expertního vyšetření na mezinárodní vojenskou

základnu KAIA v Afghánistánu. Z vyšetřených pacientů byla nakonec vybrána užší skupina afghánských dětí, které bude možné v průběhu roku 2010 a po vzájemné domluvě se spolupracujícími partnery pozvolna a po menších skupinách přepravovat do České republiky na léčení.

Od roku 1993 bylo v rámci programu MEDEVAC léčeno celkem 126 pacientů (převážně dětí) z Bosny a Hercegoviny (17), Kosova (40), Čečenska (1), Iráku (42), Pákistánu (10), Afghánistánu (14) a Kambodže (2). Jednalo se v těchto případech zejména o dětské pacienty se zraněními válečného původu, s vrozenými vadami a s postižením pohybového aparátu.

2. Přesídlení

Usnesením vlády ze dne 27. června 2008 č. 745 byl schválen materiál Ministerstva vnitra „Koncepce národního přesídlovacího programu“ (dále jen „Koncepce“), jež definuje možnosti České republiky v oblasti přesídlování a stanovuje základní mechanismy realizace přesídlovacích programů ve všech stádiích. Schválením Koncepce se Česká republika připojila ke skupině států, které provádějí přesídlovací aktivity na základě svých ročních přesídlovacích programů.

Základní cíl přesídlovacích programů je humanitární, tedy poskytnout potřebnou asistenci a ochranu ohroženým skupinám uprchlíků, kteří mimo přesídlení nemají jiné vyhlídky na bezpečný a důstojný život a kteří by v případě návratu do vlasti ze země prvního azylu mohli být ohroženi na životě nebo by jim hrozilo reálné nebezpečí pronásledování nebo ponižujícího a nelidského zacházení.

Pilotní přesídlovací program

Národní přesídlovací program byl zahájen v roce 2008 pilotním přesídlovacím programem, schváleným spolu s Konceptí, v jehož rámci byla přesídlena skupina 42 barmských uprchlíků z Malajsie. Česká republika zahájila přesídlovací aktivity jako první z nových členských států Evropské unie a posílila tak svou pověst země, která se hlásí k řešení globálních uprchlických problémů nejen na národní úrovni, ale také v mezinárodním měřítku.

Realizace pilotního přesídlovacího programu proběhla ve dvou etapách. V první etapě (říjen 2008) byla do České republiky přesídlena skupina barmských uprchlíků čítající 23 osob. V druhé etapě (únor 2009) byla přesídlena skupina barmských uprchlíků čítající 16 osob. V listopadu 2009 proběhlo přesídlení tří barmských dětí v rámci slučování rodin. Při výběru země původu a konkrétních osob k přesídlení byl brán zřetel na dlouhodobě neuspokojivou situaci barmských uprchlíků v Malajsii a také na dlouhodobou a aktivní angažovanost České republiky vůči současné politické situaci v Barmě/Myanmaru. Realizace přesídlovacího programu v roce 2009 proběhla v úzké spolupráci s Úřadem Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (dále jen „UNHCR“) a Mezinárodní organizací pro migraci (dále jen „IOM“).

Přesídleným barmským uprchlíkům byla na území České republiky ihned po příjezdu udělena mezinárodní ochrana ve formě azylu a poskytnuta další mnohostranná asistence, která je připraví na budoucí život v České republice.

Mezinárodní spolupráce v oblasti přesídlování

Ministerstvo vnitra se v únoru 2009 v Ženevě účastnilo „Pracovní skupiny pro otázky přesídlování“. Pracovní skupina slouží jako platforma pro diskusi mezi UNHCR a jednotlivými zeměmi, které se účastní přesídlovacích projektů. Jednotlivé strany se navzájem informovaly o současné situaci a plánech v oblasti přesídlování.

V červnu 2009 byla Česká republika přizvána do Ženevy na „Trojstranné každoroční konzultace o přesídlování“, kde se konzultovaly postupy v oblasti přesídlování mezi UNHCR, IOM a státy s přesídlovacími programy.

V září 2009 se Ministerstvo vnitra účastnilo ve Stockholmu „Expertního zasedání GDISC k otázkám o přesídlování“, kde prioritou bylo prohlubování spolupráce v kontextu otázky somálských uprchlíků v subsaharské Africe a otázky iráckých uprchlíků.

V říjnu 2009 byla Česká republika pozvána do Ženevy, kde se účastnila jednání „Pracovní skupiny pro otázky přesídlení“, jejímž důvodem byla identifikace dalších regionů s vleklou uprchlickou situací, na které je potřeba se zaměřit.

X.2. PROJEKTY ZAHRANIČNÍ ROZVOJOVÉ POMOCI

V roce 2009 proběhla v gesci Ministerstva vnitra na základě usnesení vlády ČR č. 690 ze dne 9. června 2008 k zahraniční rozvojové spolupráci v roce 2009 a střednědobému výhledu jejího financování do roku 2011 realizace celkem 13 bilaterálních projektů, a to ve spolupráci s Mezinárodní organizací pro migraci (8 projektů), s Člověkem v tísní, o.p.s. (1 projekt), s občanským sdružením Berkát (1 projekt) a s Organizací pro pomoc uprchlíkům, o.s. (1 projekt). Jeden projekt byl realizován odborem azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra (dále jen „OAMP“) a jeden projekt byl realizován odborem bezpečnostní politiky Ministerstva vnitra (dále jen „OBP“).

Ministerstvo vnitra podpořilo projektové aktivity jmenovaných nevládních, resp. mezinárodních organizací s vědomím možnosti ovlivnění rozvoje cílových zemí, a to na poli migrace, dobré správy věcí veřejných a bezpečnostní politiky. Koordinátorem všech projektů byl OAMP.

Projekty byly sektorově zaměřeny na prevenci nelegální migrace, stabilizaci potenciálních migrantů, pomoc při vytváření migrační a azylové infrastruktury a budování kapacit veřejné správy. Teritoriální priority reflektovaly bezpečnostní aspekty cílových zemí a analýzu jejich migračních dopadů na Českou republiku.

Mezi vybrané zdrojové a tranzitní země migrace, u kterých Ministerstvo vnitra podpořilo projektovou realizaci, patřily země jižního Kavkazu (Gruzie, Arménie, Ázerbájdžán), Rusko (Čečensko), Střední Asie (Kazachstán, Tádžikistán a Kyrgyzstán), země západního Balkánu (Albánie, Bosna a Hercegovina, Srbsko), Mongolsko a Moldavsko.

K jednotlivým projektům:

➤ Projekt „Komunitní centrum Doeza“ (Občanské sdružení Berkát)

Rozvojový záměr víceletého projektu byl zaměřen na zlepšení ekonomicko-sociálního postavení žen, zejména živitelek rodin ze sociálně nejslabších vrstev. Hlavní aktivitou projektu byla podpora stávající iniciativy formování svépomocného komunitního centra v Grozném.

➤ Projekt „Integrace sociálně slabých – provoz chráněné dílny a rekvalifikačního střediska v Grozném“ (Člověk v tísní, o.p.s.)

Aktivity víceletého projektu byly primárně zaměřeny na poskytnutí možnosti rekvalifikace pro mladé lidi postižené válkou a na pomoc při jejich následném zařazení na trh práce, dále na podporu obnovy školských kapacit vedoucích ke zvyšování schopnosti uplatnění se na trhu práce, na pomoc při budování kapacit místní nevládní organizace CHA a na informování vybrané cílové skupiny o rizicích nelegální migrace.

➤ **Projekt „Prevence nelegální migrace z Gruzie a rozvoj ekonomických a vzdělávacích aktivit gruzínských běženců z Jižní Osetie“ (Organizace pro pomoc uprchlíkům, o.s)**

Základním cílem projektu bylo poskytnout podporu vnitřně vysídleným státním příslušníkům Gruzie, kteří se nemohou vrátit do svých původních domovů v Jižní Osetii. Projekt měl přispět ke stabilizaci a rozvoji životních podmínek vnitřně přesídlených osob gruzínské národnosti pocházejících z oblasti Jižní Osetie, kteří žijí v provizorních podmínkách ve městech Gori, Tbilisi a v nově instalovaných domcích ve městě Tserovani a Koda. Projekt se zaměřil zejména na podporu pracovního uplatnění běženců a na podporu vzniku pracovních příležitostí trvalého a soběstačného charakteru, dále k rozvoji drobného podnikání a dalších výdělečných činností a k zajištění volnočasových aktivit mládeže. Projekt taktéž zajistil implementaci informační a prevenční strategie zaměřené na prevenci nelegální migrace, a to ve městech Gori a Tbilisi a v kontaktních místech v Tserovani a v Kodě.

➤ **Projekt „Podpora migračního managementu ve Střední Asii – 2009: Návrátová a reintegrační politika“ (Mezinárodní organizace pro migraci)**

Cílem projektu bylo školit zástupce kazašského migračního managementu v oblasti návratové politiky prostřednictvím výměny zkušeností a školit zástupce kyrgyzského a tádžického migračního managementu v oblasti podpory reintegračních mechanismů a aktivní politiky zaměstnanosti a odborného vzdělávání. V rámci projektu proběhla školení v České republice: jedno školení pro kazašské zástupce v oblasti návratů, druhé školení pro kyrgyzskou a tádžickou delegaci v oblasti reintegrační politiky.

➤ **Projekt „Podpora migračního managementu ve Střední Asii – 2009: Základy migračního managementu“ (Mezinárodní organizace pro migraci)**

Cílem projektu bylo školit migrační management v Kyrgyzstánu a v Tádžikistánu prostřednictvím odborného vzdělávání školitelů a zajištění trvalé udržitelnosti nabytých poznatků z oblasti migračního managementu prostřednictvím produkce komplexního Manuálu k migračnímu managementu dle české zkušenosti. V rámci projektu proběhlo školení českými experty v Biškeku pro vybrané kyrgyzské a tádžické zástupce státní správy.

➤ **Projekt „Reintegrační projekt pro moldavské migranty včetně zvyšování povědomí o možnostech převodů remitencí a zvyšování finanční gramotnosti“ (Mezinárodní organizace pro migraci)**

Cílem projektu bylo přispět k udržitelné reintegraci moldavských navrátilců, dále k podpoře využití efektivnějších nástrojů na převod remitencí prostřednictvím zvyšování finanční gramotnosti navrátilců s cílem nalézt cesty výhodnějšího investování remitencí v zemi původu. V rámci projektu byly poskytovány cílené a komplexní informace o procesu návratu a o možnostech reintegrace v Moldavsku na reintegračních letácích. Dále byla v rámci projektu poskytována asistence pro udržitelnou reintegraci Moldavanů navracějících se z ČR do Moldavska.

➤ **Projekt „Podpora migračního managementu v Moldavsku s důrazem na pracovní migraci – fáze II. v roce 2009“ (Mezinárodní organizace pro migraci)**

Cílem projektu bylo přispět k podpoře migračního managementu v Moldavsku se speciálním důrazem na pracovní migrační a návratovou politiku. Záměrem projektu bylo asistovat moldavské straně v řízení migračních toků, tj. podpořit moldavskou státní správu v managementu odchozí migrace a návratů moldavských migrantů. V rámci projektu proběhlo školení v České republice určené pro moldavskou delegaci formou výměny zkušeností z oblasti aktivní politiky zaměstnanosti. Dále byly v rámci projektu vytvořeny a následně předány školící osnovy určené pro

zástupce moldavské Národní agentury zaměstnanosti. Součástí projektu byla i studijní cesta dvou moldavských zástupců do české agentury CzechInvest.

➤ **Projekt „Podpora systému reintegrace na trh práce pro obyvatelstvo ohrožené migrací v Gruzii a budování kapacit gruzínské státní správy – pokračující projekt (JCRC Projekt v Gruzii – 2009)“ (Mezinárodní organizace pro migraci)**

Cílem projektu bylo přispět k odstranění tlaku k emigraci a podpořit systém udržitelné reintegrace navrátilců, vnitřně vysídlených osob a potenciálních migrantů na trh práce. Dalším cílem projektu bylo rozvíjet kapacitu gruzínské státní správy na poli aktivní politiky zaměstnanosti a odborného vzdělávání v souladu s potřebami místního trhu práce. V rámci projektu byl financován zejména provoz dvou poradenských a zprostředkovatelských center v Tbilisi a v Batumi. Dále byla v rámci projektu uskutečněna studijní cesta do České republiky pro vybrané zaměstnance z gruzínského ministerstva školství a z dvou výše uvedených center.

➤ **Projekt „Podpora migračního managementu v Gruzii - 2009“ (Mezinárodní organizace pro migraci)**

Cílem projektu bylo posílit inovovaný systém migračního managementu v Gruzii pomocí usnadnění toku legální migrace a posílení kontroly nad migrací nelegální. Tato podpora rozvoje modernizovaných struktur migračního managementu v Gruzii se odehrála pomocí výměny zkušeností v podobě školení školitelů a pomocí poskytnutí příslušného technického vybavení. V rámci projektu se uskutečnilo školení českými experty z cizinecké policie v Gruzii v oblasti odhalování padělaných a pozměněných dokladů a dále došlo k nákupu technického vybavení určeného pro kontrolu padělaných a pozměněných dokladů (zejména se jednalo o zvětšovací skla a o UV lampy).

➤ **Projekt „Podpora migračního managementu na jižním Kavkaze – 2009“ (Mezinárodní organizace pro migraci)**

Cílem projektu bylo přispět k vytvoření inovovaného systému migračního managementu v zemích jižního Kavkazu, který by usnadnil tok legální migrace a napomohl ke zvýšené kontrole nad migrací nelegální, a dále pak přispěl k podpoře reintegračních mechanismů v tamějších státech. V rámci projektu byla uskutečněna školení v České republice: jedno se zaměřením na návratovou politiku pro migrační experty z Gruzie, Arménie a Ázerbájdžánu a druhé se zaměřením na reintegrační mechanismy pro vybrané zástupce z Arménie a Ázerbájdžánu.

➤ **Projekt „Reintegrační a stabilizační aktivity České republiky v Mongolsku – fáze I.“ (Mezinárodní organizace pro migraci)**

Projekt probíhá v roce 2009 a 2010 a skládá se ze tří částí: a) výzkumně aplikační, během níž je zpracovávána analýza proveditelnosti budoucích reintegračních a stabilizačních projektů, b) analýzy mechanismu náboru mongolských pracovníků do Jižní Koreje s cílem možného využití pro potřeby českého systému pracovní migrace, c) praktické, v průběhu které Mezinárodní organizace pro migraci provede ve spolupráci s vybraným mongolským partnerem několik reintegračních mikroprojektů na území Mongolska.

➤ **Projekt „Pomoc při budování migrační a azylové infrastruktury Bosny a Hercegoviny – Vytvoření týmu pro analýzy a strategické plánování II“ (OAMP)**

Hlavní aktivitou roku 2009 bylo praktické školení pracovníků nově vytvořeného Týmu pro analýzy a strategické plánování včetně jejich spolupracovníků v Sekci pro azyl, Sekci pro imigraci, Pohraniční policii a Službě pro práci s cizinci Ministerstva bezpečnosti BaH v České republice, konkrétně v Praze a v Plzni. V rámci projektu byla kromě školení provedena instalace a propojení

výpočetního vybavení zakoupeného z projektu v předminulém roce v rámci regionálních pracovišť Služby pro práce s cizinci a nakoupení zbývajících potřebného počítačového vybavení.

➤ **Projekt „Školení středního a vyššího managementu policíí zemí západního Balkánu v oblastech management a organizovaný zločin“ (OBP)**

Realizátorem tohoto víceletého projektu je OBP, který kontinuálně rozvíjí spolupráci se zeměmi západního Balkánu prostřednictvím expertních misí zástupců Ministerstva vnitra a Policie ČR do cílových států a následným školením jejich představitelů v České republice. V roce 2009 byly uskutečněny expertní mise do Albánie a do Srbska, které se týkaly zejména otázky operativní spolupráce v oblasti bezpečnosti se zástupci policíí obou států.

Informace o zapojení Ministerstva vnitra do multilaterální spolupráce

Ministerstvo vedlo dva velké projekty financované ze zdrojů EK zaměřené na posílení politického dialogu mezi Evropskou unií a jejími sousedy na východě a jihovýchodě a posílení systému řízení migrace na Ukrajině. Podílelo se také na realizaci dalších evropských projektů.

➤ **Proces a projekt „Budování migračních partnerství“**

Ve dnech 27. a 28. dubna 2009 se v Praze uskutečnila ministerská konference *Budování migračních partnerství*. Shromáždili se zde zástupci ze 47 zemí Evropské unie a Schengenu, východní, jihovýchodní Evropy a střední Asie a Turecka a sedmi mezinárodních organizací, aby schválili společný postup v boji s nelegální migrací, a spolupráci na poli legální migrace, v oblasti návratů, readmisí a reintegrace, integrace, a zdůraznili pozitivní přínos migrace pro rozvoj národních ekonomik.

Společná deklarace schválená touto konferencí posílila společnou implementaci Globálního přístupu k migraci v jeho východní a jihovýchodní dimenzi a položila základ k navázání kvalitativně nové formy úzké spolupráce s uvedenými třetími zeměmi v podobě migračního partnerství.

Hlavním cílem ministerské konference bylo posílení vzájemných vztahů v oblasti řízení migrace mezi zúčastněnými zeměmi ke kvalitativně vyšší a intenzivnější spolupráci založeném na principech migračního partnerství. Hlavním výstupem konference bylo schválení Společné deklarace, která uvedený proces posílení vzájemných vztahů konkrétně odstartuje v podobě nového politického procesu.

Konference se zúčastnili ministři zodpovědní za řízení migrace ze zemí Evropské unie a Schengenu, jihovýchodní Evropy, východní Evropy, Střední Asie a Lichtenštejnska a Turecka, zástupci Evropské unie a jejich agentur (EK, GS Rady, Frontex, Europol) a mezinárodních organizací (ICMPD, IOM, MARRI, UNHCR).

V rámci politického procesu *Budování migračních partnerství* se ve druhé polovině roku 2009 uskutečnila série tématických workshopů (2.-3. 7., Praha: boj proti nelegální migraci, návraty, readmise a reintegrace, 14.-15. 9., Bratislava: legální migrace, integrace a migrace a rozvoj, 12.-13. 10., Bukurešť: I-Map East a migrační profily), jejichž cílem bylo identifikovat problémy a zájmy partnerských zemí v rámci schválené pražské deklarace. Paralelně se uskutečnila série úvodních misí na vysoké úrovni, jejichž cílem bylo představit schválenou deklaraci relevantním státním i nestátním aktérům v partnerských zemích SNS.

Dne 24. listopadu 2009 se uskutečnilo v Budapešti zasedání seniorních úředníků, jehož cílem bylo zhodnotit postup od ministerské konference a schválit pracovní plán na rok 2010.

Na rok 2010 je naplánována další série misí, tentokrát na expertní úrovni s cílem doplnit informace a data získané během workshopů, tak aby výstupy projektu – *Migrační profily* (podle

vzoru migrační profilů EK), Katalog *Nejlepší praxe* a *I-Map East* byly úplné a porovnatelné připravené na druhou ministerskou konferenci. Následně proběhne série závěrečných workshopů (Varšava, Vídeň, Kyjev), během kterých budou výstupy diskutovány a společně finalizovány. V listopadu 2010 pak proběhne závěrečný *Senior Official Meeting*, během kterého budou zhodnoceny výstupy projektu a zahájena příprava na druhou ministerskou konferenci v Budapešti v březnu 2011.

➤ **Projekt „GDISC ERIT Ukrajina“**

Ministerstvo vnitra od roku 2008 vede projekt *GDISC Ukraine - Capacity Building and Technical Support to Ukrainian authorities to Effectively Respond to Irregular Transit-Migration (ERIT)*. Jedná se o evropský projekt financovaný v rámci programu Aeneas 2006 zaměřený na zdokonalení migračního managementu na Ukrajině. Projekt byl připraven ve spolupráci s ministerstvy vnitra a spravedlnosti Nizozemska, Maďarska, Polska, Slovenska a Velké Británie a Mezinárodním centrem pro rozvoj migračních politik. Cílem projektu je posílení kapacit ukrajinských migračních kapacit, a to formou transferu know how a poskytnutím technické pomoci v šesti navzájem propojených modulech, které komplexně pokrývají nejrůznější části migrační problematiky. Projekt byl zahájen v únoru 2008 a poběží do května 2010. Předností projektu je kromě komplexnosti zejména mezistátní přístup, který by měl efektivně doplnit dosavadní působení nevládních a mezinárodních organizací na Ukrajině. Ministerstvo vnitra kromě celkového vedení projektu je zodpovědné za modul detenční střediska.

➤ **Projekt „Posilování kapacit a kooperace při identifikaci padělaných a pozměněných dokumentů na Ukrajině“**

Cílem projektu je zlepšit schopnost relevantních ukrajinských institucí odhalovat padělané a pozměněné doklady a předcházet tak nelegální tranzitní migraci přes Ukrajinu do Evropské unie. Projekt sestává ze dvou tematických modulů.

První z nich je zaměřen na implementaci školícího modelu „training the trainers“, a to v dovednostech nutných pro odhalování padělaných a pozměněných dokumentů. Cílem druhého modulu je zvýšit efektivitu kooperace a komunikace mezi jednotlivými institucemi ve věci výměny informací o padělaných a pozměněných dokumentech. Projekt zde počítá s vytvořením funkčního mechanismu kooperace mezi partnerskými institucemi, včetně přípravy legislativního ošetření daného způsobu spolupráce. Součástí projektu je rovněž zakoupení technického vybavení pro vybrané hraniční přechody.

➤ **Projekt „Posilování kapacit a kooperace při identifikaci padělaných a pozměněných dokumentů na moldavsko-rumunské hranici“**

Jedná se o rozšíření úspěšného ukrajinského projektu v Moldavsku. Na uvedeném multilaterálním projektu se vedle ICMPD (garant projektu) podílejí migrační úřady či pohraniční služby České republiky, Bulharska, Francie, Nizozemska, Maďarska, Polska, Rumunska, Slovenska a Centrum pro demokratickou kontrolu ozbrojených sil (DCAF).

Obecným cílem projektu je přispět ke zvýšení efektivity moldavských úřadů v boji s nelegální migrací. Projekt hodlá posílit kapacitu pohraničních, konzulárních a migračních úřadů v odhalování padělaných a pozměněných cestovních dokladů dvěma konkrétními způsoby:

➤ **Projekt „Posilování kapacit na zvládání pracovní a návratové migrace v rámci Partnerství pro mobilitu s EU“**

Jedná se o projekt vedený Švédskem za účasti Bulharska, České republiky, Itálie, Kypru, Litvy Maďarska, Německa, Polska, Rumunska, Řecka a Slovenska. Obecným cílem projektu je

propagace legální migrace mezi Moldavskem a Evropskou unií. Konkrétně pak má za cíl hladkou reintegraci moldavských migrantů vracejících se do vlasti z EU na trh práce s co největším využitím jejich schopností a prostředků získaných v zahraničí pro rozvoj Moldavska. Dále pak má napomoci potenciálním moldavským migrantům, aby využívali legálních cest do členských států Evropské unie a získali práci odpovídající jejich schopnostem.

Projekt byl zahájen 1. května 2009 s dobou trvání 3 roky. Česká republika do něj přispívá formou poskytnutí expertů na migraci a trh práce (MPSV).

X.3. MIGRAČNÍ PROJEKTY

1. Projekt „Budování kapacit v oblasti migračního managementu Iráku“

V roce 2006 se na základě spolupráce Ministerstva zahraničních věcí, Ministerstva vnitra a Mezinárodní organizace pro migraci, uskutečnil počáteční projekt *Budování kapacit v oblasti migračního managementu v Iráku*, jehož náplní byly studijní cesty iráckých migračních úředníků do České republiky. V roce 2007 bylo v Jordánsku a v České republice realizováno školení školitelů v oblasti kontroly dokumentů, zejména odhalování padělaných a pozměněných cestovních dokladů, z řad iráckých imigračních pracovníků, kteří poté pokračovali v proškolení dalších zaměstnanců Ministerstva vnitra Iráku. Česká republika v témže roce také financovala poskytnutí 49 přístrojů pro zkoumání pravosti dokladů pro výcvikové účely ve školícím středisku v Bagdádu a pro kontrolu dokladů na hraničních přechodech v Iráku. Náplní projektu v roce 2008 bylo vybudování systematické databáze dokladů a podpora nově založenému Centru pro analýzu dat a vyšetřování (dále jen „DAFEC“) na letišti v Basře a v Bagdádu. DAFEC je vybaveno nezbytnými technickými prostředky a školící kursy pod vedením českých odborníků byly zaměřeny na sběr, ochranu a výměnu dat, vybudování databáze pro různé instituce a analýzu rizik založenou na získaných údajích.

V roce 2009 se pokračující projekt zaměřil na vybudování systematické národní databáze dokladů spravované odborníky DAFEC. Irácká ministerstva a instituce zabývající se migračním managementem a sběrem migračních dat v budoucnu budou moci využívat služeb této databáze. Irácká strana projevila velký zájem o českou národní databázi cestovních dokladů DATEX, jež se z jejich perspektivy jeví jako velmi inspirativní systém pro vytváření obdobné databáze v Iráku. Čeští odborníci Ředitelství služby cizinecké policie podpořili vytváření databáze migračních dat v Iráku poskytnutím souboru dokumentací pravých cestovních dokladů, jimiž disponují, a tento soubor byl přeložen do arabštiny. V rámci projektu se uskutečnilo proškolení odborníků iráckého DAFEC v České republice z hlediska technických předpokladů, znalostí a dovedností potřebných při vytváření irácké národní databáze cestovních dokladů a v oblasti systému sběru dat pro tuto databázi.

2. Projekt „Preventivní a informační kampaň zaměřená na mongolské pracovní migranty“

Na přelomu roku 2008 a 2009 Ministerstvo vnitra ve spolupráci s Mezinárodní organizací pro migraci zahájilo projekt preventivně cílený na informovanost mongolských pracovních migrantů o podmínkách na pracovním trhu a životních nákladech v České republice, o povinnostech a právech migrantů a o možnostech pomoci při řešení záležitostí spojených s pobytovým režimem v České republice. Kampaň proběhla souběžně v Mongolsku a v České republice a byla postavena na čtyřech základních pilířích:

1. Internetové stránky v mongolštině shrnující informace o pracovním trhu, pobytovém režimu, povinnostech a právech, síti neziskových organizací v České republice pracujících s cizinci.

2. Mediální kampaň v Mongolsku, probíhající jednak prostřednictvím televizních kanálů a jednak v tištěných médiích. Jejím hlavním tématem byly skutečné podmínky na pracovním trhu, práva a povinnosti migrantů, skutečné příběhy pracovních migrantů v České republice a varování před praktikami zprostředkovatelských agentur a jednotlivců.
3. Vytvoření informativních brožur, které budou vkládány na zastupitelském úřadu České republiky v Mongolsku do pasů držitelů pracovního povolení a dalších dlouhodobých víz, obsahující informace o pracovním trhu a pracovně právních vztazích, informace týkající se pobytového režimu, kontaktní informace neziskových organizací, varování před praktikami zprostředkovatelských agentur a jednotlivců.
4. Vytvoření informativních brožur, které byly distribuovány mezi členy mongolské komunity v České republice, obsahující navíc i informace o programu dobrovolných návratů a o programu podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi.

Na konci roku 2009 Ministerstvo vnitra opět ve spolupráci s Mezinárodní organizací pro migraci zahájilo projekt *Pokračování informační kampaně na prevenci nelegální migrace mongolských občanů*, ve kterém rozšiřuje preventivní a informační působení na mongolské občany v České republice a v Mongolsku, jejichž cílem je hledání zaměstnání v České republice. Vedle distribuce již vytvořených informativních brožur, mongolské verze webových stránek pro cizince www.domavcr.cz, půjde o vytvoření a distribuci dokumentárního filmu s tematikou pracovní migrace mongolských občanů do České republiky zobrazené na konkrétních osudech pracovních migrantů v České republice a v Mongolsku. Důležitost vytvoření a široké distribuce tohoto dokumentárního filmu spočívá především v atraktivitě filmu jakožto nosiče informací, které lze poměrně snadno šířit vzhledem k existenci více než 25 mongolských televizních kanálů, internetu, přímé distribuce DVD nosičů jako příloh tištěných médií, a tím oslovení velkého množství mongolských občanů.

3. Letní škola migračních studií

Na základě usnesení vlády ČR ze dne 23. března 2009 č. 332 uspořádalo Ministerstvo vnitra ve spolupráci s Mezinárodní organizací pro migraci a Fakultou managementu Vysoké školy ekonomické v prvním zářijovém týdnu roku 2009 v Jindřichově Hradci *Letní školu migračních studií*. Jejím úkolem bylo nabídnout padesáti studentům českých vysokých škol se zájmem o problematiku migrace jedinečnou možnost aktivně se zúčastnit studijního programu zaměřeného na nejrůznější aspekty migrace – ekonomické, sociální, demografické, kulturní, náboženské, politické a bezpečnostní, a to v rámci bloků přednášek pozvaných domácích a zahraničních lektorů, interaktivních seminářů a panelových diskusí s účastí odborníků.

Letní škola migračních studií přispěla k prohloubení vědomostní báze a hlubšímu pochopení studentů problematice migrace, k výměně názorů a poznatků mezi experty a studenty i studenty navzájem, k vzájemné výměně informací a navázání těsnější spolupráce státních institucí a neziskových organizací s českou akademickou obcí.

X.4. PROJEKTY MV ČR ZAMĚŘENÉ NA SPECIFICKÉ KATEGORIE CIZINCŮ

1. Program podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi

V roce 2009 pokračovalo úspěšné fungování celostátního **Programu podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi**¹³⁰ (dále jen „Program“), který je pokračováním pilotního projektu Úřadu pro drogy a kriminalitu OSN „Model podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování“ z roku 2003.

Program nabízí pomoc obětem obchodování s lidmi a motivuje je ke spolupráci s orgány činnými v trestním řízení, aby přispěly k potrestání pachatelů. Program je realizován prostřednictvím národního referenčního mechanismu, do něhož jsou zapojeny státní, mezivládní a nestátní neziskové organizace (dále jen „NNO“).

NNO obchodovaným osobám nabízejí krizovou psycho-sociální nebo zdravotní péči, ubytování, podporu při integraci do běžného života apod. V případě cizinců pobývajících na území nelegálně dochází k zajištění úpravy pobytového statutu. Program je určen obětem obchodování s lidmi zejména za účelem sexuálního a pracovního vykořisťování, kterým nabízí právní, sociální a zdravotní pomoc, ubytování a důstojný návrat do země původu. Kromě humanitárního aspektu je cílem Programu i získávání relevantních informací o kriminálním prostředí, které mohou vést k odhalení, potrestání a odsouzení pachatelů této trestné činnosti.

V roce 2009 bylo do Programu zařazeno 13 obětí obchodování s lidmi, z toho devět žen a čtyři muži. U občanů ze třetích zemí se jednalo o státní příslušníky Ukrajiny (8 osob) a jednoho státního příslušníka Thajska. Z členských zemí Evropské unie byl do programu zařazen státní příslušník Slovenska a ve třech případech se jednalo o občana České republiky. **V uvedeném roce Policie ČR identifikovala a navrhla do Programu celkem sedm obětí obchodování s lidmi. O nucenou práci či pracovní vykořisťování se jednalo v osmi případech. V pěti případech bylo zaznamenáno sexuální vykořisťování.** Nejčastěji byly oběti ve věkovém průměru 35 let. Nejmladší oběti bylo 22 let a nejstarší bylo 54 let.

Za období 2003-2009 **setrvává v Programu 20 obětí** (z toho je 16 cizinců/nek, 3 občané/ky České republiky a 1 občan Slovenska), které nadále spolupracují s orgány činnými v trestním řízení a jsou jim poskytovány služby v rámci Programu.

Ukazuje se, že oběťmi obchodování s lidmi se stávají také čeští občané, proto jsou nezbytné preventivní a osvětové aktivity na území České republiky ve spolupráci s dalšími institucemi a organizacemi. **Celkem bylo od roku 2003 zařazeno do Programu 102 obětí obchodování s lidmi.**

V rámci Programu **Ministerstvo vnitra efektivně spolupracuje s věcně příslušnými resorty** (MS, MZ, MŠMT, MPSV), Policií ČR a nevládním sektorem. Do **Programu jsou** z nevládního sektoru **zapojeny prozatím dvě nevládní organizace** (La Strada Česká republika, o.p.s. a Arcidiecézní charita Praha) a jedna mezivládní organizace – Mezinárodní organizace pro migraci. S těmito nevládními organizacemi byly podepsány aktualizované Dohody o spolupráci v rámci Programu na rok 2009. Dalšími **spolupracujícími nestátními neziskovými organizacemi** byly v roce 2009 - Organizace pro pomoc uprchlíkům, o.s. a Rozkoš bez rizika, o.s.

K zajištění fungování Programu se v intervalech přibližně jednoho měsíce schází užší skupina expertů na tzv. koordinačních schůzkách. Zde jsou operativně řešeny aktuální problémy týkající se jednotlivých obětí obchodování s lidmi a souvisejících preventivních aktivit a opatření.

¹³⁰ Metodický návod prvního náměstka ministra vnitra ze dne 26. října 2007 k fungování Programu podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi a jeho institucionálnímu zabezpečení.

Mezirezortní koordinační skupina pro oblast boje proti obchodování s lidmi (dále jen „MKS“)¹³¹ zodpovídá za koordinaci aktivit v oblasti boje proti obchodování s lidmi a plnění úkolů vyplývajících z relevantních materiálů, zejména z usnesení vlády ČR ze dne 23. ledna 2008 č. 67 k Národní strategii boje proti obchodování s lidmi (pro období let 2008-2011), a jeho následných aktualizací. MKS zabezpečuje výměnu informací mezi hlavními aktéry. Širokou účastí v MKS i účastí vybraných expertů na koordinačních schůzkách je plně respektováno doporučení na vytvoření tzv. národního referenčního mechanismu.

V roce 2008 byla odborem prevence kriminality výzva k zaslání žádosti o poskytnutí státní dotace na dotační titul „*Prevence obchodování s lidmi a pomoc obětem obchodování s lidmi*“ pro rok 2009. K zabezpečení plnění úkolů vyplývajících ze strategie prevence kriminality na léta 2008 až 2011 vyhlásil v roce 2009 odbor prevence kriminality výzvu k zaslání žádostí o poskytnutí státní dotace na dotační titul pro nestátní neziskové organizace „*Prevence v oblasti obchodování s lidmi a pomoc obětem obchodování s lidmi*“ pro rok 2010 se zaměřením především na mužské oběti obchodování s lidmi.

V roce 2009 byly v rámci dotačního programu „Prevence obchodování s lidmi a pomoc obětem obchodování s lidmi“, který spravuje Ministerstvo vnitra a schvaluje Republikový výbor, přiděleny finanční prostředky čtyřem nestátním neziskovým organizacím - La Strada Česká republika, o.p.s., Arcidiecézní charita Praha, Organizace pro pomoc uprchlíkům, o.s. a Rozkoš bez rizika, o.s. v celkové výši 3 800 000,- Kč na realizaci čtyř projektů.

Projekt Magdala: Pomoc a podpora obchodovaným osobám a jejich dětem Arcidiecézní charity Praha spočíval v poskytování sociální asistence (např. lékařská, psychologická pomoc, sociálně právní poradenství, chráněné utajené bydlení) obchodovaným osobám a jejich dětem. V rámci preventivní činnosti vyhledávali terénní pracovníci oběti obchodování s lidmi a informovali potenciální klienty/ky o Programu. Dále v rámci projektu zaměřovali na pomoc obětem obchodování s lidmi, především k jejich návratu do běžného života, začlenění do společnosti, vstupem a setrváním na trhu práce a také při podpoře výchovy a vzdělávání dětí. V rámci dotace byly podpořeny telefonní linky – *Linka pomoci Magdala*, která podává komplexní informace k problematice obchodování s lidmi a domácímu násilí. Od 1.1.2009 do 31.12.2009 bylo evidováno 701 kontaktů. Ve stejném období bylo na *lince „Řekni to za ní“* evidováno 30 kontaktů.

Organizace pro pomoc uprchlíkům, o.s. se v rámci projektu **Prevence obchodování s migranty a v ČR pracujícími cizinci** zabývala podporou, rozvojem a rozšířením poradenských služeb do regionů hlavního města Prahy, Jihomoravského kraje, Jihočeského kraje, Plzeňského kraje a Středočeského kraje. Odborné poradenství bylo poskytováno a zaměřeno na pomoc cizincům, kteří nelegálně pobývali na území České republiky, cizincům pracujícím v České republice v rámci klientského systému a cizincům, kteří neměli možnost prodloužení pobytu v České republice.

V rámci projektu **La Strady Česká republika: Pomoc a podpora osobám obchodovaným a vykořisťovaným zejména s ohledem na uplatnění jejich práv** byly poskytovány specializované právní služby obchodovaným a vykořisťovaným osobám. V projektu byla podpořena práce v terénu za účelem vyhledávání obchodovaných osob se zaměřením na vietnamskou, mongolskou a ruskojazyčnou skupinu migrantů a migrantek. Projekt se také zabýval aplikací bezpečnostního plánu pro zaměstnance organizace La Strada, analýzou a mapováním zkušeností týkajících se odškodňování obchodovaných osob a adaptací databázového systému, nejen pro potřeby Ministerstva vnitra.

¹³¹ Usnesení vlády České republiky č. 1006/2008 o zřízení Mezirezortní koordinační skupiny pro oblast boje proti obchodování s lidmi

Rozkoš bez Rizika se ve svém projektu **Konec novodobého otroctví v Čechách aneb O co usiluje terénní program o.s.** zaměřila na poskytování odborného poradenství a preventivní aktivity v oblasti obchodování s lidmi. Práce v terénu byla v projektu podpořena za účelem vyhledávání obchodovaných osob se zaměřením na monitoring prostituční scény. V rámci preventivní činnosti byly vyhledávány oběti obchodování s lidmi a informovány o Programu. Terénní práce byla v projektu podpořena na území hlavního města Prahy a Středočeského kraje, dále v Ostravě, Jižních Čechách, Karlovarském kraji, na Chomutovsku, Ústecku a Liberecku.

V roce 2010 budou výstupy z projektů na základě dohody s neziskovými organizacemi zveřejněny na webových stránkách Ministerstva vnitra.

Odbor prevence kriminality koordinuje a hradí dobrovolné návraty obětem obchodování s lidmi, které umožňují obětem obchodování s lidmi navrátit se důstojně, bezpečně a bezplatně do země původu. V roce 2009 byly realizovány dva dobrovolné návraty – jeden do země původu (Thajsko) a jeden zpět do České republiky. Celkem bylo od roku 2003 realizováno 43 dobrovolných návratů, z toho 11x do České republiky.

V první polovině roku 2009 byla ukončena kampaň, která byla zaměřena na cílovou skupinu zákazníků prostituce a nepřímo na oběti obchodu s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování. Partnerské organizace vytvořily pro účel kampaně platformu nazvanou „Spolu proti obchodu s lidmi“. Slogan kampaně zněl „Neboj se to říct za ní.“ Během kampaně byly využívány webové stránky v českém, anglickém a německém jazyce (www.rekni-to.cz; www.sage-es.cz; www.say-it.cz). U partnerských organizací byly zřízeny také telefonní linky.

V roce 2009 distribuoval odbor prevence kriminality do 14 vybraných institucí a organizací **dvojazyčnou brožuru o Programu podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi**, která je určena odborné i široké veřejnosti a potencionálním obětem obchodování s lidmi. Cílem brožury a její distribuce je zvýšit informovanost v oblasti obchodování s lidmi a seznámit veřejnost s Programem.

Ve sledovaném roce byly aktualizovány webové stránky Ministerstva vnitra k problematice obchodování s lidmi ve spolupráci s odborem bezpečnostní politiky Ministerstva vnitra. Stránky jsou dostupné na webové adrese <http://www.mvcr.cz>. Zveřejněny byly také dokumenty a aktuální kontakty neziskového a mezivládního sektoru. Pravidelně jsou zveřejňovány příspěvky k problematice obchodování s lidmi v Informačním servisu OPK.

V roce 2009 pokračovala realizace projektového záměru databáze pro účely Programu.¹³² Tato databáze bude obsahovat přehled položek, podle kterých by se měly oběti obchodování s lidmi v Programu evidovat. Cílem informačního systému je utříděně shromažďovat údaje k obětem obchodování s lidmi, které jsou zařazeny do Programu, nebo kterým byl umožněn dobrovolný návrat do země původu. Registr by měl být schopen poskytovat výstupy a třídění na základě různých filtrů a zpracovat údaje ve formě statistických souhrnných výstupů.

Zástupci odboru prevence kriminality se také v roce 2009 průběžně **účastnili přednáškových a vzdělávacích aktivit** ve spolupráci se státními institucemi a nevládním sektorem. Zároveň také pořádali vzdělávací semináře zaměřené na problematiku obchodování s lidmi. **Cílem seminářů bylo informovat o preventivních aktivitách** odboru prevence kriminality v oblasti obchodování s lidmi **a o fungování Programu**. Rovněž pokračovalo pořádání seminářů pro vojáky v rámci vyšší důstojnické školy a generálního štábu pro účely zahraničních misí ve spolupráci s Univerzitou obrany v Brně.

¹³² Jedná se o programové dílo **“Informační systém Obchodovaná osoba“**, jehož projektový záměr byl schválen odborem prevence kriminality v roce 2008. Přístup k databázi budou mít pouze zástupci Ministerstva vnitra a OPK.

V uvedené problematice pokračovala v hodnoceném roce aktivní **spolupráce** s různými **mezinárodními organizacemi** v (např. OSN - UNODC, Rada Evropy, orgány Evropské unie atd.).

Odbor prevence kriminality je gestorem mezinárodního projektu **„Mezinárodní referenční mechanismus pro oběti obchodování s lidmi v zemích zdrojových a cílových“**, který koordinuje International Centre for Migration Policy Development (dále jen „ICMPD“). **Cílem projektu je** propojení existujících národních koordinačních mechanismů pro ochranu a pomoc obětem obchodu s lidmi, sjednocení standardů služeb poskytovaných obětem a především posílení mezinárodní a bilaterální spolupráce v oblasti repatriace a reintegrace obětí. **Hlavním výstupem tohoto projektu** bude stanovení principů péče o oběti obchodování s lidmi a jejich navrácení do země původu. Garantem projektu je Itálie, vedle České republiky dále spolupracují Portugalsko, Bulharsko, Rumunsko, Albánie, Maďarsko, Makedonie a řada neziskových organizací. ICMPD je odpovědné za implementaci standardů a plnění aktivit v rámci tohoto mezinárodního projektu.

V lednu 2009 se na **Ministerstvu vnitra** pořádal **workshop** k problematice obchodování s lidmi ve spolupráci s ICMPD, tzv. Fact Finding Mission. Na workshopu se setkali zástupci odboru prevence kriminality a odboru bezpečnostní politiky MV, neziskových a mezivládních organizací, policie a justice se zástupci ICMPD. **Hlavním cílem bylo** představení národního referenčního mechanismu v oblasti obchodování s lidmi v České republice. Za účelem implementace standardů se vytvořil národní realizační tým složený ze zástupců Ministerstva vnitra, neziskového sektoru a justice.

V návaznosti na předchozí workshop se pak v březnu 2009 konal pod záštitou odboru prevence kriminality odborný mezinárodní seminář „First Transnational Seminar“. Tohoto semináře se zúčastnilo 30 zahraničních hostů. Českou delegaci tvořil národní realizační tým a další odborníci z řad Policie ČR a justice. Na semináři se kromě jiného prezentovala studie, která byla zaměřena na výpovědi obchodovaných osob a dále národní referenční mechanismy v oblasti obchodování s lidmi v účastnických zemích, které jsou zapojeny do projektu.

V květnu 2009 zaštitil odbor prevence kriminality **„Regionální koordinační setkání“** k významnému mezinárodnímu projektu zaměřeného na prevenci obchodu s lidmi, budování kapacit státních a nestátních organizací zapojených do boje proti obchodování s lidmi a na rozvoj pracovních kontaktů mezi zúčastněnými zeměmi, ve spolupráci s Mezinárodní organizací pro migraci. Regionálního koordinačního setkání se zúčastnili experti z osmi zemí (Česká republika, Chorvatsko, Rakousko, Makedonie, Rumunsko, Ukrajina, Belgie a Turecko).

Jednou z priorit **českého předsednictví** byl boj proti organizovanému zločinu – obchodování s lidmi. Dne 3. června 2009 se v Park Hotelu Plzeň konala mezinárodní **odborná konference zaměřená na problematiku obchodování s lidmi**. Tématem zmíněné konference byla problematika sexuálního vykořisťování se zaměřením na snižování poptávky po sexuálních službách. Cílem této konference bylo vzájemně se informovat o dobré praxi a preventivních opatřeních v jednotlivých státech Evropy ve vztahu k dané problematice. Výstupy a prezentace expertů jsou dostupné na webové adrese www.mvcr.cz.

2. Program podpory při potírání nelegální migrace

V souladu se **Zásadami politiky vlády v oblasti migrace cizinců** zakotvenými v usnesení vlády České republiky č. 55 ze dne 13. ledna 2003 byl odborem azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra České republiky (dále jen „OAMP“) vytvořen **Program podpory při potírání nelegální migrace** (dále jen „Program“).

Uvedené opatření nelegislativního charakteru schválené usnesením vlády České republiky č. 502 ze dne 16. května 2007 (ve znění pozdějších změn a doplnění) zaměřené na oblast boje s nelegální migrací, vychází ze základních premis **Směrnice Rady 2004/81/ES ze dne**

29. dubna 2004 o povolení k pobytu pro státní příslušníky třetích zemí, kteří jsou obětmi obchodování s lidmi nebo obdrželi pomoc k nedovolenému přistěhovalectví a kteří spolupracují s příslušnými orgány, a souvisejících právních předpisů České republiky.

Jeho základním cílem je zajistit efektivní spolupráci mezi osobami, které obdržely pomoc k nedovolenému přistěhovalectví, orgány činnými v trestním řízení a dalšími zainteresovanými subjekty při odhalování a objasňování předmětné trestné činnosti a zároveň při vytváření preventivních opatření, a to vše za současného zajištění nezbytné péče pro dotčené osoby a případně i pro jejich rodinné příslušníky nacházející se tč. na území České republiky se zásadním důrazem na jejich osobní bezpečnost.

Za tímto účelem je v rámci Programu nastaven systém součinnosti jednotlivých zúčastněných subjektů, jehož první fáze je zaměřena na detekování případných svědků, kterým jsou průběžně poskytovány ucelené informace o Programu, právní poradenství a popř. potřebná sociální a psychologická pomoc tak, aby svá rozhodnutí ke spolupráci s orgány činnými v trestním řízení nebo k dobrovolnému návratu činili v maximálně objektivních podmínkách. Druhá fáze je pak orientována na bezproblémový průběh trestního řízení a podporu svědků cílenou na jejich možnou sociální integraci a zapojení do běžného života.

Na vytvořeném systému participují věcně příslušné orgány činné v trestním řízení zde zastoupené Útvarem pro odhalování organizovaného zločinu Služby kriminální policie a vyšetřování PČR, dále Služba cizinecké policie PČR, neziskové nevládní organizace, Mezinárodní organizace pro migraci, Správa uprchlických zařízení Ministerstva vnitra a v neposlední řadě OAMP, který je současně hlavním koordinátorem činností v rámci Programu.

Ve sledovaném roce bylo v rámci Programu na OAMP ke dni 31. 12. 2009 **přijato celkem 16 podnětů k cizincům**, kteří by mohli disponovat kriminálně relevantními informacemi pro případné potřeby trestního řízení. Z uvedeného počtu cizinců celkem 5 osob aktivně a bez registrovaných problémů spolupracuje na trestním řízení, přičemž pouze 3 z nich využívají služeb nabízených Programem (ve zbylých dvou případech byl později kvalifikován trestný čin mimo vytyčenou působnost vlastního opatření).

V kontextu s deklarovanými službami zaměřenými na zajištění již vlastní bezproblémové spolupráce svědka s orgánem činným v trestním řízení je **za sledované období roku 2009 v Programu registrováno celkem 13 osob**, kterým je či byla¹³³ poskytována podpora v podobě dalšího smluvního poradenství, ubytování, stravy, asistenčních služeb apod.

Z uvedeného počtu 13 osob registrovaných v Programu ve sledovaném období roku 2009 **spolupráce 5 z nich** v témže roce přispěla k vlastní realizaci osob podezřelých z předmětné trestné činnosti. V daném okamžiku samozřejmě nelze obecně hovořit o završení jejich úspěšné spolupráce s orgány činnými v trestním řízení či účasti v Programu, neboť tyto skutečnosti budou zřejmé až v kontextu s ukončením vlastního procesu trestního řízení před soudem.

Pozitivní výsledky činnosti Programu za rok 2009 navazující na předchozí úspěšná období let 2007 a 2008 dostatečně odůvodňují závěr Ministerstva vnitra, že vytvořené nelegislativní opatření efektivně naplňuje své cíle, tedy ukazuje se jako účinný nástroj aktivní politiky boje s nelegální migrací.

¹³³ Uvedený počet zahrnuje všechny osoby ve sledovaném období, tedy i ty, které vstoupily do Programu již v předchozím období a jsou jim i nadále poskytovány garantované služby, a také ty osoby, kterým již aktuálně služby poskytovány nejsou – např. se v průběhu sledovaného období plně integrovaly či jejichž součinnost byla završena a posléze zvolily dobrovolný návrat apod.

X.5. SOLIDARITA A ŘÍZENÍ MIGRAČNÍCH TOKŮ

Evropská komise ve svém sdělení Radě a Evropskému parlamentu stanovila **obecný program *Solidarita a řízení migračních toků*** na období 2007 - 2013, který je zaměřen na řešení otázky spravedlivého sdílení odpovědnosti mezi členskými státy ve vztahu k finanční zátěži vyplývající ze zavedení integrovaného řízení kontroly vnějších hranic Evropské unie a z realizace společné azylové a migrační politiky. Materiál obecně vychází z Haagského programu a jeho cílem je podporovat posilování prostoru svobody, bezpečnosti a práva.

Ke konci první poloviny roku 2007 byla Radou EU schválena čtyři rozhodnutí, jakožto součást výše uvedeného obecného programu *Solidarita a řízení migračních toků*, která zřizují jednotlivé fondy a která tvoří celistvý rámec:

1. Rozhodnutí č. 573/2007/ES o zřízení **Evropského uprchlického fondu** na období 2008 až 2013;
2. Rozhodnutí č. 2007/435/ES o zřízení **Evropského fondu pro integraci státních příslušníků třetích zemí** na období 2007 až 2013;
3. Rozhodnutí č. 575/2007/ES o zřízení **Evropského návratového fondu** na období 2008 až 2013;
4. Rozhodnutí č. 574/2007/ES o zřízení **Fondu pro vnější hranice** na období 2007 až 2013.

Evropská komise předložila ke každému výše uvedenému rozhodnutí jak Strategické zásady, které vymezují priority fondů, tak i Prováděcí pravidla. Strategické zásady jsou výchozím materiálem při zpracování ročních a víceletých programů k jednotlivým fondům. Při přípravě víceletých a ročních programů jsou zohledňovány jak priority Společenství, tak i národní priority v daných oblastech. Víceleté a roční programy jsou základními dokumenty, které předkládají členské státy Evropské komisi a podléhají jejímu schválení. Víceleté a roční programy zároveň stanovují rámec pro čerpání finanční pomoci.

Na základě podmínek Rozhodnutí jsou jednotlivé fondy spravovány odpovědným orgánem v členském státě, kterým je v České republice Ministerstvo vnitra.

1. Evropský uprchlický fond III.

Evropský uprchlický fond III. (dále jen „EUF III.“) je pokračováním Evropského uprchlického fondu II. realizovaného v letech 2005-2007.

Obecným cílem EUF III. je podpora a povzbuzení úsilí členských států prostřednictvím spolufinancování při přijímání uprchlíků a vysídlených osob a při vyrovnávání se s důsledky takového přijímání s ohledem na právní předpisy Společenství v těchto věcech.

2. Evropský fond pro integraci státních příslušníků třetích zemí

Obecným cílem Evropského fondu pro integraci státních příslušníků třetích zemí (dále jen „EIF“) je podpora členských států v jejich úsilí umožnit státním příslušníkům třetích zemí pocházejícím z odlišného hospodářského, sociálního, kulturního, náboženského, jazykového a etnického prostředí, aby splnili podmínky pobytu, a usnadnit jejich integraci do evropské společnosti.

3. Evropský návratový fond

Evropský návratový fond (dále jen ENF) byl vytvořen za účelem podpory členských států v boji proti nelegální migraci, resp. v jejich úsilí efektivně realizovat návraty příslušníků třetích států, kteří nesplňují nebo již nadále nesplňují podmínky k pobytu na území členského státu.

4. Fond pro vnější hranice

Smyslem Fondu pro vnější hranice (dále jen FVH) je zajistit prostřednictvím solidarity mezi členskými státy, tj. skrze finanční pomoc, harmonizovanou úroveň ochrany vnějších hranic v členských státech Evropské unie.

Hlavními prostředky pro naplnění cílů FVH je účinná organizace úkolů v oblasti ochrany vnějších hranic, účinné řízení toků osob na vnějších hranicích členskými státy s cílem zajistit vysokou úroveň ochrany vnějších hranic, zlepšení řízení činností organizovaných konzulárními a jinými službami členských států ve třetích zemích.

Celkové objemy finančních prostředků pro jednotlivé fondy

- EUF (1. leden 2008 – 31. prosince 2013) - **628 mil EUR**;
- EIF (1. leden 2007 – 31. prosinec 2013) - **825 mil EUR**;
- ENF (1. leden 2008 – 31. prosince 2013) - **676 mil EUR**;
- FVH (1. leden 2007 – 31. prosinec 2013) - **1. 820 mil EUR**.

Evropská komise sdělila odhady alokací na jednotlivé fondy na celé víceleté období pro všechny členské státy. **Pro Českou republiku byly stanoveny následující částky:**

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Celkem
FVH	1 973 114	1 813 239	1 844 892	2 260 000	2 807 000	4 003 000	5 636 000	20 337 245
ENF	-	1 162 395	1 018 044	1 473 000	1 894 000	2 561 000	2 969 000	11 077 439
EIF	1 323 426	1 793 443	2 272 761	2 172 000	2 647 000	3 213 000	3 578 000	16 999 630
EUF	-	1 131 907	1 126 603	1 357 000	1 507 000	1 507 000	1 763 000	8 392 510
SUMA	3 296 540	5 900 984	6 262 301	7 262 000	8 855 000	11 284 000	13 946 000	56 806 824

Poznámka: hodnoty v tabulce jsou uvedeny v EUR

V rámci obecného programu Solidarita a řízení migračních toků se **v roce 2009 rozběhla realizace čtyř fondů, resp. šesti ročních programů** - EUF (roční program EUF 2008), EIF (roční programy EIF 2007 a 2008), ENF (roční program ENF 2008) a FVH (roční programy FVH 2007 a 2008).

Na realizaci ročního programu **EUF 2008** byla České republice přidělena částka cca 1,13 mil. EUR. V rámci dvou výzev bylo **schváleno a doporučeno k realizaci v roce 2009 24 projektů** z celkového počtu 34 projektových žádostí. **Přiznaná finanční podpora** na schválené projekty činila celkově **cca 15,51 mil. Kč**.

Na realizaci ročního programu **EIF 2007 a 2008** byla České republice alokována částka ve výši cca 3,11 mil. EUR. **Doporučeno k realizaci bylo 15 projektů** (2 projekty z EIF 2007 a 13 projektů z EIF 2008), a to z celkového počtu 28 projektových žádostí. **Přiznaná finanční podpora** těmto projektům dosáhla celkové výše **cca 27,41 mil. Kč**.

Částka alokovaná České republice na **ENF 2008** dosáhla výše cca 1,16 mil. EUR. **Doporučeno k realizaci bylo všech 8 projektů**, avšak v průběhu roku 2009 se podařilo realizovat pouze 7 z nich. Těmto byla **přiznaná finanční podpora** v úhrnné výši **cca 7,82 mil. Kč**.

Na realizaci FVH 2007 a 2008 byla pro Českou republiku vyčleněna částka cca 3,78 mil. EUR. V rámci ročního projektu **FVH 2007** bylo **schváleno 8 projektů** z 13 podaných projektových žádostí a v rámci ročního projektu **FVH 2008** bylo **doporučeno k realizaci všech 11 projektů**. **Přiznaná finanční podpora** schváleným projektům FVH činila celkem **cca 58,13 mil. Kč**.

XI. Mezinárodní spolupráce a vyhodnocení českého předsednictví v Radě EU

XI.1. MEZINÁRODNÍ SPOLUPRÁCE

Mezinárodní spolupráce v migrační problematice v roce 2009 pokračovala v aktivitách započatých již v dřívějších letech, nicméně byla výrazně ovlivněna realizací českého předsednictví Rady EU. V rámci vztahů se členskými zeměmi Evropské unie a Schengenského prostoru se komplementárně ke spolupráci na úrovni orgánů Evropské unie, včetně jejich agentur jako například Frontex, dále soustředila na posílení praktické a operativní spolupráce ve všech aspektech migrace, ochrany státních hranic a azylu, přičemž zvláštní pozornost byla věnována rozšiřování aktivit v rámci neformálního sdružení Konference generálních ředitelů imigračních služeb (GDISC), kde bylo i nadále Ministerstvo vnitra zastoupeno v jeho Řídící skupině, dále v rámci Mezinárodní konference vedoucích představitelů pohraničních policí, a regionální spolupráci ve formě Salzburského fóra a Visegrádské skupiny.

V rámci GDISC se Ministerstvo vnitra zaměřilo především na společné projekty v oblasti azylu (Projekt Evropské azylové příručky), migračního managementu a řízení migrace ve třetích zemích (Ukrajina, Bosna a Hercegovina) a na *Interpreters' Pool Project*, jehož cílem je poskytnout tlumočníky pro vedení pohovorů se žadateli o azyl.

I nadále byla posilována spolupráce s hlavními tranzitními a zdrojovými zeměmi migrace do České republiky, zvláště pak v regionu Společenství nezávislých států. Na úrovni Evropské unie Česká republika aktivně podpořila aplikaci Globálního přístupu k migraci Evropské unie v jeho východní a jihovýchodní dimenzi uspořádáním ministerské konference *Budování migračních partnerství* v rámci předsednictví EU a iniciací nového politického procesu a implementací stejnojmenného projektu, a jeho jednotlivých nástrojů. Během svého předsednictví v Radě EU vedla Česká republika vyjednávání o druhém pilotním *Partnerství pro mobilitu s Gruzíí*, do kterého spolu se 14 dalšími státy 30. listopadu 2009 vstoupila.

Ministerstvo vnitra od roku 2008 vede projekt *GDISC ERIT Ukraine* zaměřený na technickou a expertní pomoc Ukrajině v oblasti řízení migrace. Na národní úrovni byly i nadále realizovány projekty v rámci Zahraniční rozvojové spolupráce, a to ve spolupráci s českými nevládními organizacemi a s Mezinárodní organizací pro migraci.

V rámci vnější dimenze azylu Ministerstvo vnitra aktivně podporovalo opatření směřem k posílení ochrany uprchlíků ve zdrojových regionech původu, nalézání trvalých řešení pro uprchlíky, konkrétně realizovalo přesídlení skupiny barmských uprchlíků z Malajsie.

Česká republika pro realizaci svých priorit v oblasti azylu a migrace úzce spolupracovala s mezinárodními organizacemi, především pak s Mezinárodní organizací pro migraci (IOM), Mezinárodním centrem pro rozvoj migračních politik (ICMPD), Úřadem Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR) a Radou Evropy.

Ve spolupráci s IOM, jak je již uvedeno v předchozích kapitolách této zprávy, bylo realizováno několik projektů v zahraničí (Irák, země SNS). IOM je zároveň hlavním partnerem pro oblast dobrovolných návratů do země původu.

S ICMPD pak vedle výše uvedeného projektu ERIT na Ukrajině probíhala spolupráce v souvislosti s projektem *Budování migračních partnerství* a při realizaci projektů zaměřených na identifikaci padělaných a pozměněných dokumentů na Ukrajině a v Moldavsku.

V případě UNHCR se spolupráce orientuje na problematiku pomoci uprchlíkům v zemích a regionech původu a přesídlování.

Česká republika zastoupená Ministerstvem vnitra se pravidelně účastní zasedání Evropského výboru pro migraci Rady Evropy (dále jen „CDMG“), která se zaměřují především na oblast integrace a vztahů mezi komunitami. CDMG tvoří zástupci členských států Rady Evropy a vybraných mezinárodních a mezivládních organizací a mezinárodních nevládních organizací. Zastoupeno je také Parlamentní shromáždění Rady Evropy. V rámci CDMG existuje několik expertních pracovních skupin. V roce 2008 byl zástupce České republiky znovu zvolen na 2 roky do Byra CDMG.

Česká republika přijala žádost Bulharska adresovanou ministru vnitra o odbornou asistenci při jeho přípravách na připojení k SIS, přičemž se rozhodla využít svých zkušeností z vlastní přípravy na spuštění a provoz SIS prostřednictvím technického řešení - SISone4ALL. Tento projekt bude formou coachingu realizován v průběhu roku 2010.

Ministerstvo vnitra, resp. odbor azylové a migrační politiky je od roku 2004 národním kontaktním místem Evropské migrační sítě (dále jen „EMN“) v České republice. EMN¹³⁴ byla zřízena za účelem vyhovění informačním potřebám institucí Společenství, úřadů a institucí členských států a rovněž široké veřejnosti v oblasti migrace a azylu.

V roce 2009 české národní kontaktní místo zpracovalo studie na téma nezletilců bez doprovodu, asistovaných dobrovolných návratů a ochranných statusů neharmonizovaných evropskými předpisy. Dále zpracovalo pravidelné výroční zprávy o azylové a migrační politice a azylových a migračních statistikách. Zmíněné výstupy jsou k dispozici na internetových stránkách <http://www.mvcr.cz> a <http://emn.sarenet.es>. Rovněž pokračovalo v budování národní sítě kontaktů na subjekty aktivní v oblasti migrace. V září uspořádalo konferenci, na které diskutovalo se zástupci akademické obce možnosti, které národní síť nabízí v oblasti sdílení a využívání výsledků výzkumu migrační problematiky.

V rámci boje proti nelegální migraci na vnějších hranicích Evropské unie reprezentovaly mezinárodní spolupráci v roce 2009 zejména aktivity zaštiťované agenturou Frontex (Evropská agentura pro řízení operativní spolupráce na vnějších hranicích členských států EU), do kterých se zapojují nejen členské státy Evropské unie, ale rovněž státy uplatňující schengenské standardy. Hlavním gestorem za spolupráci s agenturou Frontex je Služba cizinecké policie PČR.

Společné operace zaměřené proti nelegální migraci na vnějších mořských, pozemních a vzdušných hranicích členských států Evropské unie se uskutečňovaly v souladu s pracovním plánem Frontex pro rok 2009. Základem pro organizaci a zaměření společných operací jsou aktuální potřeby související s nelegální migrací a analýzy rizik vypracovávané oddělením analýzy rizik agentury Frontex.

PČR Služba cizinecké policie (dále jen „SCP“) se aktivně zapojovala především do společných operací na vnějších pozemních a vzdušných hranicích. V případě účasti na společných operacích na vnějších pozemních a vzdušných hranicích se SCP zapojovala formou vysílání příslušníků SCP do příslušných určených oblastí se zvýšenou mírou nelegální migrace (SO JUPITER, SO HUBBLE a SO HAMMER). V případě účasti na společných operacích na vnějších vzdušných hranicích pak Česká republika dále hrála i úlohu hostitelského státu (SO HAMMER, SO HUBBLE), na jehož letištích byla vykonávána opatření a úkoly v rámci dané operace. Policisté Služby cizinecké policie se zúčastnili dvou cvičení RABIT v Řecku a na Slovensku. Cvičení RABIT jsou zaměřena na procvičování postupů a mechanismů vyslání příslušníků dle nařízení Rady a EP (ES) č. 863/2007, jehož účelem je poskytnutí rychlé operativní pomoci na omezenou dobu žádajícímu státu, který čelí naléhavé a mimořádné situaci, zejména přílivu velkého počtu státních příslušníků třetích zemí usilujících o nedovolený vstup na území dotčeného členského státu.

¹³⁴ Rozhodnutí Rady o zřízení Evropské migrační sítě bylo přijato 14. května 2008.

V hodnoceném roce pokračovala policejní spolupráce v rámci společného česko-rakouského komunikačního centra na bývalém hraničním přechodu Mikulov/Drasenhofen a společného česko-německého komunikačního centra ve Furth im Wald. Velmi dobrá mezinárodní spolupráce probíhá také u ICP Praha – Ruzyně. Lze konstatovat, že díky stále novým kontaktům je tato forma získávání a vyměňování informací, poznatků nebo prověřování údajů stále více využívána, a to přímo s letišti např. v Itálii, Německu, Finsku, Litvě, Slovensku či přes komunikační střediska s Německem a Rakouskem. Velmi užitečné k předávání údajů a informací k nelegální migraci jsou i kontakty, které byly navázány při školení MEPA (Středoevropská policejní akademie).

Také v roce 2009 byly s pracovníky policejních orgánů sousedních států pravidelně organizovány společné pohraniční hlídky. Byl stanoven systém měsíčních součinnostních porad vedoucích jednotlivých inspektorátů se svými protějšky, na kterých se plánoval výkon společných hlídek a společných bezpečnostních akcí, probíhala pravidelná seznámení s aktuálními problémy na teritoriích jednotlivých útvarů, řešily se problémy vzniklé při readmisích a ve výkonu služby. Dále docházelo k předávání důležitých informací a poznatků, které byly následně využity při výkonu služby. V rámci běžného výkonu služby vysílaly jednotlivé složky policisty do společných hlídek na území sousedních států. Policisté všech složek taktéž navzájem posilovali případná bezpečnostní opatření prováděná pouze na území jednoho státu.

Společné policejní hlídky se pravidelně účastní kontrol ubytovacích zařízení a rekreačních oblastí, preventivních akcí k potírání příhraniční a přeshraniční trestné činnosti na celé délce státní hranice a v příhraničním pásmu. Hlídky prováděly svoji činnost v příhraničních oblastech formou klasické hlídkové služby nebo byly nasazovány v rámci bezpečnostních policejních akcí. Toto se osvědčilo zejména při zajišťování bezpečnosti a ochrany veřejného pořádku (např. v průběhu mistrovství světa FIS – 2009 v klasickém lyžování v Liberci) nebo při policejních opatřeních (např. v průběhu konání politického shromáždění příslušníků Dělnické strany v Janově a v Krupce, setkání Autonomních nacionalistů v Ústí nad Labem, návštěva amerického prezidenta aj.).

Mezinárodní spolupráce České republiky vztahující se k schengenské spolupráci, sjednávání readmisních dohod, integraci cizinců, humanitárním a rozvojovým projektům je blíže rozvedena v příslušných kapitolách.

XI.2. VYHODNOCENÍ ČESKÉHO PŘEDSEDNICTVÍ V RADĚ EU

České předsednictví, na rozdíl od předcházejícího předsednictví francouzského, nezařadilo téma migrace mezi své hlavní priority. Nicméně azyl a migrace byly označeny jako významné oblasti evropské politiky a své místo v agendě předsednictví zaujaly ihned za hlavními prioritami pod názvem „**Komplementární migrační a azylová politika**“.

Legální migrace

V oblasti legální migrace byla Česká republika připravena dokončit projednávání, eventuálně zahájit projednávání směrnic, které navrhla Evropská komise v rámci tzv. „*Plánu politiky legální migrace*“ z roku 2008. Ačkoliv Plán obsahuje návrh čtyř směrnic, do začátku českého předsednictví byly Radě předloženy pouze první dvě směrnice – tzv. směrnice o modrých kartách (směrnice o vysoce kvalifikovaných pracovnících) a tzv. obecná směrnice (směrnice o sjednoceném postupu vyřizování žádostí státních příslušníků třetích zemí o jediné povolení k pobytu a výkonu práce na území členského státu, kteří oprávněně pobývají v členském státě). V případě první směrnice Česká republika dosáhla finálního schválení a publikace, nicméně v projednávání obecné směrnice nedošlo během předsednictví k finálnímu kompromisu, a to i přes mnohá vyjednávání na vyšší úrovni, zejména kvůli zásadnímu rozporu v oblasti přístupu k sociálním právům.

Boj s nelegální migrací

Obdobně jako v oblasti legální migrace i zde aktivity a zejména navrhované právní normy vycházejí z tzv. „*Plánu politiky boje s nelegální migrací*“, který byl schválen v roce 2006.

České předsednictví se podílelo na přípravě obou zásadních právních nástrojů, které byly již dříve na půdě Rady diskutovány, a to návrhu návratové směrnice (směrnice o minimálních standardech a postupu členských států v případě návratu nelegálně pobývajících příslušníků třetích zemí) a návrh směrnice o sankcích (směrnice o minimálních normách pro sankce a opatření vůči zaměstnavatelům neoprávněně pobývajících státních příslušníků třetích zemí). Ačkoliv byly obě směrnice prakticky dojednány během francouzského předsednictví, na české předsednictví zbyly dokončovací práce, tak aby směrnice mohly být oficiálně publikovány.

Jedním ze zděděných témat byla i stále aktuální otázka správné aplikace směrnice o volném pohybu osob z roku 2003. Ačkoliv byla tato směrnice diskutována a schvalována na půdě Rady pro konkurenceschopnost, začaly některé státy upozorňovat na problémy s aplikací v migrační oblasti (zejména Dánsko a Velká Británie). Cílem českého předsednictví bylo dohlédnout na závazek Evropské komise z podzimu 2008, že bude předložen metodický pokyn pro správnou implementaci směrnice.

Zásadní součástí boje s nelegální migrací je i efektivní návratová politika. V této oblasti je základním právním nástrojem v rukou Evropské unie sjednávání tzv. readmisních smluv. Přestože ve chvíli schválení mandátu pro sjednání těchto smluv je za jejich další projednávání navenek příslušná Evropská komise, Rada má i nadále právo určitého dohledu nad tímto projednáváním, zejména pokud by mělo dojít k odchylkám od původního mandátu svěřeného Evropské komisi. I v této oblasti tedy pokračovala standardní činnost Rady, zejména ve vztahu k readmisní dohodě s Marokem a přípravě mandátu pro readmisní dohodu s Kapverdami a projednávání readmisní dohody s Gruzii.

V rámci obecné diskuse o nelegální migraci, která byla spojena s předložením třetí zprávy o nelegální migraci ze strany Evropské komise, byla českým předsednictvím iniciována zejména diskuse nad fenoménem zneužívání legálních nástrojů k nelegální migraci a nutností posílení spolupráce mezi jednotlivými členskými státy.

Společná evropská azylová politika

Ambiciózní Haagský program počítal s vytvořením Společného evropského azylového systému do roku 2009. Tento termín byl v průběhu následujících let několikrát potvrzen, ale s příchodem uvedeného roku bylo stále jasnější, že není možné termín dodržet. Z tohoto důvodu došlo v průběhu diskusí o Evropském paktu o imigraci a azylu k posunutí tohoto data na nový termín roku 2012.

Právě kvůli dokončování Společného evropského azylového systému se právě azylová problematika dotkla českého předsednictví velmi obsáhle a pracovní skupiny Rady, které se touto problematikou zabývaly, patřily mezi nejvíce vytížené a nejčastěji svolávané. České předsednictví se zabývalo zejména dvěma oblastmi. Za zásadní byla obecně považována nutnost brzkého schválení návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o zřízení Evropského podpůrného úřadu (EASO), jehož zřízení bylo naplánováno na rok 2009. České předsednictví bylo připraveno pokročit v projednávání co nejdále, nejlépe dosáhnout shody, nicméně oproti původně avizovanému plánu předložit návrh nařízení ještě na podzim 2008, předložila Evropská komise návrh až 26. února, což prakticky znemožnilo dokončit projednávání během čtyř měsíců, zejména s ohledem na pravomoci Evropského parlamentu. Dosažený pokrok lze přesto hodnotit jako významný, neboť na konci českého předsednictví bylo možné konstatovat, že shoda v Radě je velmi blízko a úkolem nadcházejícího švédského předsednictví bylo pouze dojednat několik posledních problematických okruhů a zahájit vyjednávání s novým Evropským parlamentem.

Dalším tématem bylo projednávání tzv. prvního azylového balíčku (přijímací směrnice, dublinské nařízení, nařízení o evropské databázi otisků prstů EURODAC), respektive projednávání novelizace těchto právních aktů. Ačkoliv české předsednictví dokončilo projednávání prvního čtení a představilo kompromisní znění dokumentů, na konci českého předsednictví bylo jasné, že shoda není tak blízko. Zejména u návrhu na změnu přijímací směrnice a na změnu dublinského nařízení panovaly mezi členskými státy na konci českého předsednictví v některých bodech zásadní rozpory.

Integrace

Během českého předsednictví došlo k dvěma dlouho očekávaným aktivitám, a to k představení evropských integračních internetových stránek www.integration.eu a k zahájení „Integračního fóra“. Role předsednictví však u obou těchto aktivit nepřekročila roli reprezentativní. Tématu integrace se pak částečně věnovala i neformální expertní konference uspořádaná v únoru 2009 v Praze.

Ochrana hranic

Oblast ochrany hranic byla poměrně významně rozpracována během portugalského a následně slovinského předsednictví, kdy byl na úrovni Rady schválen tzv. „hraniční balíček“ – tedy soubor opatření a návrhů nových instrumentů souvisejících s ochranou a správou vnějších hranic.

České předsednictví se tedy věnovalo pokračování implementace tohoto balíčku, a to zejména v oblasti přípravy zavedení evropského systému vstup/výstup, který by měl do budoucna umožnit přehled o délce pobytu státních příslušníků třetích zemí na evropském teritoriu. Ve spolupráci s následujícím švédským předsednictvím a Evropskou komisí byl pak připraven projekt cvičného sběru dat o počtech a kategoriích osob, které překračují vnější hranice členských států. Tyto údaje poskytnou cenný přehled o zatížení jednotlivých typů hranic z hlediska skladby proudu lidí, které je překračují.

Významným aktérem v oblasti ochrany hranic je pak zejména Agentura pro ochranu vnějších hranic (FRONTEX), jejíž činnost byla na úrovni Rady několikrát diskutována, a to zejména s ohledem na připravovanou reflexi nařízení o zřízení této agentury. Během jednání správní rady Frontexu v Praze byla představena hodnotící zpráva o činnosti agentury, která může vést ke změně legislativního základu pro její fungování.

Víza

Problematika krátkodobých víz patří k velmi propracované politice Evropské unie v oblasti migrace. Stěžejní diskuse probíhala v posledních letech nad přípravou a projednáváním tzv. Vízového kodexu – Nařízení Rady, které by jednotně upravovalo celý proces vydávání schengenských krátkodobých víz.

Stěžejním úspěchem bylo pro české předsednictví dosažení kompromisu ohledně návrhu Vízového kodexu a jeho následné schválení. Kodex se tak stane stěžejním nástrojem společné vízové politiky a nahradí dosavadní předpisy v této oblasti. Účinnost kodexu je stanovena na duben 2010.

Nedílnou součástí společného vízového systému je i nadále otázka vízové politiky Evropské unie ve vztahu k třetím zemím. I v této oblasti proběhla během českého předsednictví celá řada iniciativ. Geografickou prioritou českého předsednictví byla zejména diskuse týkající se vízové liberalizace pro země západního Balkánu. Již v roce 2008 byly stanoveny pro zbývající země západního Balkánu (Makedonie, Srbsko, Černá Hora, Bosna a Hercegovina, Albánie) tzv. cestovní mapy, které stanovily podmínky dosažení bezvízového styku. Během českého předsednictví pak postupně docházelo k expertním evaluacím připravenosti jednotlivých zemí, tak aby výsledky celého procesu mohly být představeny na červnovém zasedání Rady pro všeobecné záležitosti a vnější vztahy.

Poměrně zajímavou etapou předsednictví byl podpis smluv mezi Evropským společenstvím a tzv. mikrostáty (Antigua a Barbuda, Bahamské společenství, Barbados, Mauritijská republika, Federace Svatý Kryštof a Nevis a Seychelská republika) o zrušení vízové povinnosti pro krátkodobé pobyty. Účinnost této smlouvy byla zakotvena již samotným podpisem dne 28. května 2009 a občané Evropské unie tak již nepotřebovali pro svou letní dovolenou zajištění vstupního víza.

Relativně diskutovanou problematikou se pak stala otázka udělení dalšího mandátu pro sjednání vízové facilitace s další ostrovní zemí – Kapverdami. Kompromisní návrh mandátu pro Evropskou komisi byl nakonec schválen na konci května 2009 a jednání s Kapverdami mohla začít.

Vnější dimenze

Česká republika se během svého předsednictví primárně zabývala dalším rozvojem a implementací konceptu Globálního přístupu k migraci ve své východní dimenzi. V této oblasti si Česká republika vytyčila již v roce 2008 poměrně ambiciózní cíl posílit spolupráci v oblasti migrace se zeměmi bývalého Sovětského svazu, Tureckem a zeměmi západního Balkánu. Vyvrcholením více jak roční přípravy této spolupráce bylo svolání ministerské konference „*Budování migračních partnerství*“ v dubnu 2009 do Prahy. Celé úsilí bylo korunováno úspěchem, když se ministři členských zemí Evropské unie, zemí Schengenu, západního Balkánu, Turecka, východní Evropy, včetně Ruské federace a střední Asie, dohodly na znění společné deklarace, která byla v Praze přijata a zahájila novou etapu vzájemných vztahů a posílené spolupráce. Ještě během českého předsednictví bylo oznámeno, že maďarské předsednictví hodlá v celé iniciativě pokračovat a na rok 2011 připravit druhou ministerskou konferenci, která bude moci zhodnotit dosažený pokrok a eventuálně vytyčit nové cíle.

Vedle prioritního zaměření na východní rozměr Globálního přístupu k migraci se však české předsednictví nadále věnovalo aktivitám i v ostatních zeměpisných regionech. Vedle uspořádání migrační mise do Tanzanie v březnu 2009 stojí zejména za zmínku zahájení strukturovaného dialogu k migraci mezi zeměmi Evropské unie a Latinské Ameriky. Příprava na zahájení tohoto dialogu probíhala průběžně během celého předsednictví a dialog mohl být slavnostně zahájen poslední den českého předsednictví 30. června 2009.

Schengenská spolupráce

V oblasti schengenské spolupráce české předsednictví mimo jiné zahájilo praktickou implementaci nového víceletého programu schengenského hodnocení, při kterém zavedlo do praxe upravené metody hodnocení. Dále pokračovalo hodnocení prověřující správnou aplikaci schengenského *acquis* státy Beneluxu, Německa a Francie. První hodnotící mise byly také vypraveny do Bulharska a Rumunska, které se na přistoupení do schengenského prostoru teprve připravují. Vedle evropsko-unijních států byla pozornost věnována i nově přistoupivšímu státu do schengenu, tedy Švýcarsku, na jehož letištích proběhlo opakované hodnocení, které potvrdilo připravenost Švýcarska ke zrušení hraničních kontrol na vzdušných hranicích ke dni 29. březnu 2010, čímž byla završena integrace Švýcarska do schengenského prostoru.

Speciální prioritní projekty velkých IT systémů

Zvláštní pozornost zasluhovaly během českého předsednictví dva projekty, na kterých pracuje Evropská unie již několik let a jejichž spuštění bylo v minulosti již mnohokrát odloženo.

V případě tzv. Schengenského informačního systému druhé generace – **SIS II** bylo cílem Českého předsednictví přijmout zásadní politické rozhodnutí, které by určilo další harmonogram a připravilo půdu pro eventuální plán B. Po několikaměsíčním vyjednávání a mnoha přípravách byly v červnu 2009 přijaty závěry Rady, které stanovovaly podmínky pro spuštění projektu SIS II

a další kroky v případě neúspěchu prvních testů, které měly být dle závěrů dokončeny do prosince 2009. Dokončení vývoje SIS II se nyní předpokládá na konci roku 2011.

V případě druhého, vývojově mladšího, Vízevého informačního systému – **VIS** si české předsednictví stanovilo za cíl dohled nad realizací systému s hlavní snahou, aby odložený termín (prosinec 2010) byl řádně splněn. Vedle monitorovacího mechanismu národních projektů VIS byl paralelně vytvořen základní koncept informační kampaně a školení, která nabízejí relativně široký prostor pro harmonizovaný postup členských států.

XII. Závěr

Česká republika je i nadále využívána jako tranzitní prostor pro nelegální migraci do dalších evropských zemí, i když **v posledních letech se výrazněji prosazuje jako země cílová.**

Vstupem České republiky do schengenského prostoru se výrazně změnila podmínky pro vstup cizinců na její území, neboť byly odstraněny nepřetržité kontroly cizinců vstupujících na území České republiky z území sousedních států. Těžiště kontrol bylo položeno na mezinárodní letiště, která se stala jediným místem s vnější schengenskou hranicí, kde je prováděna pohraniční kontrola, a na kontrolní činnost ve vnitrozemí.

Ochrana vnějších hranic je jedním z pilířů v boji proti nedovolenému přistěhovalectví a obchodu s lidmi, a jako taková je součástí čtyř pásmového modelu boje s nelegální migrací. Česká republika si je vědoma závažnosti nelegální migrace přes vnější schengenské hranice, a proto se bude její pozornost i nadále soustřeďovat na zajištění bezpečnosti mezinárodních letišť¹³⁵.

Kontrolní činnost ve vnitrozemí České republiky je nutné nadále provádět se zaměřením na důsledné prověřování legálnosti pobytu kontrolovaného cizince na území České republiky a vyhledávání nelegálně se zdržujících osob. Nezastupitelnou úlohu rovněž mají kontroly prováděné v součinnosti PČR Služby cizinecké policie, úřadů práce, živnostenských úřadů, Celní správy a dalších kontrolních orgánů zaměřené na zjišťování nelegálně či neohlášeně zaměstnávaných cizinců, ale i cizinců porušujících povinnosti uložené živnostenským zákonem. Lze říci, že kontroly zahraničních osob a jejich případné sankcionování za porušení právních předpisů České republiky má své opodstatnění. Jejich cílem není pouze represe, ale mají i preventivní charakter, tj. zlepšení povědomí o povinnostech a tím i dodržování právních předpisů České republiky těmito osobami.

Také **legální migrace** s sebou přináší potencionální bezpečnostní rizika, protože se v některých případech může snadno propojit s nelegální migrací. Zneužívání forem legálního vstupu na území České republiky, po kterém následuje nelegální pobyt na území nebo snaha o legalizaci pobytu, je v současné době běžnou formou nelegální migrace. Migraci je v posledních letech obtížné jednoznačně rozlišovat na legální a nelegální, zejména z důvodu využívání mnoha způsobů, jak pobyt na území České republiky učinit legálním (např. účelová manželství, společná domácnost či účelové souhlasné prohlášení rodičů, zneužívání institutu přechodného pobytu některými občany Evropské unie, apod.).

Bezpečnostní riziko představuje také **užívání cizích, pozměněných a padělaných cestovních dokladů**. Neregulérní cestovní doklady jsou v České republice používány zejména v souvislosti s ekonomickou migrací, ale mohou se na ně pod falešnou identitou skrývat i osoby napojené na mezinárodní zločin či terorismus. V neposlední řadě je to i zjištěný výskyt padělaných dokladů předkládaných při podání žádosti o povolení k pobytu na území České republiky apod.

Nezastupitelnou úlohu při poskytování komplexních podkladů pro přijímání politických rozhodnutí v oblasti migrace a ochrany státních hranic má **Analytické centrum pro ochranu státních hranic a migraci**, které je respektovaným meziresortním orgánem.

Efektivní řízení migrační politiky a účinná implementace nástrojů zaměřených na boj proti nelegální migraci jsou podmíněny také **existencí funkční návratové politiky**. Prioritou v této souvislosti zůstává sjednávání **readmisních smluv**.

¹³⁵ Ochranu vnějších hranic zajišťují inspektoráty na mezinárodních letištích Praha - Ruzyně, Brno - Tuřany, Ostrava - Mošnov, Karlovy Vary a Pardubice a na ostatních mezinárodních letištích oblastních Ředitelství služby cizinecké policie, v jejichž územní působnosti se mezinárodní letiště nachází.

Na úseku sjednávání readmisních smluv vyvíjí Česká republika aktivity dvěma směry. Jednak se věnuje sjednávání dvoustranných readmisních smluv, jednak se spolupodílí na práci Komise Evropské unie při sjednávání komunitárních readmisních dohod s vybranými třetími státy.

V roce 2010 bude Česká republika, resp. Ministerstvo vnitra usilovat o podpis readmisní smlouvy s Arménií, zahájení jednání o nových readmisních smlouvách, zejména s Mongolskem a zahájení jednání o prováděcích protokolech k readmisní smlouvě s Ukrajinou, popř. dalšími zeměmi západního Balkánu. Prováděcí protokoly jsou předpokladem pro to, aby readmisní smlouvy mohly být pružně aplikovány. Dále na základě aktivit druhé smluvní strany nebo na základě vlastní iniciativy bude Ministerstvo vnitra jednat o novelizaci, popř. sjednání nové readmisní smlouvy se Slovenskem, aby odpovídala současným podmínkám a novelizaci prováděcích protokolů se sousedními státy s cílem aktualizace jejich některých částí (zejména pokud jde o místa pro překračování hranic). Nadále bude Ministerstvo vnitra spolupracovat formou účasti svého zástupce na expertních jednáních na přípravě smluv uzavíraných v rámci Evropské unie.

Ministerstvem vnitra je rovněž dlouhodobě řešena **problematika dobrovolných návratů cizinců. V roce 2009 realizovalo dva projekty zaměřené na dobrovolné návraty státních příslušníků třetích zemí.** V souvislosti s probíhající ekonomickou krizí, jako jedno z opatření, zejména bezpečnostního charakteru, byl připraven **Projekt dobrovolných návratů legálně pobývajících cizinců**, kteří se v důsledku krize ocitli bez finančních prostředků a možnosti pracovního uplatnění. Realizace projektu probíhala v období 16. února - 15. prosince 2009. **Projekt dobrovolných návratů nelegálně pobývajících cizinců** bezprostředně navazoval na shora uvedený projekt a byl určen zejména pro cizince, kterým po ztrátě pracovního uplatnění v důsledku hospodářské krize uplynula doba platnosti pobytového oprávnění, a kteří z důvodu nedostatku finančních prostředků neopustili území České republiky. Projekt byl rovněž určen pro ostatní cizince, nacházející se na území České republiky bez platného pobytového oprávnění. Realizace projektu byla časově omezena na období 15. září - 15. prosince 2009. **Projekty lze označit jako úspěšné, neboť se jejich realizací podařilo dosáhnout vytyčených cílů.**

Mezi opatření směřující k omezování migrace v její nelegální formě rovněž přispívají již v materiálu zmíněné **projekty zahraniční rozvojové spolupráce**, jež mají dopad na ovlivnění rozvoje cílových zemí nejen na poli migrace, ale také na poli dobré správy věcí veřejných a bezpečnostní politiky. Celá tato problematika tvoří specifickou část rozvojové spolupráce, a to především v tom smyslu, že vnímá bezpečnostní aspekty cílových zemí a analyzuje jejich dopady na Českou republiku.

Průběžně implementovat do vnitrostátního práva všechny dokumenty Evropské unie vztahující se k oblasti migrace v transpozičních lhůtách, jak jsou těmito dokumenty stanoveny, bylo v hodnoceném roce a **zůstává nadále trvalým úkolem v legislativní oblasti.**

Česká republika již druhým rokem uplatňovala v praxi **společnou vízovou politiku** v rámci schengenské spolupráce, do které se plně zapojila dne 21. prosince 2007. Společná vízová politika upravuje krátkodobé pobyty občanů třetích zemí v rámci schengenského prostoru, což jsou pobyty v maximální délce tří měsíců. Pokud se týká dlouhodobých pobytů, tyto ponechává v kompetenci legislativ členských států, přičemž upravuje pouze volný pohyb osob s národními tituly opravňujícími k dlouhodobému pobytu (dlouhodobé vízum a povolení k pobytu).

Na začátku roku 2009, během českého předsednictví v Radě Evropské unie, se podařilo po náročném vyjednávání schválit zásadní dokument harmonizující současné roztržité komunitární právní nástroje, **Vízový kodex.**

Na vízovou politiku Evropské unie měl naopak negativní dopad krok **Kanady**, která jako jediná třetí země **opětovně zavedla víza schengenskému státu, České republice. Cílem české zahraniční politiky je znovuobnovení bezvízového styku.** O dosažení tohoto cíle česká strana usiluje na všech úrovních.

Vstupem do schengenského prostoru se Česká republika zapojila do tzv. **konzultací VISION**. Jedná se o postup, kdy při vydávání schengenských víz provádí bezpečnostní prověrku nejen stát vydávající vízum, ale v případě žadatelů z předem nadefinovaných zemí, také jiný schengenský stát, který o to požádal. Provádění zmíněných konzultací zajišťuje Ředitelství služby cizinecké policie PČR.

Nezastupitelnou roli v rámci konzulární spolupráce při vydávání schengenských víz představuje **Vízový informační systém**. Spolu se **Schengenským informačním systémem** je jedním z nástrojů vytváření prostoru svobody, bezpečnosti a práva.

Součástí aktivní politiky vlády je **podpora integrace dlouhodobě legálně usazených cizinců na území České republiky**. Politika integrace cizinců je vnímána jako nedílná součást legální migrační politiky a musí na vývoj imigrace reagovat. Cílem všech aktivit integrační politiky je podpořit začlenění legálně pobývajících cizinců do společnosti, ale i předcházet vytváření uzavřených komunit imigrantů, společenské izolaci a sociálnímu vyloučení cizinců.

Jedním z nových nástrojů integrace, které umožnily v roce 2009 realizovat integrační opatření na regionální a místní úrovni, se staly **tzv. emergentní projekty**. Zmíněné projekty pomáhají řešit aktuální či potencionální krizové situace ve městech s významným počtem cizinců. Realizovány byly v Havlíčkově Brodě, Pardubicích, Plzni a ve třech městských částech Prahy.

Ve sledovaném roce byla zřízena **Centra na podporu integrace cizinců** v krajích Ústeckém, Jihomoravském, Plzeňském, Moravskoslezském, Zlínském a Pardubickém, která zajišťují poskytování informací, poradenství, kurzy socio-kulturní orientace cizinců ve společnosti; přispívají k vytváření platform pro spolupráci v oblasti integrace cizinců v regionu s cílem umožnit zapojení veškerých subjektů, které mohou přispět k úspěšné realizaci politiky integrace.

Česká republika v hodnoceném roce pokračovala v úzké spolupráci s mezinárodními organizacemi a podílela se na řadě mezinárodních aktivit souvisejících s jednotlivými aspekty migrace. Vzhledem k tomu, že migrace tvoří společný zájem států Evropské unie, považuje Česká republika co nejužší mezinárodní spolupráci na bilaterální i multilaterální úrovni a aktivní zapojení se do formulování azylové a migrační politiky v rámci Evropské unie za významnou.

Při zpracování *Zprávy o situaci v oblasti migrace a integrace cizinců na území České republiky v roce 2009* Ministerstvo vnitra vycházelo nejen z resortních poznatků, ale rovněž z podkladů zpracovaných Ministerstvem zahraničních věcí, Ministerstvem práce a sociálních věcí, Ministerstvem průmyslu a obchodu, Ministerstvem spravedlnosti, Ministerstvem pro místní rozvoj a Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, Ministerstvem financí a Bezpečnostní informační služby.

Předložená *Zpráva o situaci v oblasti migrace a integrace cizinců na území České republiky v roce 2009* mapuje problematiku migrace cizinců na území České republiky v roce 2009 a přináší základní analýzu migračních trendů. V nadcházejícím období by měla sloužit jako podkladový materiál pro další specifikaci migrační politiky České republiky a její koordinaci na úrovni vymezených ministerstev a policie, zvláště v oblasti aktivní imigrační politiky a dalších otázek souvisejících s nelegální migrací, monitorováním migračních pohybů a obecně kontrolní činnosti příslušných orgánů státní správy v oblasti migrace.

Abecední seznam použitých zkratk

BIS	- Bezpečnostní informační služba
CD	- Cestovní doklad
CDMG	- Řídící výbor pro migraci Rady Evropy (<i>Committee for Demography and Migration</i>)
CIREFI	- Centrum pro informace, diskusi a výměnu názorů k překačování hranic a imigraci (<i>Center for Information, Discussion and Exchange of Opinions on the Border Crossings and Immigration</i>)
CIS	- Cizinecký informační systém
EIF	- Evropský fond pro integraci státních příslušníků třetích
ENF	- Evropský návratový fond
ENO	- Evidence nežádoucích osob
EK	- Evropská komise
EP	- Evropský parlament
EUF	- Evropský uprchlícký fond
ES	- Evropská společenství
ESSK	- Evidenční systém statistiky kriminality, který provozuje
EU	- Evropská unie
EU/EHP	- Evropský hospodářský prostor
EURES	- Evropské služby zaměstnanosti
EURODAC	- systém založený na povinném snímání otisků prstů žadatelů o azyl a cizinců nelegálně překračujících vnější hranice Evropské unie
FVH	- Fond pro vnější hranice
FRONTEX	- Evropská agentura pro řízení operativní spolupráce na vnějších hranicích členských států Evropské unie
GK	- Generální konzulát
ICP	- Inspektorát cizinecké policie
ICMPD	- Mezinárodní centrum pro rozvoj migračních politik (<i>International Centre for Migration Policy Development</i>)
IAS	- Integrační azylové středisko
INTI	- Integrace příslušníků třetích zemí (<i>Integration of third country nationals</i>)
IOM	- Mezinárodní organizace pro migraci (<i>International Organization for Migration</i>)
JHA	- Rada pro justici a vnitra
MKS	- Meziřesortní koordinační skupina pro oblast boje proti obchodování s lidmi
MOPNZC	- Meziřesortní orgán pro potírání nelegálního zaměstnávání cizinců
MPO	- Ministerstvo průmyslu a obchodu
MPSV	- Ministerstvo práce a sociálních věcí
MŠMT	- Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy
MV	- Ministerstvo vnitra
MZV	- Ministerstvo zahraničních věcí
NM	- nelegální migrace
NP	- nelegální pobyt
NNO	- nevládní neziskové organizace
OAMP	- Odbor azylové a migrační politiky
ObŘ SCP	- Oblastní ředitelství služby cizinecké
ODL	- Oddělení doprovodu letadel
OBP	- Odbor bezpečnostní politiky
OPK	- Odbor prevence kriminality
OSČ	- Odbor specializovaných činností
OSN	- Organizace spojených národů
PČR	- Policie České republiky
PoS	- Pobytové středisko
PřS	- Přijímací středisko žadatelů o azyl
ŘSCP	- Ředitelství služby cizinecké policie
SCIFA	- Strategický výbor pro imigraci, hranice a azyl (<i>Strategic Committee on Immigration,</i>

	<i>Borders and Asylum)</i>
SCP	- Služba cizinecké policie
SD	- Skupina dokumentace
NC SIRENE	- Národní místo pro předávání a koorninaci informací (<i>Supplementary Information Ruquest At (the) National Entry</i>)
SIS	- Schengenský informační systém
SOZE	- Sdružení občanů zabývajících se emigranty
SPU	- Schengenská prováděcí úmluva
SUZ	- Správa uprchlických zařízení MV ČR
UNHCR	- Úřad vysokého komisaře Organizace spojených národů pro uprchlíky (<i>United Nations High Commissioner for Refugees</i>)
ÚOKFK	- Útvar pro odhalování korupce a finanční kriminality
ÚOOZ SKPV	- Útvar pro odhalování organizovaného zločinu služby kriminální policie a vyšetřování
ÚIV	- Ústavu pro informace a vzdělávání
UZSI	- Úřad pro zahraniční styky a informace
VIS	- Vízový informační systém
VISION	- síť schengenských konzultací při udělování víz (<i>Visa Inquiry Open-Border Network</i>)
VSH	- vnější schengenská hranice
ZÚ	- Zastupitelský řad
ZZC	- Zařízení pro zajištění cizinců

Tabulková část